Hans-Jörg Ronsdorf

Promjena Strane

OD **STAROGA** DO **NOVOGA** ČOVJEKA

Promjena strane

Od staroga do novoga čovjeka

Hans-Jörg Ronsdorf

Christliche Literatur-Verbreitung e. V.

Postfach 11 01 35 · 33661 Bielefeld
1. izdanje 2011. (njemačko izdanje)
© 2011 by CLV · Christliche Literatur-Verbreitung
Postfach 11 01 35 · 33661 Bielefeld
Internet: www.clv.de
Oblikovanje naslovnice: Andreas Fett, typtop, Meinerzhagen
Slog: CLV
Tisak i uvez: GGP Media GmbH, Pößneck
ISBN 978-3-86699-310-5 (njemačko izdanje)

Sadržaj

Predgovor 12
1. Panoramski let 14
2. Sletjeli smo, a kako dalje? 23
2.1 Sloboda ili ropstvo – ali ne oboje 23
2.2 Zapovijedi slobode 24
2.3 Bježati i oduprijeti se 24
2.4 Osjećaji 25
2.5 Brod sa starim i novim kapetanom 25
2.6 Punom parom naprijed! 26
2.7 Naš Otac 27
2.8 Što Bog želi 27
2.9 ON mora rasti, a ja se umanjivati! 28
2.10 Novi život u grafičkom prikazu 29
2.11 Sve zajedno na jednom mjestu 31
2.12 Planinarenja 32
2.13 Od Adama do Krista 33
2.14 Što se najprije moralo dogoditi za naše spasenje? 33
3. Rim 5,12-21: od Adama do Krista 34
3.1 Redak 12: kako je sve počelo 34
3.1.1 Grijeh i grijesi 35
3.1.2 Grijeh i smrt 35
3.1.3 Pad u grijeh i istočni grijeh 36
3.1.4 Jedna jednostavna zapovijed 37
3.2 Redak 13: grijeh prije davanja Zakona 38
3.3 Redak 14: Adam, pralik onoga koji je imao doći 38
3.3.1 Adam i Krist 39
3.4 Redak 15: po Kristu je šteta više nego popravljena 39
3.5 Redak 16: posljedica prijestupa i posljedica dara milosti 40
3.6 Redak 17: po Kristu je ukinuta vladavina smrti 40
3.7 Redak 18: osuda i opravdanje života 41

3.8 Redak 19: pravni položaj grješnika i položaj pravednika u spasenju ... 42
3.9 Redak 20: Zakon razotkriva sve grijehe ... 43
3.10 Redak 21: od smrti do vječnoga života ... 43
3.11 Pregled Rim 5,12-21 ... 44
4. Rim 6: slobodni od moći grijeha ... 45
4.1 Promjena strane: od Adama do Krista ... 45
4.2 Reci 1-2: je li milost dozvola za griješenje? ... 45
4.2.1 Umrli smo grijehu i njegovoj moći! ... 46
4.3 Reci 3-4: kršteni u Krista i u njegovu smrt ... 46
4.3.1 Krštenje u smrt ... 47
4.4 Redak 4: uskrišeni za novost života ... 49
4.5 Redak 5: sjedinjeni s njim u njegovoj smrti i u njegovu uskrsnuću ... 50
4.6 Redak 6: stari čovjek razapet zajedno s njim ... 51
4.6.1 Stari čovjek ... 51
4.6.2 Razapinjanje staroga čovjeka ... 52
4.6.3 Tijelo grijeha ... 53
4.7 Redak 7: oslobođen od grijeha ... 54
4.8 Reci 8-9: s Kristom dijeliti smrt i život ... 55
4.9 Redak 10: Krist, koji je umro grijehu ... 56
4.10 Redak 11: smatrati se mrtvima za grijeh, a živima za Boga ... 56
4.11 Redak 12: slomljena je vladavina grijeha nad tijelom ... 57
4.12 Redak 13: sada se predati Bogu ... 58
4.13 Redak 14: ne pod Zakonom, nego pod milošću ... 58
4.14 Sažetak ... 59
4.15 Križ na Golgoti i grijeh ... 60
4.16 Rim 6,15-23: oslobođeni koji žive pod milošću ... 60
4.17 Indikativ spasenja i imperativ spasenja ... 60
4.18 Redak 15: cilj milosti ... 63
4.19 Redak 16: robovi grijeha ili pravednosti ... 64
4.20 Redak 17: poslušni od srca – više ne robovi grijeha ... 64
4.21 Redak 18: robovi pravednosti ... 65
4.22 Redak 19: staviti se na raspolaganje Božjoj pravednosti i svetosti ... 65
4.23 Reci 20-22: od neplodnosti do vječnoga života ... 66

4.24 Redak 23: vječni život umjesto vječne osude 67
5. Zakon u Poslanici Rimljanima 69
6. Rim 7: slobodni od Zakona 73
6.1 Značenje i mjesto Rim 7 73
6.2 Borba Duha protiv puti? 74
6.3 Pravednici i grješnici u isto vrijeme? 74
6.4 Nanovo rođen ili ne? 75
6.5 Rim 7: nužno iskustvo? 76
6.6 Tko je čovjek u Rim 7? 77
6.7 Rim 7,1-6: umrli Zakonu 77
6.7.1 Redak 1: Zakon vrijedi samo za one koji žive 77
6.7.2 Reci 2-3: jedini način da se umakne Zakonu 78
6.7.3 Redak 4: onaj kojemu sada pripadamo – Krist 78
6.7.4 Redak 5: Zakon ne promiče pravednost, nego grijehe 79
6.7.5 Redak 6: nova služba Bogu s onu stranu Zakona 79
6.8 Rim 7,7-14: savršeni Zakon 80
6.8.1 Redak 7: spoznaja grijeha dolazi po Zakonu 81
6.8.2 Redak 8: Zakon potiče grijeh 82
6.8.3 Reci 9-11: susret sa Zakonom vodi u smrt 82
6.8.4 Redak 12: ipak je Zakon dobar 83
6.8.5 Redak 13: još jednom – uloga Zakona 84
6.9 Rim 7,14-25: iskustva kršćanina pod Zakonom 84
6.9.1 Reci 14-15: dobra volja i slaba put 84
6.9.2 Redak 16: slaganje sa Zakonom 85
6.9.3 Reci 17-21: grijeh koji prebiva u meni 85
6.9.4 Reci 22-23: dva zakona i njihovo djelovanje 86
6.9.5 Redak 24: očaj 86
6.9.6 Redak 25: pouka iz Rim 7 87
7. Rim 8,1-11: napokon slobodni! 89
7.1 Već sada – još ne 90
7.2 Proboj 91
7.3 Redak 1: oslobađajuća presuda – nema više osude 91
7.4 Redak 2: oslobođeni zakonom Duha života 93

7.5 Redak 3: Bog rješava problem grijeha na Golgoti 93
7.5.1 Bog postaje čovjek 94
7.5.2 Golgota 94
7.6 Redak 4: Božji se Zakon sada ipak ispunjava 95
7.6.1 Mojsijev Zakon i njegova valjanost 96
7.7 Redak 5: biti po puti ili po Duhu 97
7.8 Reci 6-7: smrt i život, neprijateljstvo i mir 98
7.9 Reci 8-9: biti u puti i biti u Duhu 99
7.10 Reci 10-11: Božji Duh i spasenje našega tijela 99
7.10.1 Naš položaj u spasenju – indikativ spasenja – „već sada“ 100
7.10.2 Živjeti i umrijeti 100
7.10.3 Božji Duh i tijelo 101
7.10.4 Zašto već sada nismo besmrtni? 101
8. Rim 8,12-17: imperativ spasenja – život u pobjedi 103
8.1 Redak 12: više nismo dužnici puti 103
8.2 Redak 13: život ili smrt 104
8.2.1 Obećanja i upozorenja te vječno spasenje 104
8.2.2 Duhom umrtvljivati djela tijela 108
8.2.3 „Smatrati mrtvim“ ili „umrtvljivati“? 109
8.2.4 Umrtvljivati – kako se to čini? 110
8.3 Redak 14: sinovi Božji koje vodi Duh 111
8.4 Redak 15: Duh posinjenja više u nama: „Dragi Oče!“ 113
8.5 Redak 16: mi smo djeca Božja! 113
8.6 Redak 17: mi smo baštinici Kristove slave 114
9. Rim 12: mišljenje se obnavlja! 115
9.1 Božji cilj s nama 115
9.2 Rim 12,1-2: služba Bogu – logična stvar! 116
9.2.1 Vaša tijela! 117
9.2.2 Svijet: prijatelj ili neprijatelj? 118
9.2.3 Promjena po novom načinu mišljenja 119
9.2.4 Metamorfoza 120
9.2.5 Zašto obnova? 120
9.2.6 Kako se događa obnova? 121

9.2.7 Svijet misli kao bojište 121
9.2.8 Kako možemo dobiti bitku? 122
9.2.9 Sanjarenja i maštanja 123
9.2.10 Božja volja – provjerena i ocijenjena kao dobra! 124
9.3 Rim 13,13-14: obući se u Krista – ne brinuti se za put 125
9.4 Zaključak 126
10. Staro i novo – pregled 127
11. Što je put? 129
11.1 Grijeh i put 130
11.2 Put i čovjek koji ne vjeruje 131
11.3 Put i kršćanin 131
12. Put protiv Duha 134
12.1 U čemu je bio problem? 134
12.2 Djelovanje puti 135
12.3 Kršćanin u Poslanici Galaćanima 135
12.4 Zakon i put – dva zupčanika u jednom prijenosniku 137
12.5 Prastari kozmički i sadašnji osobni sukob 137
12.6 Živite i hodite po Duhu! 137
12.7 Božje djelovanje i naše djelovanje – suprotnost? 138
12.8 Pozvani na slobodu – ali kakva je to sloboda? 139
12.9 Duh se bori za nas 139
12.10 Usred borbe 140
12.11 Virusi i cjepivo 141
12.12 Što su djela puti? 141
12.13 Plod Božjega Duha 143
12.14 Put spada na križ 144
12.15 Tko je čovjek nakon što je razapet s Kristom? 145
12.16 Svaki dan uzimati svoj križ 146
12.17 Živjeti i hoditi po Duhu: biti ili ne biti 147
12.18 Hoditi po Duhu – kako se to čini? 148
12.19 Posrnuti i ustati 149
12.20 Ponovno se uspraviti 150
12.21 Naš pomoćnik na nebu 150

12.22 Što ako smo sagriješili? 151
12.23 Priznati 152
12.24 Duhovni i tjelesni kršćanin – postoji li to? 153
12.25 Bit sukoba između Duha i puti 154
13. Novi i stari čovjek: staro je prošlo, novo je nastalo 156
13.1 Novi čovjek u Poslanici Efežanima 157
13.2 Novi čovjek u Poslanici Kološanima 157
13.3 Stari čovjek u Poslanicama Efežanima i Kološanima 158
13.4 Izvještaj o stvaranju novoga čovjeka 159
13.5 Mnogi su jedan novi čovjek 160
13.6 Pojedinačna osobnost postaje novi čovjek 161
13.7 Što je novi čovjek? 163
13.8 Novo stvorenje 164
13.9 Što je stvoreno novo? 164
13.10 Treba li novom čovjeku obnova? 165
13.11 Novi čovjek: obučen kao haljina 167
13.12 Sažetak – jedna slika 168
13.12.1 Staro stablo 168
13.12.2 Novo stablo 169
13.12.3 Stari korijen koji još živi 170
13.13 Samo po vjeri 171
13.13.1 Lijeni vrtlar 171
13.14 Budućnost novoga čovjeka 172
13.14.1 Već sada živjeti život budućnosti 172
13.15 Poziv 173
14. Nanovo rođeni za novi život 174
14.1 Što je to zapravo narav? 175
14.2 Dionici Božje naravi 176
14.3 Vječni život je Kristov život 176
14.4 Kako postajemo dionici božanskoga života? 177
14.5 Novo rođenje – rođeni od Boga 177
14.5.1 Rođeni od vode 178
14.5.2 Rođeni od Duha 179

14.5.3 Ezekielovo proroštvo: nova srca i novi duh 179
14.6 Spašeni i prevedeni iz smrti u život: oživljeni 180
14.7 Tajna nastajanja i rasta 181
14.8 Rast – život raste 182
14.9 Njegovati 183
14.10 Hobi ili dužnost? 184
14.11 Indikativ spasenja kod Ivana 184
14.12 Imperativ spasenja kod Ivana 186
14.13 Vječni život – kakvoća i količina 186
14.14 Znakovi života 187
14.15 Tko je rođen od Boga, ne griješi 187
14.15.1 Četiri stupnja u povijesti spasenja: čovjek i grijeh 189
14.15.2 Više ne griješiti: moguće ili nemoguće? 190
14.16 Savršenstvo – što je to? 191
14.16.1 Savršenstvo našega položaja u spasenju 191
14.16.2 Savršenstvo (zrelost) u našem životu: odrastanje 191
14.16.3 Cjelovito savršenstvo u budućem dovršenju 192
14.17 Odgovornost za ono što činimo, a ne za ono što jesmo 192
14.18 U nama su istodobno nova i stara narav 193
14.19 Zaključak 193
15. Temperament i karakter 195
15.1 Biblija i nauk o temperamentima 195
15.2 Karakter i njegova promjena 197
16. Završna riječ 199
17. Bibliografija

Našoj djeci, Felixu, Lauri, Alexu, Peteru i Annemarie – sa srdačnom željom da zahvate Krista i da on zahvati njih.

Predgovor

Tema ove knjige zaokuplja me još od mladosti. Ona je srce kršćanskoga života. Samo iz potpuno prihvaćenoga i shvaćenoga spasenja moguć je oslobođen život. Zrelost kršćanina stoji ili pada s onim što smo shvatili o križu.

Biti oslobođen od grijeha nije teorija, nego praktična stvarnost. Prije gotovo 30 godina knjiga „Das normale Christenleben“ (Normalni kršćanski život) Watchmana Neeja pomogla mi je doći do proboja. Iako sam bio vjernik, bio sam frustriran jer nisam imao čime se suprotstaviti moći grijeha. Ta mi je knjiga, kao i mnogima drugima, otvorila oči za oslobođenje koje sam odavno imao u Kristu, ali ga ipak još nisam stvarno poznavao. Ne radi se o nekom višem stupnju pobožnosti ili o kršćanstvu na stručnoj razini, nego o razumijevanju toga kako nas Bog vidi i što nam je stavio u ruke.

Ova je tema vruć krumpir, osobito za onoga tko o njoj nešto piše. Mogu li to činiti zato što sam stigao do 100 %? Nikada. Jasno mi je da nas ne bi trebalo biti mnogo učitelja, budući da će oni primiti strožu osudu, jer svi mi mnogo posrćemo. Ali bez biblijskoga nauka i njegova stalnog ponavljanja nemamo nikakve šanse motivirati druge ili se sami ispravno prihvatiti stvari. Svaki se naraštaj mora i sam suočiti s tim temama. U ovoj knjizi neće stajati ništa ili gotovo ništa novo što drugi već nisu napisali. Ali ona želi potaknuti da se ova središnja tema oživi i postane predmetom razgovora.

Rado sam prihvatio pomoć. Prije svega zahvaljujem Thomasu Jettelu na lekturi i poticajima na razmišljanje, zahvaljujući kojima je štošta postalo razumljivije. Zahvaljujem Josui i Brigitte Keller, misionarima u blizini Nice, na konstruktivnoj razmjeni misli. I Herbertu Briemu, Peteru Streitenbergeru i Harryju Grafu zahvaljujem na kritičkom pregledu. Spominjanje ove braće i sestara ne znači da se slažemo u svim pitanjima, i zato sam za sadržaj odgovoran ja sam.

Uz malo iznimaka upotrebljavao sam prijevod Biblije Elberfelder 2003 (njemački prijevod Biblije; Edition CSV Hückeswagen). Iznimke su u pravilu označene.

Hans-Jörg Ronsdorf, Sulzberg, studeni 2010.

Samo je on moja stijena i moje spasenje, moja visoka utvrda.
Ps 62,7
Tada ćete živjeti u sigurnosti i imati obilje spasenja, mudrosti i spoznaje.

Iz 33,6 (NeÜ, njemački prijevod Biblije)

1. Panoramski let

Uđite i vežite se! Napravit ćemo divan panoramski let. Naš je cilj veliko gorje. Želimo iz ptičje perspektive pogledati jedan impresivan planinski masiv. Živim neposredno na rubu Alpa i iz svojega ureda mogu gledati u planine. Više sam puta poželio poletjeti i odozgo na miru promatrati to veličanstveno djelo stvaranja. Dosad je ostalo na jednom kratkom panoramskom letu, ali on mi je probudio želju za još.

Danas vas želim pozvati na takav let. To je let koji ništa ne stoji. Odvija se u našoj mašti. Što mislite: o kojem je gorju riječ? Zamislite da je to gorje veliko spasenje odnosno veliki spas vječnoga i svemogućega Boga. Zamislite da ta planina utjelovljuje ono što je Bog u Isusu Kristu stvorio njegovom smrću na križu, njegovim uskrsnućem i njegovim uzašašćem. Ne radi se o bilo čemu, radi se o *punini spasenja*! Pri jednom letu ne može se vidjeti sve odjednom, ali ipak se može razgledati već mnogo toga. I pri svakom sljedećem letu opet bi se moglo ugledati nešto novo.

Obećavam vam da ovaj let neće biti dosadan, i to ne zato što je zrakoplov malen i samo dvosjed. Takav laki zrakoplov zna se prilično tresti, ali ono što ćemo vidjeti bit će tako silno da ćemo sve drugo zaboraviti.

Naš se pilot najbolje snalazi. Poznaje najbolje rute, najbolje ciljeve, najljepšu panoramu, prave visine i dubine, poznaje vremenske prilike i može nas sigurno vratiti kući. Zato strah od letenja možemo mirno ostaviti na tlu.

Planina do koje želimo stići jest Elbrus, najviši vrh Kavkaza, visok 5642 m. To je znatna visina, i zrakoplov se mora pošteno boriti da se popne na tu visinu.

Što je posebno na ovoj planini? Naravno, ističe se time što je najviša na Kavkazu, ali ona je i ugašeni vulkan. Ima velik krater iz kojega je davno izbacivana užarena lava. Vulkani su, kako znamo i iz sadašnjosti, neobuzdane i goleme prirodne sile. Takve su prirodne sile provalile i kada je Bog u Noino vrijeme potopio svijet. Otvorili su se, kako kaže Biblija, izvori bezdana i nebeske ustave (Post 7,11) kako bi se nezamislivo velike količine vode razlile po zemlji. Možda su silne geološke promjene povezane s tim svjetskim potopom dovele do toga da su vulkani postali aktivni. U svakom slučaju, voda se tada podigla iznad vrhova planina: sve su planine bile pokrivene (Post 7,20), vidjela se još samo voda.

Ljudi toga vremena bili su vrlo zli. Prešli su *točku s koje više nema povratka* i udaljili se od Boga odnosno od onoga što je on zamislio za stvorenje. Toliko daleko da je Bog podvukao crtu. Ne znam u čemu se sastojala sva veličina te zloće, ali Bog ju je vidio (Post 6,5). A Isus kaže da će upravo takvi dani opet doći (Lk 17,26). Potop je trebao usmrtiti sve ljude osim Noe i njegove obitelji. Na tom se sudu dobro može prepoznati što grijeh znači za Boga. Mi često nemamo problema s grijehom, iako se neprestano suočavamo s njegovim negativnim i teškim posljedicama. Ali što Bog misli o tome? Bog mrzi grijeh jer grijeh ljude, Božja stvorenja, poput smrtonosne i neizlječive bolesti uništava i odvaja od njega. Grijeh mijenja čovjeka toliko da on postaje Božji neprijatelj. Bog mrzi grijeh jer nas ljubi. Gnuša se grijeha jer je on protivan cijelom njegovu biću, njegovoj ljubavi i svetosti. Pripadnicima izraelskoga naroda Gospodin kaže da u skrovitosti lije suze nad njihovim grešnim stanjem (Jr 13,17; 14,17). Grijeh *njega* dira u srce, nije mu svejedno. Svaki grijeh *on* poznaje i osjeća ga sve do svojega srca. Grijeh odvaja ljude od Boga i ljude jedne od drugih. On je ono što napada Boga i prezire njegove zapovijedi. Presijeca žilu kucavicu koja vodi od Boga do čovjeka i zato ne može voditi ničemu drugome nego smrti. Grijeh može imati prijazno lice, ali to je samo maska: on je ružan i razara gdje god se pojavi. Široko je rasprostranjen. Svugdje gdje su ljudi, može ga se naći. Svi su pogođeni. Na svima se drži poput krpelja, htjeli oni to priznati ili ne. Kao sjeme leži od rođenja u svakom čovjeku, pri čemu se kod jednoga razvio više, a kod drugoga manje.

Bog mrzi grijeh, ali ljubi grješnika! To je naš spas! Ali grijeh i čovjek srasli su jedno s drugim, tvore jedinstvo koje se ni na koji ljudski mogući način ne može razdvojiti. Kad bi Bog uništio grijeh, njegova bi presuda o uništenju na kraju pogodila nas! On je pronašao put i riješio problem! Nisu se ljudi uhvatili u koštac s problemom, jer oni niječu svoju vlastitu *bolest grijeha*. Za njih grijeh ne obuhvaća ono što on jest za Boga.

Kad je Vječni stvarao svemir, bile su dovoljne njegove svemoćne riječi: „Neka bude!“ Ali za rješenje problema grijeha riječi nisu bile dovoljne. Štoviše, to ga je stajalo sve njegove ljubavi. Bog je nepromjenjiv, on je poput čiste svjetlosti, on je ljubav, svet je i pravedan, čist je i potpuno bez grijeha. Kad je riječ o grijehu, trebali bismo misliti na te Božje osobine, i to u božanskoj dimenziji! Ne radi se o našoj tolerantnoj i često prilagodljivoj predodžbi. Na Golgoti, Isusovu stratištu, možete vidjeti kako nezamislivo ozbiljno Bog shvaća grijeh. Nema drugoga mjesta gdje se oštrije vidi da Bog ljubi grješnika, ali bezgranično mrzi grijeh. Bog žrtvuje svojega vlastitog Sina umjesto nas ljudi. Zašto je bila potrebna krvava žrtva? Zato što grijeh nije tek sitni prekršaj, nego nešto čime se naš Stvoritelj sablažnjava i što ga vrijeđa. Zato s

pravom traži pomirenje za grijehe i naknadu za štetu koju smo nanijeli Bogu. Uvijek će ostati tako da će Bog kazniti grješnika za njegov grijeh. Da nakon nepravde slijedi kazna, prema mišljenju mnogih samo je religijska izmišljotina. Nimalo! Ta je činjenica npr. temelj našega pravnog sustava. Kod Boga to samo moramo zamisliti mnogo čišće i pravednije. On je sveznajući i čita sve misli. Sveprisutan je i tako je sam svjedok svega što ljudi misle, govore i čine. Ništa mu ne promiče. Kad biste bili sami na svijetu i počinili samo jedan grijeh, i tada bi Isusova žrtva bila potrebna. Čak ni jedan jedini grijeh Bog ne može prihvatiti. On je previše svet i slavan da bi mogao prijeći preko ijednoga jedinog grijeha.

Bog ne postupa s ljudima kao s neuspjelim pokusom stvaranja. On ne odustaje od čovjeka. Želi poštedjeti i spasiti grješnika. Ali za to mu treba netko tko *može* platiti dug. Postoji li čovjek koji može podmiriti račun? Da! Taj jedan postaje žrtva umjesto nas. Ona plaća naš dug. Isus, „Jaganjac Božji", postaje naš zamjenik. Jedan čovjek postaje – u prenesenom smislu – to zamjeničko žrtveno janje. Na Golgoti je Sin Božji dobrovoljno s našim grijehom stao u neposrednu Božju blizinu kako bi preuzeo našu osudu i kaznu. Bog prihvaća spremnost svojega Sina na žrtvu i ne štedi ga u tom kaznenom sudu. Bismo li mi predali svojega sina da otkupimo svoje neprijatelje iz problema koji su sami skrivili? Ne bismo li, umjesto da kaznimo svojega sina ili svoju kćer, učinili sve da ih poštedimo? Bog to nije učinio. Da, da bi nas otkupio, moralo se dogoditi mnogo više od same zapovijedi ili stvaralačke riječi.

Vratimo se Noi: voda suda tada je prekrila najviše planinske vrhove. Bog je ozbiljno postupio s grijehom, vrlo ozbiljno! – A tek na Golgoti: imamo li predodžbu o sudu koji je *ondje* izvršen, o teretu koji je Isus nosio? Možda sada mislite na to kako su ga grozno izmučili, utisnuli mu trnovu krunu na glavu i pribili ga na križ. Ali pričekajmo trenutak. *To* nisu bile patnje kojima je platio naše grijehe. To su mu učinili ljudi. Oni nisu ništa pridonijeli spasenju. Ono što su učinili još je jednom dokazalo kako su ljudi pokvareni. Božji sud i izvršenje odgovarajuće presude nad grijehom počeli su toga Velikog petka tek u šesti sat, oko 12 sati u podne. Tada je, kad je sunce bilo najviše, nastala potpuna tama. Došlo je vrijeme obračuna za našu krivnju. Sud Božjega gnjeva svom se silinom sručio na nedužno žrtveno janje. Tri se sata naš Gospodin Isus izlagao Božjem gnjevu nad grijehom (i nad mojim grijehom) i uzeo na sebe ono što sve ljude zauvijek dovodi u pakao. To je tama u pravom i najdubljem smislu riječi. Nitko nije bio svjedok onoga što se dogodilo između Oca i Sina kako bi se problem grijeha zauvijek riješio.

Gledamo kroz prozor zrakoplova dolje na tu planinu koja je nekoć bila vulkan koji bljuje vatru. Crveno užarena lava podsjeća me na jezero koje gori

sumporom i vatrom, na vječni pakao. Da, naš je Spasitelj umjesto nas sam podnio sve što Bog osjeća pred grijehom, sažeto u tri sata! Corrie ten Boom upotrijebila je za to sljedeći primjer: kod šumskog požara uvijek postoji mjesto gdje vatra više ne može naći hrane – ondje gdje je vatra već harala. Golgota je sada mjesto gdje grješnik nalazi sigurnost, jer je vatra Božjega suda nad grijehom ovdje već bila.

Psalmist, koji proročki govori o tom Božjem sudu na Golgoti, kao da misli na potop: „Sve tvoje valovlje i tvoji valovi[1] prešli su preko mene" (Ps 42,8; usp. 88,8). Huka prirodnih sila u Noino vrijeme (vodene mase, oluje, potresi, vulkani itd.) samo je slaba slika onoga što je Gospodin Isus Krist podnio na križu, a još više u tri sata tame – razapet u slabosti, u izmučenom tijelu i u velikim bolovima. Bila je to potpuna napuštenost od Boga! Bog je sudio svojemu Sinu. Sin Božji između neba i zemlje – odbačen od ljudi i odbijen od neba! On je za nas otišao u najkrajnju tamu. Kakva žrtva! Uzmite si vremena da razmislite o tome što je učinio za vas. Vjerujte mi: ako u svojem životu želite doživjeti bilo kakvu promjenu, ona počinje time da dopustite da vas se dojmi Isusova ljubav. Ona je tako velika da nadilazi našu spoznaju. To kaže i Pavao (Ef 3,19). On govori o širini, dužini, visini i dubini te ljubavi. Francuski vojnici otkrili su u Španjolskoj napuštenu tamnicu iz vremena inkvizicije. Našli su kostur koji je još bio lancima vezan za zid tamnice. U zid je bio urezan križ. Na četiri kraja križa pak bile su urezane riječi iz Ef 3: gore *visina*, dolje *dubina*, lijevo *širina* i desno *dužina*. Mučenik od kojega potječe taj urezani crtež bio je ispunjen Isusovom ljubavlju, najviše u najtežim danima na kraju svojega mučnog života. Shvatio je značenje križa – Kristovu ljubav koja nadilazi svaku spoznaju! I taj je mučenik inkvizicije bio spreman radi te ljubavi poći odgovarajućim putem i time nasljedovati svojega Učitelja.

Dosad smo govorili o krivnji, o grijehu i oproštenju. Čovjek biva osuđen za ono što čini. Ali što je s problemom našega zlog bića? Može li nam se oproštenje uopće dodijeliti s obzirom na činjenicu da mi *jesmo* grješnici?

Zašto je ono što se dogodilo na križu bilo tako bezdano strašno? Zato što Gospodin Isus nije umro samo za ono što sam učinio, nego i za ono što jesam. Zamislite da preuzmete odgovornost za veliku krivnju nekoga čovjeka. To bi bilo vrijedno divljenja. Sada zamislite još i to da vas s tim zlim čovjekom ne bi samo zamijenili, nego namjerno izjednačili! To je samo slaba usporedba s onim o čemu se radilo na Golgoti. Biblija opisuje cijelo naše biće kao grešno. Grijeh prebiva u nama, prisutan je u svemu što činimo. Svejedno jesu li ljudi „veliki" ili „mali" grješnici, to nije bitno. Vjerovali ili ne: to se osobito

1. Ovo valovlje i ovi valovi slikovito prikazuju Božji gnjev.

prepoznaje na samome sebi kad je čovjek već duže vjernik. Ne radi se o tome da tada još mora živjeti s neoprošteným grijehom. Ali čovjek sve bolje upoznaje grijeh koji prebiva u nama. Što dulje čovjek živi u vjeri, to više prepoznaje kako je grijeh podao i odvratan. I nema razlike jeste li živjeli usred svijeta ili u kršćanskoj obitelji kad ste došli do vjere.

Kad je Gospodin Isus Krist umro, riješio je i problem grijeha *u* nama. Trebamo dobro razumjeti da je on zato učinjen grijehom. Bog ga je osudio kao da je on skrivio grijeh, ne samo djela, nego i grijeh koji je povezan s nama. Nisu samo plodovi bili loši, cijelo je stablo bilo trulo i neupotrebljivo. Tako je Gospodin Isus Krist za nas stajao na sudu. Nakon tri sata tame povikao je: „Svršeno je!" To su najvažnije riječi koje je svemir ikada čuo! Da bi presudu preuzeo potpuno i u cijelosti, Gospodin Isus umire. Plaća grijeha, našega grijeha, jest smrt, njegova smrt!

Zamislite da vam Bog tu Isusovu smrt potpuno i u cijelosti uračunava i pripisuje u dobro. Ili biblijski rečeno: naš je stari čovjek razapet zajedno s njim! Naš stari život (sve što smo učinili i sve što jesmo) predan je prije 2000 godina na križu zajedno s njim u smrt. On je umro za to. Za sve! Nema više ničega za što bismo još morali išta platiti. Božja osuđujuća presuda više nas neće pogoditi! Pogledajte kroz prozor zrakoplova i dobro razgledajte tu silnu planinu! Vulkan je ugašen. Tako je ugašena i vatra Božjega suda koji proždire, jer ju je Isus uzeo na sebe. Što sada vidite? Bijelu planinu! Sve je puno snijega. Kad bi vulkan još bio aktivan, na vrhu ne bi moglo biti snijega. Ali jasno je što nam snijeg želi reći. Gotovo ništa drugo ne govori tako jasno o čistoći i besprijekornosti koja je sada u Kristu za nas postala stvarnost.

Očisti me od grijeha izopom[2] i bit ću čist; operi me i bit ću bjelji od snijega.
Ps 51,9
Dođite dakle i raspravimo, govori Gospodin. Ako vam grijesi budu kao grimiz, bijeli će postati kao snijeg; ako budu crveni kao skerlet, bit će kao vuna.
Iz 1,18

Bog nas je oprao. Ovdje bismo mogli nabrojiti još toliko toga što je postiglo golemo Isusovo djelo. Na ovome mjestu samo još ova biblijska riječ:

A od njega ste vi u Kristu Isusu, koji nam je postao mudrost od Boga i pravednost i svetost i otkupljenje.
1 Kor 1,30

2. Izop je lisnata biljka kojom se škropilo vodom i krvlju.

Sve što u svojem starom životu nismo imali, to sada imamo po Kristu, jer nas je Bog premjestio u njega. To zvuči čudno, ali ne znači ništa drugo nego da nas je Bog tako poistovjetio i povezao s Kristom da sve što je Krist učinio i što on sada kao uzvišeni Sin Čovječji na nebu jest, vrijedi za nas. Bog nas vidi u onome što je njegov Sin učinio i što sada jest! To je doista vrhunac milosti i spasenja, ili nije? Mir i tišina na toj planini, ogrnutoj snježnobijelom haljinom, pokazuju nam da sada imamo mir s Bogom i da smo u Kristu već premješteni na nebo. Da, mi smo u Kristu! Zato protiv nas više ne postoji nikakva osuđujuća presuda – ni za ono što smo učinili ni za ono što smo od rođenja. Bog nas nije htio poboljšati, on je napravio novi početak. Ali da bi se iznova počelo, staro najprije mora biti uklonjeno s puta. A budući da se ne radi o nekoj stvari, nego o ljudima, postavlja se pitanje: kako se to može dogoditi? Kao što je već rečeno: samo je smrću mogao biti okončan naš život. Krist je umro za nas (i mi s njim). Nismo umrli doslovno, nego nam je uračunata smrt nekoga drugoga. Na temelju svoje vlastite pravednosti i u potpunom skladu sa svojim pravednim zahtjevima prema nama Bog nam je (čisto pravno gledano) potpuno prepisao zamjeničku smrt svojega Sina. To vrijedi kao da smo doista umrli. Na križu je naše staro biće osuđeno na smrt, a presuda je izvršena na Kristu.

Silna planina pokazuje nam veličinu Božje pravednosti i istodobno koliko smo mi maleni: on je učinio sve da nas oslobodi od našega grijeha, a da se nije odrekao ni traga svoje pravednosti:

Tvoja je pravednost kao Božje planine, tvoji su sudovi velika dubina.
Ps 36,7

Ponekad bismo se opet mogli malo uplašiti vrijedi li sve to doista i za nas osobno. Ne uzimamo li si možda previše? Zrakoplov zna biti bačen tamoamo, čovjek se zna i prestrašiti. Ali čak i kad nas oluja osjećaja prodrma, ova je planina i dalje ista. Nikakva oluja ne može pomaknuti ovu planinu spasenja. Ta planina spasenja planina je milosti i slična je gori Sion:

Njegova se sveta gora lijepo uzdiže, radost cijele zemlje; gora Sion, na krajnjem sjeveru, grad velikoga Kralja.
Ps 48,2-3 (ER, njemački prijevod Biblije; usp. Heb 12,18-20)

Kad već govorimo o planinama, pada mi na pamet još nešto, takoreći planina u negativnom smislu. Grand Canyon je golema klisura, golema dolina. Doista je impresivno stajati pred tim ponorom i gledati u dubinu. I to je slika nas: bili smo ništa. Prah smo i u prah ćemo se pretvoriti, jer je grijeh ušao u

naš život. Naša su srca slična ponoru zla. Ali sada gledamo gore prema „planini spasenja“ na kojoj je stajao križ. Križ je kraj, ali i početak:

Zato, ako je tko u Kristu, novo je stvorenje; staro je prošlo, gle, novo je nastalo.
2 Kor 5,17

Pilot polako smanjuje visinu leta, tako da sada možemo razaznati niže dijelove toga golemog planinskog masiva. Zbog veličine gorja ionako se nikada ne može vidjeti sve odjednom. Dok gubimo visinu, pilot upravlja bliže planini. Vidimo silan slap, a zatim i druge manje slapove. Kakav nam se silan prizor pruža! Kako veličanstveno vodene mase padaju u dolinu! Niže dolje ti se slapovi spajaju u rijeku. Snježne i ledene mase pohranjuju milijune kubičnih metara vode. Na obroncima Elbrusa ima više od 70 ledenjaka iz kojih otječe voda. Ona teče dolje u dolinu i hrani livade, polja i šume. Cijela poljoprivreda ovisi o njoj. Bez te vode u tim krajevima jedva da bi bilo rasta. Naravno, ondje pada i kiša, ali upravo za vrijeme otapanja snijega dolinom se slijeva voda koja je potrebna za rast biljaka u proljeće.

Silne vodene struje koje se ruše niz planinu, a zatim se skupljaju u rijekama, slikovito prikazuju Duha Svetoga. Sam je Gospodin Isus upotrijebio tu usporedbu. Mislio je na duboku žeđ čovjeka – pitanje i traženje smisla, sigurnosti i ljubavi – kad je rekao da svatko tko je žedan neka dođe k njemu i pije. Tko dođe k *njemu*, utažit će žeđ svojega života, i to zauvijek! Žedno srce kod njega može doći do počinka.

Gospodin Isus govori o živoj (tj. tekućoj) vodi, o izvoru koji je on sam. Smijemo ozbiljno shvatiti Božju riječ, to je sigurno: Božji vječni, sveti i silni Duh obilno nam je dodijeljen. On živi u nama. On je trajan i nepresušan izvor života, snage, vodstva, utjehe. Samo Bog sam može u nama biti izvor koji uvijek izvire.

Moram misliti i na jednu drugu planinu, na kojoj se Isus nalazio s trojicom svojih učenika. Popeli su se visoko, možda do granice snijega na toj planini.[3] Odjednom se Isus preobrazio pred njihovim očima i zasjao poput sunca. Njegova je odjeća postala bjelja od snijega koji ih je okruživao. Bio im je dopušten pogled unaprijed na to kako Gospodin Isus izgleda kad ponovno dođe na zemlju. Ali to je ujedno i izraz toga kako sada možemo zamisliti Gospodina Isusa zdesna Sile. Uostalom, Duh Sveti, kako kaže Ivan, mogao je doći tek kad je Isus bio proslavljen, dakle kad je zauzeo to počasno mjesto zdesna Bogu. Božji Duh trebao je biti poslan upravo od proslavljenoga i okrunjenoga

3. Neki tumači pretpostavljaju da je Hermon, koji je iznad 1800 metara nadmorske visine nekoliko mjeseci u godini pokriven snijegom, bio gora preobraženja.

Sina Božjega kako bi svjedočio o njegovoj pobjedi i njegovoj slavi i usidrio ih u našim srcima.

Duh ne želi biti podstanar u našem životu. Ne, Božja je namjera da nas taj Duh ispunja, da Isusa u nama čini velikim, da nas vodi i da nam daruje pobjedu pobjedničkoga života. To su činjenice! Pitanje zašto to često ne izgleda tako svakako ćemo još istražiti.

Radujmo se ovoj panorami! Silna planina, vrh u sjajnoj, blještavoj bjelini i potoci vode koja izvire i ruši se odozgo u dolinu. Dinamika rasta počinje ondje gdje je dobro tlo.

Let se polako bliži kraju. Zapravo još uopće ne želimo sletjeti, ali gorivo je na izmaku. Dovoljno je još za nekoliko krugova nad zelenilom koje je prema dolini sve gušće i bujnije. Najprije su to samo šikara i nekoliko zelenih mrlja, zatim nekoliko stabala, i prije nego što se snađemo, letimo nad gustom šumom. Zatim već vidimo u dolini polja, oranice i plantaže.

Znate li zapravo da je i u vašem srcu voda Božjega Duha pokrenula duhovni, ali stvaran rast? Spasenje je doduše samo po sebi nešto savršeno, ali u vama je ono ujedno i početak. U vašem je srcu proklijalo novo sjeme. Rođeni ste nanovo. Više niste isti kao prije. To se ne može vidjeti očima. Čisto izvana (tjelesna težina, boja glasa itd.) sve je na vama upravo kao prije. Ali ipak se dogodilo nešto silno. Rođeni ste nanovo i to od samoga Boga. Možete još jednom početi ispočetka.

To je sjeme vječna Božja riječ. On je u nas posadio vječni život, i taj život raste. Tu ćemo temu još produbiti u sljedećem poglavlju. Kad vidimo sve zelenilo polja, stabala i plantaža, utvrđujemo: ono svjedoči o tome kako je jaka snaga koju je Bog položio u biljni život. Kad sunce sja, tlo je dobro i voda dolazi s planina, rast se ne može zaustaviti. Vjerujemo li da je duhovni rast u ljudima manje snažan, kad se ipak ne radi o biljkama, nego o čovjeku, „kruni stvorenja“?

Nakon ovoga uzbudljivog leta slijećemo. Još smo pod dojmom veličine i ljepote ove planine i njezine okolice. Prisjećamo se što smo: djeca Božja. Krivnja za grijeh zauvijek je uklonjena. Ono što smo bili kao stari ljudi, to je prošlost. To je križem uklonjeno i bačeno iza Božjih leđa. Na mjesto staroga čovjeka Bog je postavio novoga čovjeka, kojega je stvorio na sliku Isusa Krista. Taj novi čovjek ima vječni život. Sam je Krist njegov život – onaj koji u sebi ima živu vodu zbog koje on raste da bi u vjeri postao zreo i jak.

Pilot izvodi grubo slijetanje, ponovno smo na tlu. Jesmo li samo sanjali ili je istina sve što smo vidjeli? Da, istina je. Tako kaže Božja riječ.

Možda vas je ovaj panoramski let učinio znatiželjnima. Na sljedećim stranicama naći ćete više o onome što smo, u pravom smislu riječi, samo

preletjeli. Ako smo dosad samo letjeli, sada ste pozvani na planinarenja koja će vas dovesti na lijepa mjesta.

2. Sletjeli smo, a kako dalje?

Nakon neravnoga slijetanja vraćamo se na tlo činjenica. Ako je Božje spasenje tako sveobuhvatno i nije samo moja karta za nebo, postavlja se pitanje: kako može promijeniti moj život? Sam Bog želi da živimo u slobodi. On nas ne štiti samo od suda, nego nas želi otkupiti i iz ropstva grijeha i iz diktature našega staroga života usmjerenog na sebe. Spasenje nije teorijska stvar. Božje spasenje je riječ o križu – evanđelje, koje je sila na spasenje i time na život, i to svakomu koji vjeruje!

2.1 Sloboda ili ropstvo – ali ne oboje

Izraelci su se nekoć nalazili u nemilosrdnom ropstvu. Bez izlaza i bez nade u slobodu. Ali Bog je vidio bijedu, sažalio se i umiješao. Pashalno janje koje ih je štitilo od suda još nije bilo oslobođenje. To su doživjeli tek kad su Egipat ostavili za sobom. Što nam to želi reći? Sasvim konkretno: i mi stojimo pod zaštitom Isusove krvi, ali smo osim toga otkupljeni i oslobođeni za novi život.

Sljedeći primjer iz novije povijesti u prenesenom smislu jasno pokazuje o čemu se radi. 13. amandman na Ustav Sjedinjenih Američkih Država[4] podnesen je saveznim državama na ratifikaciju 31. siječnja 1865., a stupio je na snagu 18. prosinca 1865. On je konačno ukinuo ropstvo na cijelom području Sjedinjenih Država.

Kad je taj amandman bio potpisan u svim saveznim državama, taj je zakon odmah vrijedio, bez ikakvih ograda. Zamislite sada mnoge robove u južnim saveznim državama kako toga dana obavljaju svoj posao. Iako su sada po zakonu bili slobodni i imali pravo napustiti svoje gospodare, mnogi to ipak nisu učinili. Najprije su morali poznavati taj zakon. Zatim su morali vjerovati da je istinit, i konačno su slobodu morali i iskoristiti te živjeti kao slobodni ljudi.

Tako je i s nama. Taj „zakon o oslobođenju“ potpisan je prije 2000 godina na Golgoti. Taj zakon (kao i onaj o ukidanju ropstva) vrijedi do danas. Biblija kaže da smo oslobođeni od moći grijeha time što je naš stari čovjek, kao što smo već vidjeli na našem panoramskom letu, razapet s Kristom. To se za mene dogodilo na Golgoti bez moga sudjelovanja, i to povijesno posvjedočenom Isusovom smrću. To je poruka evanđelja: sloboda! Neki robovi dugo nisu ništa znali o tom novom zakonu i živjeli su kao da nije stupio na snagu.

4. *The Thirteenth Amendment to the Constitution of the United States of America.*

Neopravdani robovski rad smatramo potpuno neprihvatljivim, zar ne? Ali koliko kršćana svjesno ili nesvjesno živi kao da oslobođenje po Kristu ne postoji. Koliko ih se raduje što će jednom biti na nebu. Ali taj „zakon o oslobođenju" s Golgote vrijedi ovdje i danas, ne tek za nebo! Bog je slomio moć grijeha. To znači da to oslobođenje možemo vjerom potpuno prisvojiti. Trebamo prihvatiti kao činjenicu da smo umrli grijehu, tj. da je naš stari čovjek umro s Kristom. Smatrajte se mrtvima – staro je prošlo! Tako kaže Pavao i upotrebljava pojam iz financijskoga knjigovodstva. Ovdje se radi o logici činjenica, a ne o logici promjenjivih osjećaja.

2.2 Zapovijedi slobode

Čovjek mora sebi razjasniti načela slobode u Kristu da bi ih i iskusio. Najprije se radi o činjenicama spasenja, na koje se u vjeri oslanjamo kao na stvarnosti koje vrijede za nas, a ne o pozitivnom osjećaju slobode.

Drugo proizlazi iz prvoga: kad dođem u kušnju, kad grijeh vreba pred vratima, kad se moram odlučiti za grijeh ili za Boga, tada vrijedi ovo: ne morate griješiti, slobodni ste! Prisjetite se te činjenice. Molite Boga da vas na nju podsjeti. Ne trebamo se ukočiti od straha pred grijehom, nego nas NZ poziva da aktivno postupamo protiv grijeha u našem životu. Te grešne stvari trebamo dosljedno iskorijeniti. Isto je Bog učinio na Golgoti kad je osudio grijeh na svojemu Sinu.

Najveći problem našega vremena možda je individualizam. Mi sami stojimo u središtu i vrtimo se oko sebe. To nam u životu s Bogom ne pomaže dalje. Odvratimo pogled od sebe da bismo gledali na Krista. To je naša pobjeda!

- Pouzdajte se u Božje spasenje za oslobođenje kao u povijesnu činjenicu!
- Kad grijeh hoće vladati, uvijek iznova osvijestite da je njegova moć slomljena!
- Ne ukočite se u kušnji, nego aktivno odbacite grijeh!
- Ne usredotočujte se na grijeh i na borbu s njim, nego na Krista i na silu Duha Svetoga!

2.3 Bježati i oduprijeti se

U takvim sukobima ipak se ne smijemo precijeniti. Postoje situacije u kojima postajemo aktivni i one u kojima trebamo biti defenzivni. Grešne stvari moramo osuditi, ukloniti ili odstraniti. Ali od kušnje na grijeh i od njezine neposredne okoline trebamo bježati. Prije svega kad se radi o seksualnom zavođenju, ali i o pohlepi i idolopoklonstvu. Josip je primjer bijega u pravom

trenutku. Ništa osim bijega nije ga moglo sačuvati od toga da legne u postelju Potifarove žene, koja je sve pripremila za blud.

2.4 Osjećaji

Biblija, prema smislu, kaže: računajte s tim, polazite od toga, prisvojite to da ste umrli ropstvu grijeha! Pravo da živite kao oslobođeni dodijeljeno vam je! Rob u južnim državama začuđeno bi vas pogledao kad biste rekli: „Ne osjećam to oslobođenje." Rekao bi vam da to uopće ne morate osjećati, jer je potpisani zakon pravno valjan. Tom je zakonu ipak svejedno što osjećate. On uvijek vrijedi – bez obzira na to što ja osjećam. Watchman Nee navodi pogodan primjer: „Po uskom zidu jednom su jedno za drugim hodali Činjenica, Vjera i Iskustvo. Činjenica se nije okretala ni desno ni lijevo ni natrag, nego je nepokolebljivo išla naprijed. Dok je Vjera iza nje držala pogled uprt u Činjenicu, sve je bilo dobro. Ali kad se počela brinuti za Iskustvo i okrenula se za njim, izgubila je ravnotežu i pala sa zida, a dobro staro Iskustvo strovalilo se za njom."[5]

Naravno, osjećaj ima važnu ulogu u kršćanskom životu. Osjećaj je nužan i divan dio našega ljudskog bića. Radost se doživljava kao osjećaj (emocija), pri čemu Bog želi da se radujemo, čak nam to i zapovijeda. Radost koju on daruje posljedica je spasenja. Ona se može iskusiti, osjetiti i prava je. Ali vjera i povjerenje ne sadrže osjećaj, jer su osjećaji promjenjivi. Za vjeru je istinito i stvarno ono što joj Biblija obećava. Vjera trijezno – s osjećajem ili bez njega – prisvaja ono što joj Bog obećava. Penjač se mora 100 % pouzdati u podatke proizvođača svojih penjačkih užeta kad visi nad ponorom. Njegov osjećaj ne igra nikakvu ulogu.

2.5 Brod sa starim i novim kapetanom

Usporedimo svoj život s brodom. Prije našega novog rođenja sami smo određivali smjer i cilj. Ali dogodila se velika promjena. Brod je kupljen, više ne pripada nama. Posljedica je da postoji novi kapetan. Tko je to? To sam i dalje ja, ali Bog mi je darovao novi život i svojega Duha. U Kristu sam postao novi čovjek.

Stari kapetan ima mnogo iskustva i rutine. Prije je sve slušalo njega. Bilo je mnogo navika koje su bile izraz toga kako je stari kapetan upravljao brodom. Ali sada je kupnja broda ovjerena kod javnoga bilježnika, promjena vlasnika uređena ugovorom. Bez obzira na to koliko je novi kapetan mlad i neiskusan, on je zakonito postao novi kapetan. Stari kapetan – usporedimo ga s

5. Watchman Nee, *Das normale Christenleben*, str. 47.

grijehom, s našom puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') ili sa starom grešnom naravi – ostat će na brodu dok ne dođe dan našega potpunog otkupljenja. To je situacija koju je teško razumjeti. Ali to je stvarnost našega kršćanskog života. Stari kapetan još se nalazi na brodu, ali se mora povući u kabinu. Više se ne smije miješati u upravljanje brodom. Novi kapetan ipak mora paziti da stari ostane ondje gdje mu je mjesto, a istodobno se usredotočiti na smjer broda: on sada stoji za kormilom. Nalazi se na zapovjedničkom mostu, gdje se donose odluke. Novi brodovlasnik je Krist u meni, koji djeluje po Božjem Duhu. NZ kaže da to dvoje, naime put i Duh, nastupaju jedno protiv drugoga i jednako polažu pravo na vlast nad životom. Dok put to pravo polaže nepravedno, pravo je Božjega Duha zakonito, jer nas je Bog kupio.

Stari kapetan iz navike se uvijek iznova želi miješati u poslove novoga kapetana. Rado bi ponovno preuzeo brod i novoga kapetana prognao u kabinu, gdje je mjesto njemu samome. Tako na brodu ostaje napetost. Ona je mnogo manja kad se novi kapetan jednostavno pozove na ugovor – bez obzira na to kako se osjeća. Staroga bi trebao uvijek iznova slati natrag u kabinu. Ako to ne čini i pušta staroga kapetana da se šeće po brodu, stvar bi mogla loše završiti. Što više pozornosti, pažnje i obzira stari kapetan dobije, to će češće ponovno stajati za kormilom.

2.6 Punom parom naprijed!

Geslo novoga kapetana glasi: Punom parom naprijed! Na brodu svojega života preuzeli smo vlast. U Kristu trebamo i možemo vladati u životu. Napokon sam odlučivati o sebi znači živjeti po Božjem određenju i ispunjen Kristom. I u to ulažemo svoju energiju, svoju usredotočenost, svoje zanimanje i svoje ciljeve. Oni sada pripadaju novomu vlasniku. Brod plovi novim smjerom, ima novi smisao, plovi protiv struje. Bit će oluja, nazadovanja, prodora vode, ali to nas neće zaustaviti.

Sve poslanice NZ-a govore o stalnom kretanju i o dinamici promjene koja pripada kršćanskom životu:

- Trčite
- Umrtvite
- Rastite
- Nastojte
- Očistite se
- Punite se
- Obnavljajte se
- Obilujte

- Svucite i obucite

Ovi i još drugi pozivi jasno pokazuju da se ništa ne događa samo od sebe. Bog u našem životu ne stvara „čarolijom“ ono što trebamo sami činiti (iako on sve ima u svojoj vlasti). Božja nam je sila na raspolaganju, a pouzdanje u njega kanal je kojim nam ta sila pritječe. Ništa se ne događa ako to ne učinimo! Istinita riječ, i s obzirom na naše posvećenje. Bog želi naše puno zalaganje. Naše je spasenje okruženo tim pozivima; oni i njihovo vršenje pripadaju mu kao disanje životu. Ti su pozivi jednostavno „logični sa stajališta spasenja“.

2.7 Naš Otac

Život potpunog zalaganja ne uspijeva svaki dan. Dovoljno smo realni da znamo kako svakodnevno imamo posla s malim ili velikim neuspjesima. Ali naš je život u ruci našega nebeskog Oca. On nije despot koji čeka na naše pogreške. Mi smo njegovi sinovi i kćeri, koje je kupio beskrajno visokom cijenom života svojega vlastitog Sina. Iz toga odnosa milosti živimo. Nismo pod zakonom koji nemilosrdno zahtijeva, nego pod milošću našega nebeskog Oca. On ohrabruje i pomaže, motivira nas i uvijek nas iznova potiče. Daje ono što nam treba za život na njegovu slavu. U molitvi mu govorimo „Abba“ (dragi Oče). On nam ne predbacuje kad nešto ne uspije ili kad se u našem životu pokažu slabosti. Njemu priznajemo svoje grijehe, koji se nažalost još događaju. Svaki grijeh koji počinimo i ne priznamo narušava zajedništvo s našim nebeskim Ocem i njegovim Sinom Isusom Kristom. Zato ga trebamo ukloniti s puta. Kad vam nedostaje hrabrosti i osjećate se nedostojnima, kad mislite da ste podbacili, onda neka vas ohrabre ove Božje riječi: „Napuknute trske neće slomiti, i stijenja što tinja neće ugasiti“ (Iz 42,3).

Korak natrag u Očevo naručje uvijek je moguć. Kod njega ima oproštenja, milosti i obnove, kao i novoga početka. Kod njega čovjek može ponovno ozdraviti, čak i kad je vjera slaba, a predanje gotovo ugaslo. Samson je bio na samome dnu, ali se ponovno oporavio. Kosa mu je opet počela rasti, iako mu, nažalost, vid nije bio vraćen. Trebalo je vremena dok nije došlo dotle, ali došao je dan njegove najveće pobjede, iako je prije toga zbog grijeha doživio velik poraz.

2.8 Što Bog želi

Bog od nas ne traži ništa što ne možemo postići! On želi naše srce, želi radost i unutarnju ganutost kad mislimo na njega. Bog nas želi učiniti sretnima. Ne želi nas iskorištavati, ne želi nam oduzeti radost života. Ponekad kršćani

ostavljaju takav dojam. Kako postajemo sretni kao kršćani? To nalazimo u životu koji je predan njemu, i nigdje drugdje. Citiram Jaya Adamsa: „Kod mnogih se kršćana uočava osjetan nedostatak: nedostaje im ustrajnosti, postojanosti. Ustrajnost je vjerojatno ključ urednoga života koji je ugodan Bogu. Nitko ne nauči klizati, skijati, svirati flautu, vezati cipele, čitati, pisati, voziti automobil ako ne pokušava dovoljno dugo. Uči se tako da se ustrajno nastavlja, unatoč nespretnosti i neuspjehu, dok se ne stekne željena vještina. Uči se tako da se ono što se želi naučiti čini uvijek iznova. Biblija nam kaže da je s posvećenim načinom života upravo tako.

Ne smijemo pogrešno shvatiti to što Pismo stavlja toliki naglasak na vlastiti trud; taj napor ukorijenjen je u milosti i nije ‚djelo puti'. Samo po Duhu Svetom možemo steći ustrajnost. Ali djelovanje Duha nije ‚mistično'. Duh Sveti nam kaže na koji način radi: Pismo svjedoči da on djeluje po Pismu.

Time što smo voljno, s molitvom i ustrajno poslušni pozivima Biblije, biblijski način života postaje dio nas samih. Čitamo Bibliju i pritom molimo Boga da nam pomogne pročitano provesti u djelo. Za to nam je dao Duha Svetoga. Riječ ‚milost' ima višeslojno značenje. Jedan je njezin vid ‚pomoć'. Duh Sveti pomaže onima koji čitaju njegovu riječ i zatim se u vjeri usude činiti ono što on kaže. On nam ne obećava snagu unaprijed. Često ona dolazi (tek) dok činimo ono što se od nas traži."[6]

2.9 ON mora rasti, a ja se umanjivati!

To je bio životni cilj Ivana Krstitelja, koji je bio preteča Gospodina Isusa. To je proces koji želimo preuzeti od Ivana, znajući da će trajati cijeli naš život! Grafika prikazuje ono što kaže ta jednostavna, a ujedno i teška Ivanova rečenica: minus se odnosi na naš stari život te na vlastite ciljeve i interese, dok se plus jasno odnosi na našega Gospodina!

(Grafika: dvije suprotno usmjerene krivulje na vremenskoj osi; padajuća krivulja označena je znakom minus, a rastuća znakom plus.)

- Svući staroga čovjeka –
- Obući novoga čovjeka +
- Sve veća i uskoro savršena sličnost Kristu
- Trkalište vjere
- Proces rasta tijekom cijeloga života
- Novo rođenje
- Isusov dolazak i uskrsnuće

6. Jay E. Adams, *Grundlagen biblischer Seelsorge*, str. 255.

2.10 Novi život u grafičkom prikazu

Grafike koje slijede (kvadrat, krug, trokut) prikazuju različite ljude. Prvi red pokazuje kako se dotični rađa, drugi razvoj osobnoga života, a treći novo rođenje. Četvrti i peti red pokazuju kako on raste u vjeri ili živi tjelesno, dok šesti red prikazuje cilj, savršenstvo kod Krista.

Tri oblika služe razlikovanju bilo kojih ljudi, onakvih kakvi se rađaju. Razlika može biti u podrijetlu i društvenoj pozadini, u posebnoj osobitosti osobe, u različitim temperamentima i prirodnim darovima. Sve u svemu, radi se o pojedinačnoj osobi, o tome kako se ona razlikuje od drugih ljudi. U tome se sastojao njezin identitet pri rođenju, a da sama tome nije ništa pridonijela. To je ono što osoba sama, uz malo iznimaka, ne može promijeniti: njezina struktura. To je prikazano praznim oblicima u prvom redu.

Oblici ne ostaju prazni. Čovjek se rađa kao grješnik i griješi. Struktura njegove osobnosti oblikuje se grijehom u pogrešnom smjeru. Nastaju grešne navike, koje opet oblikuju loš karakter. To je simbolizirano onim što sada ispunja oblike. Iako u čovjeku ima moralno dobroga, on je ipak obilježen grijehom koji prebiva u njemu. Ispunjeni oblici pokazuju čovjeka prije novoga rođenja.

Bog ne reformira čovjeka, nego stvara nešto novo. Novo je potpuno skrojeno po mjeri pojedinačne osobnosti. Kao što su u Adamu već bile prisutne sve varijante ljudskih osobnosti, tako je i s posljednjim Adamom, našim Gospodinom Isusom Kristom. On je postao čovjek i tako može živjeti u svakom pojedinom čovjeku. Biblija tu činjenicu uspoređuje sa sjemenom koje se u nas posadi: ono treba rasti od prvoga dana, kako bi se naše biće promijenilo u Kristov lik. Božansko sjeme potpuno odgovara obliku osobnosti. Tako novo rođenje ne mijenja svojstva čovjeka koja su mu dana stvaranjem (dakle nasljeđena). „Moramo pretpostaviti da je Bog na neki način sposoban u svakoga čovjeka unijeti nešto potpuno novo, što savršeno odgovara njegovoj osobnosti, koju on nikada nije namjeravao uništiti.“[7] U pojedinačnu osobnost svakoga čovjeka sada ulazi Kristova narav i tako postaje jedinstven izraz Isusova lika. To je izraz raznolikosti i bogatstva u novom stvorenju, kakvi su već prisutni u prvom stvorenju.

(Grafika u šest redova, u svakom po jedan kvadrat, jedan krug i jedan trokut)
(Red 1: tri oblika, sivi i prazni)
Različiti ljudi, onakvi kakvi se rađaju sa svojom pojedinačnom osobnošću
(Red 2: oblici su ispunjeni mnogim malim crnim oblicima)

7. Custance, Arthur C., *Man in Adam and in Christ*, str. 171.

Pojedinačna osobnost prije novoga rođenja ispunja se iskustvima svakodnevnog života. Karakter se oblikuje. Pokraj dobrih crta karaktera često su to ponašanja koja izviru iz zloga srca i ponekad su pretežno obilježena grijehom. Sadržaj u četverokutu, krugu i trokutu odgovara onome što je osoba postala bez Boga.

(Red 3: u sredini svakoga oblika pojavljuje se mali bijeli oblik istoga lika)

Na dan novoga rođenja u čovjeka se posadi božansko sjeme Božje riječi. Sam je Krist sada novi duhovni život vjernika. Taj je novi život prilagođen osobnosti čovjeka. To je vidljivo po podudarnosti maloga i velikoga oblika (npr. mali četverokut i veliki četverokut). Novo rođenje ne mijenja Bogom danu pojedinačnu osobnost, kakva je po stvaranju, nego je ispunja novim Kristovim životom. Božji je cilj obnova i preobrazba osobnosti rođene u grijehu u sličnost Kristu.

(Red 4: bijeli je oblik narastao, crnih je oblika manje)

Od dana novoga rođenja sjeme božanskoga života počinje rasti. Krist u osobi tijekom stalnog procesa rasta poprima sve više oblika. Stari sadržaj, stari način života i stari obrasci ponašanja smanjuju se i sve više nestaju. Sjeme raste sve dalje; tj. Kristova narav sve više prožima, ispunja i oblikuje nanovo rođenoga.

(Red 5: kod kvadrata je bijeli oblik opet manji, a crnoga je više; kod kruga i trokuta bijeli oblik ispunja gotovo sve)

Život ovoga kršćanina nije se dalje razvio. Stari je život ponovno izbio u prvi plan.

Ta su dva kršćanina rasla u vjeri. Pazili su da umrtvljuju djela puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') i da se pouzdaju u Krista kao sadržaj i cilj svojega života te da NJEMU služe.

(Red 6: kvadrat, krug i trokut potpuno bijeli)

U vječnosti svaki vjernik ima tijelo uskrsnuća odnosno tijelo slave. U njemu je sličan Kristu. Istodobno će zauvijek biti ona pojedinačna osoba kakvom ga je Bog preko njegovih roditelja dao postati odnosno kakvu ga je stvorio. Grijeh i grešna put u konačnom su dovršenju definitivno prošlost i povijest.

Posađeno sjeme treba rasti kako bi Krist i njegova narav sve više prožimali osobnost. To je Božji cilj. On sam daje rast. Ali na opseg i brzinu rasta utječemo mi. Pozvani smo odložiti stari način života, kako bi način života novoga čovjeka bio sve vidljiviji našoj okolini. Oblici na grafici ostaju uvijek isti, mijenja se samo sadržaj. Pozvani smo dosljedno ukloniti sva druga sjemena i biljke koje ne dolaze od Boga i njegova Duha, nego potječu iz staroga života, kako bi Božje sjeme moglo rasti.

Peti red pokazuje da, nažalost, može ići i unatrag te da sjeme, Krist, u središtu našega života više nema najvažniju ulogu. Sjeme postaje manje, stari život usmjeren na sebe ponovno raste.

Ili je rast postojan, kao što je prikazano kod kruga i trokuta, gdje je osobnost doista zahvaćena i ispunjena Kristom.

Na kraju će se vidjeti još samo Krist, u savršenstvu nebeske slave. Zauvijek ćemo biti mi sami, onakvi kakvima nas je Bog stvorio, ali tada bez ikakva grijeha, a ipak slični Gospodinu.

Koliko je veliko Božje sjeme u mojem životu? Koliko je naraslo?

2.11 Sve zajedno na jednom mjestu

Ova grafika[8] jednostavan je sažetak ključnih čimbenika našega kršćanskog života, koji su u neposrednom međudjelovanju i međusobnoj ovisnosti. Odlučili smo spasenje ne rezervirati samo kao kartu za blaženu vječnost. Želimo život iz Boga, njegovu ljubav, njegovu radost i njegov mir doživjeti već sada. Kao što je Gospodin Isus Krist dao sve da bi nas posjedovao, tako mu i mi iz zahvalnosti želimo staviti na raspolaganje svoj život.

To nije nerješiv zadatak. Bog želi našu potpunu radost i zadovoljstvo, a to doživljavamo samo u životu za Boga. Takav život ima Krista kao središte, kao sadržaj života, cilj života i budućnost. On će jednoga dana ispuniti svaki kutak svemira, a nas ispunja već sada. Ta punina prožima cijelo naše biće i mijenja nas iz dana u dan sve više na njegovu sliku. Tu pozitivnu promjenu najmanje primjećujemo sami, ali Bog radi na nama.

Na početku stoji Duh Sveti. On je snaga i temelj svakoga djelovanja. Tome se pridružuje svakodnevno iskustvo koje nas oblikuje i izaziva na dobro, ali i iskušava na zlo. To je arena vjere u kojoj se odvijaju drame našega života, dok Gospodina svojega života, kojega ne vidimo, slušamo, u njega se pouzdajemo i ljubimo ga.

U svemu je potrebno naše potpuno predanje, naše zalaganje i volja da to shvatimo ozbiljno. Moramo nepodijeljenim i ispunjenim srcem slijediti Isusa i donijeti spremnost i disciplinu da svoj vlastiti život, svoje želje i prednosti stavimo na drugo mjesto kako bismo zadobili pravi život.

(Grafika: trokut s tri strelice koje odozgo i iz dvaju donjih kutova pokazuju prema krugu u sredini; tekst gore, u krugu, dolje lijevo i dolje desno)

Božje djelovanje u milosti, snazi i pomoći po Duhu Svetom, koji prebiva u nama i stalno nam stoji uz bok. Njegova riječ, Biblija, mudrost je za naš život.

8. Ideja prema Dallasu Willardu, *The Divine Conspiracy*, str. 347.

On nas želi sigurno dovesti do konačnoga cilja, ali s nama postići i svoj pojedinačni cilj za naš zemaljski život.

Lik i život Isusa Krista središte su i srž kršćanskoga života. Isus treba u nama poprimiti oblik. Bog će nas suobličiti slici svojega Sina. Taj će se proces dovršiti pri Kristovu dolasku, ali u moralnom smislu počinje već na zemlji!

Stvarnost života, trkalište vjere: svakodnevica sa svim svojim grešnim mamcima i zavođenjima, ali i napastima i napadima neprijatelja te raznim iskušenjima u odgoju našega nebeskog Oca

Naša vjera i volja, naša odluka i naše zalaganje, naš trud, disciplina i ustrajnost da, unatoč svojoj nespretnosti, unatoč pogreškama, nazadovanjima i neuspjesima, nastavimo i dalje trčimo na trkalištu vjere kako bismo stigli do nebeskoga konačnog cilja

2.12 Planinarenja

Sada, nakon što je panoramski let ostavio snažan dojam, pozivam na nekoliko „misaonih" planinarskih tura. Moja djeca baš i ne vole pješačenja, a i ja se moram prilično pokrenuti. Ali jedno sam ustanovio: kad iz svoje radne sobe vidim mnoge planinske vrhove Allgäuskih Alpa, neprocjenjiv je doživljaj pješice se popeti na jedan od tih vrhova i uživati u pogledu. Taj trenutak nakon napornog uspona ne može se kupiti, čovjek mora sam postati aktivan. Gledati iz zrakoplova jedno je, a sam otići u planine nešto drugo.

Planinarske ture nisu bezazlene šetnje po ravnici. Ono na što pozivam uzbudljive su planinarske ture na kojima se strpljivo penjemo uzbrdo i pred sobom imamo lakše i teške dionice, ali uvijek jasno imamo cilj pred očima: to su činjenice spasenja koje smo već „*preletjeli*". Sada se treba raditi o važnim pojedinostima koje sadrži biblijski nauk o našem položaju u Kristu i o tome što znači „Krist u nama". Planinarske ture isplate se. Ja sam ih, naime, već prošao dok sam pisao ove retke, i bila su to dojmljiva, potresna, prosvjetljujuća, oslobađajuća i vrlo motivirajuća otkrića.

Naš planinski vodič neka bude Duh Sveti, koji se obvezao uvesti nas u svu Božju istinu, istinu Biblije. On se usredotočuje na to da svjedoči o njemu, Osloboditelju Isusu Kristu, i da ga u našem životu čini velikim.

Prva je tura najduža i najnapornija, ali ujedno i najvažnija. Kad se jednom osvoji taj vrh, sljedeći više neće biti tako težak. Poslanica koju je Pavao napisao Rimljanima slikovito prikazuje pravednost, ali i milost Božju u evanđelju. Ta će nas poslanica najprije zaokupiti. Nigdje drugdje ta temeljna pitanja spasenja nisu tako obrađena s obzirom na nas. To je i razlog zašto se ovdje želimo potruditi i redak po redak penjati se do vrha.

2.13 Od Adama do Krista

U Poslanicu Rimljanima ne ulazimo sprijeda, nego u peti „vagon" toga „vlaka milosti". Ipak želimo ukratko naznačiti što se nalazi u prvim poglavljima: nakon uvoda u 1,1-17 Pavao u 1,18 – 5,11 govori o *grijesima* cijeloga čovječanstva, zbog kojih je ono krivo pred Bogom (1,18 – 3,20). S Božje strane toj se bezizlaznoj situaciji suprotstavljaju dvije činjenice spasenja:

- otkupljenje koje nam Bog nudi po krvi Isusa Krista prolivenoj na križu, bez ikakve protuusluge (3,21-31)
- Božja sila uskrišenja, koja je Krista ponovno vratila u život (4,1-25).

Drugi dio poslanice ide od 5,12 do 8,39. Ovdje Pavao obrađuje pitanje što Bog čini s obzirom na našu nepopravljivu grešnost. Radi se o grijehu kao načelu, kao jakoj moći koja se nalazi u čovjeku. Pitanje je: kako pravednik može *živjeti* od vjere (1,17)?

2.14 Što se najprije moralo dogoditi za naše spasenje?

Ne mora li se, ako je čovjek tako pokvaren, nešto dogoditi u čovjeku? „To ne bi bila prava perspektiva. Apostol Pavao u Poslanici Rimljanima ima sasvim drukčiji odgovor: u prvom redu nije se moralo nešto dogoditi *u* nama, nego se moralo nešto dogoditi *izvan* nas, u Kristu. Osim Kristova djela za naše *grijehe* moramo najprije misliti na Kristovo djelo za naš *grijeh*, jer je i to činjenica spasenja. Nakon toga, tek tada, a ne prije, na red dolazi djelo Duha Svetoga *u* nama. Kristovo djelo *za* nas mora se jasno razlikovati od djela Duha Svetoga *u* nama. Prvo se djelo dogodilo potpuno izvan nas, i ono je dovršeno, ništa mu više ne treba dodati. Drugo se odvija u nama, i još dugo nije gotovo, treba mu još mnogo toga dodati. Ali mora biti posve jasno da i rješenje problema grijeha (moći grijeha, korijena zla) jednako kao i rješenje problema grijehâ pripadaju činjenicama spasenja. Ili još drukčije rečeno:

- Oslobođenje od grijeha događa se ponajprije izvan nas, i pritom je dio opravdanja (usp. izraz ‚opravdan'[9] u 6,7); to je Kristovo djelo, jednom zauvijek dovršeno.
- Nakon toga oslobođenje poprima oblik u nama, i to je dio posvećenja, koje će prijeći u naše proslavljenje (8,30); to je djelo Duha Svetoga, koje se tijekom našega zemaljskog života postupno dovršava."[10]

9. Vidi bilješku u ER (njemački prijevod Biblije).
10. H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, str. 44.

3. Rim 5,12-21: od Adama do Krista

Kad su Rimljani napeto saslušali čitača sve do 5,11, mogli su – iako su već došli do vjere i time do spasenja – još jednom odahnuti. Izgleda kao da se to upravo dogodilo: imali su mir s Bogom i u tom božanskom sudskom postupku nisu bili proglašeni krivima, nego ih je Sudac cijele zemlje proglasio pravednima. Tema prijestupa i činjenica da sada više nisu grješnici, nego pravednici, zapravo se čini zaključenom s retkom 11. Jesu li, dakle, sva pitanja o grijehu i o Božjoj pravednosti konačno razjašnjena? Očito nisu. Sve ponovno kreće iz početka. Apostol opet gradi napetost kakva se osjećala i u prvim poglavljima ove poslanice.

Odakle je došao grijeh? Odakle smrt? Zašto su svi ljudi pogođeni? Kakvu ulogu ima Božji Zakon? I naravno pitanje: postoji li izlaz iz začaranoga kruga grijeha, smrti i osude? Možda su se neki zbunjeno pogledali, jer zar Pavao nije upravo pustio da se čuje klicanje spasenja? Zašto bi sada još jednom počinjao s grijehom i smrću? Odgovor: tema još nije potpuno obrađena. Ako se sluša dalje, brzo postaje jasno o čemu se sada radi. Više se ne radi o tome što su ljudi učinili, čime su se pokazali kao nepravednici i grješnici. Sada se radi o pitanju: zašto je tako? Tema se sada sastoji u tome *što čovjek jest*, zašto griješi, što je uzrok grijehâ. Pavao sada kopa do korijena, nakon što je prije obradio loše plodove. Grješnik mora biti ne samo opravdan odnosno oslobođen od svojih grijeha, nego i otkupljen od moći grijeha. Pod njezinu je vlast došao svojom povezanošću s Adamom, takoreći preko rodoslovnoga stabla života. To je njegov problem, i u toj je povezanosti zarobljen, ne može se sam iz nje osloboditi. Dok nije došao Krist, nije bilo nikakve šanse izbjeći toj povezanosti.

Ovaj tekst pokazuje katastrofu pada u grijeh i njegovih posljedica. Istodobno on pomoću suprotnosti i usporedbe dviju glavnih osoba (naime Adama i Krista) jasno pokazuje i kako je Bog širom otvorio put u život.

Pavao u ovom tekstu postavlja temelj za poglavlja 6, 7 i 8. Ovaj tekst doista služi kao uvod i priprema. Tko ovdje pomno čita, u sljedećim mu poglavljima neće biti baš tako teško.

3.1 Redak 12: kako je sve počelo

Zato, kao što je po jednom čovjeku grijeh ušao u svijet i po grijehu smrt, i tako je smrt prešla na sve ljude, jer su svi sagriješili …

Jedan jedini čovjek otvorio je vrata grijehu. Ne samo u *svoj* život, nego u svijet. To znači da je sve što živi na ovome svijetu također pogođeno time: svi ljudi umiru jer su svi sagriješili. Taj je čovjek time pustio unutra i smrt i svu bijedu koja je s njom povezana. Poput iskre, prvi, naizgled banalni čin pokrenuo je požar koji do danas bjesni više nego ikada.

Ta tragična osoba jest povijesni Adam, prvi čovjek, kao što se odmah vidi. Pavao je doduše znao da prvi korak u neposlušnost nije došao od Adama, nego od Eve (1 Tim 2,14), ali Adam je šutio i sudjelovao. Slijedio je svoju ženu, iako je *on* dobio zapovijed prije nego što je Eva postojala. Time je bio odgovoran za sve što se dogodilo.

Pavlova je tema suprotnost dviju glavnih osoba, naime Adama i Krista, s kojima su povezani svi njihovi „*potomci*".

3.1.1 Grijeh i grijesi

Grijeh je postojao već prije Adama, jer Sotona griješi od početka (1 Iv 3,8). On je zavodnički pristupio prvim ljudima. Napasnik, stara zmija, ovdje se ne spominje. Čovjek je postupio u punoj vlastitoj odgovornosti.

Pojam „grijeh" ovdje nije jednostavno jednina od „grijesi". Ovdje se radi o mnogo više. Kao što se može zaključiti iz ovoga mjesta i iz tekstova koji slijede, ovdje se radi o grijehu kao načelu neprijateljskom prema Bogu, o moći koja se suprotstavlja Bogu i njegovim zapovijedima. Radi se o grijehu kao bolesti koja ugrožava život i ima smrtni ishod, a koja je zahvatila sve ljude. Apostol Ivan kaže: „Grijeh je bezakonje" (1 Iv 3,4). Time grijeh obuhvaća odbacivanje Božjega autoriteta (anarhiju), u bilo kojem vidljivom ili nevidljivom obliku.

Watchman Nee vrlo zorno uspoređuje grijehe i grijeh sa sljedećom situacijom: želi li se problem alkohola konačno riješiti, nije dovoljno pronaći i uništiti sav alkohol. Izvori opskrbe, dakle mjesta proizvodnje alkohola, moraju se zatvoriti i uništiti. Tako sam alkohol predstavlja grijehe, a tvornice slikovito prikazuju grijeh.

3.1.2 Grijeh i smrt

Adamu i Evi bilo je poznato da će grijeh sa sobom donijeti smrt (Post 2,17). Sam je Bog najavio smrt kao posljedicu toga da jedu zabranjeni plod sa stabla spoznaje dobra i zla. Smrt je počela u istom trenutku kad su prekršili tu zapovijed. Ta je smrt odmah prekinula neometan odnos pun povjerenja koji je Stvoritelj njegovao sa svojim stvorenjima.

Smrt ne znači brisanje ili ukidanje postojanja. Ona znači odvojenost i promjenu odnosno pogoršanje prijašnjeg stanja. NZ govori o duhovnoj smrti. Ona ne znači uništenje ljudskoga srca ili duha, nego njegovu nesposobnost da stupi u vezu s Bogom. Ovdje Pavao govori o tjelesnoj smrti kao posljedici grijeha.

Smrt je neizbježna i neumitna (kasna) posljedica grijeha. Smrt je prešla na sve ljude, nije se mogla zaustaviti. To bi moglo uspjeti da neki čovjek nije sagriješio i time dokazao da nema Adamovu narav. To se među ljudima još nikada nije dogodilo; ni kod koga dosad nije mogla biti dijagnosticirana bezgrešnost. Svi su pogođeni i prije ili kasnije podnose smrt.

3.1.3 Pad u grijeh i istočni grijeh

To ne znači da se Adamov pad u grijeh ponavlja kod svakoga čovjeka tako da on kao nevin, poput Adama, biva stavljen pred izbor da bude poslušan ili da počini prijestup. Kad bi bilo tako, postojala bi mogućnost da možda neki čovjek uspije ne griješiti, pa dosljedno tome ne bi ni morao umrijeti. Pavao želi reći da je svaki čovjek naslijedio Adamovo grešno biće i da je time njegov život obilježen grijehom. Loza potomstva nikada nije bila prekinuta. Za to postoje dva dokaza: najprije smrt, a zatim i činjenica da je svaki čovjek sagriješio. To se razlikuje od Adamove situacije utoliko što je čovjek danas već moralno oslabljen (štoviše, pokvaren) grešnom naravi naslijeđenom od Adama i stoga griješi. Iz ovoga teksta potječe teološki pojam „*istočni grijeh*“[11].

Grijeh je Adamovim prijestupom postao stalni pratilac svakoga čovjeka, tako što je kao načelo neprijateljsko prema Bogu zarazio čovjeka u cijelom njegovu postojanju poput neizlječive bolesti. Zahvatio je cijeloga čovjeka – njegov duh, njegovu dušu, njegovo srce, njegov um, njegovu volju i njegovo tijelo. Smrt kao posljedica grijeha zahvatila je nematerijalni dio čovjeka – njegova nutarnjeg čovjeka – i prouzročila duhovnu smrt „u … prijestupima i grijesima“ (Ef 2,1), a pogodila je i materijalni dio (tijelo). I nad njim vlada smrt: tijelo je mrtvo zbog grijeha (8,10).

Povijest svakoga čovjeka ne može se odvojiti od njegova praoca. Njegova se povijest ne piše iznova tako da dobije mogućnost dokazati da ne mora griješiti. On je Adamovo dijete sa svim tragičnim posljedicama. Nijedno dijete koje se rodi ne mora učiti grijeh. Grijeh mu je položen u kolijevku, i samo je odgoj u stanju obuzdati potpunu provalu grijeha.

11. Engleski *original sin*.

Neki razumiju ovaj redak kao da smo u Adamu, naime u njegovu prijestupu, (i mi) sagriješili. U tom bismo slučaju bili odgovorni za djelo koje uopće nismo počinili. Radi se o tome da je Adam tim djelom pustio grijeh u svoj život, a mi smo kao njegovi potomci tu narav neizbježno naslijedili. Na tome sami ne možemo ništa promijeniti.

3.1.4 Jedna jednostavna zapovijed

Prijestup koji je imao tako razorne posljedice nije bio strašno grešno djelo, nije bio ubojstvo ni pljačka – ne, bilo je to kršenje sasvim jednostavne zapovijedi. Djelo ne postaje grijeh tek kad je osobito strašno. Svako je djelo (od svojega misaonog izvora do izvršenja) grijeh čim odbacuje ili čak samo zaboravlja Božji autoritet, koji se ovdje izražava u jednostavnoj zapovijedi.

U ovim se poglavljima grijeh gotovo nikada ne navodi u obliku grešnih djela, nego gotovo uvijek kao načelo koje stoji iza svih grešnih djela – dakle iza grijehâ.

Grijeh je načelo koje čovjeka navodi da svoj život uzme u svoje ruke i da ne vodi računa o Božjoj volji ili uopće o njegovu postojanju. To ne mora nužno imati za posljedicu „grozne" grijehe. Život moralno uzvišenog čovjeka koji ne pita za Božju volju jednako je prožet grijehom kao i život ubojice ili preljubnika. O tom se grijehu radi u poglavljima koja slijede. Sjeme grijeha proklijalo je u svakom čovjeku, iako nije kod svih jednako naraslo.

Veliko pitanje prema kojemu Pavao smjera sastoji se u tome što je Bog učinio s obzirom na taj problem grijeha. Za to nije dovoljno oproštenje ili pomirenje s Bogom. Bog ne oprašta ono što *jesam*, nego ono što sam *učinio*. Već u prvoj polovici ovoga 5. poglavlja apostol izričito kaže da smo „*bili* grješnici", dakle da to sada više nismo. Što se točno dogodilo da se to postigne? I kako će Bog osigurati da grijeh u životu vjernika više ne vlada, kao što je to još slučaj kod svih koji su i dalje u „*Adamovoj obitelji*"?

Redak 12 prekida se duljim umetkom, naizgled prestaje usred rečenice. Budući da poznajemo cijeli tekst, ovdje ćemo ga radi boljeg razumijevanja dovršiti vlastitim riječima, slično kao u retku 18, gdje se ovaj redak 12 nastavlja nakon umetnute rečenice:

Zato,
kao što je po jednom čovjeku grijeh ušao u svijet
i po grijehu smrt
i tako je smrt prešla na sve ljude,
jer su svi sagriješili …
… tako je po jednom čovjeku i njegovu pravednom djelu (Golgota)

pravednost ušla u svijet
i po pravednosti (vječni) život
i tako je život prešao na sve ljude.

3.2 Redak 13: grijeh prije davanja Zakona

… jer do Zakona grijeh je bio u svijetu;
ali grijeh se ne uračunava
kad nema zakona.

Ovdje počinje umetnuta rečenica koja završava tek s 17. retkom. Pavao naglašava da nema izlaza iz povezanosti s Adamom – bez obzira na to o kojem je razdoblju ljudske povijesti riječ, sa Zakonom ili bez njega.

Ljudska povijest počela je s Adamom, a isto tako i povijest grijeha i smrti u ljudskom svijetu. Do Tore, Mojsijeva Zakona, prošlo je vjerojatno oko 2500 godina. Zakon grijeh čini opipljivim i vidljivim, ali grijeh je postojao i u vrijeme kad toga Zakona još nije bilo. Time Pavao podupire svoju glavnu tvrdnju: Adam je bio onaj po kojem je grijeh ušao u svijet i u njemu ostao. Svi njegovi potomci postali su ono što je bio on: pokazali su se grješnicima. Od Adama vladao je grijeh, iako ga Zakon još nije mogao nazvati pravim imenom i razotkriti. To ne potvrđuje samo smrt svih ljudi toga vremena, nego i događaji toga vremena. Veliki potop u Noino vrijeme vjerojatno je najjasniji primjer za to. Na kraju krajeva, Pavao je u prvim poglavljima svoje poslanice već opisao beznadno iskvareno stanje Adamovih potomaka prije vremena Zakona. A kad bi se mjerilo Zakona naknadno primijenilo na vrijeme kad Zakona nije bilo, uz svjedočanstvo savjesti postala bi očita i činjenica da su ljudi i tada griješili, jer su bili grješnici.

3.3 Redak 14: Adam, pralik onoga koji je imao doći

Ali smrt je vladala od Adama do Mojsija,
čak i nad onima koji nisu sagriješili
na način sličan Adamovu prijestupu,
koji je pralik onoga koji je imao doći.
(usp. Hoš 6,7)

Vladavina smrti, kojoj se nijedan čovjek ne može oteti, nepobitna je i dokazuje jednako nemilosrdnu vladavinu grijeha. To je još jedan znak da je grijeh prisutan i bez neke konkretne zapovijedi. Štoviše: te riječi nedvosmisleno pokazuju da ljudi u to vrijeme nisu bili grješnici zato što su griješili (iako je i to istina), nego zato što su bili Adamovi potomci. Ljudi su

umirali i bez konkretnoga prijestupa, a time je dokazano da je problem upravo povezanost s Adamom.

Bebe, koje ne griješe svjesno, umiru zato što su Adamovi potomci.

Riječ je – i to s naglaskom – o tome da povezanost s našim praocem Adamom ni za jednoga čovjeka ne može biti prekinuta (ni sa Zakonom ni bez njega). Svi se rađaju kao grješnici, jer je naš praotac pao u grijeh. Zato je sljedeća rečenica vrlo važna: Nismo grješnici zato što griješimo. Naprotiv, griješimo zato što smo grješnici i kao takvi smo rođeni.

Grijeh nije samo ušao u svijet, on je stigao sve do našega srca. Isus kaže da zla djela izlaze iz srca, iznutra, iz najdubljega bića (Mk 7,21-23). Ona izviru iz činjenice da smo *„postali grješnici"* (usp. Rim 5,19; Luther 1912, njemački prijevod Biblije).

3.3.1 Adam i Krist

Sada Pavao razlaže fascinantnu usporedbu Adama i „onoga koji je imao doći". Onaj koji je imao doći očito je Krist – njemu pripada budućnost. Adam je, dakle, *„pralik"* Krista. Moglo bi se reći i protuslika, jer se podudarnost doduše sastoji u dosegu i učinku djela obojice, ali su ta djela potpuno suprotna. Prvi Adam stoji za grijeh i smrt, *posljednji* Adam (1 Kor 15,45) za život i pravednost. Podudarnost tih dviju osoba sastoji se u tome što se za obojicu može reći da su glava, izvor ili otac jedne ljudske obitelji. Obojica su predstavnici svojih potomaka ili svoga roda.

3.4 Redak 15: po Kristu je šteta više nego popravljena

Ali nije li i s darom milosti kao s prijestupom?
Jer ako su prijestupom jednoga
mnogi umrli,
to su se mnogo više
milost Božja
i dar u milosti,
koji je po jednom čovjeku, Isusu Kristu,
preobilno izlili na mnoge.

Pavao objašnjava kako je Adam pralik, i to po suprotnostima prema Kristu. Adamov prijestup donosi smrt mnogima, kojima je on praotac. No Bog milosti nije to ostavio tako. To je doista čista milost koja se brine za tu Adamovu obitelj. Ona se ne odnosi samo na one koji su bez svoje krivnje, Adamovim

prijestupom, dospjeli u izgubljeno stanje obilježeno smrću i grijehom, nego i na one koji sami žive po geslu grijeha.

Božja milost donosi dar, naime čovjeka koji je suprotstavljen Adamu. Dar u milosti jest osoba po kojoj Božja milost tako izvire da probija sve brane i da može doseći svakoga čovjeka (bez obzira na to gdje se na ovom planetu nalazi). Milost u osobi Sina Božjega, posljednjega Adama, jača je od svega što je po prvom Adamu ušlo u svijet. Mnogi su umrli, a mnogi mogu biti oni koji će živjeti. Bog svoje čovječanstvo nije prepustio smrti!

3.5 Redak 16: posljedica prijestupa i posljedica dara milosti

I nije li kao po *(onome)* **jednome**
koji je sagriješio,
tako i s darom?
Jer presuda je od jednoga *(pogrešnog koraka)* **vodila u osudu,**
a dar milosti od mnogih prijestupa k pravednosti *(k opravdanju ili k presudi o opravdanju).*

Adamova odluka, tako teška po posljedicama, donosi osudu svima – to je njegova baština koju je ostavio iza sebe. Od 15. retka govori se o Bogu, a zato i o osudi. Bog izvršava svoj pravedni sud i svoju presudu nad grješnikom, a to može značiti samo osudu. Ali dar milosti u čovjeku Isusu Kristu vodi do opravdanja grješnika, do suprotnosti osude. Osuda je pogodila zamjenika koji je stajao umjesto nas. Sada nije optužen samo Adamov prijestup, nego je jednako riječ i o mnogim prijestupima njegovih brojnih potomaka. I vrijeme Zakona sada je uključeno.

3.6 Redak 17: po Kristu je ukinuta vladavina smrti

Jer ako je prijestupom jednoga
smrt zavladala po jednome,
mnogo će više oni
koji primaju preobilje *(izobilje)* **milosti**
i dara pravednosti,
vladati u životu *(tj. u snazi života)*
po jednome, Isusu Kristu.

Božja milost preobilno se izlijeva, ona se pokazuje u izobilju koje se ne može izmjeriti. Po njoj Adamovi potomci primaju Božju pravednost kao dar. Po Isusu Kristu, posljednjem Adamu, oni su istrgnuti iz vladavine smrti. Sada nad njima više ne vlada smrt, ne, oni sami vladaju u snazi života svoga uskrsloga

Gospodina, kao što će pokazati sljedeće poglavlje. Po Isusu Kristu postaju pobjednici – već sada, a uskoro bez ikakva ograničenja u novom tijelu, kad će biti slični Isusu.

Ovdje završava umetak započet u 13. retku, u kojem se Pavao osvrnuo na posebnu temu: grijeh je prisutan iako nema zakona. Pobio je sve argumente da bi ipak moglo biti iznimaka na koje se ono što je Adam učinio ne bi odrazilo. Svi su ljudi neizbježno povezani s Adamom i stoje pod posljedicama njegova prijestupa.

Za svakoga je čovjeka činjenica da povezanost s Adamom postoji. To vrijedi i za takozvanoga „dobroga čovjeka", koji se ističe dobrim djelima – za Židova kao i za pogana. Iz toga se sam ne može izvući. Mora priznati tu činjenicu. Ali, kao što pokazuju sljedeće riječi, ne mora ostati bez nade: Bog je otvorio izlaz. Po Božjoj milosti ne dobiva samo natrag Adamovo nevino stanje, nego po novoj povezanosti s Kristom, svojim novim „ocem obitelji", prima mnogo više nego što je Adam ikada imao.

Adamova je zadaća bila vladati nad stvorenjem. Ali sada su nad njim i nad svim njegovim potomcima vladali grijeh i smrt. No oni koji primaju dar pravednosti vladat će u životu. Ta vladavina znači da mogu živjeti onako kako Bog želi – u slobodi i na Božju slavu. „Vladati u životu" sažetak je punine života koji sada imamo u Kristu. U toj novoj situaciji možemo biti ljudi koji ispunjavaju svoje određenje, naime Božji ljudi koji žive s njim i iz njega. Nad njima više ne vladaju smrt i grijeh sa svim svojim posljedicama za čovjeka, oni su oslobođeni iz ropstva da bi sada bili ono za što ih je Bog odredio. To će Pavao još podrobno razraditi.

3.7 Redak 18: osuda i opravdanje života

Dakle,
kao što je po jednom prijestupu
za sve ljude
došlo do osude,
tako i po jednoj pravednosti
za sve ljude
do opravdanja života.

Ponovno stoji tragično Adamovo djelo, sa svojim dosegom i učinkom na sve ljude, nasuprot jednom djelu jednoga Pravednika. Osuda je Božja pravedna presuda nad svim ljudima koji su postojali i koji će postojati. Ali jednako djelotvorno stoji ondje *jedna* pravednost, *jedno* pravedno djelo. Ono obuhvaća Kristovu dobrovoljnu i poslušnu žrtvenu smrt. To jedno neusporedivo i

jedinstveno djelo jednako će djelovati na sve ljude bez iznimke. Ono sa sobom donosi opravdanje grješnika. To je bilo predstavljeno već u prvom dijelu poslanice. Sada se ide još dalje. Sada u vidokrug dolazi *opravdanje života*. Sada na scenu stupa život koji je jači od smrti. Ovdje nije riječ samo o sudskom postupku u kojem treba razjasniti pitanje krivnje, dakle o onome što sam učinio. Ovdje je, štoviše, riječ o tome da ja kao čovjek, kao opravdani grješnik, imam novi život, u kojem se nešto u meni promijenilo. Kao čovjek primio sam Božju pravednost, jer imam život od Boga, život Uskrsloga. Od svojih grijeha oslobođen sam, odnosno opravdan. Ali i moje postojanje, moje novo biće u Kristu, nosi pečat Božje pravednosti. Božja osuda, odnosno njegova osuđujuća presuda, s pravom me pogađa ne samo zbog onoga što sam učinio, nego i zbog onoga što jesam. Ali sada sam u Kristu i imam novi život. Taj tekst služi kao temelj za ono što će Pavao u nastavku još podrobnije objasniti.

Opravdanje sa sobom donosi dar života. Opravdanje vodi u vječni život. U svojoj povezanosti s uskrslim Kristom nalazim se u potpuno novom položaju, koji je sada potpuno određen novim Darovateljem života, novom Glavom: Kristom. U tom je stanju cijelo moje biće obuhvaćeno opravdanjem koje dolazi od Boga.

3.8 Redak 19: pravni položaj grješnika i položaj pravednika u spasenju

Jer kao što su neposluhom jednoga čovjeka
mnogi postavljeni u položaj grješnika,
tako će i poslušnošću jednoga
mnogi biti postavljeni u položaj pravednika.

Položaj grješnika žalostan je položaj u koji je on dospio Božjom presudom: sagriješio sam jer sam Adamov potomak; cijelim svojim postojanjem ja sam grješnik i kao takav moram biti promatran.

Čovjek Isus Krist, koji je, za razliku od Adama, bio poslušan do smrti na križu, može nam otvoriti put života. Plod njegove poslušnosti daje mi mogućnost da zauzmem čvrst i siguran položaj pravednika.

To je apstraktna usporedba dviju glavnih osoba: Adama i Krista. Ovdje nije riječ o tome kako ja kao kršćanin živim. Znam da imam položaj pravednika. Na početku 5. poglavlja izlazim, takoreći, oslobođen iz sudnice. Sada se život nastavlja. Što sam ja sada? Prije je bila riječ o onome što sam učinio, a sada je riječ o onome što jesam.

Bog me postavio u položaj pravednika i ozbiljno shvaća taj položaj koji je sam stvorio. On se drži svoje vlastite presude, on je vjeran.

U položaj grješnika svi se ljudi rađaju „automatski". Položaj pravednika otvoren je svima. Ali dodjeljuje se samo onima koji vjeruju („mnogima", nažalost ne svima).

3.9 Redak 20: Zakon razotkriva sve grijehe

A Zakon je uz to ušao,
da prijestup postane preobilan.
Ali gdje je grijeh postao preobilan,
milost je postala još obilnija …

Zakon nije mogao ništa promijeniti nabolje. Nije poboljšao čovjekovo stanje, nego ga je, štoviše, pogoršao, jer je po Zakonu grijeh postao još obilniji. Umjesto da grijeh suzbije i obuzda, on je još više izašao na vidjelo.

Mojsijev Zakon (u svojoj srži Deset zapovijedi) pokazao je koliko je snažno vladao grijeh. No Bog nije po Zakonu objavio svoju volju zato da time izrekne posljednju riječ i pusti čovjeka da propadne u bujici svojih preobilnih grijeha. Odgovorio je svojom milošću, koja je bezgranična. Time usporedba dviju glavnih osoba nije samo suprotstavljanje, nego dokaz da je Bog veći, ne samo po moći, nego i po milosti.

Zakon je otkrio ono što je i prije postojalo. Ljudi su griješili već od Adama. Sa Zakonom grijesi se sada nazivaju pravim imenom. Zakon je jasno pokazao koliko grijeha čovjek čini. S tim Zakonom postoji božansko, nepromjenjivo i nepotkupljivo mjerilo za ono što je dobro i zlo.

3.10 Redak 21: od smrti do vječnoga života

… da kao što je grijeh vladao u smrti
(u snazi smrti),
tako i milost vlada
po pravednosti za vječni život
po Isusu Kristu,
našem Gospodinu.

Za one koji su u Kristu vladavina grijeha sve do smrti sada je prošlost. Za njih vlada milost. No temelj milosti jest Božja pravednost. To nije jeftina milost koja jednostavno preko svega prelazi. Ne, sve se odvija pošteno i po pravu. Božja pravednost najbolji je temelj, postoji apsolutna pravna sigurnost.

Ta je riječ tako sažeta i tako bogata sadržajem u opisu onoga što je sada ostvareno u „posljednjem Adamu“ (Kristu) da se jedva može obuhvatiti.

Moglo bi se reći: i milost sada vlada kao nekoć smrt – svladava sve prepreke i ne može joj se odoljeti. Njezinim se posljedicama ne možemo oteti, kao što se ni grješnik ne može oteti smrti. Ali toj vladavini milosti rado ćemo se prepustiti!

Prvi put se u tom kontekstu govori o vječnom životu, pri čemu se ovdje misli na to da ćemo ga posjedovati u budućnosti, u uskrsnuću za život. Vječni život obećava budućnost u Kristu koja nema kraja. Poslanica Rimljanima dokaz je toga kako se Bog bori za nas da ne propadnemo, nego da imamo vječni život.

3.11 Pregled Rim 5,12-21

	Predstavnik i glava staroga stvorenja; *prvi* čovjek	Predstavnik i glava novoga stvorenja; *drugi* čovjek i *posljednji* Adam
Pralik Krista	Adam	Isus Krist
Djelo	prijestup	(djelo) pravednosti Isusovo savršeno djelo otkupljenja
Rezultat	grijeh i smrt	pravednost i život
Učinak na sve potomke	osuđujuća presuda i osuda	milost i opravdanje života
Položaj pred Bogom	grješnici	pravednici
Staro i novo pravo na prijestolje	vladavina grijeha za smrt	vladavina milosti po pravednosti za vječni život

4. Rim 6: slobodni od moći grijeha

Svi ljudi koji se rode pripadaju „po naravi“ (Ef 2,3; Rim 11,24), htjeli to priznati ili ne, Adamovoj lozi, lozi svoga praoca. Kao takvi neizbježno su zaraženi grijehom. Dokaz za to je jasan: oni umiru, i onda kad nisu prekršili nijednu konkretnu zapovijed. Ali Božju milost ništa ne može zaustaviti. Bog je poslao u svijet „novoga“ Adama, i on je Božji odgovor na zatajenje prvoga Adama i čovječanstva u cjelini. „Posljednji Adam“ jest Isus Krist, Božji vlastiti Sin, koji je, za razliku od Adama, u najtežim uvjetima cijeli svoj život bio poslušan, sve do vrhunca – dobrovoljnoga predanja samoga sebe kao žrtve za grijeh. To djelo pravednosti (5,18) otvara vrata do stabla života, koja je Adamov grijeh zatvorio. To stablo života sada je sam Krist, i to kao Umrli i Uskrsli. U njemu sada nastaje naraštaj novih ljudi, koje Božji zahvat (1 Kor 1,30) premješta iz Adama u Krista. Zbiva se preokret spasenja, promjena strane, koja prekida vezu s Adamom i stvara novu vezu s Kristom. Oni su, takoreći, izrezani iz Adamova stabla i sada su srasli s Kristom (6,5), sada su „u Kristu Isusu“ (6,11). Primaju život posljednjega Adama (1 Kor 15,45) i pripadaju novoj obitelji, kojoj je čovjek Isus Krist glava, početak i izvor. On nije drugi Adam, nego „*posljednji*“ Adam: neće biti nove tragedije, novoga pada u grijeh koji bi ikada mogao unijeti grijeh u to novo stvorenje.

4.1 Promjena strane: od Adama do Krista

Kako Pavao sada nastavlja tu temu? Drugi odlomak Rim 5 neka je vrsta pripreme za tri poglavlja koja slijede. Sada je riječ o tome kako se zbiva taj prijelaz iz jedne loze u drugu. Kako se ostvaruje ta promjena od smrti k životu? Što se događa s tim ljudima? Kakve to posljedice ima za život takvih ljudi? Što se događa s grijehom? Postaju li vjernici obraćenjem i novim rođenjem sada bezgrešni? Ta i slična pitanja stoje iza Pavlovih objašnjenja u 6. poglavlju.

4.2 Reci 1-2: je li milost dozvola za griješenje?

Što ćemo dakle reći?
Da ostanemo u grijehu
kako bi se milost umnožila?
Nipošto!
Mi koji smo umrli grijehu *(za grijeh),*

kako bismo još živjeli u njemu?

Očito vjernici (Pavao ovdje govori takvima) još mogu ostati u grijehu, a time je već razjašnjeno i pitanje nema li vjernik više grijeha. Obilje milosti, koja će na temelju Kristova djela uvijek nadmašiti grijeh i njegove posljedice, moglo bi se namjerno ili nenamjerno pogrešno shvatiti. Čovjek živi dalje kao i uvijek, kao da još pripada Adamovoj obitelji, iako je već u Kristu. To je, naravno, bez ikakve sumnje pogrešan zaključak i proturječje kojem se Pavao odlučno suprotstavlja. Ipak se čini da je bilo takvih misli (vjerojatno su to bili judaistički argumenti protiv Pavlova evanđelja), a neki kršćani, nažalost, i danas žive po tom geslu. Pavao kaže da mi s tim zaključkom nemamo nikakve veze. Za to postoji neoboriv razlog:

4.2.1 Umrli smo grijehu i njegovoj moći!

Vjernik ne treba voditi život kojim vlada grijeh. Koji je razlog? On je umro grijehu, a to logično mora imati za posljedicu da grijeh više ne može vladati njegovim životom. Mrtvac ni na što ne reagira.

Treba pažljivo čitati: nije umro grijeh, nego smo umrli *mi*. Ali sada ustanovljujem da sam još itekako živ. Kako treba objasniti tu smrt?

Objašnjenje još ne možemo izvući iz ovoga retka, ono slijedi u sljedećim recima. Ovdje je, za uvod, najprije riječ o toj činjenici kao takvoj: što se tiče grijeha, mi smo umrli.

Naravno, već znamo da je ta smrt smrt Isusa Krista, ali slijedimo Pavla dok tu misao razvija korak po korak. Ovdje je već važna ova napomena: smrt kojom smo umrli ne dokida naše postojanje – ni postojanje duha ili duše ni postojanje tijela. To je „posebna" smrt, ona se odnosi samo na grijeh. S obzirom na grijeh, u povezanosti ili u odnosu prema grijehu, mi smo umrli. Riječ je o smrti Isusa, koji je na sebe uzeo Božju smrtnu presudu nad grijehom. On je umro grijehu (10. redak), jer se ponudio kao žrtva i jer je za nas učinjen grijehom.

4.3 Reci 3-4: kršteni u Krista i u njegovu smrt

Ili zar ne znate
da smo mi, svi koji smo kršteni u Krista Isusa,
kršteni u njegovu smrt?
Tako smo s njim pokopani
krštenjem u smrt,
da,

kao što je Krist uskrišen od mrtvih
slavom Očevom,
tako i mi hodimo u novosti života.

Rimljani su se možda pitali kako treba shvatiti to „biti mrtav". Zato ih Pavao podsjeća na njihovo krštenje. Bili su kršteni u Krista Isusa. Tim su činom (da nastavimo crvenu nit iz Rim 5,12-21), kao javnim priznanjem, izvršili promjenu strane – od Adama do Krista. Krštenjem u rijeci ili jezeru dali su na znanje svima koji su to vidjeli da imaju novoga Gospodina. Iako se ovdje ne govori o vodi, ovdje je riječ o krštenju vodom. Samo krštenje nema nikakve veze s nutarnjom stvarnošću toga „biti mrtav". Krštenje kao izvanjski čin ne uzrokuje moju smrt, a ne uzrokuje ni moje novo rođenje. Ono je, tako reći, izvanjska strana stvarnosti koja je nastala po vjeri i novom rođenju.[12] Krštenje je slika onoga što se duhovno, a time i u stvarnosti, dogodilo sa mnom kad sam bio sjedinjen s Kristom.

4.3.1 Krštenje u smrt

Nismo kršteni samo u ime Krista Isusa, nego i u njegovu smrt. Krštenje je priznanje Kristove smrti, ili ispovijedanje usmjereno prema njegovoj smrti. Krštenik se, naime, okrenuo Kristu upravo zbog činjenice da je Krist umro umjesto njega. Iako se divimo Isusovu savršenom životu i iako nema ničega što bi se s njim moglo usporediti, ipak nas spašava njegova smrt, a ne njegov sveti život.

U krštenju vodom, dakle, priznajemo Isusa Krista i njegovu smrt. I jedno i drugo je, usput rečeno, ludost za svijet.

„Ono u što se krštava" jest osoba Isusa Krista *i* njegova smrt. To pokazuje kojoj se osobi čovjek krštenjem obvezuje (npr. kršteni u Mojsija; 1 Kor 10,2). Osobu u koju je kršten čovjek od krštenja slijedi.

Simbolika krštenja jasna je: ono što se slikovito prikazuje u činu krštenja nije postupak usmrćivanja. Krštenje nije „utapanje". Krštenje je sasvim jednostavno simbolični pokop, takoreći u vodeni grob. To znači da se krsti (uranja) mrtvac. Naš stari čovjek razapet je s Kristom (to jest usmrćen). Kad,

12. To nije krštenje Duhom Svetim. Ono se zbiva po Kristu. On je onaj koji krsti, koji vjernicima daruje Duha Svetoga i time ih pridružuje jednom tijelu, crkvi, odnosno uključuje ih u to tijelo (1 Kor 12,13). Krštenje vodom obavljaju ljudi: kršćani, koji se nazivaju učenicima, obavljaju krštenje i time ispunjavaju Isusov misijski nalog. Krštenje Duhom ne zbiva se ni u smrt, nego je prije znak života. Krštenje vodom javno je svjedočanstvo, izvanjski čin; krštenje Duhom nevidljivi je, nutarnji događaj koji se jednom zauvijek zbiva primanjem Duha Svetoga i koji se u smislu NZ-a odnosi samo na pripadnost crkvi.

dakle, u krštenju priznajem Kristovu smrt kao svoje osobno spasenje od Božje smrtne presude, to uključuje moje javno priznanje da sam zaslužio Božju smrtnu presudu. Krštenjem priznajem da je u Isusovoj smrti umjesto mene smrtna presuda izvršena na meni. Stari čovjek, koji sam bio do svoga obraćenja i novoga rođenja, u krštenju se simbolično nosi u grob i pokapa. Time priznajem da je moj život bez Krista zaslužio samo smrt i da je istodobno zauvijek završen. Taj život u Adamovoj lozi i u Adamovu rodoslovnom stablu sada je završen.

Slika požara u preriji objašnjava tu misao: da bih se zaštitio od takvoga požara koji se širi na sve strane, mogu pobjeći samo onamo gdje je vatra već harala. Tako i ja, kao onaj koji ispovijeda vjeru, krštenjem stupam na ono mjesto gdje se sud već dogodio, naime u smrt.

Još jednom se kaže da se taj pokop zbio u smrt. Što to uključuje, Pavao objašnjava odmah, kad opisuje stvarnost vjere. Već prije krštenja po vjeri za dotičnoga nastaje novo stanje stvari – upravo već onda kad još nije kršten. Krštenje treba posvjedočiti ono što je već nutarnja stvarnost i što se dogodilo već prije 2000 godina.

Ali krštenje ne simbolizira samo duhovno stanje stvari. Kao priznanje, ono izvanjski provodi moj raskid s Adamovom lozom (a time i moje odvajanje od svijeta). Krštenik se, takoreći, činom krštenja odvaja od svijeta. To ne stvara nutarnju stvarnost, jer je to samo formalni izvanjski čin. Krštenje ne spašava za nebo, ali „spašava" od svijeta. Krštenjem se zbiva radikalno izvanjsko odvajanje od svijeta, koje odgovara nutarnjoj stvarnosti vjere krštenika koji vjeruje. To misli Petar kad kaže da smo krštenjem spašeni (Dj 2,40; 1 Pt 3,21).

Naglasak na tome da krštenje obuhvaća priznanje duhovne stvarnosti nužan je s obzirom na pogrešno crkveno shvaćanje krštenja, koje od njega čini „sakrament" i time stvara dojam da je nužno za spasenje. Ali Pavao nije poznavao taj problem koji je od krštenja napravljen u kršćanstvu. Stječe se dojam kao da su kod njega obje strane (izvanjska strana priznanja i nutarnja strana prave vjere) međusobno isprepletene, tako da prikazuju nešto što se uzajamno podupire, pa čak i uvjetuje. Pavao vjerojatno teško da bi razumio to razdvajanje nutarnjih i izvanjskih vidova, koje mi s pravom naglašavamo. Za njega nije bilo nekrštenih kršćana (to jest nekrštene Božje djece kojima je dodijeljeno novo rođenje), a ni krštenih nekršćana.

Nitko se ne bi dao krstiti kad bi priznanje usmjereno na smrt bilo sve i kad bi smrt imala posljednju riječ. Iako je krštenje „pokop", ono je istodobno znak nade, dokaz novoga života. S jedne strane, ono je priznanje Božje smrtne presude nada mnom kao grješnikom, ali ono svjedoči i o koraku u novi život po Uskrslome:

4.4 Redak 4: uskrišeni za novost života

… kao što je Krist uskrišen od mrtvih
slavom Očevom,
tako i mi hodimo u novosti života.

Krštenje najprije govori o smrti, ali zatim i o životu. Nakon našega „bivanja mrtvima" s Kristom slijedi i naše sjedinjenje u njegovu uskrišenju. Naša povezanost s Kristom izražena je u tome što smo s njim sjedinjeni u cijelom njegovu djelu – u njegovu razapinjanju, njegovu pokopu i njegovu uskrišenju, pa čak i u njegovu uzašašću i stupanju na prijestolje (Ef 2,1-10) – („srasli" u Rim 6,5 [usp. ER, njemački prijevod Biblije]), iako o ovom posljednjem ovdje nije riječ (vidi Ef 2).

Slava Očeva (izraz koji se pojavljuje samo ovdje) morala je odgovoriti na to poslušno predanje u smrt, kojom je Krist umro za druge, a ne za sebe. Naravno, bila je to i Očeva slavna veličina i njegova sila koja ga je uskrisila. Ali ovaj je prijevod točniji. Bila je riječ o Očevoj slavi. Ona je, takoreći, pred tim jedinstvenim potpunim predanjem bila „prisiljena povući potez" i uskrisiti svoga ljubljenoga Sina. U povijesti spasenja, a ponajprije u samom spasenju, uvijek je riječ o Božjoj slavi. Ona mora ostati očuvana i netaknuta. Samo tada može postojati vječno i sigurno spasenje.

Mi ne dosežemo Božju slavu (Rim 3,23), ni na koji način kao naravni ljudi ne možemo odgovarati toj božanskoj slavi niti se ikada s njom podudarati. Ali Krist je to učinio. On je proslavio Oca tako što je vršio njegovu volju, tražio njegovu čast i naposljetku izvršio djelo koje mu je Otac povjerio. Bila je to Očeva slava koja ga je uskrisila, jer nije mogla šutjeti dok je smrt vladala nad njim (6,9) i dok je Jedinstveni, Sin njegove ljubavi, bio u grobu.

Ako smo, dakle, na takav način sjedinjeni s njim, imamo udjela i u njegovu uskrišenju. To se ovdje kaže (ako ne doslovno, onda neizravno). Stari život staroga čovjeka završava. Sada u snazi njegova uskrsnuća možemo imati novi život i u svakodnevici postupati u skladu s tim. „Novost života" znači potpuno drukčiji život, suprotan prijašnjemu. Možemo voditi drukčiji život nego prije, jer nam je dodijeljen novi život. On se razlikuje od onoga koji smo imali dok smo pripadali Adamovoj obitelji. To je ono što je Pavao rekao prije („vladati u životu"; 5,17). Novi život posljednjega Adama uzdigao nas je iznad smrti i iznad grijeha, oslobodio nas je za služenje. Služenje Bogu kao oni koji „predaju sebe njemu" (usp. 6,13) znači vladati u životu.

4.5 Redak 5: sjedinjeni s njim u njegovoj smrti i u njegovu uskrsnuću

Jer ako smo s njim sjedinjeni *(srasli)* **u sličnosti njegove smrti, bit ćemo i u** *(sličnosti)* **njegova uskrsnuća …**

Put do novoga života, koji je mio Bogu, vodi samo kroz smrt koja završava stari život. To može učiniti samo sam Bog. Ne završavamo ga mi. Naprotiv, to je Božje djelovanje i isključivo njegovo djelo. Samo onaj tko je umro i pokopan može uskrsnuti za novost života. I to je Božje djelo, koje mi se uračunava po vjeri u Krista.

Pavao potvrđuje da naša povezanost s Kristom ne znači samo našu smrt, nego i naše uskrsnuće. S jedne strane, povijest staroga čovjeka privodi se kraju u skladu s Božjom voljom i njegovim svetim i pravednim bićem, to jest pravednim zahtjevima njegove svetosti udovoljava se u sudu. Tek to, i ništa drugo, jest temelj za novi početak koji je u skladu s Bogom. Povezanost s Kristom vrlo je tijesna – štoviše, takva kao da smo srasli. Ovdje se ne misli na proces koji nas korak po korak sve prisnije povezuje s Kristom, nego na jednokratan i dovršen događaj. Nije riječ o duhovnom rastu, na koji ja imam utjecaja, nego o „završnom činu" koji jamči Bog. On se dogodio izvan mene i *za mene* (ne u meni) prije 2000 godina, u povijesnoj[13] Isusovoj smrti na Golgoti.

Njegovo uskrsnuće naše je uskrsnuće. Pavao to uskrsnuće ne shvaća kao naše buduće uskrsnuće.[14] Mi smo umrli na duhovni način – ne u doslovnom, odnosno tjelesnom smislu. Značenje uskrsnuća onda se odnosi i na naš duhovni novi život, koji smo primili u Uskrslome. Pavao kaže: „Tada ćemo (sigurno, odnosno zacijelo) biti i u njegovu uskrsnuću."[15] To se potpuno podudara s onim što Pavao kaže Kološanima: „… s njim pokopani u krštenju, u njemu ste i suuskrišeni po vjeri u djelotvornu silu Božju" (Kol 2,12; ER, njemački prijevod Biblije).

13. „Povijesno" ovdje znači stvarnu, povijesno posvjedočenu Isusovu smrt na križu.
14. Neki tumači misle da se u ovom poglavlju uskrišenje, odnosno uskrsnuće, uvijek odnosi na tijelo. S pravom naglašavaju da se stari čovjek pokapa i da on više ne uskrsava. Ali krštenje me povezuje s Kristom koji je umro, ali i uskrsnuo. Posve se svjesno to krštenje obavlja u vodi. To što krštenik nakon uranjanja ponovno izlazi iz vode slikovito svjedoči: on stupa u novi život pod vodstvom Uskrsloga.
15. Naime, uopće ne moraju svi vjernici proći kroz tjelesnu smrt, jer će neki prije nego što umru biti preobraženi i uzneseni. I oni će već imati udjela u uskrsnuću (u uskrsnuću koje mijenja život, u duhovnom smislu) koje je ovdje opisano.

Novost života (4. redak) nije ništa drugo nego biti uskrišen s Kristom. Mi smo živi od mrtvih (usp. izraz koji slijedi malo poslije, u 13. retku).

4.6 Redak 6: stari čovjek razapet zajedno s njim

… znajući ovo:
naš je stari čovjek razapet zajedno s njim,
da tijelo grijeha bude uništeno *(nedjelotvorno),*
da više ne služimo *(kao robovi)* **grijehu.**

Pavao u ovoj rečenici sada dolazi do srži stvari. To je objašnjenje za ono što je rekao na početku poglavlja: „Umrli smo grijehu."

Naš stari čovjek bio je u Kristu na križu osuđen od Boga, Božja pravedna smrtna presuda bila je izvršena. On, naš Gospodin, preuzeo je taj Božji sud umjesto nas. Bog je na križu sudio staromu čovjeku. Stari čovjek nije jednostavno umro od starosti, nego je riječ o sudskom postupku protiv onoga što stari čovjek jest i što je učinio. Ishod toga postupka bilo je beskompromisno izvršenje smrtne presude.

Ključna točka našega kršćanskog života jest to što je ovdje riječ o nečemu što „znamo" ili „spoznajemo". Ovdje se nešto dogodilo izvan mene, umjesto mene. Na tom sudu imao sam svoga predstavnika, Krista, koji je stao preda me, da sud ne pogodi mene, nego njega. Ono što se ondje dogodilo nešto je što ne mogu osjetiti ni doživjeti. To Isusovo djelo za mene 100 % je valjano – bez obzira na moje osjećaje i doživljaje.

Cilj onoga što se dogodilo na Golgoti jest slomiti moć grijeha koji vlada čovjekom, i to u životu svakoga vjernika.

4.6.1 Stari čovjek

Među kršćanima taj se pojam upotrebljava u različitim inačicama, na primjer kao *stara narav* koja je u kršćaninu još živa. U vezi s Rim 6 to može značiti samo da je to čovjek ili ljudska vrsta koja pripada Adamu. Stari čovjek (grč. *palaios anthropos*) jest čovjek prije svoga obraćenja, prije svoga novoga rođenja. Stari čovjek ne može se poistovjetiti s „puti" (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') ili sa starom naravi, odnosno s grijehom. To je čovjek koji stoji u Adamovoj lozi, dakle pripada Adamovoj obitelji i kojim upravlja grijeh. Kao takav on je izgubljen. I taj grešni čovjek našao je svoj kraj na križu. Zato je važno sljedeće: staroga čovjeka više ne nosimo na sebi. Ali put, naša stara narav, još je u nama dok živimo u zemaljskom postojanju svoga tijela.

Izraz „*naš* stari čovjek“ čini stvar vrlo osobnom za svakoga koga se tiče. On je *moj* stari život, koji je mene kao odgovornoga čovjeka obilježavao prije moga obraćenja i koji sam u skladu s tim vodio.

„Stari čovjek“ spominje se na još dva mjesta, i to samo kod Pavla. To je pojam koji je vjerojatno sam skovao. Nije ga bilo – ni u SZ-u ni u misaonom svijetu Grka. Pojavljuje se ovako i u tom značenju isključivo u NZ-u. Na tim mjestima (Ef 4,20-24; Kol 3,9-10) kaže se da smo staroga čovjeka svukli (kao komad odjeće). Sva tri mjesta opisuju dovršenu radnju koja se jednom dogodila.

Ipak, ti reci isto tako naglašavaju da i u praksi trebamo odložiti stari način života staroga čovjeka. Nakon jednokratnoga odlaganja staroga čovjeka slijedi stalna obnova „novoga čovjeka“, koji, takoreći, sve više istiskuje „staroga čovjeka“.

Postojanje toga staroga čovjeka opisuje čovjeka kojim vlada grijeh. On je dopustio da grijeh oblikuje njegov um, njegovu volju i njegovu dušu (jednostavno sve što toga čovjeka čini onim što jest). To se nije moralo očitovati u očitim grijesima, nego se jednostavno pokazivalo u samovoljnom životu odvojenom od Boga, koji je mogao imati čak i religiozni premaz.

U Rim 6, za razliku od Poslanice Efežanima i Poslanice Kološanima, Pavao ne govori izričito o „novom čovjeku“ koji je stupio na mjesto staroga. Ali misli na isto kad govori o „novosti života“ koja nas sada obilježava.

Drugim riječima Pavao isto izriče ovako: „S Kristom sam razapet, i više ne živim ja, nego Krist živi u meni“ (Gal 2,19-20). Ovdje je stari čovjek poistovjećen s „ja“, koje stoji za Pavlovu osobu. To je njegov „stari ja“, njegov stari život prije obraćenja, njegov stari čovjek, kojega je sada zamijenio novi ja, naime sam Krist.

4.6.2 Razapinjanje staroga čovjeka

Naš stari život obuhvaćao je ono što smo činili i što smo bili (i što je svaki čovjek bez Boga). Mogao je završiti samo smrću. To se dogodilo umjesto nas i izvan nas, prije 2000 godina na Golgoti, u povijesno posvjedočenoj Isusovoj smrti. Isus Krist se za to dobrovoljno stavio na raspolaganje. Njega je pogodio sud. William Kelly pogođeno opisuje što se dogodilo: „On, koji je ispunio Zakon i koji je bio baštinik obećanja, izabrao je prokletstvo umjesto krune, uzeo je na sebe Božji sud umjesto Božjega kraljevstva. Tada je izvršeno najčudesnije od svih djela: izlijevanje svega onoga što je Bog osjećao protiv grijeha i što je mogao izraziti, na glavu onoga koji nije znao za grijeh. Sve ono što je Bog u svetom gnušanju mogao učiniti protiv zla došlo je na njega, koji nikada

nije učinio ništa zlo i u čijim se ustima nije našla prijevara. On, koji je bio njegov vlastiti Sin, predmet njegova savršenog užitka, njegove apsolutne i vječne naklonosti, bio je predan u nemilosrdan sud. Sam Bog postupio je s njim kako nikada prije nije postupio ni s kim, niti će ikada više s ikim drugim tako postupiti."[16]

4.6.3 Tijelo grijeha

Ishod razapinjanja moga staroga čovjeka sastoji se u tome što je tijelo grijeha uništeno (ili bolje: *postalo nedjelotvorno*). Što se misli izrazom „tijelo grijeha"? Misli li se time samo na drugi pojam ili drugi vid izraza „stari čovjek" ili se misli na grešnu „put"?

Tijelo grijeha jest naše fizičko tijelo, onakvo kakvo je sa svojim udovima dopustilo da ga se upotrebljava kao oruđe nepravednosti. Stari čovjek izražavao se i očitovao kroz tijelo. Tijelo je samo sebe, svojim nagonima i požudama, stavilo u središte staroga života. Tijelo je razvilo grešne navike, nametnulo ih i uzdiglo do zakona života. Pavao na drugom mjestu navodi „elemente ljudskoga bića" tako da duh stavlja na prvo, a tijelo na posljednje mjesto. Taj je redoslijed zamijenjen. Tijelo je kao odlučujući element stupilo na prvo mjesto, a tek za njim slijede duša i na kraju duh, koji bi trebao obilježavati i određivati ljudsko biće kao takvo (1 Sol 5,23).

Naravno, tijelo samo po sebi nije grešno, ali ono je bilo podvrgnuto grijehu i bilo je spremna platforma za grijeh. Tijelo je razvilo vlastiti grešni život. Ono je sve samo ne neutralno. Kad Pavao kaže da svoje tijelo kroti i drži ga u ropstvu (1 Kor 9,27), kod staroga je čovjeka slučaj obrnut. Tijelo svojim požudama vodi čovjeka u ropstvo. Time tijelo pripada grijehu, ono je postalo *tijelo grijeha*. Upravo je to razlog zašto sada svoje udove trebamo predati Bogu (Rim 6,13.19). Da, čak smo pozvani da tijelo posvetimo kao živu žrtvu (Rim 12,1).

Tijelo nije bilo razapeto. Naprotiv, razapet je bio stari čovjek, da tijelo od sada više ne bude oruđe grijeha. To je tijelo sada (s obzirom na činjenicu da mora griješiti) nedjelotvorno – kao uzetnik koji se više ne može slobodno kretati. Tako je na Golgoti slobodnom razmahu grijeha stavljena Božja završna točka; grijeh u našem smrtnom tijelu (tijelu grijeha i smrti; 7,24; 8,10) više ne treba vladati (6,12). U tom značenju fizičko tijelo više nije oruđe grijeha, jer je od sada na raspolaganju Bogu i pravednosti. To se u drugom dijelu Rim 6 konkretno pobliže objašnjava kao posljedica oslobođenja od grijeha. Tijelo je,

16. William Kelly, *Die Lehre des NT über den Heiligen Geist*, str. 191.

što se tiče grijeha, odslužilo svoje. Kako se to zbiva, Pavao opisuje u nastavku. Mi – kao živi od mrtvih – sada trebamo pojedine udove tijela staviti Bogu na raspolaganje (6,11-13.19). A što se tiče grijeha, trebamo se smatrati mrtvima za nj i na tom temelju umrtvljivati djela tijela (8,13), što će poslije još biti naša tema.

4.7 Redak 7: oslobođen od grijeha

Jer tko je umro,
oslobođen je *(opravdan ili pušten na slobodu)*
od grijeha.

Između mene i grijeha – pravno ili sudski gledano – više nema veze. Grijeh mi se više ne može pripisati kao krivnja, zbog grijeha više ne mogu biti optužen. Čak i ako je još u meni, on je „izolirano strano tijelo" koje nema nikakve veze sa mnom i s mojim novim postojanjem, u kojem sam zauvijek povezan s Kristom. Tako je radikalan učinak njegove smrti za nas i naše smrti s njim. Simbolično se to objavljuje krštenjem: sada smo s druge strane „vodenoga groba".

Tu izjavu treba najprije, ako ne i isključivo, promatrati pravno. U toj izjavi nije riječ o našem posvećenju, jer u tome čak i mi sami često imamo proturječna iskustva, ili vidimo kršćane koji vode tjelesan, odnosno grešan život. Riječ je o opravdanju (oslobađanju od optužbe) od grijeha. Ta oslobađajuća presuda ne vrijedi tek s tjelesnom smrću, nego doista opisuje novo pravno stanje vjernika. „Grijeh više nema zakonsko pravo nametati svoju vladavinu i nadzirati vjernika, jer je on umro s Kristom."[17]

Apsolutno je važno da na ovom mjestu još ne tražimo konačna objašnjenja za to kako možemo voditi pobjednički kršćanski život. Iako je ovaj redak obrazloženje zašto više ne služimo grijehu kao robovi (6. redak), Pavao još nije na kraju svoga poučavanja o tome što je čovjek bio u Adamu i što se moralo dogoditi da bismo odande bili premješteni u Krista. O pobjedonosnom kršćanskom životu govori u 8. poglavlju, nakon što je temu iscrpno razradio. Poslije govori o snazi za život po Duhu Svetom i o onome što se zbiva u nama. Drugim riječima, kad smo stigli ovamo, svakako moramo nastaviti svoje planiranje. Kad bi s obzirom na pobjednički život ovdje već sve bilo razjašnjeno, onda ne bi trebalo ni 7. ni 8. poglavlja.

Da je ovdje riječ o pravnom stanju stvari, koje je stvoreno izvan mene prije 2000 godina, jasno se vidi po tome što se u mojem praktičnom životu još

17. John A. Witmer, *The Bible Knowledge Bible Commentary*, Walvoord & Zuck (ur.), str. 463, Victor Books, 1988.

događa grijeh. *Pravno* znači da zbog grijeha više ne mogu biti optužen i da on više nema pravo vladati mnome. A ako je to moje pravno stanje, onda je to položaj pravednika (5,19), u koji me Bog postavio i koji je za njega jedini valjani položaj koji imam. Drugoga položaja više nema – nisam u jednoj prilici pravednik, a u drugoj grješnik, ili oboje istodobno. To proturječi samo sebi, a ponajprije velikom Božjem spasenju.

Za pojašnjenje pomaže već upotrijebljena usporedba. Dana 18. prosinca 1865. u SAD-u je stupio na snagu zakon o ukidanju ropstva. Odnosio se na svakoga roba. Pravno su od toga dana svi robovi bili slobodni, iako nisu bili nazočni kad je taj zakon potpisan. To se dogodilo bez njihova sudjelovanja i na drugom mjestu, a ipak je bilo potpuno valjano. Sada su to samo još morali čuti, prihvatiti za sebe i napustiti svoje gospodare.

4.8 Reci 8-9: s Kristom dijeliti smrt i život

Ako smo pak umrli s Kristom,
vjerujemo
da ćemo s njim i živjeti,
znajući
da Krist, uskrišen od mrtvih,
više ne umire;
smrt više ne vlada nad njim.

Pavao po drugi put izvodi zaključak iz činjenice da smo povezani s Kristom. U 4. retku posljedica Isusova uskrišenja bila je da kao „suuskrišeni" hodimo u novosti života. U 5. retku Pavao potvrđuje značenje Isusova uskrsnuća za nas, ne samo s obzirom na budućnost, nego s obzirom na naš život ovdje i sada. U 8. retku opet je riječ o uskrsnuću, ali sada o budućem i tjelesnom uskrsnuću. Kao onaj koji je uskrišen od smrti, čovjek Isus Krist više ne može umrijeti, njegov uskrsni život neraskidiv je. Povezani s njim, imamo isti život. U Adamu smo baštinili smrt, u Kristu život. Područje, odnosno carstvo smrti (onu sferu u kojoj su ljudi još „u Adamu"), mogli smo napustiti po Isusovoj smrti i uskrsnuću.

Smrt je vladala nad Isusom dok je bio u grobu. Doista neobična tvrdnja. Isus se ponizio do smrti na križu, dobrovoljno je pretrpio smrt; morao je čak i sam život predati u smrt. Tada je smrt kratko vrijeme bila pobjednik nad njim. Ali slava Očeva nije mogla drukčije nego uskrisiti Jedinstvenoga i Savršenoga za novi život.

Ono što vrijedi za Krista, vrijedi i za nas. Vladavina smrti slomljena je, iako imamo smrtna tijela, kako se kaže nekoliko redaka dalje. Zato je u pobjedu

nad smrću uključeno i naše uskrsnuće, kad umrla i raspadnuta tijela budu istrgnuta iz vladavine smrti.

4.9 Redak 10: Krist, koji je umro grijehu

Jer što je umro,
umro je grijehu jednom zauvijek;
a što živi,
živi Bogu.

Ako želimo razumjeti što za nas znači to što smo umrli grijehu, onda moramo razumjeti što je za Krista značilo to što je umro grijehu. Umro je kao žrtva za grijeh, tako što je podnio osuđujuću presudu nad našim starim čovjekom.

Tako je smrću riješio problem grijeha, naime, s jedne strane platio je krivnju grijeha, ali u isto vrijeme i slomio moć grijeha i ostavio ju je iza sebe. Novi uskrsni život više nije pod moću grijeha i smrti, nego je, štoviše, život koji vodi Bog i koji se živi za Boga te koji je posvećen samo njemu.

Drugi put problem grijeha više ne treba rješavati. Druga žrtva za grijeh više nije potrebna, kao što to jasno potvrđuje Poslanica Hebrejima.

„Ako je plaća grijeha smrt, kakav je za nas dobitak smrt onoga koji osobno nije imao grijeha, kojega je Bog za nas učinio grijehom, da mi u njemu postanemo Božja pravednost.

Nije da na križu nije bio jednako svet kao u svemu što je prethodilo; ali predao je sebe da bude zakonito osuđen za sve što mu je pripisano, za što je u milosti preuzeo odgovornost. Ni u čemu nije štedio sebe; ni u čemu ga nije poštedio Bog, koji je napustio onoga koji se poistovjetio s našim grijehom i sa svim njegovim posljedicama pod Božjim sudom, da bismo mi mogli izaći slobodni.“[18]

Ta jedinstvenost žrtve i jasan položaj koji iz nje proizlazi, izvršena promjena strane, vrijede i za nas. I to je istina u koju možemo i trebamo biti zauvijek sigurni. Spoznaja i prihvaćanje te istine odlučuju o našoj slobodi, u kojoj smijemo služiti Bogu.

4.10 Redak 11: smatrati se mrtvima za grijeh, a živima za Boga

Tako i vi
smatrajte
da ste mrtvi za grijeh,
a živi za Boga u Kristu Isusu.

18. William Kelly, *Notes on the Epistle to the Romans*, str. 88.

Kako se odnosimo prema istini koju je Pavao upravo razložio? Trebamo je prihvatiti kao stanje stvari koje je pouzdano i koje vrijedi za nas. To „smatrati" znači i „uračunati" sebe kao takve. To je pojam iz knjigovodstva: bilanca je sastavljena i zaključena. Rezultat je stopostotno uračunavanje Kristova djela na moj osobni račun. Njegova smrt moja je smrt, njegov život moj je život.

Ovaj redak *nije*, kako se često kaže, ključ za borbu protiv grijeha. Kad mi pristupi napast grijeha, ne mogu stalno samoga sebe uvjeravati da sam mrtav. Pa primjećujem da uopće nisam mrtav, inače ne bih ni reagirao na napast. Što treba činiti u napasti, Pavao opisuje u 8. poglavlju.

Ovdje je, dakle, najprije riječ o prihvaćanju Božjega djela spasenja za mene s povjerenjem, a ne o svakodnevnom provođenju te činjenice u djelo. Ne moram je provoditi, jer se već dogodila. Pavao ne kaže da trebamo svakodnevno umirati grijehu ili se praviti mrtvima kad dođe napast. Naprotiv, on izlaže da *smo* umrli. To ima posljedice za moj život, jer je time slomljena moć grijeha nad mojim životom.

Tko sebe smatra mrtvim za grijeh, s vjerom prihvaća da je njegov stari život završio na križu i da je time slomljena vladavina grijeha u njegovu životu. Na tom temelju spasenja jednako s vjerom prisvajam činjenicu spasenja da sada imam novi život, s kojim mogu, oslobođen, živjeti za Boga. Watchman Nee pogođeno kaže: „Spoznati – smatrati se takvim – predati se, to je redoslijed po Božjem poretku."[19]

4.11 Redak 12: slomljena je vladavina grijeha nad tijelom

Neka dakle grijeh ne vlada
u vašem smrtnom tijelu,
da slušate njegove požude.

To je posljedica onoga što se dogodilo na križu. To je cilj Golgote: diktatura grijeha, bilo da je jedva primjetna u svojoj manipulaciji, bilo da se iskazuje najbrutalnijom vlašću, slomljena je. Isusovo djelo ima snagu slomiti stvarnu moć grijeha u mojem životu. Na to se djelo pozivamo. To znači smatrati se mrtvim za grijeh!

Naše smrtno tijelo (kao i nematerijalni dio čovjeka, dakle nutarnji čovjek) podvrgnuto je posljedicama grijeha. Tijelo je oruđe po kojem grijeh dobiva ruke i noge. Sam grijeh još je u meni (naime u mojoj puti – grč. *sarx*, Šarić prevodi ‚tijelo'; usp. 7,18), ali više nema pravo vladati nada mnom (6,6b.14).

19. Watchman Nee, *Das normale Christenleben*, str. 58.

Grijeh tako pogađa tijelo da ga zavode grijesi, požude i strasti koje uvijek traže da budu zadovoljene.

Pavao naglašava pravni vid spasenja, koji uvijek i za svakoga vjernika vrijedi. Ali to ne ostaje teorijska ili apstraktna stvar. Pravni vid spasenja služi kao temelj na kojem mojim svakodnevnim životom više ne upravlja grijeh.

4.12 Redak 13: sada se predati Bogu

Ne predajite ni svojih udova grijehu
kao oruđa nepravednosti,
nego predajte sebe Bogu
kao živi od mrtvih
i svoje udove Bogu kao oruđa pravednosti.

Sada smo pozvani nešto učiniti. Do ovoga mjesta nije bilo drugoga poziva osim onoga da Božje djelo prihvatimo i da se na nj pozivamo (6,11). Iz toga sada slijedi provedba u djelo. Predati udove tijela znači staviti se na raspolaganje. Moje ruke i noge, moje oči i uši, kao i moja usta (jednostavno cijelo moje ljudsko postojanje sa svim osjetilima i sposobnostima) sada trebaju ispuniti svoje određenje. „Postati ono što jesmo“[20] – to nije proturječje, nego tajna, a i napetost pobjedničkoga života. Mi smo živi od mrtvih, jer u Kristu Isusu imamo život Uskrsloga. Taj život Pobjednika posvećen je Bogu, a ne više nepravednosti.

4.13 Redak 14: ne pod Zakonom, nego pod milošću

Jer grijeh neće vladati nad vama,
jer niste pod Zakonom,
nego pod milošću.

Činjenica je da grijeh više ne vlada nad nama. To je stanje prošlost. Gledamo naprijed, stupamo u život. Njega ne određuje Božji Zakon, ma koliko to čudno zvučalo. Zakon je, kako je Pavao objasnio, bio sredstvo po kojem je grijeh postao preobilan. Ali sada naš život određuje Božja milost. Zakon s pravom zahtijeva, ali ne daje snagu za poslušnost. Milost u kojoj stojimo daje nam ono što nam je potrebno za život za Boga. To je potpuno drukčije ozračje života. Božja milost daje u izobilju, Zakon zahtijeva. Kršćanin koji se sprijatelji sa Zakonom iskusit će ono što je opisano u Rim 7: nesposobnost i frustraciju. Trebala nam je Božja milost za spasenje, i jednako nam je potrebna Božja milost za život. Živimo pod zaštitom, u prihvaćenosti i u snazi Božje milosti.

20. F. Godet.

Biti pod milošću znači isto što i biti „u Kristu“, o čemu se govori u 8. poglavlju.

„Ako više nisam pod Zakonom, nego pod milošću, napokon mogu činiti i ne činiti – ono što Krist želi!“[21]

Pavao se ovdje samo kratko dotiče Zakona, ali u toj jednoj rečenici kaže o njemu ono što je presudno, a to dalje razrađuje u 7. poglavlju. Možda su slušatelji ili čitatelji ovoga poglavlja odmah pomislili na Zakon kao na prikladnu mjeru kojom se može slomiti vladavina grijeha.

4.14 Sažetak

Promjena strane, od Adama do Krista, izvršena je križem. Moja prošlost, to jest moj stari čovjek, osuđena je i nad njom je izvršen sud, onako kako to Bog želi. Isus Krist je to preuzeo umjesto mene. U njemu sada počinje moj novi život. Pravo koje je grijeh polagao na moj život ugaslo je na križu, njegova moć nada mnom ondje je slomljena.

U ovom tekstu do sada nije u prvom redu riječ o tome u kojoj mjeri sada vodimo svet ili bezgrešan život. Vjernik još ima grijeh, koji ostaje u njemu dok je u tijelu. Život kršćanina, nažalost, može biti obilježen grešnom puti, u potpunoj suprotnosti s onim što Pavao ovdje piše. O tome ovdje (u Rim 6,1-14) nije riječ! Pavao objašnjava radikalnu i temeljnu promjenu od Adama do Krista, od grijeha do pravednosti, od smrti do života.

Kršćani koji su to zaboravili, odnosno koji pokušavaju sami sebe smatrati mrtvima za grijeh ili umrijeti grijehu, trebaju ovaj tekst u njegovoj apsolutnosti doslovno prisvojiti za sebe.

Kršćanima koji ljube grijeh opis njihova stvarnog položaja, onoga koji im pripada pred Bogom, želi pokazati da žive u velikom proturječju. Paradoksalno je živjeti u grijehu, iako je čovjek umro grijehu.

Smrt kojom smo – s Kristom – umrli ne znači naše uništenje. U biblijskom smislu smrt (i duhovna i tjelesna) znači razdvajanje onoga što pripada zajedno. Smrću staroga čovjeka grijeh je odvojen od mene i veza je prekinuta, tako da je moć grijeha slomljena.

21. Hans-Joachim Eckstein.

4.15 Križ na Golgoti i grijeh

To se dogodilo za nas!

Rim 1 – 5,11: Pomirenje za grijehe	Rim 5,12 – 8,13: Oslobođenje
Problem **grijehâ** (množina)	Problem **grijeha** (jednina)
Grešna djela i pitanje krivnje	Grijeh kao izvor grijehâ
Po krvi Isusa Krista prolivenoj na križu imamo oproštenje grijeha.	S Kristom smo razapeti. Naš je stari čovjek predan u smrt.
Krist je umro za naše grijehe.	Krist je umro za grijeh i za našu grešnu narav, koja je po naravi obilježavala našega staroga čovjeka.

4.16 Rim 6,15-23: oslobođeni koji žive pod milošću

U drugom dijelu ovoga poglavlja Pavao naglašava (izvodeći zaključak iz onoga što je u prvom dijelu opisao o Božjem djelovanju za spasenje) da se može služiti samo jednomu gospodaru, a ne dvojici gospodara istodobno.

4.17 Indikativ spasenja i imperativ spasenja

Ono što zvuči komplicirano zapravo je korisna formulacija. Riječ je o dvjema stranama jedne te iste medalje. „Indikativ" i „imperativ" dva su pojma koja potječu iz gramatike. Teolozi ih upotrebljavaju u vezi s izrazom „spasenje" kako bi jasno izrekli što su „dvije strane ili dva vida spasenja". Indikativ spasenja pokazuje što je Krist izvršio za nas, dakle objektivnu stvarnost spasenja. Taj vid obuhvaća nepovredivo spasenje, koje je Bog doista dodijelio svakomu vjerniku i koje vrijedi.

Iz spasenja proizlazi promijenjen i nov život. Spasenje obvezuje na život i ponašanje u novosti. To je imperativ spasenja, Božji poziv na svet život. Milost primljena u spasenju poučava nas da se odreknemo bezbožnosti i svjetovnih požuda te da živimo pravedno i bogobojazno (usp. Tit 2,12). Spasenje se ne dobiva a da se ne primi i moralna obveza Božjega spasenja. Tko imperativ spasenja ne shvaća ozbiljno, mora ispitati sebe smije li spasenje prisvajati za sebe.

Indikativ stoji za stvarni događaj i tako opisuje stvarnost spasenja. Imperativ spasenja jest zapovijed i ohrabrenje na svet život. Oboje je sastavni dio spasenja. I u Rim 6 oba se vida dobro vide. Tako reci 1 do 10 opisuju indikativ spasenja, dok se od 11. retka obrađuje imperativ spasenja.

Imperativ spasenja ne poziva nas da spasenje zaslužimo, nego da živimo iz primljenoga spasenja. Njegovo je polje kušnje pod vladavinom milosti, gdje postoje oproštenje i velikodušna obnova. Spasenje nije dano zato da bi se izdvojili jaki i izlučili oni koji neće uspjeti. Svi imperativi spasenja imaju za cilj da Bogu doista budemo poslušni u vjeri, a ne znače da vjera može propasti. Iako je naše spasenje sigurno i ne može se izgubiti, opomene i upozorenja da živimo u skladu s njim ne proturječe toj činjenici. Naprotiv, one nas trebaju „držati na tragu" – na uskom putu vjere koji vodi u život.

Pregled[22]

Činjenica spasenja – indikativ spasenja **Dar: darovan po Kristu**	**Prisvajanje spasenja – imperativ spasenja** **Zadaća: za Krista**
Ono što u Kristu već **jesmo …**	… možemo samo u Kristu i **postati.**
Umrli smo grijehu. Rim 6,2	Ne predajite se grijehu! Rim 6,13
Umrli smo s Kristom. Kol 3,3	Umrtvite svoje udove! Kol 3,5; Rim 8,13
Opravdani smo … Rim 5,1	… i trebamo živjeti pravedno. 1 Tim 6,11
Više nismo u puti. Rim 8,9	Ne živite više po puti! Rim 8,12
Žrtvom Kristovom jednom zauvijek smo posvećeni! Heb 10,10	Težite za posvećenjem, bez kojega nitko neće vidjeti Gospodina! Heb 12,14
Pozvani smo. Ef 4,1; Rim 8,28	Živite dostojno svoga poziva! Ef 4,1
Sve nam je darovano …	**… zato trebamo sve prisvojiti.**
Obukli smo novoga čovjeka, a to je Krist. Kol 3,10.11; Ef 4,24	Obucite se u Gospodina Isusa Krista! Rim 13,14
Imamo potpuno oproštenje. Ef 1,7	Dužni smo opraštati jedni drugima! Ef 4,32
Bog nam je darovao svoju ljubav. Rim 5,5	Živite u ljubavi! Ef 5,1.2
Imamo mir s Bogom i Božji mir. Rim 5,1; Fil 4,7	Težite za mirom! 1 Pt 3,11
Imamo slobodu u Kristu. Rim 8,2; Gal 5,1	Zato ostanite u slobodi, da u ljubavi služite jedni drugima! Gal 5,13
Bog nam daruje pobjedu. 1 Kor 15,57	Pobjedu prisvajamo kad se borimo. 2 Tim 2,5 i dr.
Svjetlo smo u Gospodinu. Ef 5,8a	Živite kao djeca svjetla, ili: Neka svijetli vaše svjetlo! Ef 5,8b; Mt 5,16
Doživljavamo novi poredak spasenja …	**… i očekujemo novo stvorenje.**
Krist je naš život. Kol 3,4; Gal 2,20	Očekujemo Kristovo očitovanje. Kol 3,4
U Kristu smo otkupljeni … Ef 1,7	… i očekujemo otkupljenje svoga tijela. Rim 8,23

22. Prema Peteru H. Uhlmannu, Heimenhausen, Švicarska, uz ljubazno dopuštenje.

Bog nas je posvojio kao svoju djecu i sinove … Rim 8,15; 1 Iv 3,2	… i čekamo da to postane vidljivo. Rim 8,23; 1 Iv 3,2
Novi je čovjek stvoren na sliku onoga koji ga je stvorio: Krista. Ef 4,24	(U svojem životu) preobražavamo se u Gospodinovu sliku. 2 Kor 3,18
Imamo vječni život … Iv 3,36	… pa ipak: Uhvati se za vječni život! 1 Tim 6,12
Kao crkva, mi smo jedno tijelo. Ef 4,4	Zato čuvajte jedinstvo Duha. Ef 4,3
Već smo savršeni u Kristu … Kol 2,10	… ali još nismo dovršeni. Fil 3,12
Bog čini sve – 100 %!	**Prisvoji sve – 100 %!**

„Izvršujte svoje spasenje sa strahom i drhtanjem; jer Bog je onaj koji u vama izvodi i htijenje i djelovanje, po svojoj dobroj volji.“ Fil 2,12

Već sada	**Još ne**
Biti – položaj vjere	**Postati** – življenje vjere
Božja suverenost i milost	Kršćaninova odgovornost i djelovanje

Već smo potpuno spašeni – ali još nismo dovršeni!

Obje strane utječu u ovaj nalog: **Postani ono što jesi!**

„Svaka baterija ima negativan i pozitivan pol. Ta suprotnost preduvjet je da postoji napon. Samo tada može teći struja, da bi svjetlo gorjelo. Isto smo tako živi (i rastući) kršćani samo onda kad smo svjesni obaju ‚polova‘, činjenice spasenja i prisvajanja spasenja, i kad spasenje provodimo u svojem životu. Ta nam napetost daruje dinamiku novoga života.“[23]

4.18 Redak 15: cilj milosti

Što dakle? Da griješimo
zato što nismo pod Zakonom,
nego pod milošću?
Nipošto!

Opet bi netko iz onoga što je Pavao naučavao mogao izvesti pogrešan zaključak. Život je kršćanina sada, dakle, pod milošću, a ne više pod Zakonom. Znači li to sada da se ta sloboda može iskoristiti i da se može živjeti razuzdano? Apsolutno ne, to bi opet bio apsurdan zaključak. Previdjelo bi se, naime, sljedeće:

23. Citat Petera Uhlmanna, Heimenhausen, Švicarska, uz ljubazno dopuštenje.

4.19 Redak 16: robovi grijeha ili pravednosti

Zar ne znate da ste,
komu se predajete kao robovi da ga slušate,
robovi onoga koga slušate:
ili grijeha za smrt
ili poslušnosti za pravednost?

Onaj koji milost i slobodu od Zakona uzima kao opravdanje za griješenje zaboravlja da se time predaje grijehu i da ga ponovno čini svojim gospodarom. Nema zlatne sredine na kojoj bi se bez sukoba mogla iskazivati čast dvama gospodarima. Postoje samo dvije ovisnosti – ili život kojim upravlja grijeh ili hod u poslušnosti Bogu.

4.20 Redak 17: poslušni od srca – više ne robovi grijeha

A hvala Bogu
što ste bili robovi grijeha,
ali ste od srca postali poslušni
obrascu nauka
kojemu ste predani!

Pavao ne stavlja Rimljane na kušnju i ne sumnja u njihovo spasenje. Ne pita ih čiji su sada robovi, nego nedvojbeno utvrđuje da je njihovo ropstvo, obilježeno grijehom, prošlost. Raduje se i zahvaljuje Bogu. U Rim 5,8 već je rekao da smo nekoć *bili* grješnici, da to, dakle, sada više nismo. To ovdje još jednom potvrđuje. Čak i ako sada, nažalost, još griješimo, više nismo u ropstvu grijeha.

Taj „prijenos“ bio je Božje djelo. On nas je premjestio iz područja smrti i dodijelio nam život. Područje života snažno nam se opisuje „obrascem nauka“ u ovim poglavljima. Izvanredno je važno poznavati taj Božji nauk o spasenju u Kristu. Nauk je temelj na kojem najprije treba razumjeti zakonitosti novosti života, da bi se onda moglo i živjeti u skladu s njima. Nauk ne nastaje iz našega iskustva, nego on pokazuje put. Njime mjerimo i provjeravamo svoje iskustvo. Nauk Svetoga pisma ispravlja nas, a ne obrnuto.

„Obrazac nauka“ upućuje na to da taj nauk nije neka vrsta zakonika punog apstraktnih paragrafa. On je „životna mudrost“ i stoga želi promijeniti naš život. Zato apostol to ovako izriče: „predani“ smo „obrascu nauka“ – naime s ciljem da on u nama nešto postigne.

Postoje mnogi znanstveni nauci i teorije stručnjaka za stručnjake. Božji nauk vrijedi za svako Božje dijete – bez obzira na to iz koje ga je pozadine izvukla Božja ljubav. Taj je nauk blizak životu i životno važan. Ova poglavlja, koja zacijelo nije uvijek lako razumjeti, nisu povlašteno područje teologa, nego sadrže egzistencijalna pitanja našega kršćanskog života. Mnogo ovisi o tome jesmo li ih razumjeli. Mogu se izgubiti godine ako na njih osobno nismo odgovorili.

Bog nas je predao obrascu nauka; ali u isto vrijeme naša je poslušnost evanđelju bila preduvjet Božjega djelovanja. Poslušnost se zbila „od srca". Bio je to korak poslušnosti koji je potekao iz najdublje nutrine. To nije bila površna poslušnost, nego istinska i trajna životna odluka. Bog želi naše srce; on želi da se poslušnost zbiva iz punoga uvjerenja i s radošću. Sve drugo za Boga je bezvrijedno i sadrži samo izvanjski oblik i licemjerje.

4.21 Redak 18: robovi pravednosti

Oslobođeni pak od grijeha,
postali ste robovi pravednosti.

Taj „Božji prijenos" od Adama do Krista oslobodio nas je od grijeha. To je Pavao objasnio u prvom dijelu 6. poglavlja.

Oslobođenje ne znači „uklanjanje" grijeha, kao što je, na primjer, uklanjanje zloćudnoga tumora. Upotrijebimo li tu sliku, Pavlova se tvrdnja može ovako objasniti: tumor je tretiran laserom, jer je nad grijehom izvršen sud na križu, on je osuđen u puti (8,3; grč. *sarx*, Šarić prevodi ‚tijelo'). Ali u isto vrijeme i tijelo grijeha učinjeno je nedjelotvornim, to jest taj tumor više nema tijela (područja djelovanja) u kojem bi se mogao širiti. Više me ne nazivaju bolesnikom, iako je tumor još tu. Njegov je rast zaustavljen. Drugim riječima: grijeh je doduše još u meni (u mojoj puti, u mojoj tjelesnoj naravi) dok sam u svojem smrtnom tijelu. Ipak zbog toga po svojem biću više nisam grješnik, nego svetac u Kristu.

Oslobođeni smo od *vladavine* grijeha, više nismo robovi grijeha. Naprotiv: sada smo postali robovi Božje pravednosti.

4.22 Redak 19: staviti se na raspolaganje Božjoj pravednosti i svetosti

Govorim ljudski,
zbog slabosti vaše puti.
Jer kao što ste predavali svoje udove
kao robove nečistoći

i bezakonju
za bezakonje,
tako sada predajte svoje udove kao robove
pravednosti
za svetost.

Pavlovo je poučavanje tako „ljudsko“ da ga se jedva može pogrešno razumjeti. Obazire se na slabost njihove puti. Taj pojam označava slabo duhovno stanje. Primatelji poslanice nisu bili kadri razumjeti način izražavanja koji bi Pavao inače izabrao za to poučavanje. Njihovo je duhovno stanje bilo nedostatno i trebalo mu je rasta i obnove, kako Pavao poslije piše. Nije li to i nama od koristi?

Slijedi poziv, imperativ spasenja (ono što nam je zapovjeđeno činiti na temelju onoga što je Bog već učinio za nas; njem. *Heilsimperativ*), da se kao robovi stavimo na raspolaganje pravednosti, kako bi „novost života“ doista došla do izražaja.

Cilj „svetosti“, odnosno „posvećenja“, označava našu temeljnu promjenu položaja, koja nas je učinila svetima, to jest odvojenima za Boga. S druge strane, za one koji su opravdani i posvećeni postoji obveza koja proizlazi iz spasenja: živjeti dosljedno usmjereni prema Božjoj pravednosti i svetosti.

4.23 Reci 20-22: od neplodnosti do vječnoga života

Jer dok ste bili robovi grijeha,
bili ste slobodni od pravednosti.
Kakav ste onda imali plod
od stvari kojih se sada stidite?
Jer njihov je svršetak smrt.
A sada, oslobođeni od grijeha
i postavši robovi Bogu,
imate svoj plod za svetost,
a kao svršetak vječni život.

To je doista crno-bijela slika koju Pavao ovdje crta. Jer prije svoga novoga rođenja, svoje promjene položaja, primatelji nisu imali nikakve veze s Božjom pravednošću, nego su bili robovi grijeha. Nije bilo tako da je prije postojala mješavina obojega – kao što ni za njih kao kršćane sada ne postoji mješavina obojega. Gospodin Isus je o tome rekao da se ne može služiti dvojici gospodara, nego samo jednomu gospodaru.

Sada su primatelji poslanice trebali pogledati unatrag. Grijeh u njihovu životu nije bio samo apstraktni pratitelj, nego je uzeo svoj danak i doveo do djela i stvari kojih se sada stide. Takav život vodi u smrt. Tu nema druge mogućnosti osim one koja je opisana u sljedećem retku.

Oslobođenje od grijeha i njegove moći, kao i prava sloboda da se sada Bogu služi kao robovi, obuhvaćaju novi identitet, novi položaj. On sada donosi stvari kojih se više ne treba stidjeti, nego koje u životu dotičnih donose plod za svetost. Novost života donosi plod za Boga, a cilj joj je vječni život. Taj se život ne zaslužuje donošenjem ploda za Boga. Naprotiv, on kao čvrst sastavni dio pripada Božjem spasenju, kako pokazuje sljedeći redak.

Vječnim životom ovdje se misli na život onih koji su uskrsnuli u Kristu, život koji ćemo postići u budućnosti. Na kraju života za Boga ne stoji točka, nego dvotočka: čeka nas neshvatljivo slavan život u nesmetanom zajedništvu s Bogom. Vječni život znači neprolaznost. Iz NZ-a, a osobito od apostola Ivana, doznajemo i to da taj život ne obuhvaća samo „duljinu" ili „količinu", nego ponajprije „kakvoću" toga božanskog života.

Cilj života za Boga jest vječni život. Na nj smo se usmjerili i hvalimo se u nadi buduće Božje slave.

4.24 Redak 23: vječni život umjesto vječne osude

Jer plaća je grijeha smrt,
a dar milosti Božje vječni život
u Kristu Isusu,
našem Gospodinu.

Ta riječ u jednoj rečenici sažima ne samo sadržaj Rim 6, nego i cijelo evanđelje. Prvi je čovjek „priuštio" sebi grijeh. Za to mora platiti. Ili obrnuto: isplaćuje mu se plaća za učinak koji nije bio dobar, nego loš. Taj je „posao" dakako nepovratan. Smrt se ne može vratiti ni zamijeniti.

Plaća ili vojnička plaća nešto je što se zaslužilo. Drukčiji je, naprotiv, Božji odgovor. Od njega dolazi dar milosti, nezasluženi dar. Njegov odgovor na smrt jest život. Ali to nije jednostavno dokidanje smrti, kao kod Lazara, kojega je Isus uskrisio. Jer Lazar je nekoć nakon svoga uskrišenja opet umro. Božji dar, naprotiv, potpuno je nov život, jer se postiže u Kristu Isusu. Kristov je život život Uskrsloga, to je uskrsni život s onu stranu područja na koje smrt utječe i nedostižno daleko od njega.

Taj je život vječan, jer je to Božji vlastiti život. Mogao je postati naš život, jer je taj život „u Sinu", koji je postao čovjekom (1 Iv 5,11-13).

Krist Isus, Božji Pomazanik, nije daleko od nas. On je naš osobni Gospodin, koji je u tijesnom odnosu s nama. On je sada naš Gospodar, on je naš Bog.

5. Zakon u Poslanici Rimljanima

Riječ zakon pojavljuje se u Poslanici Rimljanima 72 puta. Ukupno Pavao tu riječ u NZ-u upotrebljava 119 puta. To nije uvijek Mojsijev Zakon, kao što se vidi iz pojedinoga konteksta. Mojsijev Zakon jedna je od velikih tema

Poslanice Rimljanima. Ovaj pregled može pomoći da se bolje razumiju

različita značenja.

Pojam	Značenje	Popis mjesta
Zakon (s članom i bez člana), pod Zakonom, Božja volja, utjelovljenje istine, pravedni zahtjevi Zakona, zapovijed, Zakon Božji, Božji Zakon, zakon pravednosti	Općenito je to uvijek Mojsijev Zakon. U Poslanici Rimljanima misli se na moralni dio Zakona, a jedva ili nikako na propise o žrtvama, dakle na obredne zakone. Taj dio Zakona bio je dan samo Židovima.	**2**,12.13.14.17.18.20.23.25 **3**,19.20.21.31 **4**,13.14.15.16 **5**,13.20 **6**,14.15 **7**,1.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.21.22.25 **9**,4.31; **8**,3.4.7 **10**,4.5;**13**,8.10
„Napisano (drugi prevode: u starini **slova**, naime u napisanom [Zakonu]“)	Napisani Zakon, dvije ploče, a i pet Mojsijevih knjiga	**2**,27.29 **7**,6
Zakon vjere	Načelo vjere i pouzdanja, nasuprot djelima i pravednosti po djelima	**3**,27.28
Sami sebi zakon; djelo Zakona upisano u srce; savjest	Moralni dio Zakona, koji odgovara Božjem vječnom biću i Božjim zahtjevima (ljubavi; 13,10). Taj su zakon neki pogani poznavali i bez poznavanja Mojsijevih zapovijedi. Uvijek kad poganin po naravi sluša zakon ljubavi, čini to, ali i uvijek iznova griješi protiv njega.	**2**,14.15
Zakon muža	Zakon koji se odnosi na muža (to jest Mojsijev Zakon, koji ženu veže uz muža)	**7**,2.3

Zakon moga uma	Djelovanje i načelo novoga života koji želi služiti Bogu. To je prirodni zakon novoga života – služiti Bogu, jer je Božji Zakon ukorijenjen u novom životu.	**7**,23
Zakon grijeha i smrti	Nerazrješivo načelo po kojem grijeh zakonito vlada čovjekom i bez izlaza vodi u smrt	**7**,23 **8**,2
Zakon Duha života	U Kristu, Pobjedniku nad smrću, odnosno Uskrslome, djeluje zakon (načelo, zakon snage) Duha Svetoga, Duha života; on je jači od zakona grijeha i smrti. Usporedba: prirodni zakon sile teže može se svladati samo drugim zakonom, zakonom aerodinamike.	**8**,2

6. Rim 7: slobodni od Zakona

U tematskom razvoju 5. i 6. poglavlja osjeća se uzlazna crta koja traje do 7. poglavlja, 6. retka. Ali tada u drugom dijelu 7. poglavlja nailazimo na mračnu situaciju koja se, čini se, nikako ne uklapa u tijek misli.

Sedmo poglavlje jest umetak[24] u kojem se Pavao bavi našim odnosom prema Zakonu, njegovim djelovanjem i njegovim ciljem. Mojsijev Zakon, Toru, spomenuo je već dvaput u Rim 6,14-15, ali s iznenađujućim posljedicama: on više nije mjerodavan za život kršćanina (bio on Židov ili poganin). Kršćanin je pod milošću, a ne više pod Zakonom. U samo jednoj rečenici utvrđuje temeljnu činjenicu dalekosežnoga dosega. Poganin je to možda mogao uvidjeti, ali Židov? Za njega je to bila provokacija, ako ne i bogohulstvo. Očekujući takve reakcije, Pavao ovdje ne želi ostaviti nikakve upitnike i zato se tom temom bavi u cijelom poglavlju – u dugom umetku u zagradi.[25]

Kad bi nakon Rim 6,23 izravno slijedio 8,1, kad, dakle, ne bi bilo 7. poglavlja, mi (kao kršćani iz naroda) vjerojatno nam ništa ne bi nedostajalo. Pa ipak je poučavanje iz Rim 7 u ukupnom kontekstu te teme neizostavno. Velika vodilja Rim 5 do 8 može se ovako sažeti:

Od Adama do Krista, od neplodnoga života do života koji donosi plod Bogu i koji više nije podvrgnut grijehu. Kako je Bog to učinio i kako sam danas u stanju

doista hoditi u „novosti života“? Sada se nameće pitanje je li za to Zakon doista nepotreban, kao što je već rečeno u 6. poglavlju. Napokon, dao ga je sam Bog, da pokaže kako treba živjeti.

6.1 Značenje i mjesto Rim 7

Ovo je poglavlje Poslanice Rimljanima shvaćano na vrlo različite načine. Goruće je pitanje koje stanje čovjeka ovo poglavlje opisuje. Najpoznatija su objašnjenja ova:

- normalno stanje kršćanina
- nenormalno i neželjeno iznimno stanje

24. Cijelo 7. poglavlje smatram umetkom u zagradi do 8,1. Reci 1-6 tematski, naime, ne pripadaju 6. poglavlju, nego čine uvod u taj umetak.

25. Isto, usput rečeno, Pavao čini, obazirući se na Židove, i u 9. – 11. poglavlju. Objašnjava zašto, s jedne strane, evanđelje ne vrijedi samo za Židove, nego za sve ljude. U isto vrijeme ipak naglašava da će se sva obećanja dana narodu saveza ispuniti u budućnosti.

- stanje čovjeka koji nije nanovo rođen
- stanje nanovo rođenoga čovjeka koji nema Duha Svetoga.

Kod tumačenja doista je riječ o egzistencijalnoj temi za naš kršćanski život. Jer mnogo je toga na kocki: može li evanđelje stvarno i trajno mijenjati ljude? Ili samo zavaravamo sami sebe? Iz 7. poglavlja moglo bi se izvesti i zaključak da će najčešće ostati samo na pokušaju da se čini dobro. Je li u pravu realist koji tvrdi da pobjede nad grijehom ima tek na nebu? Kako onda treba shvatiti Rim 7?

6.2 Borba Duha protiv puti?

U 7. poglavlju *ne* opisuje se stalni sukob kršćanina u kojem se put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') i Duh bune jedno protiv drugoga i bore se međusobno, kako je to opisano u Gal 5,16-25. Ondje je, naime, riječ o pobjedi u sili Duha Svetoga, a toga u Rim 7 nigdje nema. U iskustvu koje je ovdje opisano vidi se samo frustracija. Čovjek stenje pod moću grijeha. Gleda samo na sebe i snagu traži isključivo u sebi samome. Pobjeda je zapravo opisana već u Rim 6. Ali kakva je to pobjeda ako izgleda kao ono što opisuje 7. poglavlje? Rim 7 ne opisuje normalan kršćanski život, nego žalosno stanje kršćanina koji je Zakon učinio pravilom svojega života i vlastitom snagom pokušava ga držati. On ne vjeruje onomu što kaže 6,14-15: nismo više pod Zakonom. Zato prolazi gorko iskustvo da mu to ne uspijeva. To ga dovodi na rub očaja („Jadan ja čovjek", redak 24).

6.3 Pravednici i grješnici u isto vrijeme?

Martin Luther je rekao da smo „istodobno pravednici i grješnici"[26]. Upravo u Rim 7, prema Lutheru, dolazi do izražaja to da smo grješnici. Ali već smo u 5. poglavlju vidjeli da više nismo „grješnici", nego da smo to bili (5,8; 5,19). Tako kaže Božja riječ. Rim 7 ne kaže da smo po svojem položaju još uvijek grješnici. Naprotiv, ovo poglavlje izražava da Božji Zakon nije mjerilo za život na Božju slavu. Ako još griješimo, to ne znači da smo još grješnici. Kad griješimo, činimo to kao sveti – kao oni koji unatoč tomu ostaju sveti.

26. Lutherova teza: istodobno pravednik i grješnik (*simul justus et peccator*). „Vidi sada, tako je kako sam gore rekao: ‚Sveti su istodobno s time što su pravedni i grješnici; pravedni su jer vjeruju u Krista, čija ih pravednost pokriva i njima se uračunava. A grješnici su jer ne ispunjavaju Zakon (i) nisu bez grešne požude, nego su kao bolesnici koji su pod liječničkom skrbi', bolesnici koji su stvarno i uistinu bolesni, ali početno i u nadi zdravi, ili bolje: ozdravljeni, tj. na putu da ozdrave", *Römerbriefvorlesung 1515/16*.

Novost života u Kristu i po Duhu ne određuje Mojsijev Zakon ni bilo koji drugi zakon. Zakon ima veze sa starim čovjekom, a ne s novim. Ali ako se netko upusti u Zakon kao mjerilo života, prije ili kasnije zapast će u situaciju kakva je ovdje opisana. To, usput rečeno, vrijedi i za one koji su u svojem iskustvu jednom napustili Rim 7 i prešli u Rim 8. „Povratak u staro" moguć je uvijek kad čovjek postane zakonski nastrojen i Zakon učini normom kršćanina. Utoliko ovo poglavlje opisuje i iskustvo kršćanina koji poznaje pravo oslobođenje od Zakona, a ipak pokušava vlastitom snagom držati Zakon.

Normalan kršćanski život opisan je u Rim 8. Rim 7 ne opisuje svakodnevicu kršćanina kakvu Bog želi. Bilo bi gorko razočaranje kad bi to bio ishod velikoga Božjeg spasenja, koje ga je stajalo smrti vlastitoga Sina.

6.4 Nanovo rođen ili ne?

Sadašnje vrijeme od 7,14 nadalje (za razliku od prošloga vremena u 7,7-11) jasno pokazuje da je kod toga čovjeka i njegova iskustva riječ o kršćaninu.

Dok se od 5,12 do kraja 6. poglavlja (ili čak do 7,6) opisuju dvije velike linije, Pavao ih prekida da bi ih u 8. poglavlju opet nastavio. Između toga (dakle u 7. poglavlju) nalazimo iznimnu situaciju koja vrijedi samo za onoga koji poznaje Zakon. Ta osoba želi služiti Bogu, a to se za nevjernika ne može nužno reći. Nevjernik može biti religiozan i tražiti Boga, ali na kraju će činiti svoju vlastitu volju. Također, religiozna osoba neće nužno priznati da je skroz naskroz loša. A do te spoznaje o sebi dolazi upravo čovjek iz Rim 7. Spoznaja da smo potpuno pokvareni, a da su Bog i njegov Zakon apsolutno savršeni, može doći samo po prosvjetljenju Božjega Duha. Zato se može pretpostaviti da je ovdje (7,14 i d.) riječ o nanovo rođenom čovjeku.

Njegova se nesposobnost objašnjava i time da on (još) nema Duha Svetoga, premda Pavao, nakon jednoga jedinog spomena u retku 6 („u novosti Duha"), opširno govori o Duhu Svetom tek u 8. poglavlju. Ali to što se Duh u 7,7-25 ne spominje, treba pripisati tomu što Pavao (pripremajući 8. poglavlje) najprije želi prikazati odnos prema Zakonu i nemoć puti. Prisutnost Duha u tom čovjeku nije mu pomoć, jer Duh upravo nije došao da nam pomogne držati Zakon.

Kad bi u Rim 7 bila riječ o čovjeku koji još nije nanovo rođen, pouka ovoga poglavlja bila bi u konačnici ponavljanje nauka koji je već izložen; jer da nepravednik – bio religiozan ili ne – nikako ne može ugoditi Bogu, opširno se nalazi već u prvim poglavljima poslanice. Pavlu je stalo do nečega više. Ono što on ovdje opisuje jest narav puti i njezina nesposobnost (i u nanovo rođenom čovjeku) da ugodi Bogu. Treba pokazati da upravo otkupljeni čovjek,

koji i dalje još uvijek želi ugoditi Bogu putem Zakona, proživljava tu dilemu iz 7,14-25 – i to sve dok vlastitom snagom želi držati Zakon.

6.5 Rim 7: nužno iskustvo?

Postoji i stajalište da je Rim 7 za svakoga kršćanina normalno i čak nužno iskustvo praktičnoga posvećenja. Pošto se čovjek obratio i zahvalan je što ima mir s Bogom, nakon nekog vremena kod njega nastupa iskustvo iz Rim 7. Osjeća moć grijeha i ne može joj se oduprijeti. Taj očaj prestaje tek u trenutku kad shvati što znači Rim 8: Krist je sve izvršio. Tek tada će spoznati da snaga za pobjedu nije u njemu samome, nego u onome što je Bog učinio i što čini po Duhu Svetom.

Ali taj se razvoj ne može smatrati nekom vrstom obveznoga obrasca za život vjere. Ovo poglavlje vrijedi najprije za onoga koji poznaje Zakon, a to su u pravilu bili Židovi. Ovdje se najprije obraća Židovima (tj. kršćanima iz židovstva). Pogani nisu bili pod Mojsijevim Zakonom.

Osim toga, za kršćanina koji pouku iz Rim 6 (ne pod Zakonom, nego pod milošću) i 7,1-6 („umrli Zakonu“) potpuno prihvati i provodi u djelo, nema nikakve nužnosti da dospije u bijedu iz Rim 7. Pritom još jednom naglašavam da je pobjedonosan kršćanski život opisan tek u 8. poglavlju. Kad, dakle, netko komu je Zakon nepoznat ne bi bio upoznat ni sa 7. poglavljem, vjerojatno ne bi poznavao ni ondje opisan problem. Nema, dakle, nikakve nužnosti da se iz poglavlja 5 do 8 izvodi normalan proces ili napredak u kršćanskom životu.

Ali ipak se ne može tako jednostavno zaobići to 7. poglavlje, jer iskustvo mnogih kršćana često odgovara upravo ondje opisanoj situaciji. Ako ono vrijedi za one koji poznaju Zakon, onda danas moramo reći da ga ne poznaju samo Židovi, nego i svi kršćani, pri čemu su ga mnogi učinili pravilom svojega života. U načelu se Židovi i pogani ne razlikuju po svojoj staroj Adamovoj naravi ni po svojem položaju u spasenju u Kristu. Dakle, opisano iskustvo, kad ga danas proživljavamo, može biti iskustvo i kršćana iz židovstva i kršćana iz poganstva. Mnogi su kršćani prošli „iskustvo Rim 7“. Mnogi su još uvijek u njemu, jer ga smatraju normalnim kršćanskim životom. Ali ima i mnogo onih koji su prošli „iskustvo Rim 8“. Apostol smatra Rim 8 normalnim kršćanskim životom. Trebalo bi biti normalno da kršćani žive iz Duha, a ne da hode po puti (usp. Gal 5,16-26; 1 Kor 3,1-3). To je život koji Bog želi i za koji je sve pripremio.

Ali zašto su mnogi od nas prošli bolno „iskustvo Rim 7“? Zato što smo nakon svojega obraćenja primijetili kako je grijeh jaka sila. Tada smo se pokušali boriti protiv njega, ali krivim oružjem i s pogledom usmjerenim na krivu

stranu. Ulagali smo vlastitu snagu. Nismo shvaćali da je Krist sve izvršio za nas i da nam ujedno po svojem Duhu daje svu snagu da budemo pobjednici. Utoliko možemo biti vrlo zahvalni što imamo ovo poglavlje, jer njime i Božjom riječi možemo objasniti i smjestiti tu tešku fazu našega kršćanskog života (ako je uopće postojala). Tada i drugima, koji žive u toj nevolji, možemo pokazati izlaz.

6.6 Tko je čovjek u Rim 7?

Mnogo se nagađalo tko bi mogla biti ovdje opisana osoba. Je li to doista osobno iskustvo apostola Pavla, koji ipak govori „u prvom licu"? Ponešto možda govori u prilog tomu, ponešto protiv toga. Tim se pitanjem ovdje nećemo dalje baviti, koliko god bilo zanimljivo.

Vjerujem da Pavao na primjeru govori o onome što mnogi kršćani poznaju i što su iskusili. To je toliko važno da Pavao zbog toga i sam preuzima „ulogu u prvom licu", što nije ni posve neobično (vidi i Gal 2,18; 1 Kor 10,30).[27]

6.7 Rim 7,1-6: umrli Zakonu

Prvih šest redaka na načelan način objašnjava odnos kršćanina prema Zakonu. Kao u 6. poglavlju s obzirom na grijeh, i ovdje se najprije opisuje *pravna* strana. Nismo stvarno umrli, nego je Krist umro umjesto nas. Ta nam se smrt uračunava kao da smo stvarno umrli, ovdje s posljedicom da smo umrli Zakonu.

6.7.1 Redak 1: Zakon vrijedi samo za one koji žive

> **Ili zar ne znate, braćo (jer govorim onima koji poznaju Zakon), da Zakon vlada nad čovjekom dokle god živi?**

Doista se stječe dojam da Pavao ovdje govori na ljudski način i navodi sasvim jednostavnu logiku koja služi tomu da objasni važnu duhovnu istinu. Zakon, odnosno svaki zakon, odnosi se samo na žive ljude, koji na zakon mogu odgovoriti poslušnošću ili neposlušnošću. Mrtav čovjek jednostavno više nema veze ni s jednim jedinim zakonom.

27. O tome citat M. Arhelgera, koji se poziva na jednu grčku gramatiku: „Da bi se nešto općevažeće na živ način prikazalo na primjeru pojedinca, kao da je zamišljeno kao prisutno, razgovorni jezik bira 1. i 2. lice jednine" (F. Blass, A. Debrunner, F. Rehkopf: *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen 1979, str. 231 uz § 281).

6.7.2 Reci 2-3: jedini način da se umakne Zakonu

Jer udana je žena Zakonom vezana za muža dokle god je on živ; ako li muž umre, oslobođena je od zakona muževa. Stoga će se, dok je muž živ, zvati preljubnicom ako postane žena drugoga muža; ako li muž umre, slobodna je od Zakona, tako da nije preljubnica ako postane žena drugoga muža.

Jedan primjer treba produbiti to pravno stanje i dodati još jedan aspekt. Kad bi se netko pokušao izvući ispod Zakona (a to se ipak može dogoditi samo smrću), u prenesenom bi smislu počinio preljub. Osim smrću ne postoji nikakva mogućnost da se čovjek izvuče iz dosega Zakona. Tako je u primjeru bračnoga zakona. Taj je bračni zakon muža i ženu zakonito i nerazdvojno povezao za cijeli život, kako je to od početka bila Božja namjera. Bračni zakon za bračni par više ne vrijedi kad jedan od supružnika umre, ovdje u ovom slučaju muž. Ali ako je žena s drugim muškarcem dok je zakoniti muž još živ, ona čini preljub. Upravo je takvo i stanje onoga koji je pod Zakonom: nema razrješenja ni oslobođenja osim smrću. Tek tada može postojati nova bračna veza. Ako netko želi umaknuti Zakonu na neki drugi način, a ne smrću, tim će više postati prijestupnik i u prenesenom smislu počiniti preljub.

U toj slici muž predstavlja Zakon, a žena kršćane kojima se Pavao ovdje obraća. Kako, dakle, možemo biti oslobođeni od Zakona?

6.7.3 Redak 4: onaj kojemu sada pripadamo – Krist

Tako ste i vi, braćo moja, usmrćeni Zakonu po tijelu Kristovu, da postanete drugoga, onoga koji je uskrišen od mrtvih, da bismo donosili plod Bogu.

Budući da oslobođenja od Zakona ima samo po smrti, isto vrijedi i za nas. Sada Pavao smrt Isusa Krista, koju je već u 6. poglavlju opisao s obzirom na grijeh, primjenjuje na odnos prema Zakonu.[28]

Likovi u toj slici se mijenjaju, i to izgleda ovako: vjernik se uspoređuje sa ženom. Muž predstavlja Zakon. Čim muž umre, Zakon više ne vrijedi.

Ali nije umro Zakon (a ni grijeh; usp. 6. poglavlje), nego smo umrli mi. Ali tu je smrt preuzeo netko drugi. Novi je muž Krist, da ostanemo u toj slici. On je umro umjesto nas.

28. U Gal 6,14 nalazi se treća posljedica našega umiranja zajedno s Kristom: umrli smo svijetu.

Izraz „usmrćeni“ podsjeća nas na njegovo pogubljenje. To Pavao misli kad kaže da je po Zakonu umro Zakonu (Gal 2,19-20). Prijestupnik Zakona mora umrijeti. Pavao je nekoć prekršio Zakon, ali Pavao je umro – u Kristu, koji je tu pravnu posljedicu kršenja Zakona uzeo na sebe. Ali u tom umiranju zajedno s njim ujedno je bio i izlaz da se umakne području djelovanja Zakona.

Smrt Isusa Krista bila je smrt onoga koji je umjesto nas učinjen grijehom. Spominjanje njegova tijela podsjeća nas na sav užas njegova pogubljenja i Božjega suda na križu. Bila je to grozna smrt, u kojoj je zajedno s njim bio razapet i naš stari čovjek.

I ovdje je riječ o promjeni. Veza sa Zakonom se raskida i stvara se nova veza, koja se ovdje čak uspoređuje s bračnim savezom. Povezani smo s Uskrslim; sada pripadamo čovjeku koji je umro i uskrsnuo. Žena koja se udaje preuzima ime i položaj muža; tako i mi, jer smo sada po toj vezi „u Kristu“.

6.7.4 Redak 5: Zakon ne promiče pravednost, nego grijehe

Jer dok smo bili u puti, strasti grijeha, koje su po Zakonu, djelovale su u našim udovima da donosimo plod smrti.

Pavao, što se tiče naše prošlosti prije obraćenja, uvodi nov pojam. Bili smo „u puti“ (vidi 8,8-9). Time se ne misli na naše fizičko tijelo, nego na stanje: bili smo u Adamovoj lozi. Put zato mora imati veze s grijehom: „u puti“ „djelovale su strasti grijeha“. Ta put opisuje ljudsko postojanje koje je prožeto grijehom i njegovim strastima. Ovdje nije riječ o puti u nama, nego o *bivanju u puti*. To stanje Adamova potomka ima svoje životno područje samo u grešnoj puti i ne može činiti ništa drugo osim grijeha. Tako kaže Gospodin Isus kad govori o nužnosti novoga rođenja: „Što je rođeno od puti, put je, a što je rođeno od Duha, duh je“ (Iv 3,6). Premda se na tom mjestu ne govori o novom rođenju, u načelu je ipak riječ o istoj stvari: plod za Boga ne može doći iz puti. Zato je nužno novo rođenje.

Zakon je učinio da grijeh postane „preobilan“ (5,20). Nije grijeh samo pokazivao, nego ga je izazivao. To nedvosmisleno pojašnjava što se događa kad se kršćanin stavi pod Zakon. To će se vidjeti u daljnjem tijeku ovoga poglavlja, gdje je opisano upravo to iskustvo.

6.7.5 Redak 6: nova služba Bogu s onu stranu Zakona

A sada smo oslobođeni od Zakona *(izuzeti),* **budući da smo umrli onomu u čemu smo bili držani, tako da služimo u novosti Duha, a ne**

u starini slova.

Zakon nikoga nije pustio na slobodu ili oslobodio optužbe, uvijek je izricao svoju (pravednu) osudu. Ali budući da smo mi (tj. naš stari čovjek) umrli, sada možemo, tako reći, sklopiti „novu bračnu vezu“, koja više nikada neće biti okončana smrću.

„Slovo“ (doslovno: *ono napisano*) jest Zakon, koji zahtijeva poslušnost, ali ne daje potrebnu snagu da se ona izvrši. Ali sada smo „izuzeti“ od Zakona, prenijeti smo na drugu stranu. Sada smo u Kristu Isusu, imamo život u njemu i Duha Svetoga u sebi. O djelovanju, snazi i govoru toga Duha Pavao će pisati kasnije. U retku 6 Duh se spominje jedini put u ovom poglavlju, posve drukčije nego u 8. poglavlju.

Kao što je u 6. poglavlju riječ o *novosti života*, ovdje je riječ o *novosti Duha* (drugi prijevod: „ono novo, [naime] Duh“). Staro je prošlo, novo je nastalo. Imamo nov život i imamo Božjega Duha.

6.8 Rim 7,7-14: savršeni Zakon

Nakon što je odnos kršćanina prema Zakonu jednoznačno razjašnjen (umrli Zakonu da bismo pripadali drugome, naime Kristu), moglo bi se zapravo prijeći izravno na 8,1. Ali što sada slijedi? Slijedi obrana Zakona. Ona je upućena kršćaninu iz židovstva, ali i svakome tko odnos vjernika prema Zakonu ili nije razumio (vidi 7,1-6) ili misli da ipak može pokušati s njegovom pomoći stići do cilja. On se upušta u Zakon – s kobnim posljedicama. Sada se opisuje njegovo iskustvo.

Kad bi se primjer braka, koji je Pavao upravo upotrijebio, prenio na toga kršćanina, moglo bi se reći: on na neki način čini preljub; on je, tako reći, povezan s novim mužem, naime s Kristom, a istodobno se upušta u vezu sa Zakonom (Gal 2,18).

Zakon za kršćanina nije pravilo života (ili: životni element, kao što to za ribu nije kopno). To vrijedi i onda kad on – a drukčije i ne može biti – kao kršćanin, razumljivo, ispunjava moralne zapovijedi Božjega Zakona (8,4). Ali njegova životna zadaća nije ispunjavati Mojsijev Zakon. Kršćanin nije pod Mojsijevom vlašću. Sada je riječ o tome da sam Krist bude sadržaj i pravilo života, da budemo povezani s Kristom i da posjedujemo snagu njegova Duha. Novost života i „novost Duha“ ne sastoje se od zabrana, po kojima se odlikovao Zakon. Sam Krist poprima obličje u našim srcima i postaje vidljiv po plodu Duha. Biti kršćanin ne znači držanje zapovijedi, nego promjenu iznutra – prema sličnosti Kristu. Nije riječ o zapovijedima, nego o osobi. Ona je cilj.

Ali sada nipošto nismo postali ljudi bez zakona: mi služimo Isusu Kristu. Služimo mu kao robovi, odnosno kao kmetovi – njemu, koji je naš Gospodin i Zapovjednik i čije smo zakonito vlasništvo. Njegove zapovijedi vršimo, one obuhvaćaju „zakon Kristov" (Gal 6,2; usp. 1 Kor 9,21). Kristu smo podložni po zakonu.

U ovom poglavlju postaje jasno da Zakon (upravo zato što su to većinom zabrane) nije upućen onima koji su u Kristu opravdani. Tako Pavao kaže da Zakon nije određen za pravednika, nego za bezakonike (1 Tim 1,9), da otkrije njihov grijeh i dovede ih Kristu.

6.8.1 Redak 7: spoznaja grijeha dolazi po Zakonu

Što ćemo dakle reći? Je li Zakon grijeh? Nipošto! Ali grijeh ne bih bio upoznao osim po Zakonu. Jer ni za požudu ne bih znao da Zakon nije rekao: „Ne poželi!"[29]

To se pitanje upravo nameće! Ako je Zakon stanje iz kojega se čovjek oslobađa ničim manjim nego smrću Gospodina Isusa na križu, onda sa Zakonom sigurno nešto ne valja. Opet dolazi odlučno „ne" od Pavla. Ako nešto ne valja, onda je uzrok u čovjeku.

Ako smo već naučili da više nismo pod Zakonom, a istodobno je s tim Zakonom sve u redu, onda će Pavao sada objasniti o čemu je zapravo riječ kod toga Zakona.

Zakon je očitovao što je grijeh. Na temelju Zakona moglo se točno reći u čemu se sastojao grijeh, dakle prijestup. Čovjek je time trebao znati što je grijeh. U ovom slučaju to je Židov, ali u konačnici se misli na svakoga tko je došao u dodir s tim Zakonom.

Pavao kao primjer izdvaja posljednju od Deset zapovijedi da bi time nastavio svoju misao. Možda je kršenje zabrane da se nešto poželi najraširenija grijeh – skriveni grijeh koji svaki slušatelj ili čitatelj poznaje iz svojega života. Ne smijemo poželjeti ništa što pripada drugome. To je grijeh koji se najprije odvija samo u mojem srcu i ne mora se nužno ostvariti odgovarajućim djelom. U ovom poglavlju, naime, nije riječ o grubim grijesima djelom. Moć grijeha najprije se snažno osjeća iznutra, a ne prepoznaje se samo po djelima.

Slijedimo ovaj redak i u tom smislu da propovijedamo Zakon, Božje mjerilo, kako bismo kod izgubljenih izazvali spoznaju grijeha. Bez te spoznaje oni neće razumjeti nužnost Spasitelja.

29. Izl 20,17; usp. Pnz 5,21.

6.8.2 Redak 8: Zakon potiče grijeh

A grijeh, uzevši povod po zapovijedi, izazva u meni svaku požudu; jer bez Zakona grijeh je mrtav.

Kad zapovijed naiđe na čovjeka, ne slijedi odmah poslušnost, koja bi bila namjeravana reakcija. Ne, grijeh se pokazuje kao tvrdoglava, buntovna sila. Grijeh božansku zapovijed uzima kao povod da učini upravo ono što Zakon zabranjuje. Nije samo tako da se grijeh probudi kao pas koji spava. *Najvažnije* svojstvo grijeha jest to da se buni protiv Božje zapovijedi.

Požuda nije usmjerena samo na jednu jedinu stvar. Ona cilja na sve što je poželjno; u tome je svestrana i poput snažnoga magneta koji pokušava sve privući k sebi.

U 5. poglavlju već je jasno istaknuto da je grijeha bilo i bez Zakona (i neovisno o Zakonu). Samo što on kao takav, kao načelo neprijateljsko Bogu, nije bio očit.

Grijeh je bez Zakona „mrtav", bez Zakona nikoga se ne može optužiti zbog grijeha.

Zašto je onda Bog dao Zakon, ako je grijeh bez Zakona bio mrtav? Ne bi li bez Zakona zauvijek ostao mrtav? Zakon je *uz to* ušao da grijeh postane preobilan (usp. 5,20). Bolest grijeha, koja je od Adama zahvatila svakoga čovjeka, Zakonom se, tako reći, nije mogla izliječiti, samo je bila prepoznata kao takva. Galaćanima Pavao kaže da je Zakon bio „strogi odgojitelj prema Kristu" (Gal 3,24; ER, njemački prijevod Biblije); Zakon je, dakle, pokazao nužnost Isusove žrtve (Gal 3,23-26). U tom smislu moramo ga upotrebljavati i u našoj evangelizaciji.

6.8.3 Reci 9-11: susret sa Zakonom vodi u smrt

A ja sam nekoć živio bez Zakona; ali kad je došla zapovijed, grijeh oživje, a ja umrijeh. I zapovijed, koja je bila dana za život, pokaza mi se na smrt. Jer grijeh, uzevši povod po zapovijedi, prevari me i po njoj me ubi.

Pavao na primjeru (tj. ne nužno kao nešto što je sam doživio, jer „bez Zakona" kao farizej vjerojatno nikada nije živio) prikazuje davanje Zakona: „… ali kad je došla zapovijed".

Čovjek bez Zakona nije svjestan grijeha, jer ga ne može prepoznati. Kad mu se dade zakon, grijesi mu postaju sve očitiji: u tom smislu „grijeh oživje".

K tomu dolazi i to da se sveukupno čini još više grijeha, jer Zakon izaziva grijeh, a grijeh po sebi djeluje protiv Zakona.

Postoje, dakle, situacije u kojima grijeh oživi, a vjernik to uopće ne želi (jer Zakonu ipak želi biti poslušan). Tada mu se čini kao da umire. Poznaje riječ koja po smislu kaže: „Činite to i živjet ćete!" Ali bez ikakve šanse prihvaća za sebe presudu Zakona i „umire". To umiranje nije smrt Isusa Krista, koja oslobađa od grijeha i Zakona (a nije ni umiranje zajedno s Kristom); to je smrt koja sažima svu nesposobnost i slabost pred Zakonom.

Osim nesposobnosti može se misliti i na smrt po Zakonu, kako kaže Pavao: on je po Zakonu umro (Zakonu). Grijeh ubija. Božja zapovijed ne pokazuje samo kako buntovno reagiram, nego i to da je posljedica moje pobune smrt – neizbježno. Utoliko grijeh ubija.

Grijeh je neprijatelj koji se poslužio Zakonom. Kako je grijeh prevario? Je li prevario kršćanina i naveo ga da se usredotoči na Zakon kao pravilo života, koje on, eto, sada kao kršćanin može ispuniti? Ponešto u ovom poglavlju podsjeća nas na situaciju u raju, gdje se također nalazio onaj koji je prevario, lažac od početka.

Nije Zakon ubio, grijeh je ubio. U ovom odlomku riječ je o tome da se opravda Božji Zakon. Bio je dan za život, ali čovjek mora priznati svoj poraz: on ne može držati Zakon u tolikoj mjeri da time bude pravedan pred Bogom.

Zakon se u Bibliji ne pojavljuje samo u tom „negativnom" svjetlu. Zakon je, kako se u SZ-u često može vidjeti (sjetimo se samo Ps 19 i 119), bio poseban dar Izraelu. Zakon je bio velik blagoslov. U Rim 7 ističe se posebna funkcija Zakona za spoznaju grijeha, koja ističe neuspjeh i nesposobnost čovjeka. To se misli pod „negativnim" svjetlom: Zakon je dobar, ali ne pomaže, jer čovjek nije dobar.

Pitanja koja se ovdje postavljaju teško da se u tom obliku nalaze u SZ-u. Nametati Zakon kršćanima bila je zavodljiva zabluda judaizanata, koji su putovali za Pavlom kako bi zbunili crkve koje je on osnovao.

Tek kad se proširilo evanđelje milosti, počeo je taj sukob između staroga i novoga, između Mojsijeva Zakona i milosti evanđelja. To je osobito Pavla, priznatog poznavatelja Zakona, potaknulo da u svojim poslanicama Rimljanima, Korinćanima, Galaćanima i Kološanima tako jasno zauzme stav „protiv" Mojsijeva Zakona kao puta spasenja i pravila života kršćanina.

6.8.4 Redak 12: ipak je Zakon dobar

Tako je Zakon svet, i zapovijed je sveta i pravedna i dobra.

Problem nije Zakon, nego grijeh u čovjeku. Zakon ima sva svojstva koja ima sam Bog kao Zakonodavac.

Ovaj sažetak jasno pokazuje u čemu je uzrok tomu što smo umrli Zakonu i odsad smo pod milošću: nije to kakvoća Zakona, nego nemoć čovjeka da ga drži.

6.8.5 Redak 13: još jednom – uloga Zakona

> **Je li mi dakle dobro postalo smrću? Nipošto! Nego grijeh,[30] da bi se pokazao kao grijeh, prouzročio mi je po dobrome smrt, da bi grijeh po zapovijedi postao preko mjere grešan.**

Pa ipak se postavlja pitanje: kako Božji Zakon, dakle Božja volja, može značiti moju smrt? – Odgovor: ne prouzročuje smrt Zakon, ne, prouzročuje je grijeh. Dobra zapovijed grijeh ne potiskuje i ne prekriva, nego ga otkriva.

Može li grijeh postati još grešniji? – Grijeh se ne može učiniti gorim nego što već jest, ali ovdje je riječ o pitanju kako grijeh opažamo i prosuđujemo. Grijeh se može umanjivati, savjest se može otupiti. Ali sveti Božji Zakon vraća mi ispravno opažanje i prosuđivanje grijeha. Svrha je Zakona da grijeh vidim onako kako ga Bog vidi, kako bi me natjerao k Spasitelju.

6.9 Rim 7,14-25: iskustva kršćanina pod Zakonom

6.9.1 Reci 14-15: dobra volja i slaba put

> **Jer znamo da je Zakon duhovan, a ja sam tjelesan, prodan pod grijeh; jer ono što izvršujem, ne spoznajem (ne odobravam); jer ne činim ono što hoću, nego ono što mrzim, to izvodim.**

Sada se reflektor s Zakona okreće prema čovjeku. Zakon je duhovan: dolazi od Boga. Ali čovjek je tjelesan: biće, odnosno narav čovjeka je grešna. On zna da je prodan pod grijeh, ostavljen sam kao Josip u mračnom bunaru. Čovjek je zarobljen u proturječju za koje nema objašnjenja. Ne razumije zašto sve ide drukčije nego što on želi. Pa odlučio se za Boga i njegov Zakon! Ali zašto sada ovo: nesposoban činiti ono što hoće (kao onaj koji želi služiti Bogu), prisiljen je činiti suprotno. Upravo to pokazuje moć i diktaturu grijeha, pod koji je „prodan“.

---

30. Tekst ovoga retka, koji na ovom mjestu u mnogim njemačkim prijevodima Biblije (među njima i u Elb i ER) ne daje potpunu rečenicu, treba razumjeti ovako: „Je li mi dakle dobro postalo smrću? Nipošto! Naprotiv, bio je to grijeh …“ (usp. npr. Schlachter, Schl 2000 i Menge).

6.9.2 Redak 16: slaganje sa Zakonom

> **Ako pak izvodim ono što neću, slažem se sa Zakonom da je ispravan** *(izvrstan).*

U toj se situaciji čovjek mora čak složiti da je Zakon izvrstan, duhovan i dobar. Čovjekova spoznaja o samome sebi postupno raste. Čovjek opravdava Zakon, a time i onoga koji ga je dao. Sada je u stanju locirati uzrok zla. Neće ga naći bilo gdje, nego u samome sebi:

6.9.3 Reci 17-21: grijeh koji prebiva u meni

> **A sada to više ne izvršujem ja, nego grijeh koji prebiva u meni. Jer znam da u meni, to jest u mojoj puti, ne prebiva ništa dobro; jer htjeti imam, ali izvršiti ono što je ispravno ne nalazim** *(ne odobravam).* **Jer ne izvodim dobro koje hoću, nego zlo koje neću, to činim. Ako pak izvodim ono što neću, više to ne izvršujem ja, nego grijeh koji prebiva u meni. Nalazim dakle zakon za sebe, koji hoću izvoditi ono što je ispravno: da je zlo kod mene prisutno.**

Uzrok zla je lociran: grijeh koji prebiva u čovjeku. U 5,12 Pavao opisuje kako je po Adamu grijeh ušao u svijet. Ovdje je opisan kao načelo koje je od toga dana kod kuće u čovjeku. Grijeh nije apstraktno načelo u svijetu oko mene kojemu se čovjek može izmaknuti (npr. u samostanu). Grijeh si je izborio pravo stanovanja u čovjeku, u njegovu srcu. Sam grijeh izvršuje zlo. Čovjek opisan ovdje u Rim 7 locirao je izvor. Ali on ne prebacuje odgovornost za svoj grijeh, kao da on s tim nema nikakve veze. Grijeh nije odgovoran, sam je čovjek odgovoran za ono što čini i ne čini. U njemu prebiva grijeh, i zato se u njegovoj puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') ne može naći ništa „dobro" (ER). Ta je spoznaja o samome sebi došla po Zakonu.

Dobro je vršenje Zakona. Ovdje se u načelu govori o Božjem Zakonu, dakle o Mojsijevu Zakonu. Isti učinak zakona (vidi izraz „zakon" bez člana u 7,8-9) ima svako pravilo koje sam sebi namećem kao zakon. U ovom je poglavlju riječ o nanovo rođenom čovjeku koji sebi nameće dobra i ispravna pravila kako bi ugodio Bogu. Ali pogreška je u tome što ta pravila (Božji Zakon) pokušava ispuniti vlastitom snagom i pritom izaziva grijeh u sebi, a da ne razumije tu

povezanost. Tko se stavi pod načelo „moranja“[31], gleda na sebe i svoja pravila, a ne gleda na Krista i na snagu Duha.

6.9.4 Reci 22-23: dva zakona i njihovo djelovanje

Jer uživam u Božjem Zakonu po nutarnjem čovjeku; ali vidim drugi zakon u svojim udovima, koji se bori protiv zakona mojega uma i dovodi me u ropstvo pod zakon grijeha, koji je u mojim udovima.

„Samodijagnoza“ se više ne iscrpljuje u spoznaji grijeha koji prebiva u nama, koji nije samo prisutan, nego se i zakonito probija. Jer kao što postoji izvor zla, tako mora postojati i razlog zašto se dotični raduje onome što dolazi od Boga. Uzrok tomu je postojanje „nutarnjega čovjeka“. On stoji nasuprot grijehu i, u skladu s usporednim mjestima (Ef 3,16; 2 Kor 4,16), gdje se također govori o „nutarnjem čovjeku“, utjelovljuje novi život vjernika. Nutarnji čovjek nije samo suprotnost vanjskomu čovjeku, dakle tijelu. Pod „nutarnjim čovjekom“ ne misli se jednostavno na dušu ili duh, jer to ima svaki čovjek koji se rodi. Nutarnjega čovjeka ne treba shvaćati najprije polazeći od slike o čovjeku (antropološki), koja opisuje nutarnji aspekt čovjeka.[32] Nutarnjega čovjeka treba, naprotiv, shvaćati polazeći od spasenja (soteriološki). Spasenje još nije zahvatilo naše tijelo; najprije nam je darovan duhovni život, koji izvana još nije vidljiv. Tjelesno dovršenje dogodit će se tek u uskrsnuću ili preobrazbi. Ovdje je u čovjeku započelo nešto novo, što traži Boga. On je nanovo rođen.

Nutarnji čovjek ima „um“ (grč. *nous*, tj. moć mišljenja). To je mišljenje obnovljeno po Duhu Svetom. Za taj um prirodni je zakon htjeti ono što Bog hoće. Ali grijeh, ovdje kao pobjednički neprijatelj u čovjeku, jači je. I on je sa sobom donio „prirodni zakon“. Grijeh griješi, to je njegov zakon (njegova zakonitost). To osjeća frustrirani čovjek, kako kaže sljedeći redak:

6.9.5 Redak 24: očaj

Jadan ja čovjek! Tko će me izbaviti od ovoga tijela smrti?

Čovjekova samodijagnoza završava i dolazi do ovoga izmučenog uzvika. On ne želi jednostavno napustiti svoje tijelo, kao da je rješenje staroga grčkog svijeta odgovor na problem grijeha. Ono se sastojalo u tome da se tijelo smatra

31. H. P. Medema, *Der Brief an die Römer*, str. 111.
32. Jürg Buchegger, *Der neue Mensch in Christus und seine tägliche Erneuerung*, str. 199, u: *Ein Mensch – was ist das?*, Wuppertal, 2004.

uzrokom svega zla i da se sloboda nađe u duhu. „Tijelo smrti" jest ljudsko tijelo pod djelovanjem grijeha, koji se posesivno širi u cijelom njegovu ljudskom postojanju.

Tijelo smrti jest, kao i tijelo grijeha u 6. poglavlju, doista fizičko tijelo čovjeka. Ono je zbog grijeha predano smrti (Rim 8,10-13). Razlika prema grčkom rješenju sastoji se u tome što kršćanin tijelo (premda je predano smrti) prihvaća i stavlja na raspolaganje Gospodinu. On to može jer sada sam Krist po Duhu Svetom prebiva u tom tijelu. Konačno je rješenje tada u uskrsnuću tijela (ne u izlasku iz tijela); a dotle čovjek smije po Duhu umrtvljivati zla djela tijela (Rim 8,12-13).

Ovim uzvikom dotični ne čezne samo za otkupljenjem, nego prije svega za Otkupiteljem! Slovo Zakona zahtijevalo je bez osjećaja, a da nije davalo snagu. Otkupitelj, naš Gospodin Isus Krist, jest onaj koji je u milosti i ljubavi dao svoj život za svakoga osobno i daruje snagu (Fil 4,13; 2 Kor 12,9 i dr.).

6.9.6 Redak 25: pouka iz Rim 7

Hvala Bogu po Isusu Kristu, našem Gospodinu! Tako dakle ja sam umom služim Božjem Zakonu, a puti zakonu grijeha.

Prvi se put Spasitelj spominje imenom. To je ključ za vrata moćne tamnice u koju se vjernik sam zatvorio. Ako postoji netko tko izbavlja iz te situacije, onda je to Isus Krist, naš Gospodin. To upućuje na vjernika koji govori o svojem Gospodinu. Sada napokon smjer i cilj odgovaraju. Više nego u bilo kojem drugom poglavlju Biblije u Rim 7 čita se o „ja" i „ja" i još jednom „ja". U tome je problem. Pavao je možda svjesno tako izabrao taj primjer da bi upadljivo upozorio na put prema „ja" i „sebi" i prema Zakonu. Dok smo usredotočeni na vlastitu nutarnju borbu, ne možemo vidjeti Krista ni ići putem Duha. Kršćanin u očaju sada više ne baca sidro kao prije u vlastiti čamac, nego ga spušta u Isusa Krista.[33]

Iznenadna zahvala jest preokret u bijedi. Zahvala znači: ne postižem nešto ja, nego netko drugi čini nešto za mene. Osmo poglavlje pokazuje za što je zahvala, naime za Božje spasonosno djelo u Kristu, koje nije riješilo samo moj problem krivnje, nego i moj „problem grijeha". Ono što sam po naravi, uklonjeno je i okončano. Mukotrpan uspon na goru Sinaj, goru Zakona, završen je. Golgota i milost koja je ondje darovana za spasenje i za život sada su cilj!

Završetak 7. poglavlja suprotstavlja dvije naravi koje su u vjerniku (7,25). Ali na ovom mjestu nije riječ o stalnoj svakodnevnoj borbi između puti i

33. William MacDonald, *Kommentar zum NT*, sv. 1, str. 641.

Duha (kako je opisano u Gal 5), nego o prijelomnoj spoznaji da u vjerniku postoje dvije zakonitosti. U meni su dva načela: s jedne strane – puti – služim grijehu. Podrijetlo toga načela sada je jasno utvrđeno: to je grijeh koji prebiva u mojoj puti. S druge strane – obnovljenim umom – služim Božjem Zakonu. I to je podrijetlo razumljivo: to je nutarnji čovjek – novi život koji je darovao Bog.

Put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') je dinamika „staroga ja", onoga bezbožnog i ovozemaljskog, sadašnjega vijeka – da, svega onoga što je grijeh donio sa sobom. Um je sredstvo kojim nutarnji čovjek želi vršiti Božji Zakon. U 7,25 Pavao sažima dilemu: obnovljenim mišljenjem raduje se Božjem Zakonu, puti služi zakonitosti grijeha. Osoba, ono „ja", služi ili jednomu ili drugomu, i to s punom odgovornošću za svoju odluku. Tako se može govoriti o dvjema sposobnostima ili kapacitetima[34] kojima se služim u svemu što činim. Jedan od tih dvaju kapaciteta uvijek je aktivan, ništa nije neutralno. Svaki postupak (jednostavno sve što mislim i činim) određuje jedna od tih sposobnosti. Kako se, dakle, sposobnost Duha probija u mojem životu?

Napeto očekujemo kako će Pavao odgovoriti i koji će put pokazati. Ali odgovor možemo unaprijed formulirati jednom rečenicom: ono što Zakon nije mogao učiniti, Krist je sada učinio za nas (povijesno-činjenično), a Duh to danas „ispunjava" u nama (kao stvarno iskustvo).[35]

34. Charles C. Ryrie, *Ausgewogen statt abgehoben*, Dillenburg 1994, str. 43. Engleska riječ „capacity" ima i značenje „sposobnost".
35. Gordon Fee, *Der Geist Gottes und die Gemeinde*, Metzingen, 2005, str. 188.

7. Rim 8,1-11: napokon slobodni!

Lanac argumenata u prvih pet poglavlja o Božjoj pravednosti s jedne strane i o krivnji i grijehu čovjeka (bio on Židov ili poganin) s druge strane doveo je do spasenja po Kristovoj krvi (3,23-25). Bog je dao svojega Sina kao pomirnu žrtvu za naše grijehe. Isusova krv ispunjava Božji pravedni zahtjev. Ali Bog je Isusa, nakon što se on žrtvovao za nas, uskrisio od mrtvih radi našega opravdanja. Sada Bog, sveti i pravedni Sudac, proglašava pravednim onoga koji vjeruje u Isusa Krista *i* u Boga koji ga je uskrisio od mrtvih. U 5,1 Pavao sažima:

Opravdani dakle iz vjere, imamo mir s Bogom!

Do toga bi se mjesta moglo pomisliti da je vrhunac poslanice dosegnut, tako da daljnji gotovo više nije moguć. Ali tada Pavao zahvaća dublji problem. Od 5,12 više nije riječ o krivnji i pomirenju za grijehe, nego o moralnom biću čovjeka. Riječ je o grijehu kao moći i kao načelu koje je neodvojivo sraslo sa svakim čovjekom. Ono što je čovjek *učinio*, može mu se oprostiti. Ono što on (moralno gledano) *jest*, ne može se oprostiti, jer bi se time opravdao grijeh.

U 5. poglavlju Pavao objašnjava podrijetlo i djelovanje grijeha, u 6. poglavlju oslobođenje od grijeha. U 7. poglavlju Pavao se osvrnuo na odnos Zakona prema kršćaninu. U drugoj polovici opisao je iskustvo čovjeka za kojega možemo pretpostaviti da je Božje dijete. Taj kršćanin iz dobrih pobuda pokušava ugoditi Bogu tako što je Zakon učinio pravilom svojega života. Ali previdio je nešto odlučujuće: kršćanin je umro Zakonu, kao što je umro grijehu. Nije razumio da Zakon sa Sinaja predstavlja cijeli „sustav" u kojem vrijedi načelo učinka. A Zakon je dan upravo zato da dokaže slabost i nesposobnost puti. On je jasno pokazao da je čovjek grješnik i da mu je potreban Božji zahvat. Po Zakonu grijeh je oživio (7,9); po Zakonu grijeh je postao preko mjere grešan (7,13). Ako se vjernik upusti u tu starinu slova, završit će u očaju, jer će grijeh u njemu biti jači od njegove obnovljene volje.

Izjava „Jadan ja čovjek!" dolazi iz svijesti da je grijeh nepobjediv. U Rim 7 kršćanin vidi samo sebe, ne vidi da je u Kristu opravdan, opran i posvećen. Nije zamijetio svoj novi identitet u Kristu. Tko shvati svoj novi identitet (kako je opisano u 8. poglavlju), ne mora više govoriti: „Jadan ja čovjek!" Pa ipak: uvijek kad pogriješi, odnosno kad sagriješi, pa je kod njega prema tome prisutno „djelo puti" (Gal 5,19), treba to iskreno osuditi pred Bogom i priznati.

Svako istinsko priznanje grijeha povezano je sa žalošću i kajanjem. To je dio i preduvjet duhovnoga rasta.

Rim 8 širom nam otvara vrata u život: oslobađajuća presuda u Kristu i sloboda u Duhu kao sinova i djece Božje na putu prema slavi. Još nismo stigli, još smo u tijelu smrti i u stvorenju koje je podvrgnuto propadljivosti.

7.1 Već sada – još ne

Spašeni smo u nadi (Rim 8,24-25; ER, njemački prijevod Biblije). Naše opravdanje, koje nas je od grješnika učinilo pravednicima, sigurno je, ali se postiže samo vjerom. Ono što posjedujemo u vjeri, jest „već sada". Ali očito je da savršenstvo još nismo dosegnuli. Ono najljepše tek dolazi, i to označavamo s „još ne".

Novo Kristovo doba: vječni život, djelovanje Duha, milost, sloboda, uskrsnuće, obnova, mir, pravednost, dovršenje

1. Kristov dolazak i njegovo djelo ispunjavaju „već sada": opravdanje, dar Duha

Zemaljski život u vjeri i nadi – Već sada – još ne

Sadašnje doba

2. Kristov dolazak ispunjava „**još ne**":

- Buduća slava 8,18
- Posinjenje, otkupljenje našega tijela 8,23
- Sloboda slave djece Božje 8,21
- Stvorenje oslobođeno 8,21

Adamovo doba: grijeh, smrt, put, Zakon, ropstvo, prolaznost, propadljivost, ispraznost

Grafika treba pojasniti tu prividnu suprotnost i napetost koja postoji između tih dviju točaka. Krug je preklapanje u kojem Adamovo doba još nije završilo, ali je Kristovo već počelo. U tom je vremenu Božjem narodu već dodijeljen život budućnosti, dok istodobno dovršenje još predstoji.

To vrijeme vjere, nade i ustrajnosti u vjeri prate imperativi spasenja (ono što nam je, na temelju onoga što je Bog već učinio za nas, zapovjeđeno činiti; njem. *Heilsimperativ*). Njihova ohrabrenja, opomene i izričiti naputci vrijede za nas i trebaju nas motivirati da izdržimo do kraja kako bismo mogli pretrčati cijeli maraton vjere. Božja milost po njegovu će Duhu postići da stignemo do cilja. To je tema 8. poglavlja. Naša nada oživljava kad uravnoteženo uvažavamo to *već sada – još ne* kod Pavla i u cijelom NZ-u. Poglavlja 6 – 8 upečatljiv su primjer te vodeće misli.

Indikativ spasenja (ono što je Bog već učinio za nas; njem. *Heilsindikativ*) odgovara **već sada**, dakle onome što smo već primili. *Imperativ spasenja* usmjerava pogled na ono što **još nije**, ali što ćemo postići: slavu vječnoga života i oslobođeno stvorenje. Božje spasenje ne isključuje ljudsko djelovanje, odlučivanje i ustrajnost. Trebamo postati ono što jesmo. Upozorenje i obećanje, opomena i jamstvo stoje jedno uz drugo i nikada se međusobno ne isključuju.

7.2 Proboj

Osmo je poglavlje možda „najviši" planinski vrh u ovoj poslanici i jedan od najviših u cijeloj Bibliji. Nakon što je oslobođenje od grijeha potpuno razjašnjeno, Pavao pokazuje kamo i kroz kakve će životne okolnosti voditi put oslobođenih da bi se postigao Božji cilj (dovršenje).

„Ovo nas poglavlje vodi u najužji krug i u srce kršćanstva; ono govori o posebnom stanju blaženstva, o najčišćoj radosti, koja je došla do spoznaje i za koju svijet ni na koji način nije u stanju ponuditi ništa ni izdaleka usporedivo."[36]

7.3 Redak 1: oslobađajuća presuda – nema više osude

> **Dakle, sada nema nikakve osude** *(nema osuđujuće presude)* **za one koji su u Kristu Isusu.**[37]

Ovo je jedna od najvećih i sadržajno najbogatijih rečenica Biblije. Ta riječ tjera svaki strah. To je klicanje u izgubljenom svijetu koji ide ususret sudu. Za ljude koje muči očaj zbog spoznaje grijeha ta radosna vijest ima egzistencijalan učinak: oslobođenje, mir, izvjesnost i sigurnost. To mjesto, odnosno taj položaj u Kristu sigurniji je od bilo kojega atomskog skloništa. Ništa nas u Kristu ne može snaći, jer bi najprije pogodilo njega. A on može izaći na kraj sa svime. Ovdje je to Božja osuđujuća presuda, koja bi nas s pravom pogodila da je on nije uzeo na sebe. I budući da smo u njemu i zauvijek ostajemo, idemo s tom sigurnošću kroz svakodnevicu. Sva su pravna pitanja riješena. Nismo samo postavljeni kao pravednici, nego smo čak neodvojivo povezani s

36. C. J. Ellicott i W. Sanday (ur.), *A Bible Commentary for Bible Students*, str. 233.

37. Postoje rukopisi koji svjedoče sljedeći prijevod: *Dakle sada nema nikakve osude onima koji su u Kristu Isusu; (to su) oni koji ne hode po puti, nego po Duhu.* Oni koji su u Kristu ne duguju svoj položaj svojemu hodu po Duhu: naprotiv, logična posljedica bivanja u Kristu jest hodati po Duhu. Često se neopravdano položaj i stanje jako udaljuju jedno od drugoga – a to Pavao ne bi razumio. Taj prijevod posve odgovara jedinstvu indikativa spasenja i imperativa spasenja. Nije, dakle, riječ o spasenju po djelima, nego o promjeni života kao normalnoj posljedici spasenja.

Kristom: biti u Kristu ne znači ništa drugo nego da Bog, kad gleda dolje na nas, ne vidi nas, nego Krista.

Ta temeljna izjava jamči nam da su buduće osuđivanje na Dan suda i vječna osuda za nas, koji smo u Kristu, premješteni iz budućnosti u prošlost: naše se osuđivanje već dogodilo.

Ta osuda nije opozvana ili poništena zato što nam je Bog jednostavno milostiv. Božja se narav ne mijenja. On se nikada neće odreći svoje slave, svoje svetosti i pravednosti niti ih zanijekati. Zašto onda nema osude za one koji su u Kristu? – Zato što je na Kristu izvršena osuđujuća presuda nad nama, tj. nad našim starim čovjekom (6,6; 8,3). Pogodila je *njega*, a ne nas. Zaštita od osude ne sastoji se u tome što je Isus u svojem životu bio savršen i ispunio Zakon. Ne, osuđujuća presuda morala je biti ne samo izrečena nego i izvršena, a to se dogodilo na križu i u Isusovoj smrti. Naše spasenje nije njegov sveti život, nego njegova smrt.

Jednoga će dana svaki čovjek morati stupiti u prisutnost Vječnoga. To je dan gnjeva i dan objave Božjega pravednog suda (Rim 2,5). Toga će se dana suditi ono što je skriveno u ljudima (Rim 2,16). Svi ćemo biti stavljeni pred Božje sudište, i svaki će za sebe polagati račun (Rim 14,10). Kad god nastupi taj trenutak, mi smo u Kristu. Već sada smo učinjeni pravednicima, tako da se toga trenutka ne moramo bojati. Ne očekuje nas nikakav sudski postupak. Sud se već dogodio. Božji gnjev (Rim 1,18) ne pogađa nas, opravdani smo Kristovom krvlju i bit ćemo spašeni od gnjeva (Rim 5,9).

U vjeri sada shvaćamo svoj položaj u spasenju u Kristu. Ali toga će dana to postati očito, tada će to biti doživljena i vidljiva stvarnost: potpuna oslobađajuća presuda i prihvaćanje kao djece ondje pred Božjim prijestoljem! Tada ćemo od vjere doći do gledanja.

Bog nas je premjestio u Krista (1 Kor 1,30). To je apsolutna zaštita od Božjega suda, ali istodobno i početak posve novoga života u Uskrslom. Za tu temu, kojom se osobito on bavi, Pavao upotrebljava izraz „biti u Kristu“[38]. To je srce kršćanske vjere, najtješnja povezanost s Kristom, koji je sada na Božjem prijestolju. Pravni (juridički) položaj vjernika pred Bogom sada ne obuhvaća ništa manje od toga, a to isto vrijedi i za njegovu novu životnu atmosferu u koju je sada doveden. To opisuje i njegov položaj i opravdanje i dinamiku njegova života. „Biti u Kristu“ znači „živjeti u Kristu“. A. T. Pierson usporedio je riječi „u Kristu“ s malim ključem koji može otključati moćnu bravu na velikim vratima palače. U Kristu smo dovedeni sve do Božjega prijestolja. Ondje smo prihvaćeni u Ljubljenome, u Sinu Božjem.

38. Više od 190 puta u NZ-u pojavljuju se taj pojam i slični izrazi koji označavaju našu povezanost s Kristom.

Nije riječ o osjećaju, a ni o vlastitom trudu kad se želi doći u novi položaj („u Kristu“). Kršćanin se ne mora naprezati da dospije u taj položaj. To bi bilo kao da se netko nalazi u sobi, a ipak uvijek iznova pokušava ući u tu sobu, kako je to usporedio Watchman Nee.

7.4 Redak 2: oslobođeni zakonom Duha života

Jer zakon Duha života u Kristu Isusu oslobodio me od zakona grijeha i smrti.

Što vjernik nalazi u Kristu Isusu, u svojem „novom domu“? U čemu sada ima udjela kad je u Kristu? Ondje postaje dionikom sve životne snage koju Krist ima u uskrsnuću.

Suprotstavljaju se dva zakona – ili zakonitosti. Jedna sila djeluje na smrt, druga na život. Tko je povezan s Kristom, može nadvladati grijeh i smrt. Jedan je zakon slomio drugi, jer je jači. Nije riječ o tome da dva zakona postoje jedan uz drugi, nego o pobjedi u Kristu. To treba postati sasvim praktično iskustvo kršćanina, koje Pavao objašnjava i u nastavku. Ali najprije pobjeda mora biti izvojevana da bi se takav zakon Duha života uopće mogao koristiti. Tu borbu ne treba voditi kršćanin, tu je pobjedu za njega izvojevao netko drugi: Krist.

Zakon grijeha i smrti uspoređen je sa zakonom gravitacije. Taj zakon ptica nadvladava zakonom aerodinamike. Ptica ne pada na zemlju, nego leti kamo hoće. Letenje je sposobnost koja joj je svojstvena po naravi, a da se za to grčevito ne napreže. Da pritom probija zakon gravitacije, toga nije svjesna. Ona čini ono za što je stvorena. Tako je taj zakon Duha života oslobodio kršćanina i u njemu neprestano djeluje dalje. Duh Sveti je onaj koji daruje tu slobodu i održava je živom. Kršćanin smije biti siguran u djelovanje toga zakona, i to za njega treba biti – kao za pticu – normalno.

Osmo poglavlje bavi se ponajprije Duhom Svetim, dok se 7. poglavlje bavi vlastitim ljudskim „ja“. Duh Sveti, Kristov Duh, jest Duh života. U Adamu i svim njegovim potomcima djelovao je zakon grijeha i smrti. U Kristu sada s neusporedivo većom snagom djeluju Duh i život Uskrsloga.

7.5 Redak 3: Bog rješava problem grijeha na Golgoti

Jer ono što je Zakonu bilo nemoguće, jer je po puti bio nemoćan, učini Bog: poslavši svojega vlastitog Sina u jednakom obličju *(jednakosti)* **grešne puti i za grijeh, osudi grijeh u puti …**

Zakon nije mogao ni riješiti problem grijeha ni dati život i snagu da se on drži i da se po njemu živi. Nije mogao čovjeka moralno poboljšati ili učiniti novim. Put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo' – prirodna i zato grešna i ovozemaljska dinamika Adamovih potomaka) bila je nemoćna i nesposobna. Ali Bog je sve pokrenuo, jer je milostiv i milosrdan. Ono što mi nismo mogli učiniti, učinio je *on*. Kakva oslobađajuća riječ, koja u ovom kontekstu osobito vrijedi za one koji sami još nešto žele učiniti i stavljaju se pod prisilu činjenja i moranja!

7.5.1 Bog postaje čovjek

To je učinio Bog. To je konačan kraj svega što ljudi mogu ili žele učiniti. Bog čini ono veličanstveno, nezamislivo: poslao je svojega jedinoga Sina. Nije poslao ni anđele ni čovjeka. Dao je svojega Sina, s kojim je povezan beskrajnom ljubavlju i vječnim zajedništvom. Bog Sin postao je čovjekom. Nije rođen u „grešnu put", nego je poslan u „jednakosti" grešne puti. Postao je jednak ljudima, ali bez grijeha. Bez grijeha, ali *za* grijeh bio je poslan. Njegova božanska misija bila je postati žrtvom za grijeh. Izraz „za grijeh" često se upotrebljava za žrtvu za grijeh u SZ-u. Upravo je tom žrtvom trebao postati, jer su sve žrtve do tada mogle biti samo podsjećanje na grijeh! Da će postati tom jedinstvenom žrtvom za grijeh, toga je bio svjestan u svakom trenutku svojega bezgrešnog života.

Riječ je postala put, ali bez grijeha. Grijeh je bio u svim ljudima, njegova se bit naziva „grijeh u puti". Za Isusa je vrijedilo samo to da je bio u puti (u ljudskom postojanju), bez grijeha. To je bio neupitan i nužan preduvjet da bi za druge mogao postati žrtvom za grijeh.

Izraz „jednako obličje grešne puti" s jedne strane sadrži naglasak da je Bog Sin doista postao čovjekom („jednakost" ovdje znači više od „sličnosti", jer bi inače bile dopuštene sumnje u njegovo pravo čovještvo). S druge strane izraz sadrži to da njegovo čovještvo nije bilo zahvaćeno grijehom kao kod svih ljudi.

7.5.2 Golgota

Dogodilo se neshvatljivo: Bog je osudio (proglasio krivim) „grijeh u puti" i za to je uzeo svojega Sina kao žrtvu za grijeh. Tako je Bog na njemu izvršio osuđujuću presudu nad grijehom. Krist je uzeo na sebe našu grešnu bit (učinio je sebe onim što smo mi bili) i umjesto nas izložio se Božjem svetom sudu. Bog nije poštedio svojega Sina (8,32)! U 6,6 Pavao kaže isto: razapeti smo zajedno s njim. U 7,4 to opisuje drugim riječima („usmrćeni po tijelu Kristovu").

Na križu je vođen proces protiv grijeha i izvršena smrtna presuda. Spasitelj je umjesto nas preuzeo i osudu i smrt kao plaću grijeha!

Bog je s njim, premda je on vječni Sin njegove ljubavi, na križu postupao kao s najvećim grješnikom – kao s onim na kojemu je ležao sav grijeh čovječanstva. Božji je gnjev nemilosrdno pogodio onoga koji je bio svet i pravedan i koji je mrzio grijeh. On je za nas učinjen grijehom (i žrtvom za grijeh) (2 Kor 5,21). Taj događaj obuhvaća najmračnije sate u povijesti čovječanstva. Izvanredna globalna tama, koja je toga dana vladala od 12 sati u podne do 3 sata poslijepodne, svjedoči o toj tajni. Nitko nije mogao postati svjedokom onoga što se događalo. Bog udara svojega vlastitog Sina, koji je tjelesno na kraju svojih snaga, ali pri punoj svijesti susreće svetoga Boga. Tada predaje svoj život u smrt. Spasitelj u svemir izgovara najvažnije riječi koje su ikada izgovorene: „Svršeno je."

Tako razumijemo da za one koji su u Kristu Isusu više ne može biti osude. On ju je uzeo na sebe. Predao se apsolutnoj Božjoj svetosti i pravednosti tako što je ono što smo mi po naravi bili (sva obilježja našega položaja „u Adamu") natovario na sebe, kao da je on za to odgovoran. Sve što sam zaslužio, on je preuzeo od mene. Bila je to božanska žrtva, i ona vrijedi za sve koji su sada u Kristu. To je Božji odgovor na naš neuspjeh, naš grijeh i našu nesposobnost da služimo Bogu. On je naše opravdanje od naših grijeha i od grijeha postavio na apsolutno pravedan i time nepobitan temelj. Božji je zahtjev bio ispunjen. Da bi se stvorilo novo, bilo je nužno suditi staro: grijeh je u Isusovoj puti (u Riječi koja je postala put) morao biti osuđen po Božjim vlastitim mjerilima, u skladu s njegovom pravednošću, svetošću i slavom. Time je Bog u svakom pogledu proslavljen i njegovim je zahtjevima potpuno udovoljeno. Dokaz za to jest Isusovo uskrišenje i ustoličenje. Bog je našao potpuni počinak u otkupiteljskom djelu svojega Sina.

Ali pogledajmo što je cilj toga spasonosnog djela:

7.6 Redak 4: Božji se Zakon sada ipak ispunjava

… da se pravedni zahtjev Zakona ispuni u nama, koji ne hodimo po puti, nego po Duhu.

Spasenje po izvršenoj Isusovoj žrtvenoj smrti sada se ulijeva u naš praktični život, u naš hod. Cilj je spasenja da kršćanin sada ipak (za razliku od 7. poglavlja) ispunja Zakon. Ovaj je redak odgovor na Rim 7! Nakon proučavanja 7. poglavlja ostalo je, naime, pitanje hoće li Božji Zakon ikada nadići funkciju da samo otkriva grijeh. Budući da je Božji Zakon pravedan i apsolutno dobar, to bi bilo jednako Božjem porazu kad ga nitko – osim, naravno, Isusa – ne bi

mogao ispuniti. I tako jest: sada Zakon ispunjaju oni koji su u Kristu. Zahtjev se Zakona sada ispunja u njima, i to po Božjem Duhu.

Ovdje nije riječ o svakoj zapovijedi Mojsijeva Zakona. Problem čovjeka iz Rim 7 nije bio obredni zakon, nego moralni dio Mojsijeva Zakona. Dilemu svoje situacije on vezuje uz posljednju od Deset zapovijedi (zapovijed moralne naravi): „Ne poželi!" (7,7; Izl 20,17; usp. Pnz 5,21). Na moralnim zapovijedima grijeh postaje očit (vidi i Jak 2,8-11). Želja, odnosno užitak nezakonite požude (za bilo čim) nešto je s čim se susrećemo svakodnevno i što počinje u našem srcu.

Tu zapovijed vjernik sada ispunja u sili Duha Svetoga. Tako se može oduprijeti požudi i nadvladati je. Štoviše, ustanovit će sljedeće: kad svjesno ide putem Duha, požuda za njega sve više gubi privlačnu snagu. On više ne želi posjedovati ono što je nepravedno i što pripada drugima – ono što je (po zemaljskim mjerilima) veće, ljepše i bolje.

„Nova" Pavlova etika, dakle „novost Duha" (7,6), ne sastoji se u starim ili novim pravilima ili zakonima. Naprotiv, u sili Duha već danas živimo život budućnosti – život koji izražava samu Božju narav, kako smo je upoznali u Kristu Isusu. Mjerilo toga života nije Mojsijev Zakon, nego zakon Kristov (Gal 6,2), istina koja je u Kristu (Ef 4,20-22) i koja nam se pokazuje u cijelom NZ-u. Naravno, zakon Kristov i Mojsijev Zakon nikada ne mogu proturječiti jedan drugomu, jer imaju isto podrijetlo i istoga autora. Srž Mojsijeva Zakona jest ljubav, a ona je i središte zakona Kristova. Ali u tom posljednjem zakonu ljubav ide mnogo dalje: mjerilo su sam Krist i njegova ljubav.

7.6.1 Mojsijev Zakon i njegova valjanost

Moramo razlikovati „vječni Božji moralni zakon"[39] i Mojsijev Zakon, čija je valjanost vremenski ograničena. Vječni Božji moralni zakon jest apsolutna norma onoga što je pred Bogom pravo i nepravo. On je izraz svete i nepromjenjive Božje naravi prema čovjeku. Božji moralni zakon postojao je oduvijek, jer su to zahtjevi njegove vječne naravi. Ljudi mogu živjeti u skladu s apsolutnim Božjim moralnim zakonom, a da nisu pod Mojsijevim Zakonom.

Upravo tu novu situaciju Pavao ovdje objašnjava. Kršćanin je oslobođen od Mojsijeva Zakona što se tiče puta do spasenja, a i mjerila života. Ali zato nikada nije „bez zakona". On je sada po zakonu podložan Kristu (1 Kor 9,21), i tu vrijede barem pravila kakva su sadržana u moralnom dijelu Mojsijeva

39. Ernst G. Maier, *Die biblische Lehre von den Heilszeiten*, Hünfeld, 2007, str. 80 i d. Pojam „vječni Božji moralni zakon" ne nalazi se u Bibliji, kao ni drugi teološki pojmovi (Trojstvo, stara i nova narav itd.), ali koristan je da bi se biblijska istina sažeto opisala.

Zakona.[40] „Zakon Kristov" (Gal 6,2) kao zakon Duha života (8,2) i (nova) zapovijed ljubavi (Iv 13,34; 15,12 i dr.) nadovezuju se, doduše, na Mojsijev Zakon i nigdje mu ne proturječe, ali idu još mnogo dalje. Sada su vjernici postali nasljedovatelji Boga i Krista. Vrijedi: hodite u ljubavi, u Kristovoj ljubavi, koja se predala sve do smrti (Ef 5,2)! To je više od zakona. Mojsijev Zakon ovdje, tako reći, zaostaje i više ne može slijediti novi standard u svjetlu objave Sina Božjega i njegova otkupiteljskog djela. To je izraz odnosa, to je posinjenje, to je osobno vodstvo, to je novo stvorenje (Gal 6,15-16).

Objava i primjena vječnih Božjih moralnih načela mijenja se u različitim razdobljima povijesti spasenja. Premda je Mojsijev Zakon izgubio svoju valjanost, vječna Božja moralna načela, koja dolaze do izražaja u Mojsijevu Zakonu, ostaju. Nalazimo ih, naime, ponovno u zakonu Kristovu. Primjer daje Pavao u Rim 13,8-10. Zapovijed novoga života sastoji se u tome da trebamo ljubiti jedni druge. Time ispunjavamo i Mojsijev Zakon, jer je ljubav zbroj Zakona (Gal 5,14-15; 1 Tim 1,5-11; Mt 22,34-40). Taj zbroj, naime ljubav, odgovara i zakonu Kristovu.

Krist je s jedne strane kraj, ali i cilj i ispunjenje Mojsijeva Zakona (Rim 10,4). On je jedini savršeno držao Mojsijev Zakon. Ali u čovjeku Isusu Kristu povrh toga savršeno je otkriven vječni Božji moralni zakon. Krist je kao vječna Riječ (Iv 1,1-3) u svojoj osobi savršen izraz Božje volje i Božjega zakona. „Zakon Kristov" obuhvaća savršenu objavu vječnoga Božjeg moralnog zakona i kao takav nadilazi starozavjetni Zakon. Zato mjerilo kršćanina sada više nije slovo Mojsijeva Zakona, nego osoba: sam je Krist po Duhu upisan u naša srca.

Drugim riječima: na snagu stupaju činjenice novoga saveza. Zakon se usađuje u srca (dakle u središte volje i odlučivanja čovjeka) kako bi dotični iznutra, snagom Duha Svetoga, mogli živjeti po tom zakonu. Taj zakon ne utjelovljuje nitko drugi nego sam Krist (Heb 8,10; 10,16; 2 Kor 3,6.18; Jr 31,31-34; 32,40; Ez 36,24-27).

7.7 Redak 5: biti po puti ili po Duhu

Jer oni koji su po puti teže za onim što je od puti; a oni koji su po Duhu, za onim što je od Duha.

40. Deset zapovijedi u NZ-u: osim zapovijedi o suboti, svih ostalih devet (moralnih) zapovijedi u NZ-u ne samo da se ponavlja, nego se i pooštrava i/ili se iz zabrane mijenja u pozitivnu zapovijed! 1. zapovijed: 1 Kor 8,4-6; 2. zapovijed: 1 Kor 10,7.14; 3. zapovijed: Kol 3,8; 5. zapovijed: Ef 6,2; 6. zapovijed: Mt 5,22; 1 Iv 3,16; 7. zapovijed: Mt 5,28; Ef 5,25; 8. zapovijed: Ef 4,28; 1 Iv 3,17; 9. zapovijed: Ef 4,25; 10. zapovijed: Ef 5,5; 1 Tim 6,10 i dr.

Pavao ne prestaje i u nastavku produžavati dvije linije koje je započeo u Rim 5,12. U ovom kontekstu on ne piše o tome živi li kršćanin duhovno ili tjelesno. Njemu je još uvijek riječ o načelnoj razlici. „Biti po puti" znači još uvijek pripadati Adamovoj obitelji. A oni „koji su po Duhu" jesu „u Kristu". Ali oba položaja ipak nisu apstraktna stvar. Život, mišljenje i djelovanje oblikovani su – ili Duhom ili puti. Put oblikuje nevjernika, Duh vjernika.

Put je grešna bit čovjeka – ono što je on u cijelom svojem postojanju i načinu života postao po grijehu koji u njemu prebiva. Nevjernik je „put" (Iv 3,6). On živi iz puti i po puti, usmjeren je na sebe i na ovozemaljsko. Ne može drukčije, čak ni kad bi htio. Određuje ga njegova put. Njegovo htijenje, mišljenje i djelovanje obilježeno je dinamikom ovozemaljskoga, vidljivoga i svjetovnoga.

Kršćanin je, naprotiv, „po Duhu". To znači da mu je Duh dodijelio spasenje i da on odande izvodi svoje novo podrijetlo: što je rođeno od Duha, duh je (Iv 3,6). Na temelju toga nastaju nov životni smjer, novi interesi i pogled u vječno i nebesko.

7.8 Reci 6-7: smrt i život, neprijateljstvo i mir

Jer razmišljanje puti jest smrt, a razmišljanje Duha život i mir, budući da je razmišljanje puti neprijateljstvo prema Bogu, jer se ne podlaže Božjem Zakonu, jer to i ne može.

Jasnija razlika ne može biti. Težnja (razmišljanje) puti nosi u sebi smrt, dakle prolaznost i propast. To čovjek koji je još u puti ne zamjećuje. Misli da može živjeti po vlastitoj volji, ali njime manipulira grijeh. Ne primjećuje da taj život vodi u smrt (i fizičku i vječnu). Smrt, premda je se boji, smatra nečim normalnim i ne prepoznaje tu povezanost puti i smrti.

Ali Božji Duh donosi život i mir. Taj život nije biološki, nego duhovni, odnosno vječni život. Mir s Bogom temelj je toga novog života. Mir obuhvaća čežnju svih ljudi, ali postiže se samo u sili Duha Svetoga. Život u Duhu obilježen je tim mirom; to je mir koji vjernika pušta da s povjerenjem počiva u Božjoj ruci. Pavao u svojim poučnim poslanicama objašnjava kako se taj duhovni život i mir pokazuju u našem ljudskom postojanju. Ovdje on još ostaje kod načelnoga suprotstavljanja, koje se čini apstraktnim.

Bit grešne puti nije pasivna stvar. Ona se sastoji, iako se tako ne zamjećuje, u neprijateljstvu prema Bogu. Put odbacuje Zakon. Božji je autoritet za put neprijatelj. Bit je puti da Boga protjera iz života. Put je nesposobna i nespremna držati Božji Zakon. To vrijedi i za kršćanina. Njegova put, odnosno njegova stara narav puti, koja je i u novom položaju u spasenju još u njemu,

ponaša se upravo tako (ako za to dobije slobodu) i isto tako ne može držati Zakon. I put *u nama* jest neprijateljstvo prema Bogu. Ali mi nismo „u puti", kako pokazuje sljedeći redak:

7.9 Reci 8-9: biti u puti i biti u Duhu

A oni koji su u puti ne mogu ugoditi Bogu. A vi niste u puti, nego u Duhu, ako doista Božji Duh prebiva u vama. A ako tko nema Kristova Duha, taj nije njegov.

Izrazom „biti u puti" (put, grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') misli se na ono što čovjek po naravi jest kao Adamov potomak. Time je njegov život oblikovan i određen u svemu što on jest i čini. To je njegov životni element, kao što je voda element ribe. Mora biti nedvojbeno jasno, kaže Pavao, da se u puti nikada ne može ugoditi Bogu, pa ni uz pomoć Zakona.

Kršćanin više nije „u Adamu", nego „u Kristu", a to se ovdje izjednačuje s činjenicom da je „u Duhu". Budući da Božji Duh prebiva u svakom vjerniku, on je i „u Duhu" otkako ga je taj Duh zaposjeo. Kad smo u Duhu, onda smo u osobi Duha Svetoga, kao što smo u osobi Krista. Ta božanska osoba, Božji Duh, prebiva u nama jednako kao i Krist. Iz toga slijedi da se naše stanje sada opisuje kao „u Duhu". Mi smo „u Kristu" i mi smo „u Duhu Svetom". Drugim riječima, mi smo u Bogu (Kol 3,3; 1 Sol 1,1; 2 Sol 1,2; 1 Iv 4,15-16; Jd 1). To je naš novi „dom", naša nova životna atmosfera, koja je ispunjena životom, milošću, mirom i pravednošću. „Biti u Duhu" znači da odsad Božji Duh u nama donosi svoj plod i upravlja našim razmišljanjem, odnosno našim težnjama. Taj Duh, naime, ne djeluje drukčije ili neovisno o Isusu Kristu, u kojega smo premješteni. Zato se isti Duh naziva i „Kristovim Duhom". Krist je središte i cilj u tom novom životu, a Božjem je Duhu sve stalo do toga da Krista učini velikim u našem životu.

Ako u životu vjernika Krist ne dolazi do izražaja i dotični ga ne ljubi, posljedica može biti samo ta da mu on ne pripada. To je poziv na samoispitivanje, da se nitko ne bi uljuljao u lažnu sigurnost.

Kristov Duh ovdje je poput pečata, koji simbolizira čije je tko vlasništvo. Premda se pečaćenje Duhom Svetim ovdje ne spominje (usp. Ef 1,13), oznaka vlasništva (naime činjenica da se posvojna zamjenica „njegov" upotrebljava u smislu pripadnosti Kristu) upućuje na taj aspekt.

7.10 Reci 10-11: Božji Duh i spasenje našega tijela

A ako je Krist u vama, tijelo je doduše mrtvo zbog grijeha, ali Duh je život zbog pravednosti. A ako Duh onoga koji je uskrisio Isusa od

mrtvih prebiva u vama, onaj koji je uskrisio Krista od mrtvih oživit će i vaša smrtna tijela zbog svojega Duha koji prebiva u vama *(ili: po svojem Duhu koji prebiva u vama).*

7.10.1 Naš položaj u spasenju – indikativ spasenja – „već sada"

- Mi smo u Kristu Isusu.
- Mi smo u Duhu.
- Mi smo po Duhu.
- Duh Sveti je u nama.
- Imamo Kristova Duha.
- Krist je u nama.

Postoji upadljiva podudarnost između Krista i Duha. To su dvije različite osobe, ali imaju *jedan* cilj. To u Božanstvu, u tro-jedinstvu Oca, Sina i Duha Svetoga, ne može biti drukčije. Trojedini Bog bio je na djelu u našem spasenju, i na djelu je i sada u našem posvećenju!

7.10.2 Živjeti i umrijeti

Smrt se u poglavljima 5 do 8 uvijek iznova spominje. U prvom je planu tjelesna smrt, koja se ipak ne može odvojiti od vječne smrti (posljedice Božje osuđujuće presude). Naše tijelo još je pod tom posljedicom grijeha. Pavao ovdje očito razlikuje nutarnju stranu – Krist u vama – od vanjske strane, naime od tijela. Ono je mrtvo (predano smrti, umiruće) – zbog grijeha. Ali to ne vrijedi za nutarnju stranu, jer je ona u ruci Duha života. Božje spasenje najprije djeluje na nutarnju stranu čovjeka. Ta nutarnja strana nije pobliže opisana (npr. upotrebom pojmova „duša" ili „duh"), nego je označena samo osobnom zamjenicom „vi". Duh koji se ovdje spominje nije u ovom kontekstu ljudski, nego božanski Duh. On je po zakonu Duha života prouzročio život (8,2).

Kao što je grijeh odgovoran za smrt, tako je kod vjernika Božja pravednost odgovorna za život. Pravednost je temelj novoga života. Jedno pravedno djelo Isusa Krista dovelo je do opravdanja života (5,18); dovedeni smo u položaj pravednika (5,19).

Još smo u tijelu, koje se po svojoj tvari ne razlikuje od tijela nevjernika. To što je Krist u nama, u zemaljskom životu ne djeluje na tijelo. Tijelo time još ne postaje besmrtno. Ali tako ostaje samo privremeno, jer će sila uskrsnuća u Kristu zahvatiti i tijelo. Cijeli čovjek kao potpuno jedinstvo cilj je božanskoga spasenja. Nije riječ samo o „spasenju duše", nego mnogo više o obnovi prvotnoga stvorenja.

Pa ni to ne bi bilo dovoljno, jer spasenje ne obnavlja samo prvotno stanje Adama, stvorenoga na Božju sliku, nego će nas preoblikovati na sliku njegova Sina (8,29). Dolazi, naime, dan kad ćemo biti slični njemu, Isusu (1 Iv 3,2). Toga dana više nećemo nositi sliku onoga „od praha" (Adamovu sliku), nego sliku Nebeskoga, a to je Krist (1 Kor 15,49). Uskrsnuće će pokazati da je Bog na svoju vlastitu slavu i na naše spasenje nadvladao *sve* posljedice grijeha.

7.10.3 Božji Duh i tijelo

Božji Duh koji prebiva u nama razlog je zašto ćemo jednoga dana biti uskrišeni. Taj Duh prebiva u našem tijelu i preuzeo je brigu za naše tijelo. Naše je tijelo postalo hramom Duha Svetoga, tijelo pripada Duhu (1 Kor 6,19)! Duh je jamstvo našega budućeg uskrsnuća od mrtvih. Razlog budućega uskrišenja sastoji se u tome što Duh sada, dok živimo u svojem zemaljskom tijelu, prebiva u nama. Duh želi opet prebivati u tom hramu, jer ga je, nakon što je nastupila tjelesna smrt, morao na neko vrijeme napustiti. Gospodin Isus kaže da će Duh biti s nama zauvijek (Iv 14,16); on će prebivati i u našem tijelu uskrsnuća. Važno je vidjeti tu povezanost Duha s našim *tijelom*, jer toga Duha često povezujemo samo s našim ljudskim *duhom*.

Duh Sveti je s jedne strane *razlog* uskrišenja naših tijela, ali isto tako bit će i Božje *sredstvo* kojim će uskrisiti naša tijela.

7.10.4 Zašto već sada nismo besmrtni?

Nije li Bog našemu tijelu već sada, zajedno sa svojim spasenjem, mogao dati besmrtnost? Zašto ono (ako Krist prije toga ne dođe ponovno) ponekad mora oboljeti i proći kroz smrt? Odgovor na to čini se ovakav: Bog ima plan sa svijetom. Njegov je cilj novo stvorenje. Ono je već započelo u nama; mi (vjernici) smo već sada dio novoga stvorenja, tako reći „predokus", prvina. Novo je doba u nama već započelo: „već sada" i istodobno „još ne" – tako se može označiti naš privremeni status na putu prema dovršenju.

Zamislimo da smo već sada besmrtni. Tada bi svatko rado postao kršćanin samo zato da i on bude besmrtan. Ali Bog šalje radosnu vijest da bi se ljudi obratili i vjerovali. To se pitanje u ovoj poslanici ne postavlja izravno, ali Pavao se ipak još u ovom poglavlju osvrće na pitanje patnji i nevolja i na otkupljenje našega tijela. Živimo u napetosti „već sada – još ne", koja se sastoji u tome što je tijelo još podložno bolestima i smrti, a mi smo već primili puni blagoslov spasenja, koji je predokus vječnosti. Na pitanje postavljeno u

naslovu odlomka odgovor daje Rim 8,24: spašeni smo u nadi (usp. tekst u ER, njemačkom prijevodu Biblije). A nada koja se vidi (npr. u obliku besmrtnoga tijela) nije nada.

8. Rim 8,12-17: imperativ spasenja – život u pobjedi

Božje spasenje ne završava našim upisom u knjigu života, nego djeluje izravno u svakodnevni život. Ondje spasenje postaje vidljivo. Novi život ne obuhvaća samo nov „odnos služenja" (iz jednoga ropstva u drugo), nego prije svega „odnos ljubavi": Bog nas je posvojio i tako smo postali djeca Božja. Kao takvi sada smo na putu kroz palo stvorenje i neprijateljski svijet. Tako će ostati do dana kad će naša tijela biti preobražena. To se događa uskrsnućem (onih koji su usnuli u Kristu) ili izravno (preobrazbom onih koji tada još budu živi) – i to pri Isusovu dolasku. Tada će napokon naše posinjenje biti potpuno (8,23) i buduća slava dosegnuta (8,18).

Pavao ne dovodi u pitanje spasenje Rimljana. Obraća im se kao braći kojima Božji Duh potvrđuje da su djeca Božja. Mi to jesmo za sva vremena, jer će budućnost očitovati – i treba očitovati – ono što sada tek u vjeri (a još ne vidljivo) shvaćamo. Kad on sada (kao u svim svojim poslanicama) govori o nekom „ako" i o nekom „onda" i pritom s obzirom na spasenje upotrebljava kondicionalne rečenice[41], ne govori to da bi ih uznemirio. Time ne izražava ni sumnju ni sigurnost. Naprotiv, poziva ih da sami sebi postave samokritična pitanja: što je sa mnom? Imam li Duha? Jesam li na pravom putu? On implicitno polazi od toga da će oni na ta pitanja odgovoriti s „da". To su upozorenja koja nas, unatoč izvjesnosti spasenja, pozivaju da postanemo ono što jesmo. Trebamo živjeti život koji smo primili od Boga. Ta upozorenja služe tomu da stignemo do cilja. Ona usmjeravaju naš pogled na „još ne" – naprijed, prema Božjoj vlastitoj slavi, gdje ćemo biti kod kuće.

8.1 Redak 12: više nismo dužnici puti

Tako dakle, braćo, dužnici smo, ali ne puti, da bismo živjeli po puti.

Za sve koji su u Kristu Isusu obveza je da odsad više ne žive po puti. Put, grešnu bit, Pavao je dovoljno jasno opisao u suprotnosti s Duhom. Pravo vlasništva puti pripada prošlosti: oslobođeni smo. Put kao dio našega čovještva nije uklonjena, nego je učinjena nedjelotvornom. Ona više ne smije određivati naš život. Zato je nemoguće da toj puti još na bilo koji način budemo obvezani. Put se, naprotiv, ponaša kao da smo mi njezini dužnici, dakle njoj obvezani, kao što je i bilo prije obraćenja. Upozorenje braći nužno

41. Tj. pogodbene rečenice.

je jer ostajemo izloženi napadima: utjelovljujemo one koji su do svojega posljednjeg dana u tijelu ranjivi za napast puti.

Jesmo li sada dužnici Duha? Sigurno bismo očekivali da Pavao tako završi rečenicu. Umjesto toga, opisuje kako završava život po puti i kako izgleda život u sili Duha:

8.2 Redak 13: život ili smrt

> **Jer ako živite po puti, umrijet ćete** *(morate umrijeti);* **ali ako Duhom umrtvljujete djela tijela, živjet ćete.**

Pavlove su riječi bez uljepšavanja. Upozorenje je jasno: ako vi, braćo, živite po puti, umrijet ćete. Bit puti, naime neprijateljstvo prema Bogu, ostaje nepromijenjena, i kod vjernika. „Živjeti po puti" opis je ljudi koji su u puti (8,5-8). To je upozorenje koje treba sačuvati od samozavaravanja. *Živi* li tko po puti, postoji mogućnost da je *u puti* – dakle na širokom putu koji vodi u vječnu propast. Ali to je upozorenje ovdje upućeno (pravoj) braći! Unatoč činjenici da je Pavao siguran u njihovo spasenje i da ga ne dovodi u pitanje, izriče upozorenje: ne živite po puti, jer to donosi smrt! A u ovom kontekstu misli na vječnu smrt.

8.2.1 Obećanja i upozorenja te vječno spasenje

To upozorenje braći upućuje na zamislivi gubitak spasenja. Je li to mogućnost koju Pavao tim upozorenjem uzima u obzir? Mislim da nije. Prometni znakovi upozoravaju na zamislive, a ne na vjerojatne posljedice. Kad vozimo cestom, donosimo odluke koje utječu na našu sigurnost. Prometni znakovi upozoravaju na zavoje, bočni vjetar i prijelaz divljači. Nisu tu da bi me uznemirili. Ne trebaju me zastrašiti da bih mogao prouzročiti nesreću jer nisam u stanju dovoljno dobro voziti. Naprotiv, upozoravaju na različite i stvarne opasnosti. Potiču moju maštu o tome što bi se moglo dogoditi ako se oglušim o upozorenja. Nije proturječje s jedne strane imati Božje obećanje, a istodobno čuti i upozorenje, jer ne smijemo popustiti u svojem nastojanju da se tim obećanjem i koristimo. Iz Pavlova života postoji korisna usporedba. Na njegovu putovanju u Rim brod zapada u tešku nevolju na moru, tako da svi gube nadu da će preživjeti. U toj situaciji Pavao po smislu prenosi obećanje koje je primio od anđela: „Svi će biti spašeni!" Nakon nekoliko dana na vidiku je kopno, a neki mornari žele pobjeći pomoćnim čamcem da bi se

spasili. Pavao upozorava vojnike da to ne dopuste, jer bi bez mornara svi poginuli (Dj 27). Je li Pavao upozoravao na to da se Božje obećanje možda

neće ispuniti? Ili se poziva na razum jer predviđa što će se dogoditi ako se ne drži Božjega obećanja? Čvrsto obećanje i ozbiljno upozorenje u toj priči stoje u istom odnosu kao biblijska obećanja (ona nam jamče da ćemo na kraju biti spašeni) prema biblijskim upozorenjima i opomenama (ona od nas traže da u vjeri u Isusa Krista ustrajemo do cilja).

„Bog upozorava na zamislive posljedice, a ne na vjerojatne. Tako je i kod nas. Pismo nam kaže da Bog sigurno drži sve koji su u Isusu Kristu (8,29-39). Istodobno nas i opominje da ustrajemo u poslušnosti Isusu Kristu, jer ćemo inače biti vječno izgubljeni (8,12-13). Je li to beznadno proturječje? Moramo li sumnjati u Božja obećanja da bismo mogli poslušati njegovo upozorenje i vjerovati? Ne! Bog nas u Kristu sigurno drži tako što se služi upozorenjima i opomenama, koja su, kao i početni poziv evanđelja, oblikovana u okviru mogućnosti ili uvjeta. Bog nikada ne proturječi svojim obećanjima …[42] On se obraća našem razumu kako bismo mu, suočeni s neposlušnošću, vjerovali i bili poslušni. Zato Bog jača našu vjeru tako što jamči da će nas sačuvati do

42. Autor citata ovdje želi pojasniti da se Božja obećanja i upozorenja nikada ne mogu izigravati jedna protiv drugih.

kraja, ali i tako što nas“ izričito upozorava „da postojano ostanemo vjerni Isu-

su Kristu.“[43]

Blagoslovi i obećanja – vezani uz uvjete	
Rim 8,13 Jer ako živite po puti, umrijet ćete; …	… ali ako Duhom umrtvljujete djela tijela, živjet ćete.
Rim 8,14 Jer svi koje vodi Duh Božji …	… ti su sinovi Božji.
Rim 8,17 … ako, naime, s njim trpimo, …	… da bismo s njim bili i proslavljeni.
1 Kor 15,1-2 A obznanjujem vam, braćo, evanđelje koje sam vam navijestio, koje ste i primili, u kojem i stojite, po kojem se i spašavate, …	… ako se držite riječi koju sam vam navijestio, osim ako niste uzalud povjerovali.
Gal 6,9 A ne umorimo se čineći dobro, jer ćemo u svoje vrijeme žeti, …	… ako ne klonemo.
Kol 1,21-23 Vas … pak sada pomiri u tijelu svoje puti po smrti, da vas postavi svete i neporočne i besprijekorne pred sobom, …	… ako ostanete utemeljeni i čvrsti u vjeri i ne date se odvratiti od nade evanđelja.
2 Tim 2,5 A ako se tko i natječe, ne bude okrunjen, …	… osim ako se natjecao po propisima.
2 Tim 2,12-13 Ako ustrajemo, … Ako ga budemo zatajili, … Ako smo nevjerni – …	… s njim ćemo i kraljevati. … i on će zatajiti nas. … on ostaje vjeran, jer ne može zatajiti samoga sebe.
Heb 3,6 … a Krist kao Sin nad njegovom kućom, čija smo kuća mi, …	… ako, naime, smjelost i ponos nade postojano zadržimo do kraja.
2 Pt 1,10 Zato, braćo, to se više potrudite da učvrstite svoj poziv i izabranje; …	… jer ako to činite, nikada nećete posrnuti.
Otk 2,7 Onomu koji pobijedi …	… dat ću jesti od stabla života, koje je u Božjem raju.
Otk 2,11 Tko pobijedi …	… neće mu nauditi druga smrt.

43. Thomas Schreiner, *Mit Ausharren laufen – Gibt es Heilsgewissheit ohne Heiligung?*, Oerlinghausen, 2009, str. 219.

Otk 3,5 Tko pobijedi …	… bit će odjeven u bijele haljine, i neću izbrisati njegova imena iz knjige života, i priznat ću njegovo ime pred svojim Ocem i pred njegovim anđelima.

Upozorenja i obećanja koja su vezana uz uvjete ustrajnosti i pobjeđivanja nisu zamišljena da nas bace u strah i trepet. Naprotiv, ona su, kao i indikativ spasenja (ono što je Bog već učinio za nas) i imperativ spasenja (ono što nam je, na temelju toga, zapovjeđeno činiti), dvije strane jedne te iste medalje.

Ti se uvjeti ne smiju ukinuti. A time nam se ni ne prijeti da bismo spasenje opet mogli izgubiti. Blagoslovi i uvjeti stvaraju napetost u kojoj ne smijemo malaksati i postati tromi, nego trebamo budno i usmjereno na cilj napredovati u vjeri.

8.2.2 Duhom umrtvljivati djela tijela

Trebamo beskompromisno uskratiti puti svaku mogućnost da se razvije. Život u Duhu, odnosno pobjeda nad puti, obuhvaća normalan kršćanski život kakav Bog želi. Put, grešna narav, još je prisutna u vjerniku i neprestano pokušava steći utjecaj. Područje utjecaja i djelovanja jest tijelo sa svim osjetilima, funkcijama i sposobnostima. Naravno, nije tijelo samo po sebi loše i ne treba ono biti umrtvljeno. Tijelo je, naprotiv, igralište puti, ono je oruđe puti, grijeha.

Ta put i dalje je zaslužila samo smrt, i ona je već osuđena na Golgoti (8,3). Ovdje Pavao ne daje nalog da se umrtvi put sama po sebi, nego djela (porivi, postupci, znakovi života) puti. Prema svakom porivu svoje puti moram zauzeti stav. Moram se odlučiti i postaviti. Za to postoji Bogom dana dozvola za umrtvljivanje. Ako se grešna sklonost želi ušuljati u moje misli i proširiti se, ako me put želi navesti na grešnu emociju ili postupak, onda moram potpuno budno reagirati i pritom uvijek pokazivati isti postupak. Ovdje nije na redu pasivnost, nego budnost, odnosno trenutačna reakcija. „Umrtvljivanje" znači ne trpjeti ništa što dolazi od puti. To može značiti i trenutačan bijeg, npr. pred tjelesnom napasti.

Ali borba nije moja vlastita, nego borba u sili snažnoga pomoćnika, naime Duha. Točnije rečeno, ovdje nije riječ o borbi, nego o „egzekuciji". Na nišanu nije put u cjelini (kao grešna narav i Adamova bit), nego njezina djela. Ona su stalna prijetnja, ali moraju biti „umrtvljena" samo onda kad se pojave. Put je uvijek tu, ali ne i djelo puti. Pojmom „egzekucija" ne želi se ništa uljepšavati, kao da je taj obračun dječja igra ili pobjednički automatizam – sa zajamčenim dobitkom. Naša svakodnevica nikada ne ide po planu, teško je predvidljiva,

uvijek se iznova suočava s novim izazovima. Isto tako lukavštine i smicalice naše puti uvijek svjedoče o tome da ona napada vješto i iznenada. Prijatelj naše puti jest svijet, zli vijek. Taj savez nam ne olakšava stvar. Put u nama neće se smiriti i povući pri prvom udarcu. Opet će biti tu kad je najmanje očekujemo i kad nam je najmanje potrebna.

Put je tvrdokorna, ne slabi od starosti i ne umara se. Što se tiče naravi puti, ne smijemo se zavaravati nikakvim iluzijama.

Dakle, to nije borba u kojoj neprestano obaramo put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo'). Ta se borba već odigrala na Golgoti. U toj pobjedi i snagom Duha možemo umrtvljivati djela tijela. Smijemo računati s time da (ako i mi primijenimo upravo opisanu dosljednost) s vremenom to zavođenje i tu napast puti više nećemo doživljavati kao neprestani sukob. Božjim djelovanjem u nama postat će nam način razmišljanja i navika izbjegavati zlo, ne davati mu mjesta i automatski birati dobro, to jest Božju volju, kao svoju vlastitu.

8.2.3 „Smatrati mrtvim" ili „umrtvljivati"?

U Rim 6,11 Pavao je već rekao da se trebamo smatrati mrtvima za grijeh, a živima za Boga u Kristu Isusu. No u 8,13 govori o umrtvljivanju. Na prvi pogled te dvije zapovijedi proturječe jedna drugoj. Prva je zapovijed pasivnije, a druga aktivnije naravi.

S Rim 6,11 još nije rečeno sve o našoj pobjedi nad grijehom u našem životu. Sukob s grijehom i s puti ne dobiva se time što se samo smatramo mrtvima za grijeh. Ako pokušavamo umaknuti zavođenju tako da se „pravimo mrtvi", jer kušnja, eto, ne može napasti mrtvaca, onda je to doduše vrlo rašireno mišljenje, ali ipak nije rješenje. Put još živi u meni; mogu je proglasiti mrtvom, ali primijetit ću da ona mrtva *nije*. To me dovodi u naporan sukob, koji se sastoji u tome da se jako usredotočujem na sebe i na napast grijeha, neprestano pokušavajući smatrati se mrtvim. To *nije* odgovor Poslanice Rimljanima na problem grijeha i puti. Što znači smatrati se mrtvim za grijeh? To je prihvaćanje Kristova djela otkupljenja, u kojemu je moj stari život, moj stari čovjek, razapet (ubijen) zajedno s Kristom. Smatrati se „mrtvim za grijeh" nije povezano s time kako se trebam ponašati u kušnji grijeha; u Rim 6 riječ je o prihvaćanju u vjeri onoga što je Bog jednom zauvijek učinio za mene. To se dogodilo izvan mene prije 2000 godina. Ondje je Bog osudio stari život i okončao ga u Kristovoj smrti. To spasonosno djelo u vjeri prisvajam za sebe 100 %. Sada u Kristu živim novi život. Takvima se trebamo smatrati, od toga kao vjernici trebamo polaziti od sada. Drugi dio rečenice („a živima za Boga u Kristu Isusu") opisuje što kršćanin čini: on živi u sili Duha, kako je to

opisano u 8. poglavlju. Tek sada, u Rim 8, Pavao izlaže što ja sasvim praktično trebam činiti s grešnom puti, s njezinim djelima i navadama. Tu nije na redu pasivnost (smatrati se nečim), nego se traži dosljedno postupanje. To je uopće najdosljednije što se može zamisliti: umrtviti.

8.2.4 Umrtvljivati – kako se to čini?

Kako izgleda to „umrtvljivanje"? Riječ je o tome da put u našem novom životu više ne dobije nikakvu priliku. Bog je toj puti objavio rat i mi trebamo slijediti taj primjer, i to bez kompromisa. Umrtvljivati znači najprije da neko djelovanje treba jasno prepoznati kao djelo puti. Mora mi biti jasno što dolazi od puti. Duh Sveti mi pomaže, jer se ne naziva uzalud Svetim Duhom. Osvijestimo uvijek iznova da je sve što činimo – bez iznimke – određeno ili Duhom ili puti. Put je osobito opasna u aktivnostima za Gospodina. Put ima i religioznu „žicu", ona može biti vrlo pobožna. Put poznaje svaku krinku! Zato je korisno uvijek si iznova postavljati pitanje: kakvo je podrijetlo moga djela?

Put želi dominirati i izboriti se za to da se njezino djelo izvrši i ponovi. Na to sada sasvim jasno kažemo: „Ne." Poznajemo put, ona je neprijateljstvo prema Bogu. Vođeni Duhom beskompromisno kažemo: „Stop!" Za to nema alternative. Naše djelovanje određuje ili put ili Duh. Ne dopuštamo puti da nastavi svoje djelovanje. „Umrtvljivati" dakle znači osuditi tjelesno djelo: prije nego što dođe do samoga čina, jasno odbijam sve namjere da se ono izvrši. „Umrtvljivanje" može izgledati različito:

- Otkazati
- okrenuti se
- prestati
- priznati
- ukloniti
- odlučiti
- pobjeći
- ostaviti
- šutjeti
- osuditi
- otići
- skrenuti pogled
- htjeti
- uništiti
- svjedočiti

– i još mnogo toga –

SZ pruža prikladan primjer koliko radikalno treba postupati protiv neprijatelja. Eglon, kralj Moabaca, bio je debeo, sebičan čovjek – utjelovljenje grešne puti. Ehud, Izraelov izbavitelj, u smionoj akciji, ali pod Božjom zaštitom, obara toga kralja svojim mačem (Suci 3,12-30).[44]

Ako ne umrtvljujemo djela tijela, ona će vladati nama. „Ubij zmije prije nego što one ubiju tebe.“[45]

Radikalnu i nemilosrdnu strategiju protiv svega što dolazi od puti Pavao jednako jasno opisuje i Kološanima:

> **„Umrtvite dakle svoje udove koji su na zemlji: bludnost, nečistoću, strast, zlu požudu i lakomost** *(pohlepu),* **koja je idolopoklonstvo.“**

Malo dalje nastavlja to nabrajanje: „… gnjev, srdžba, zloća, kleveta, sramotan govor …“ (Kol 3,5-11).

Sam Gospodin Isus preporučuje istu strategiju i izriče je još drastičnije: „Tko god pogleda ženu da je poželi, već je u svom srcu učinio preljub s njom“ (Mt 5,28). **„Ako te pak tvoje desno oko navodi na grijeh, iskopaj ga i baci od sebe; jer bolje je za tebe da propadne jedan od tvojih udova nego da cijelo tvoje tijelo bude bačeno u pakao“** (Mt 5,29; usp. Mk 9,43-48).

U sukobu s puti trebalo bi nam biti jasno da djela tijela možemo umrtvljivati i iskorijeniti samo u svjetlu Golgote i silom Duha Svetoga. To neće ići samo od sebe, nego se pritom traži naša svakodnevna odluka. Ispravan stav prema puti zadržat ćemo samo ako se uvijek iznova sjećamo križa (kao što to činimo i na tjednoj spomen-večeri, lomljenju kruha).

8.3 Redak 14: sinovi Božji koje vodi Duh

> **Jer svi koje vodi Duh Božji, ti su sinovi Božji.**

Vodstvo Duha očituje se najprije onako kako je upravo opisano u retku 13: to je s jedne strane pobjeda nad puti, a s druge strane činjenica da čovjek donosi „plod Duha“, kako ga Pavao opisuje u Gal 5.

To je *glavno* obilježje sinova Božjih: da ih vodi Božji Duh. Sinovi se odlikuju time što razumiju i vrše volju i cilj svoga oca. U tome je Isus, jedinorođeni Sin Božji, bio savršen uzor. Činio je djela Očeva, pri čemu mu je Očeva volja bila kao hrana. Duh je u tome imao velik udio (Iz 11,2; Mt 4,1; Mk 1,12; Lk 4,1.14.18; Heb 9,14; i dr.). Tako se događa i u vjernicima, u kojima Duh ne samo prebiva nego i preuzima vodstvo.

---

44. J. T. Mawson, *Überwinden … aber wie?*, Schwelm, 1980, str. 28-44.
45. Citat Jeana Gibsona.

Ovdje Pavao ne opisuje posebne životne situacije u kojima bismo morali svladati posebne zadatke ili donijeti dalekosežne odluke. Njemu je, kako je u ovim poglavljima njegove poslanice više puta utvrđeno, riječ o temeljnim stvarima – o načelima, o dvjema linijama koje se jasno razlikuju jedna od druge.

Nevjernika vodi put, a vjernika Duh. To pak nije automatizam robota koji vjernika s lakoćom vodi u bezgrešnost. To je normalan način života kršćanina: da ga, iz njegova obnovljenog srca i mišljenja, vodi Duh. Ali on je uvijek u opasnosti da slijedi put i da se dade voditi njome. Zato su ovi reci jasan poziv da aktivno i svjesno živimo u sili toga Duha i da budemo svjesni njegove prisutnosti, sile i pomoći. To je Isusov Duh, Duh posinjenja. Drugim riječima: oni koje vodi Duh žive i onako kako bi sinovi Božji trebali živjeti.

„Božji Duh ima pristup svakom vidu našega života i stoga nije pasivni stanar, nego razvija aktivnu silu kako bi vodio Božje svete.“[46] Vodstvo i upravljanje Božjim Duhom ne isključuje osobnost vjernika tako da se on ponaša ili osjeća kao da je daljinski upravljan ili izmanipuliran. Duh daje snagu da se čini ono što Bog želi. Ja kao osoba uvijek snosim odgovornost za ono što činim i zato sam uvijek ja onaj koji donosi odluku. Hvala Bogu što se kršćanino va volja neprestano obnavlja (Rim 12,2; Kol 3,10) kako bi mogao spoznati i vršiti Božju volju. To mišljenje i djelovanje podupire Duh. To se najčešće događa a da čovjek to i ne primijeti ili ne opazi. Osim toga, za posebne izazove našega života može postojati i posebno djelovanje Duha – kroz posebne okolnosti, kroz to da nam Duh govori, kroz braću i sestre u vjeri. O tome NZ govori razmjerno rijetko.

Vodstvo Duha nije misticizam (neprestano osluškivanje unutarnjih glasova i dojmova) i ne obuhvaća ni „situacijsku etiku“, u kojoj bismo u svakoj situaciji ovisili o novoj objavi ili uputi. Vodstvo Duha jača našu osobnost i njezino obnovljeno mišljenje u tom smjeru da spozna Božju volju i čini ono što je ispravno i bolje. Vodstvo Duha kreće se prije svega u okviru biblijskih uputa i zapovijedi. U ovom kontekstu Rim 8 riječ je o pobjedi nad puti i grijehom.

Ipak: Duh ne daje samo snagu, on je i naš „skaut“, naš izviđač koji pronalazi stazu na putu prema slavi. Naš je problem u tome što je on nevidljiv i što se zato trebamo pouzdati u njegovu prisutnost i djelovanje (upravo u njegovo vodstvo).

46. Fred Stallan, *Was die Bibel lehrt*, Römerbrief, str. 230.

8.4 Redak 15: Duh posinjenja više u nama: „Dragi Oče!“

Jer niste primili duha ropstva, opet na strah, nego ste primili Duha posinjenja, u kojemu vičemo: Abba, Oče!

Novi odnos Oca i sina nije odnos ropstva. To podsjeća na iskustvo iz 7. poglavlja. Pod Zakonom čovjek je u ropstvu. Strah od gospodara i strah od neuspjeha sada su prošlost. Duh posinjenja omogućuje nam da živimo u zajedništvu s Ocem. To je zajedništvo obilježeno molitvom i klanjanjem, jer ovdje navedeni uzvik („Abba, Oče“) obuhvaća molitvu ili klanjanje u vjerojatno najkraćem mogućem obliku. Ta se riječ „Abba“ u NZ pojavljuje samo tri puta. U Getsemanskom vrtu (Mk 14,36) Isus, Sin Božji, u najvećem strahu na taj se način obraća svome Ocu. To je prisno obraćanje ocu, usporedivo s „Dragi Oče“ ili jednostavno s „Tata“. Sličan izraz Pavao upotrebljava i u Poslanici Galaćanima (4,6). Možda iznenađuje što se svemogućem Bogu obraćamo tim nadimkom od milja, ali on pokazuje koliko je srdačan taj odnos sina, odnosno djeteta.

Služba Bogu sada više nije stvar straha i prisile ni strogoga pridržavanja zapovijedi i zabrana. Ona, štoviše, obuhvaća život koji se vodi u odnosu što ga ne određuju tjeskoba i strah i koji iz toga odnosa izvire. Taj je odnos ispunjen Božjom ljubavlju i potpunim prihvaćanjem od strane Oca te prisutnošću njegova Duha, koji je doista u nama, ne kao tihi promatrač, nego kao djelatni pomoćnik. Mi smo sinovi Božji, prihvaćeni smo, njegov nas Duh vodi i upravlja nama. To je činjenica! Jedan pogrešan korak, jedan grijeh, ne razara taj odnos; ostajemo sinovi i djeca. „Nakon svoga odlučnog poziva da svoju vjeru živimo u svakidašnjici, Pavao sada želi umiriti naše srce. Ne znam kako je kod vas, ali meni treba to ohrabrenje. Jer transcendentni Bog svemira jest onaj koji me u tišini noći ili onda kad sam pao u blato uzima za ruku i poziva me da ga zovem ‚Tata‘.“[47]

8.5 Redak 16: mi smo djeca Božja!

Sam Duh svjedoči s našim duhom da smo djeca Božja.

Božji Duh svjedoči s našim duhom da smo doista dovedeni u odnos djeteta prema Bogu. Ovdje se ne misli na glas koji nešto dovikuje našem duhu. Riječ je, štoviše, o onome što pojačava i učvršćuje uvjerenje, sigurnost spasenja, koju smo već stekli po Božjoj riječi.

47. Francis Schaeffer, *Allein durch Christus*, str. 216.

Božja je volja da nam čvrsti odnos s Ocem svaki dan bude prisutan u mislima. Za sva područja moga života od presudne je važnosti da znam da me Otac koji ljubi bezuvjetno prihvaća u Kristu. Otac me ljubi i toliko sam mu vrijedan da je dao svoga Sina kao žrtvu za mene. Naravno, on me i odgaja, što je dokaz njegove ljubavi (Heb 12,5). Pravo da budem dijete (Iv 1,12) naravno donosi sa sobom i obveze. Nikada ne zaboravimo tko smo sada! U tome nam svaki dan pomaže Duh Sveti.

8.6 Redak 17: mi smo baštinici Kristove slave

A ako smo djeca, onda smo i baštinici – baštinici Božji i subaštinici Kristovi, ako naime s njim trpimo, da bismo s njim bili i proslavljeni.

Nije to samo radost odnosa s Bogom koju smijemo osjećati i doživljavati. Mi smo djeca i „u pravnom smislu", tj. isto smo tako i baštinici. Bog posve ozbiljno misli to što smo njegova djeca i što je on naš Otac. Ono što pripada Bogu i što će dati svome Sinu, i naš je baštinski dio.

Patnje nisu uvjet za to da primimo baštinu na dan slave. Patnje radi Krista za većinu su kršćana stalni pratilac. One nam ne bi smjele biti ništa strano, jer nam je Isus prethodio tim putem patnji, koje je podnio radi pravednosti. U Njemačkoj i u svim zapadnim zemljama dosad smo bili pošteđeni tih patnji, sasvim za razliku od naše braće i sestara u vjeri u drugim zemljama. Ako nas još zadesi vrijeme patnji, vrijedi ovo: sjetimo se te riječi, koju je napisao netko tko je želio u svemu postati jednak Kristu, čak i u njegovoj smrti. Kroz patnje do slave – to je najčešće bio put vjernih kršćana u povijesti Crkve.

„Već sada" smo djeca Božja i stoga baštinici. Baštinu „još nismo" preuzeli. Indikativ spasenja (ono što je Bog već učinio za nas; njem. *Heilsindikativ*) opisuje to što smo djeca, a imperativu spasenja (onome što nam je, na temelju toga, zapovjeđeno činiti; *Heilsimperativ*) pripadaju patnje, koje nisu preduvjet za primanje baštine, ali su često neizbježan sastavni dio nasljedovanja Isusa. Ni to nije upozorenje koje upućuje na konačni neuspjeh. Štoviše, pozvani smo da javno priznajemo Isusa i da mu ostanemo vjerni.

9. Rim 12: mišljenje se obnavlja!

Poslanicu Rimljanima moglo bi se nazvati moćnom katedralom evanđelja i Božje pravednosti. Evanđelje donosi Božje spasenje: oslobađajuću presudu, opravdanje, oslobođenje, sjedinjenje s Kristom i očuvanje do kraja kroz sve teškoće, patnje i neprijateljstva!

Da bi služio Bogu, čovjek je morao biti oslobođen krivnje i moći grijeha, ali i dobiti snagu za novi život. Pavao je to dojmljivo opisao u 8. poglavlju. Svijet oko nas, pa ni naše tijelo, još se nisu promijenili, ali to je samo još pitanje vremena. Božje obećanje da će preobraziti naša tijela odlučena je stvar, koju će on ispuniti u trenutku koji samo on zna. Do tada je Bog na našoj strani: ako je on za nas, tko se usuđuje biti protiv nas?

Zatim se Pavao od 9. do 11. poglavlja bavi drugim pitanjima, koja također imaju veze s Božjom pravednošću. U 12. poglavlju vraća se na našu službu Bogu, za koju smo oslobođeni. Tu je opet riječ o našem osobnom životu, koji možemo voditi u novosti i po Duhu. Sada Božja pravednost, koja se objavila u spasenju, treba postati vidljiva i u svakidašnjici. Pavao je u poglavljima 5 do 8 govorio razmjerno apstraktno i načelno. Postavio je temelj, objasnio nauk. Sada pokazuje kako novost izgleda u pojedinostima života. To čini pomoću poziva, imperativa, apela – zapovijedi NZ. One nisu stupile na mjesto Mojsijeva Zakona. Te riječi najprije služe tome da nam uopće pokažu kako izgleda novi život. One su putokazi Božje ljubavi. Ne živimo po tim zapovijedima da bismo postali pravedni, nego zato što smo pravednici! Te su zapovijedi izraz onoga tko je Bog i tko je Isus Krist. Više od 1000 zapovijedi NZ u konačnici opisuje istinu koja je u Isusu. Njegov život u nama pokazuje upravo one značajke koje su opisane u zapovijedima NZ. Sada je Krist u nama i Duh u nama, da bismo mogli tako živjeti. Dužni smo hoditi kako je on hodio (1 Iv 2,6.8).

9.1 Božji cilj s nama

Božji je cilj sa svakim od nas da nas učini jednakima svome Sinu. Tome su cilju podređeni svi drugi ciljevi. Jednoga će dana to biti potpuno ostvareno. Kad budemo na cilju, nećemo se ukočiti u toj slici, u sličnosti Kristu; nećemo postati spomenici. Ne, bit ćemo aktivni ljudi – zauvijek. Mislit ćemo, djelovati, govoriti i ljubiti kao Sin Božji. Pritom ćemo uvijek ostati oni koji smo već sada, kao osobnosti koje je stvorio Bog, bili od svoga rođenja. Ali tada ćemo postići svoje određenje i zauvijek živjeti u njemu. Bit ćemo oni koji

smo uvijek trebali biti. To je naša najveća sreća. Božja je radost u tome da nas time daruje. Time se odaje čast njegovu Sinu. I već sada možemo biti oni koji smo uvijek željeli biti. Ako je Krist u nama, onda samoodređenje obuhvaća činjenicu da *on* živi po nama!

Preobražavanje u Isusovu sliku, odnosno odgovarajuće suobličavanje, počelo je nultoga dana našega života kao nanovo rođenih. To je životni program kršćana. Riječ je o pripremi za vječnost. Zato su ovaj život i ono što od njega učinimo tako važni – ili bolje rečeno, ono što Krist od njega može učiniti.

9.2 Rim 12,1-2: služba Bogu – logična stvar!

Opominjem vas dakle, braćo, po Božjim milosrđima, da svoja tijela prinesete kao živu, svetu, Bogu ugodnu žrtvu, što je vaša razumna služba *(služba Bogu).*
I ne suobličujte se ovomu svijetu (ovom vijeku), nego se preobražavajte obnovom svoga uma, da biste mogli prosuditi što je dobra, ugodna i savršena volja Božja.

Ovo je izravno vraćanje na 6. poglavlje. Trebamo svoje tijelo prinijeti kao oruđe pravednosti (staviti ga njemu na raspolaganje). Sada Pavao ide još dalje i poziva Rimljane (dapače sve kršćane) da svoja tijela poput žrtve posve predaju u službu Bogu. Ta je žrtva, za razliku od žrtava životinja u SZ, živa. Ona se, dakle, prinosi neprestano, a ne samo jednom, jer hodimo u novosti vječnoga *života*. Naša je žrtva sveta jer smo već posvećeni od Boga. Zato je to ugodna žrtva. Životni stav potpunoga predanja logična je posljedica primljenoga spasenja. Zato Pavao i poziva na to predanje po Božjim milosrđima. Na to da svoje postojanje stavimo Bogu na raspolaganje ne poziva nas neki zakon, nego Božja milosrđa. To se konkretno očitovalo u sljedećem: sve što smo skrivili i sve što jesmo (naime prodani pod grijeh) stavio je na Krista. Nije poštedio svoga Sina! Božje milosrđe nije samo stvorilo naše spasenje, ono ostaje i trajno prisutno, jer je on naš Otac, a mi smo njegova djeca.

Ne treba previdjeti da Pavao ovdje izriče bratsku i punu ljubavi *opomenu*. Za svakoga kršćanina (bilo da je na početku ili već dugo na putu vjere) taj je zahtjev potpunoga predanja uvijek iznova izazovan i aktualan. Trebamo mu uvijek iznova reći „da“. Svaki će iskren kršćanin ustanoviti da predanje njegova života nažalost podliježe kolebanjima. Predanje je proces koji ima veze s našim mišljenjem. Ondje se donosi odluka jesmo li spremni na predanje i koliko daleko ćemo u tome ići. Svakodnevno podsjećanje na to korisna je stvar.

9.2.1 Vaša tijela!

Tko prinosi tijelo kao živu žrtvu, ne ističe se nekim „krajnjim junačkim djelom“, kakvo se od pogana očekivalo prema njihovim poganskim bogovima[48], nego vodi normalan, nespektakularan i postojano prema Bogu usmjeren život. Nema sumnje da takav život s Bogom poznaje uspone i padove, pobjede i poraze, posrtanje i ustajanje. Ali postoje divno ohrabrujuća iskustva i plod. Kad Bogu predamo svoj život i tako idemo držeći se za ruku vječnoga, ali nevidljivoga Boga, naš će život postati uzbudljiv.

Ali zašto Pavao govori o „tijelu“ koje treba žrtvovati? Ne pripada li tome i naše mišljenje (kao u retku 2)? Jasno, riječ je o predanju cijeloga našega postojanja, cijeloga našega života. Ali to dolazi do izražaja upravo kroz naše tijelo. Tijelo je sučelje sa svijetom u kojem živimo. A to je tijelo prije našega spasenja bilo „tijelo grijeha“ (Rim 6,6). Ono je bilo oruđe po kojemu je grijeh dobio ruke i noge. Tijelo je razvilo grešne navike, vodilo grešan vlastiti život i zahtijevalo poslušnost. Provjerimo jednom koliko je često ili koliko je područja našega života određeno našim tijelom ili je pod njegovim utjecajem. Samo nekoliko primjera neka pokaže da lako možemo podcijeniti ulogu svoga tijela u svome predanju. Riječ je o navikama ili o pitanju kako, koliko, kada i što jedemo i pijemo, o navikama spavanja i o našem ponašanju pred televizorom i na internetu. Svi ti vidovi utječu na naše tijelo i učvršćuju se kao usvojeni obrasci ponašanja. Nije riječ o „katalogu grijeha“, nego o tome da ulogu i često podcijenjen utjecaj našega tijela vidimo u pravom svjetlu. Tijelo se ovdje žrtvuje, tj. odustaje se od zahtjeva našega tijela, kako bi ga se umjesto toga moglo staviti Bogu na raspolaganje.

Najprije trebamo „umrtvljivati djela tijela“ (Rim 8,13). I ta riječ naglašava ulogu tijela, ali ta je uloga doista „neprijateljska“, jer tijelo želi činiti stvari koje trebamo umrtviti. To su, da upotrijebimo drugu Pavlovu riječ, djela puti (Gal 5,19; put = grč. *sarx*, Šarić prevodi ‚tijelo‘) ili udovi koji su na zemlji (Kol 3,5). Kad su grešne navike silom Duha Svetoga stavljene pod nadzor, otvara se mogućnost da to tijelo sve više stavljamo Bogu na raspolaganje. „Tijelo grijeha“ nije razapeto, jer bismo tada bili mrtvi. Ono je, štoviše, na Golgoti onesposobljeno. Ono što je nekoć bilo tijelo grijeha sada je „tijelo pravednosti“! Pavao drži svoje tijelo u ropstvu (1 Kor 9,27). On obrće uloge, tako da sada tijelo mora slijediti njega. Tijelo ne smije moći nametnuti svoje grešne požude i preveliku udobnost: tijelo mora pripadati Bogu i postati oruđe pravednosti.

48. Fred Stallan, *Was die Bibel lehrt, Römerbrief*, Dillenburg 2001, str. 358.

9.2.2 Svijet: prijatelj ili neprijatelj?

Svojim tijelom živimo u svijetu. Društvo (to je upravo ono što Pavao misli pod *svijetom*) proglasilo je tijelo uglavnom najvažnijim. Cijele industrijske grane nude sve što tijelo treba ili bi navodno trebalo: wellness, fitness, sport, zdravlje, estetiku, dug život, dobru hranu i piće, medicinu, estetsku kirurgiju. Protiv takvih stvari načelno nema prigovora, sve dok su podređene Božjoj vladavini. Pitanje je kakvu ulogu dajemo tijelu. Je li ono sluga ili gospodar?

Konkretna opasnost koja nas može spriječiti u potpunom predanju vreba u svijetu u kojem živimo. To je ljudski svijet koji nas okružuje i u kojem se krećemo (iako, kako kaže Isus, nismo od njega, kao što ni on nije od njega). Ljudi su svoj život uredili bez Boga. Društvo, gospodarstvo i trgovina, industrija, kultura, religija, glazba, filozofija, slobodno vrijeme, zabava, prehrana, obrazovanje, obiteljski život, etika – sve što čini život zaraženo je i obilježeno zaboravom Boga: čovjek ne želi imati Boga u čamcu (Rim 1,28).

Za našu put svijet je privlačan i primamljiv. Ta mi dolazimo iz svijeta, naša je put ondje bila kod kuće. Sada trebamo paziti da ne živimo kao svijet (to jest kao ljudi ovoga svijeta). Način života svijeta u jasnoj je suprotnosti s potpunim predanjem žive žrtve! Ljudi ovoga svijeta žive za sebe i ne pitaju za Božju volju za svoj život!

Svijet (grč. *aion*) prevodi se i kao „vijek". Vrijeme svijeta istječe. Ovo svjetsko doba samo što nije došlo do kraja: živimo „u posljednjim danima". Osim toga, svijet se razvija u pogrešnom smjeru – i to sve većom brzinom. Ide u daljinu od Boga – sve dalje od Boga, a ne k njemu. Gledano u cjelini, ovaj je vijek poput „širokoga puta" (Mt 7,13-14) koji vodi dolje u propast. Vijek je nalik rijeci u kojoj mrtve ribe plutaju nošene strujom. Živa riba pliva u suprotnom smjeru; i upravo to znači ne prihvatiti oblik (shemu[49]) svijeta. *Svijet* se prevodi i kao „duh vremena". Duhovno usmjerenje, odnosno duhovni stav čovjeka, ono je što svijet čini onim što jest. Osim toga, Biblija više puta i jasno govori da je sam Sotona bog ovoga svijeta, knez ovoga vijeka.

Svijet i njegov duh (vremena) su zli. Božja riječ u to ne ostavlja nikakve sumnje (Gal 1,4). A tko želi biti „prijatelj svijeta" (jer je prilagođen život udobniji), pokazuje se neprijateljem Božjim (Jak 4,4). Svakako postoji ljestvica koliko daleko svjetovnost može ići. Ona ne mora obuhvatiti cijeli život. Možda je riječ samo o jednom ili drugom području, o velikom ili samo malom području života koje je obilježeno svjetovnošću. Zato neka svatko ispita sebe

49. Grč. *schematizein*, tj. oblikovati se prema nekoj shemi, odnosno dati se oblikovati prema zadanom obliku.

gdje se uvukao način mišljenja i života ovoga svijeta. Kako stoji s mojim novcem? Kako stoji s mojim imetkom, mojim profesionalnim ciljevima, mojim ponašanjem u braku, mojim omiljenim navikama, mojim prijateljstvima?

Ne suobličiti se svijetu, ne prilagoditi mu se, ne počinje izvanjskim stvarima, nego najprije mišljenjem. Prije djela dolazi misao, kao što i prilagođavanju svijetu prethode misli.

9.2.3 Promjena po novom načinu mišljenja

Bog nas želi promijeniti. Želi da postanemo ono što jesmo! Krist treba sve više poprimati oblik u nama. Krist treba rasti, a mi se umanjivati. Živjeti kao svijet (u njegovu načinu mišljenja i u njegovoj izvanjštini) upravo je suprotno od onoga što Bog želi postići. Kako se to može dogoditi? Na temelju onoga što je već objašnjeno u poglavljima 5 do 8 sada se događa postupna promjena, proces duhovnoga rasta i posvećenja. Čovjek koji je upravo došao do vjere još uvijek ima svoje stare i uobičajene obrasce mišljenja. Oni se ne brišu pritiskom na tipku. Procesom obnove zamjenjuju se mišljenjem koje oblikuje Bog.

Pavao više puta govori o neprestanom procesu obnove. Misli se na više od pukoga misaonog procesa:

- 2 Kor 4,16: svakodnevna obnova nutarnjega čovjeka u napetosti između patnje i slave
- Ef 4,23: Neprestano se obnavljajte u svome mišljenju.
- Kol 3,10: Novi se čovjek neprestano obnavlja.

Preobrazba počinje od našega mišljenja. Um (grč. *nous*) obuhvaća svijet misli, razum, mišljenje, razumijevanje, središte mišljenja. Iza pojma „um“ krije se više od pukoga mišljenja, od same racionalnosti. Srce, koje u Bibliji također označava mišljenje i volju (ponekad i osjećaje), ne može se odvojiti od pojma uma. Um je upravljačko središte za mišljenje, htijenje i djelovanje. U tom se upravljačkom središtu odvijaju procesi razvrstavajućega, vrednujućega i otkrivajućega mišljenja te odlučivanja. Djelovanje je posljedica mišljenja i odlučivanja. „Um je … mjesto na kojem se odvija proces spoznaje i iz kojega dolaze misli. On je u doslovnom smislu ‚odlučujuće‘ mjesto za naše djelovanje, a time i za praktičnu etiku u cjelini.“[50]

50. Jürg Buchegger, *Ein Mensch, was ist das?*, Wuppertal, 2004, str. 211.

9.2.4 Metamorfoza

To je riječ koja u grčkom tekstu stoji za „preobrazbu“. Obnova mišljenja dovodi do preobrazbe. Pojam metamorfoza koristan je u okviru naše teme. Tu riječ poznajemo iz životinjskoga svijeta. Znamo da leptir prolazi jedan od najzapanjujućih procesa preobrazbe. Iz gusjenice koja puže (i koja ne izgleda uvijek lijepo) preko stadija kukuljice razvija se leptir koji leti. To je programiran proces koji traje, ali ga se ne može zaustaviti. Zapanjujuće je da i mi trebamo i možemo proći tako radikalnu preobrazbu. To pokazuje da je promjena kakvu Bog želi uvijek moguća. Ništa nije isključeno iz nje. Izgovor da je ovo ili ono takvo i da će takvo ostati ne vrijedi kad se pomisli da ružna gusjenica može postati prekrasan leptir. Kukac ostaje kukac, ostaje isto živo biće. Ali potpuno se mijenja. Nije li to slično sili evanđelja, koja čovjeka može stvarno i duboko (u srcu i u njegovu mišljenju) promijeniti?

Ista riječ „metamorfoza“ upotrebljava se kad se Isus na gori preobraženja pred učenicima preobrazi i poprimi svjetlosni sjaj Božje slave. U drugom se kontekstu ista riječ upotrebljava u odnosu na nas: „A mi svi, otkrivenim licem promatrajući slavu Gospodnju, *preobražavamo se* u istu sliku iz slave u slavu, kao od Gospodina, Duha“ (2 Kor 3,18). Naša „metamorfoza“ ima za cilj Kristov uzor. Taj se Božji cilj ne može dovoljno naglasiti i ponoviti. To nije pusti san ni nedostižan cilj, nije nova iluzija kojom nas Bog želi frustrirati. To je njegov plan i njegova volja, u kojoj ima veliku radost koju nam želi prenijeti. Zato će i uspjeti. Ako to želimo i ako promatramo Isusa Krista (bavimo se njime i njegovom riječju te njegovim kraljevstvom), ako je on naš cilj, ako on doista ispunja naš život, onda je proces preobražavanja ispravno programiran.

9.2.5 Zašto obnova?

Od rođenja, po naravi, imamo mišljenje i um kojemu u središtu nije Bog, nego on sam. Kad se čovjek obrati, Bog stvara nešto novo u njemu, sjeme riječi niče u njegovu srcu; Krist je sada njegov život. Taj život sada mora rasti, kao što je to slučaj s djetetom. Taj se rast tiče nutarnjega čovjeka, a u to je uključen i um. Taj proces obnove traje cijeli život. Rast se događa na temelju novoga bića u Kristu. U Kristu smo u jednom trenutku pravedni i sveti pred Bogom. To ne treba ostati samo izraz našega položaja, nego treba prožeti naš svakodnevni život. Za to je potrebna stalna obnova koju čini sam Bog i koja posve uzima u obzir situaciju u kojoj se nalazimo, okolinu u kojoj živimo i

naše vlastite osobine (karakter, temperament, darove, slabosti, našu životnu situaciju itd.) i prilagođena je tim okolnostima.

9.2.6 Kako se događa obnova?

Ona se događa po samome Bogu. Preobrazba je zapovijed: trebamo dopustiti da se ona dogodi s nama. Obnova je Božje djelo. Mi je ne možemo ostvariti. Naša se zadaća sastoji u tome da Bogu predamo cijelo svoje postojanje i da se ne suobličujemo svijetu. To je naš doprinos tom procesu obnove. Ako se previše bavimo svijetom, ako svjetovne načine mišljenja puštamo u svoje upravljačko središte za mišljenje, htijenje i djelovanje i ako se prilagođujemo, onda se i mi mijenjamo i (polako, ali sigurno) pokazujemo suobličenost svijetu. To se događa iznutra, a zatim, kao neizbježna posljedica, i izvana. Taj se proces često odvija postupno, gotovo neprimjetno. Otrov svijeta polako ubija duhovni život, tako da čovjek taj proces jedva opaža.

Nasuprot tome stoji život u „Božjem svijetu", u njegovu kraljevstvu, u zajedništvu s Bogom, gdje dopuštam da on sam ispunja, uređuje i usmjerava moje mišljenje. I u tom slučaju ni sam ne opažam nužno proces obnove.

Čime se događa obnova? O tome se ovdje ne govori. To je suvereno Božje djelovanje. On upotrebljava Božju riječ, izravno čitanu ili slušanu u propovijedanju. On upotrebljava tišinu, molitvu i klanjanje, svjesno prihvaćanje obnove i ispravljanja. On upotrebljava zajedništvo vjernika. On koristi svaku životnu situaciju, svako iskustvo. Sve je to Očev odgoj, izobrazba i pouka. Dakle, ja tu obnovu mogu ubrzati i podupirati, ali isto je tako mogu i spriječiti. Mogu odlučiti postati suobličeniji svijetu, kao što mogu postati sličniji Isusu. Pred tom odlukom ne stojimo samo jednom, nego zapravo svaki dan.

9.2.7 Svijet misli kao bojište

„Mislim, dakle jesam!" Naše su misli šifre, odnosno kod našega života. Utjecati na njih ili ih čak usmjeravati najveći je cilj Božjega neprijatelja. Tko vlada upravljačkim središtem, ima sve u rukama. Ni to ne mora nužno obuhvatiti sva područja života, ali može imati dalekosežan utjecaj na naše ponašanje. Đavao može postići da jednim velikim korakom ili kroz dulje razdoblje mnogim malim koracima podigne utvrde u našem svijetu misli (2 Kor 10,3-5):

> **„Jer premda hodimo u tijelu, ne borimo se po puti; jer oružje naše borbe nije tjelesno, nego je silno po Bogu da ruši utvrde** *(bedeme),* **dok**

rušimo umovanja i svaku visinu koja se diže protiv spoznaje Boga i zarobljujemo svaku misao u poslušnost Kristu.“

„Prvi ciljevi borbe koji moraju biti razoreni jesu ‚utvrde‘ u našim glavama. Pravo značenje grčke riječi koja je ovdje upotrijebljena jest ‚bedem‘. Bedemi su negativni obrasci mišljenja koji su se u naš mozak urezali ili neprestanim ponavljanjem ili nekim traumatskim događajem.“[51]

Obrasci mišljenja i uobičajeni načini ponašanja ili reakcije nastaju, među ostalim, zbog vanjskih utjecaja: „Ti su utjecaji okoline doduše bili kratki, ali trajni. U njih spadaju, primjerice, određeni događaji, mjesta i susreti te osobna iskustva. Osim toga, oblikovale su nas pročitane knjige, pogledani filmovi, glazba koju rado slušamo … Razvili smo metodu – koja možda odgovara Božjoj volji (a možda i ne) – kako obrađujemo te stvari i kako rješavamo sukobe koje su one izazvale. Trajni utjecaji u vašem životu dolaze iz dugotrajnih odnosa s vašom okolinom, kao što je utjecaj obitelji, prijatelja i poznanika, susjeda, učitelja, kolega s posla.

Pri duhovnom novom rođenju doduše su svi vaši grijesi oprani, ali vaši dosadašnji obrasci mišljenja i ponašanja, nastali prilagodbom vašoj okolini, ostali su ukorijenjeni u vašoj puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘). Čovjek doista može biti nanovo rođen i ipak i dalje njegovati svoj dosadašnji ‚ateistički‘ način života (to jednako vrijedi i za one koji su odrasli u kršćanskoj okolini; primjedba autora). Zato nas Pavao usrdno opominje da se mijenjamo obnovom svoga mišljenja (Rim 12,2).“[52]

Sve što smo navikli i naučili može se promijeniti obnovom koju sam Bog želi provesti u našem mišljenju i životu ako mu to dopustimo. Postoji Božje oružje koje nam pomaže promijeniti (djelomično) tjelesno programiranje našega mišljenja.

9.2.8 Kako možemo dobiti bitku?

Najprije nam je potreban gore spomenuti temeljni stav predanja Bogu – i odbacivanja svijeta. Biblija daje i daljnje upute:

- dopustiti da nas ispuni Božja riječ (redovitim) čitanjem Biblije
- dopustiti da vlada Kristov mir (Kol 3,15)
- dopustiti da Kristova riječ obilno prebiva u nama (Kol 3,16).

51. Neil T. Anderson, *Neues Leben – neue Identität*, 1994, Lage, str. 153.
52. Neil T. Anderson, *nav. dj.*, str. 155.

Bedemi i umovanja najčešće su Sotonine laži. Da bismo razotkrili te laži, upotrebljavamo oružje svjetla i pravednosti. Kad se pojavi neka misao ili neki obrazac mišljenja, kad neki bedem otvori svoja vrata za juriš, onda je hitan poziv usmjeren na to da tu misao odmah zarobimo u poslušnost Kristu. Krist je jači. On je pobjednik.

Primjeri bedema laži:

- Strah i sumanute predodžbe
- Strah od budućnosti i strah od neuspjeha
- Kompleksi manje vrijednosti i problemi sa samopoštovanjem
- Nemir i nervoza
- Kušnje u mislima
- Opsesivne predodžbe
- Ovisnosti o ljudima, stvarima, predmetima, dobrima, imetku, ljudskim sigurnostima i užicima.

Sve te laži moramo razotkriti i zarobiti pod Kristov autoritet. U mnogim se slučajevima odgovor sastoji u tome da smo sigurni u Kristu i zauvijek Božja ljubljena djeca te da znamo za Božju brigu. Grijeh više nema pravo tlačiti nas i mučiti. Krist nas je oslobodio.

9.2.9 Sanjarenja i maštanja

Sposobnost ljudskoga mišljenja dojmljiva je. U mislima čovjek može putovati a da za to ne plati ni centa. Može si izgraditi paralelni svijet u kojem si ispunja želje koje su mu u stvarnom životu bile uskraćene: može biti zvijezda, dobiti na lutriji i imati savršenu obitelj, drugu ženu ili drugoga muža; sve to i još mnogo više moguće je u mislima. Ali pazimo! Te misli ne samo da kradu vrijeme nego nam i prikazuju svijet koji ne postoji. Ti snovi i želje, kad se učvrste u navike, utjecat će na naše mišljenje i odlučivanje. Mi sami smo središte tih snova! Opasno je zamišljati akcije koje se odvijaju samo u svijetu snova. Čovjek gubi vezu sa stvarnošću.

„Ljudski je um um koji luta, a um koji luta nesretan je um."[53] Američki su istraživači u jednom istraživanju došli do zapanjujućega rezultata. Prema njemu, ljudi su pola vremena duhom odsutni. Prepuštaju se svojim mislima, razmišljaju o ovome i onome ili jednostavno sanjare. Problem je u tome što misaono lutanje očito čini nesretnima. Iako ta tvrdnja ne vrijedi uvijek, ona nas potiče na razmišljanje o tome da neprijatelj naših duša na taj način može nanijeti štetu.

53. Autor nepoznat.

Što činimo protiv toga? Nekoliko savjeta koji pomažu svladati silu teže i vlastitu dinamiku našega svijeta misli:

- Sasvim općenito i uvijek vrijedi: usredotočimo se na ono što sada činimo, dakle na trenutak, kako bismo dobro obavili svoje zadaće i obveze!

Kad smo slobodni činiti što želimo:

- Molimo se za sve što nam padne na pamet! Učinimo od svega molitvu!
- Čitajmo Bibliju ili neku duhovno vrijednu knjigu!
- Učimo napamet biblijske retke kako bismo i bez Biblije u ruci mogli razmišljati o Božjim riječima! Možda ćemo još doživjeti vrijeme bez Biblije!
- Razmišljajmo o tome kako danas možemo učiniti neku službu za Gospodina Isusa!
- Razmišljajmo o Gospodinu Isusu, o nekom događaju iz evanđelja kojega se sjećamo!
- Ustanimo i učinimo nešto aktivno! Krećimo se, poduzmimo nešto!
- Potražimo razgovor! Nazovimo nekoga i pitajmo ga kako je!

9.2.10 Božja volja – provjerena i ocijenjena kao dobra!

> **… da biste mogli prosuditi što je dobra, ugodna i savršena volja Božja.**

Božja volja u suprotnosti je s vijekom ovoga svijeta. Tom vijeku (ljudima ovoga svijeta) prilično je svejedno što Bog želi. Ali to je igra s vatrom – u pravom smislu riječi. Ivan to kaže ovako (1 Iv 2,15-17):

> **„Ne ljubite svijeta ni onoga što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, u njemu nema Očeve ljubavi; jer sve što je u svijetu – požuda puti i požuda očiju i oholost života – nije od Oca, nego je od svijeta. I svijet prolazi i njegova požuda; a tko vrši volju Božju, ostaje dovijeka.“**

Svijet ima rok trajanja. A tko dobro pogleda, vidi da je taj rok gotovo istekao. Svijet koji je čovjek sebi izgradio osuđen je na propast. Na njemu i u njemu nema ničega što bi opravdalo produljenje roka. Na njemu se osjeća miris smrti. I čini se da danas ima kršćana koji više ne osjećaju taj zadah truljenja.

Samo je Bog dobar i savršen, što vrijedi i za njegovu volju, koja je uz to i ugodna. To podsjeća na žrtve SZ, koje su morale biti bez mane i besprijekorne. Samo su se one smjele prinositi. Tako, uz spoznaju Božje volje u svim životnim prilikama, cijelo naše postojanje u tijelu (čemu pripada i nutarnji čovjek) treba biti prineseno Bogu kao žrtva. Stalna obnova našega uma omoguć

uje spoznaju Božje volje. Kontrolni popisi i dobri savjeti mogu biti korisni, ali Bog želi i u našem mišljenju stvoriti preduvjete za to da spoznamo njegovu volju.

9.3 Rim 13,13-14: obući se u Krista – ne brinuti se za put

> **Hodimo pristojno kao po danu; ne u raskalašenim gozbama i pijankama, ne u bludnim djelima i razvratu, ne u svađi i zavisti** *(ljubomori);* **nego se obucite u Gospodina Isusa Krista i ne brinite se za put da biste zadovoljavali njezine požude.**

Prije nego što završimo proučavanje Poslanice Rimljanima, pogledajmo još ovo mjesto, jer je ono jedino nakon 8. poglavlja koje spominje „put".

Božji cilj za nas ostaje do našega posljednjeg dana: on nas želi preobraziti u sliku svoga Sina. Nije riječ o kopiji Isusova života; ne trebamo postati tesari. Riječ je, štoviše, o tome da u svome životu, u skladu sa svojom pojedinačnom osobnošću, sve više poprimamo Isusov lik. To obuhvaća njegovu ljubav, njegovu istinu, njegovu pravednost – u konačnici sve što kod njega možemo prepoznati kao moralne crte njegova bića. On nam je već dodijelio novi život; sada tom životu moramo dati prostora da se razvija i dopustiti da Gospodin u našem životu postane velik, a sami se povući.

Ova nas riječ poziva da se obučemo u Gospodina Isusa Krista kao u haljinu. To je doista snažna metafora koja se dalje ne opisuje. U noći bezbožnoga svijeta grijeh se događa u svakom obliku, pri čemu se čovjek ne libi ni javnosti. Nasuprot tome stoji Božja volja, koja sve odlučuje. Na nama se ne treba vidjeti put, time što popuštamo njezinim požudama, nego Isus Krist.

I ovdje se upozorava na to da se u mislima može mnogo toga dogoditi i dopustiti prije nego što požuda doista bude zadovoljena i čovjek podlegne kušnji. Za put se ne smije brinuti niti je se smije njegovati. Schlachter (njemački prijevod Biblije) prevodi nedvosmisleno: „Ne njegujte put do raspaljivanja požuda" (Schl 2000). Trebamo umrtvljivati misli i djela puti! Potreban je beskompromisan stav, koji je Pavao opširno opisao u Rim 8. „Želja za ugodnim životom bez sukoba može nas zavesti da izbjegavamo važne odluke i posljedice kako bismo poštedjeli svoju put. Time ćemo je, međutim, neizbježno njegovati i ona će nesmetano donositi plodove. Ako se put brižno njeguje, ona će uspostaviti svoju diktaturu u našem životu. Ako je se nedosljednošću štedi i ako se njezina žudnja utoli, postajat će sve gladnija i strastvenija. Njegovanje puti ne služi (kako se danas tako često tvrdi) prihvaćanju samoga

sebe i razvoju osobnosti, nego raspaljuje požude koje se protive Božjim mislima.“[54]

9.4 Zaključak

Tko svoje tijelo i život prinosi na Božji oltar, gubi svoj život, svoj život usmjeren na sebe. Ali što, po smislu, kaže Gospodin Isus? „Tko izgubi svoj život usmjeren na sebe, dobit će ga“ (usp. Lk 9,24; 17,33). Jim Elliot je napisao: „Nije luda onaj koji daje ono što ne može zadržati da bi stekao ono što ne može izgubiti.“[55]

Ako smo voljni, Bog će i dalje preobražavati naše mišljenje. Tada ćemo doći dotle da nam se, dok vršimo volju *Božju*, čini kao da vršimo *svoju* volju. To je zakon slobode (Jak 1,25; 2,12): dragovoljno i od srca htjeti ono što Bog hoće. To je jedini život koji se isplati. A tko vrši volju Božju, ostaje dovijeka!

54. Walter Nitsche, *Versagen und innere Zerrissenheit*, str. 76.
55. Izvorni tekst glasi: „He is no fool who gives what he cannot keep to gain what he cannot lose.“

10. Staro i novo – pregled

Staro	Novo	Biblijska mjesta
Staro je prošlo	Novo je nastalo	2 Kor 5,17
U Adamu	U Kristu	Rim 5,12 – 8,11 i dr.
Grješnici	Pravednici	Rim 5,19
Stari čovjek	Novi čovjek	Rim 6,6; Ef 4,20-24; Kol 3,9-11
Tijelo grijeha	Svoje tijelo i svoje udove prinijeti Bogu	Rim 6,6.12-23; 8,13; 12,1-2
U puti	U Duhu	Rim 8,8-9
Zakon grijeha i smrti	Zakon Duha života	Rim 8,2
Put (u nama)	Duh Sveti (u nama)	Rim 8,1-11; Gal 5
Grijeh – pod njegovom vlašću, prodani pod njega	Umrli grijehu: novost života; „živi od mrtvih“	Rim 6 (i Rim 8)
Duhovna smrt	Novi duhovni život, oživljeni	1 Kor 15,45; 1 Iv 3,14; Ef 2,5; i dr.
Put (ne koristi ništa; takav čovjek ne može ispuniti Božji Zakon)	Rođeni nanovo	Iv 3; 6,63 Rim 8,7
Na kraju: smrt	Na cilju: vječni život	Rim 6,21-23
Umiranje	Obnova	Rim 6,21; Ef 4,22-24
Zemaljsko – udovi koji su na zemlji: bludnost, nečistoća, strast, zla požuda, lakomost, gnjev, srdžba, zloća itd.	Nebesko – poziv, cilj	Kol 3,1-11; 1 Kor 15,48-49
Ispunjeni sobom: u nama nema ničega dobroga dok Krist nije u nama.	Krist u nama	Kol 3,11; Gal 2,19-20; i dr. Rim 7,18

11. Što je put?

Put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') kršćani često nazivaju „starom naravi", za razliku od „nove naravi" koju smo dobili u novom rođenju. Drugi su opisi: *Adamova narav*, *grešna narav*, *tjelesna narav*, *ljudsko*, odnosno *samovoljno*, *grešno, staro* ili također *zemaljsko biće*. Iako su ti pojmovi korisni, NZ to uvijek naziva „put".

„Put" označava obilježenost čovjeka koju je prouzročio grijeh, kako je ukotvljena u njegovu tjelesnom i psihičkom postojanju.[56]

Riječ *put* (*sarx*) pojavljuje se u različitim značenjima. U većini slučajeva riječ je o čovjeku. Smisao riječi mora se razjasniti u pojedinom kontekstu. Pritom može biti riječ o moralnom, odnosno o stvorenjsko-materijalnom ili o prolaznom (Iz 40,6-8), bespomoćnom (Jr 17,5.7), odnosno slabom vidu ljudske puti, o bračnom zajedništvu (Post 2,24; 1 Kor 6,16), o obiteljskom srodstvu (Rim 1,3; 9,3) ili o čovječanstvu u cjelini (Rim 3,20). Pavao tu riječ ukupno 78 puta (od toga 63 puta u Poslanicama Rimljanima i Galaćanima) upotrebljava kao oznaku palog i grešnog ljudskog bića.

Pavao, dakle, pojam „put" upotrebljava u moralnom smislu. U tom ga značenju upotrebljavaju i Petar (1 Pt 2,11; 2 Pt 2,10.18) i Ivan (1 Iv 2,16). Jakov govori o požudi (Jak 4,1-3).

Pojam „put" – za razliku od „Duha" – ima središnje značenje za temu „promjene strane". Glavna tvrdnja, kad je riječ o sukobu u kršćanskom životu, jest Pavlova konstatacija:

„**Put žudi protiv Duha, a Duh protiv puti; jer se oni protive jedno drugome**" (Gal 5,17).

U kršćaninovu životu ne stoje jedna nasuprot drugoj dvije strane kakve u svakom čovjeku više ili manje postoje. Nije riječ jednostavno o hrvanju između lošega i dobroga koje se u svakom čovjeku više ili manje odvija. Ovdje je riječ o drugoj dimenziji: Duh je Duh Sveti, sam Bog, koji se nastanio u životu čovjeka koji je došao do vjere, u životu kojim je vladala put. Put je onaj sastavni dio ljudskoga bića koji je u kršćaninu nakon njegova novog rođenja još preostao od staroga života u Adamu.

U svakodnevnom se životu ta riječ (njem. *Fleisch*, grč. *sarx* – ‚meso') upotrebljava kad je riječ o mesaru i o hrani, a i u anatomiji, kad je riječ o ljudskom tkivu. Oboje odgovara upotrebi te riječi u Bibliji. Često se jednostavno misli

56. Roland Antholzer, Gemeindeorientierte Initiative für biblische Beratung e.V. (GIBB).

na ljudsko tijelo (npr. Rim 2,28). Ali značenje riječi nadilazi čistu tvarnost. Put (čovjek u svome zemaljskom postojanju) nije samo slaba, krhka i prolazna. Ona je, štoviše, zbog grijeha poprimila crte koje su suprotne Božjoj naravi. Značenje puti, kako je Pavao upotrebljava u Rim 7 i 8 te drugdje, ne opisuje tvarni vid čovjeka, nego njegov moralni i etički vid. Put dakle znači krhkost ljudskoga postojanja i palost ljudske naravi. „Put je ljudska narav kakvom je postala zbog grijeha.“[57]

Moralni i etički vid opisuje *kakav* je čovjek: koja je njegova motivacija, koji su njegovi ciljevi, kako se ponaša prema Bogu, kako prema bližnjima? Riječ je o njegovu biću, njegovoj vrsti, njegovoj naravi u moralnom smislu, mjereno Božjim bićem i Božjom naravi. Put (dakle biće i životna usmjerenost čovjeka) nije okrenuta pravomu Bogu, iako može biti religiozna. Gospodin Isus pokazao je Nikodemu da je potrebno novo rođenje, jer ono što je rođeno od puti, put je (Iv 3,5-8). Budući da put u odnosu prema Bogu ne koristi ništa (Iv 6,63), potrebno je rođenje od Boga, od Duha, da bi se stvorilo nešto novo.

11.1 Grijeh i put

Grijeh je načelo koje je usmjereno protiv Boga i odbacuje njegov monopol autoriteta. To je načelo postojalo već kad još nije bilo „puti“ u smislu stvorenih ljudi, stvorenja od krvi i mesa. Đavao, možda najviše stvoreno duhovno biće, slijedio je to načelo zloupotrijebivši svoju slobodu. Adam, prvi čovjek, otvorio je grijehu vrata prekršivši jednu jednostavnu zapovijed. Time je grijeh ušao u čovjeka, i to sve do njegova najdubljeg bića i postojanja (u njegovo srce). Otada grijeh prebiva u svakom čovjeku (Rim 7,17); on je *grješnik*. Adam je svoju narav predao svim svojim potomcima. Tako smo postali grješnici rođenjem.

Put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘) je čovjek, njegovo biće, njegova pojedinačna osobnost, koju određuje grijeh koji u njemu prebiva. To Pavao sažima kad kaže: „Ja … sam tjelesan, prodan pod grijeh“ (Rim 7,14). Grijeh je ovdje gospodar i nadglednik robova, a put (dakle čovjek) njegov sluga. Grijeh i put usko su isprepleteni, gotovo zamjenjivi.

Put nije samo načelo pobune protiv Boga (kao grijeh), nego označava i svakoga čovjeka bez Krista u njegovoj individualnosti. Put je spoj osobina osobnosti i karaktera. Put je u moralnom pogledu oruđe grijeha. Moja put, tj. moje tijelo, porobljena je grijehom. Grijesi se čine tijelom (dakle rukama, nogama i jezikom). Tako tijelo nije samo neutralno oruđe, nego je i obilježeno grešnim navikama, požudama i užicima.

57. William Barclay, *Fleisch oder Geist*, Augsburg, 1968, str. 19.

11.2 Put i čovjek koji ne vjeruje

„Puti“ se ni na jednom mjestu ne može pripisati ništa pozitivno. Iz Božje perspektive put je nepopravljiva. Prvi nagovještaj toga značenja puti, koje se opširno razvija tek u NZ, jest Božja izjava o čovjeku neposredno prije potopa: „I Bog pogleda zemlju, i gle, bila je pokvarena; jer je sva put pokvarila svoj hod na zemlji“ (Post 6,12; vidi i redak 3).

Čovjek koji ne vjeruje jest „po puti“ i „u puti“ (Rim 8,5-8). Cijelo je njegovo postojanje, s obzirom na Božju svetost i pravednost, samo „put“, tj. ništa drugo nego grešno biće koje određuju vlastito mišljenje, požude (nedopuštene želje) i nagoni. Nevjernik se ne naziva tjelesnim. Taj se pojam upotrebljava samo za kršćane koji slijede staro biće, iako bi zapravo, po Duhu koji u njima prebiva, trebali živjeti duhovno (1 Kor 3,1).

Čovjek daleko od Krista gleda na ono što je pred očima (dakle vidljivo). Za zemaljskim, odnosno ovostranim stvarima teže narodi (koji se zapleću u „brige … života“[58]), ulažući sve u to, a ne shvaćajući da je Bog darovatelj svih stvari (Mt 6,32). U tom je smislu put usmjerena na ovostranost i na vidljivo. Ona je privezana uz vidljivo – uz ono što je naizgled sigurno. I to je obilježje puti koje se na prvi pogled ne prepoznaje kao takvo, jer *tjeskobnu brigu* za svoje postojanje često pozitivno smatramo ozbiljnim osjećajem odgovornosti.

11.3 Put i kršćanin

Kršćanin više nije „u puti“, on je „u Kristu“ i „u Duhu“. Ali put je još prisutna u nama, doduše više ne u onom položaju u kojem smije određivati naše mišljenje i djelovanje. Ona ostaje smrtni neprijatelj Duha Svetoga, a time i kršćanina. Ona čak još uvijek ima mogućnosti odrediti i obilježiti život kršćanina ako ne prihvatimo ono što je Bog učinio za nas i ako sami ne primijenimo smrtnu presudu na djela puti (Rim 8,13). Bog je u Isusu osudio i razapeo grijeh i put. To smo prihvatili u vjeri i kao takvu promatramo put u nama. Ipak je ona još u nama, nepromijenjena u svojoj vrsti. Mnoga izričita upozorenja da dosljedno postupamo s požudom puti (naime da puti ne damo mjesta) pretpostavljaju da je ta put još u nama.

Isus je Nikodemu potvrdio beskorisnost i nesposobnost puti. „Isus opet dolazi do srži problema i pokazuje potpunu nemogućnost da se put učini duhovnom. Ono što je rođeno od puti, put je i nikada neće biti ništa drugo. Može to biti dobro obrazovana put, kultivirana put, put s velikim životnim

58. Usp. Lk 8,14.

iskustvom, moralno dobra put, dapače i religiozna put, a ipak ostaje put.“[59]

„Put ostaje grešna! Jesmo li se sasvim svjesno pripremili na to da u svome zemaljskom stanju imamo ‚put‘ koja još uvijek ima volju protiviti se Božjem Zakonu i rado se nudi kao oruđe za grijeh? Jesmo li spremni na to?“[60]

Ipak, samu prisutnost puti i njezine znakove života ne smijemo već nazivati grijehom. Grijeh se događa kad popustimo puti i pustimo da njezini poticaji i djela djeluju, a ne umrtvimo ih. S vremenom ćemo sve više spoznavati potpunu i nepromjenjivu pokvarenost svoje puti, a da pritom ne živimo po puti. Put je kao zvijer, hobotnica s mnogo pipaka. Što više duhovnoga razumijevanja dolazi u naš život, to jasnije postajemo svjesni potpune izopačenosti naše vlastite puti. Ta bi spoznaja samih sebe trebala rasti usporedno sa spoznajom milosti i ljubavi u kojoj je Krist umro za nas. Tko je razočaran zloćom i pokvarenošću svoje puti, još nije shvatio da se od puti ništa ne može očekivati i da je ona nepopravljiva.

Bog je odlučio ne ukloniti put iz nas. Prisutnost i agresivnost puti u vjerniku očito su nužne za duhovni rast:

- Ona otkriva našu unutarnju slabost.[61]
- Ona ubija naš ponos i našu aroganciju.
- Ona nas uvijek iznova ponizuje.
- Ona nas neprestano potiče da zazivamo Boga u pomoć.
- Ona nam pokazuje beskorisnost ljudskoga napora.
- Ona nas uči da se pouzdajemo samo u Gospodina.
- Ona nas vodi do toga da ljubimo Spasitelja, koji nas je spasio od grijeha.
- Ona nas dovodi do života neprestanoga pokajanja.
- Ona nas čini budnima prema napadima grijeha.
- Ona potiče čežnju za nebom.
- Ona nas potiče da se poslužimo svim mogućnostima Božje milosti.
- Ona nas ohrabruje da razvijamo svete (ili dobre i duhovne) navike.
- Ona nas potiče da prihvatimo pomoć svoje braće i sestara.

Put nas navodi da svakodnevno tražimo rješenja, i to u svjetlu onoga što nam Bog o tome kaže u svojoj riječi. Ne trebamo čekati na iznenadno čudo. Bog probleme koji imaju veze s našom puti ne „otklanja čarolijom“, jer trebamo i možemo djelovati, budući da nam je dao ono što nam treba za pobjednički život.

---

59. Ruth Paxson, *Life on the Highest Plane*, str. 190.
60. Walter Nitsche, *Versagen und innere Zerrissenheit*, str. 11.
61. http://www.keepbelieving.com/sermon/2001-08-26-Full-Speed-Ahead-One-Step-at-a-Time-How-You-Can-Walk-in-the-Spirit-Every-Day/

To ćemo osobito produbiti u sljedećem poglavlju. Pritom će više puta doći do ponavljanja. To vrijedi i za poglavlja koja slijede. Sva poglavlja u konačnici obrađuju jednu temu, ali iz različitih kutova gledanja. Budući da je riječ o *jednoj* temi – promjeni strane, od Adama do Krista –, pri razradi jednoga kuta gledanja ponovno ćemo se baviti različitim pitanjima kojima smo se već bavili. Jedan kut gledanja oslanja se na druge kutove gledanja ili vidove. Jedan se vid ne može objasniti odvojeno od ostalih.

12. Put protiv Duha

Put žudi protiv Duha, a Duh protiv puti; jer se oni protive jedno drugome.
Gal 5,17

Galaćani su dojmljivo doživjeli što je evanđelje učinilo: bili su opravdani i primili su Duha, koji je znakovima i čudesima potvrdio da je sam Bog izvor slavne poruke evanđelja. Ali što se dogodilo? Judaizanti, koji su djelovali kao učitelji Zakona, išli su za Pavlom i pokušavali u novoosnovanim crkvama uvesti Mojsijev Zakon. Prikazivali su Zakon kao nužan za spasenje i za život, a osobito su kršćani židovskoga podrijetla na to vjerojatno reagirali pozitivno. To je razlog Poslanice Galaćanima, u kojoj Pavao snažno istupa protiv toga: dira se u temelje evanđelja kad se evanđelju primiješa Zakon. Sa Zakonom i evanđeljem sudaraju se dva nespojiva svijeta.

12.1 U čemu je bio problem?

Ponovnim uvođenjem Zakona Galaćani su pali natrag u vrijeme Zakona, a time i tjelesnoga života. Utekli su se Zakonu tvrdeći da je on nužan za spasenje i kao mjerilo života. To su mišljenje vjerojatno zastupali i pred Pavlom. Ali apostol im jasno pokazuje da na tom putu neće biti spašeni. Nadalje (a to se tiče naše glavne teme) pokazalo se da nisu mogli držati Zakon. Ponašali su se jedni prema drugima poput grabežljivih zvijeri koje jedna drugoj takoreći vade oči i proždiru se. Pavao pomalo ironično kaže da trebaju paziti da se međusobno ne pojedu. Tako stavlja na stup srama činjenicu da su njihova ljubav prema Zakonu i njihova tobožnja vjernost Zakonu bile kontraproduktivne. Od toga nije bilo ništa dobro. Galaćani su zaboravili da je vrijeme Zakona, a time i puti, prošlo. Stari je sustav ukinut. Sada je nastupilo doba Duha i slobode.

Put (stara pala Adamova narav) treba Zakon i njegove zapovijedi i zabrane. Ali ona jest i ostaje nemoćna: nije zakazao Zakon, nego čovjek. Što Pavao stavlja nasuprot tome? Božjega Duha. Poslanica je dojmljiva obrana Božjega Duha kao zamjene za Toru! Božji Duh, kojega je Krist poslao, dostatan je za sve! Po njemu živimo i hodimo, kaže Pavao. Krist je središte, temelj našega opravdanja; Duh je onaj po kojemu živimo i oblačimo Kristov lik. Ali cilj nije bezakonje; Kristov zakon sada po Božjem Duhu postaje stvarnost u našoj svakidašnjici.

12.2 Djelovanje puti

Aluzija na divlje zvijeri djelomično nam pokazuje kakva je naša put. Put je nalik velikoj mački grabežljivici, uvijek u potrazi za plijenom i prevlašću. U cirkusu takve velike mačke ukroćuje krotitelj, što uspijeva samo sigurnim nastupom i neprestanim nadzornim kontaktom pogledom. Taj je stav uzor i za nas. O tome kasnije više.

Budući da su Galaćani ljubili Zakon umjesto Duha, pojavila su se djela puti. Njihov je suživot bio određen tjelesnim (dakle grešnim) ponašanjem. Pavlu u sukobu između Duha i puti nije riječ o onome što se događa *u nama*, nego o onome što se događa *među nama*. U tom sukobu nije riječ o pažnji usmjerenoj prema unutra i o promatranju samoga sebe – o onome što se odvija u meni –, nego o ponašanju koje drugi osjete: ili častohleplje i zavist ili spremnost da se nosi teret drugoga (5,26 – 6,2). Izvor prvoga je put. Duh želi dobro za drugoga, kako je to ostvareno po Isusu Kristu. Zato Krist u nama treba poprimiti oblik po plodu Duha, koji nije ništa drugo nego izraz njegova bića. Mrtva djela puti, koja svjedoče o Adamu osuđenom na smrt, trebaju biti izgnana iz zajedništva vjernika. To funkcionira samo djelovanjem Duha. Božanski plod neće rasti vlastitim naporom, nego ga čini Bog, koji jedini daje rast.

Duh i put nalaze se u beskrajnom sukobu. Riječ je o dvama velikim načelima koja s jedne strane zastupa grešna narav, a s druge strane Božji Duh. Pogođeni smo svi osobno, jer u nama još prebiva put. A sveti Bog hvata se s njom u koštac tako što šalje svoga Duha Svetoga. Zapanjujuće! Toliko snage mora biti potrebno – sam Bog silazi k nama da preuzme tu borbu.

Sukob između Duha i puti u Poslanici Galaćanima ne cilja u prvom redu na to da u našim grudima kucaju dva srca. On ne naučava neprekidan sukob u našoj nutrini (slično kao što je opisano u Rim 7). Riječ je, štoviše, najprije o ponašanju Božjih ukućana jednih prema drugima. Nije riječ o onome što doživljavam kad sam sam, nego o tome kakvi smo kad njegujemo zajedništvo jedni s drugima. Naravno, riječ je i o sukobu u nama, jer i sami imamo put u sebi, dok u isto vrijeme u nama prebiva Božji Duh. Poticaji puti postoje, eto, i kad smo sami.

Nakon ovoga brzog ulaska u Poslanicu Galaćanima u okviru nadređene teme najprije ćemo iz poslanice skupiti ono što smo postali kao kršćani. Sukob između Duha i puti Pavao obrađuje tek na kraju poslanice.

12.3 Kršćanin u Poslanici Galaćanima

- Isus je samoga sebe prinio kao žrtvu za naše grijehe (1,4).

- izbavljeni iz sadašnjega zlog svijeta (ili sadašnjega vijeka) (1,4)
- sloboda u Kristu Isusu (2,4; 5,1)
- opravdani vjerom u Krista (2,16-17)
- umrli Zakonu (2,19)
- živjeti za Boga (2,19)
- razapeti s Kristom (2,19)
- Krist živi u vjerniku (2,20)
- ljubljeni od Krista (2,20)
- primili Duha (3,2.5)
- blagoslovljeni po vjeri (3,9)
- otkupljeni od prokletstva Zakona (3,13)
- primili obećanje Duha Svetoga (3,14)
- ne život po Zakonu, nego po vjeri (3,21-22)
- sinovi Božji po vjeri (3,26)
- Obukli smo se u Krista (3,27).
- Mi smo u Kristu (3,28; 5,6).
- Mi smo Kristovi (njegovo vlasništvo) (3,29; 5,24).
- otkupljeni za posinjenje (4,5-6)
- Duh Sina je u našim srcima (4,6).
- Bog je naš dragi Otac (4,6).
- baštinici po Bogu (4,7)
- Krist u nama poprima oblik (4,19).
- rođeni po Duhu (od Duha) (4,29)
- pozvani od Boga (5,8.13)
- Hodimo po Duhu (5,16.25).
- Duh nas vodi (5,18).
- Živimo po Duhu (5,25).
- baštinici kraljevstva Božjega (5,21)
- vječni život (u uskrsnuću) (6,8)
- ukućani vjere (6,10)
- razapeti svijetu (6,14)
- novo stvorenje (6,15).

To je golem zbroj Božjega spasonosnog djelovanja. To je indikativ spasenja (ono što je Bog već učinio za nas; njem. *Heilsindikativ*) – ono što je „već sada" na zemlji po vjeri naš posjed. Nakon što smo opširno osvijestili taj popis spasenja, s toga ćemo se gledišta baviti time kako trebamo postupati s puti i njezinim požudama i kako može rasti plod Duha.

12.4 Zakon i put – dva zupčanika u jednom prijenosniku

Kako to da se Pavao u ovoj Poslanici Galaćanima tako konkretno bavi temom požude puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') i žudnji? On pokazuje da im Zakon upravo nije pomogao da žive svetim životom. Naprotiv, Zakon je ponovno izvukao na vidjelo stari život Galaćana. Zakon svojim zabranama i zapovijedima izaziva grijeh i požudu puti (vidi i Rim 7). Pavao odmah iznosi dokaz: Galaćani nisu držali Zakon, koji je zahtijevao da se ljubi bližnji. Čak im je ta zapovijed (ne samo Mojsijeva, nego i kršćanska) zadavala teškoće, jer su se jedni prema drugima ponašali sve samo ne ljubazno (Gal 5,15). Zahtjev vjernosti Zakonu i stvarnost bili su daleko jedno od drugoga. Put i Zakon idu zajedno, jer se Zakon obraća prirodnomu, nanovo nerođenom čovjeku. Tu vezu, koja se kod onoga tko je došao do vjere prekida, Galaćani su ponovno uspostavili. Nisu li time ponovno oživjeli staroga čovjeka? Ali Pavao im pokazuje kako izgleda novost života u Duhu.

12.5 Prastari kozmički i sadašnji osobni sukob

Na početku povijesti čovječanstva došlo je do pada u grijeh. Zbog toga je postavljeno neprijateljstvo između sjemena žene i sjemena zmije, đavla (Post 3,15). Krist je sjeme žene i satrt će zmiji glavu, iako uz bolove. To neprijateljstvo, u konačnici sukob između svjetla i tame, kozmičke je i sveprisutne naravi, ali ono je stiglo i *u* svakoga kršćanina. Po novom životu i po tome što se Duh nastanio u kršćaninovu srcu, ondje sada postoje dva suprotna pola koja se nikada ne mogu izjednačiti ili čije se usmjerenje nikada ne može ujednačiti – rat između dviju vrsta bića. Dva vojskovođe, naime Duh i put, stoje jedan nasuprot drugome i bore se. „Kršćanin je istodobno pozornica i predmet, bojište i nagrada borbe između puti i Duha."[62] Protivnici ne poznaju primirje. Nikada. Svugdje gdje smo mi, ondje je i put; nosimo je sa sobom. Ali i Božji snažni Duh je u nama. On je uvijek uz nas da nam pomogne u tom sukobu. Bolje rečeno: on želi predvoditi tu borbu. Ali Pavao ne naglašava neprestanu borbu, nego svakodnevni život po Duhu. Kršćanin smije biti siguran da će Duh nadvladati. Iznimke, dakle pogrešni koraci, potvrda su toga pravila!

12.6 Živite i hodite po Duhu!

> **Hodite u Duhu** *(po Duhu),* **i nećete ispunjavati požudu puti. Jer put žudi protiv Duha, a Duh protiv puti; jer se oni protive jedno**

62. H. Schlier, *Galater*, str. 181, citirano kod: E. Mauerhofer, *Der Kampf zwischen Fleisch und Geist bei Paulus*.

drugome, da ne činite ono što hoćete.
Gal 5,16-17

Umjesto da žive po Zakonu, Galaćani su trebali hoditi po Božjem Duhu kako ne bi davali mjesta puti i njezinim učincima. Samo je tako moglo doći do toga da se primatelji poslanice međusobno odnose s ljubavlju.

Put je nešto puno života. *Požuda* i *žudnja* snažne su sile, one su znak života puti. Požuda puti obuhvaća svaku nedopuštenu žudnju u kojoj je riječ o ispunjenju i ostvarivanju egocentričnih ciljeva. To mogu biti mnoge stvari – i one za koje to možda nikada ne bismo pretpostavili. Kao kršćanin čovjek jednu te istu stvar može činiti i po Duhu i po puti. Podrijetlo, motivacija i cilj odlučuju o tome čini li dotični tu stvar u Duhu (odnosno duhovnom nastrojenošću) ili u puti (odnosno tjelesnom nastrojenošću). Stari, razvlašteni vlasnik moga staroga života utjelovljen je u puti, odnosno u grijehu. Stari je vlasnik još tu, iako više nema ovlasti ni prava. On još putuje s nama dok još nismo kod Gospodina i dok živimo u svome zemaljskom tijelu. *Put* nije istovjetna s biološkim tijelom, nego ga, štoviše, upotrebljava, kao što ga i duša i duh upotrebljavaju kao oruđe. Djela puti ne obuhvaćaju samo djela koja se čine rukama i nogama, nego i unutarnje stvari koje pripadaju području misli, osjećaja i čuvstava (oholost, tvrdoglavost, preziranje, nezahvalnost, mržnja, nečiste misli, preljub u mislima, pogrešna ili pretjerana ambicija, okultno i mnogo toga drugoga).

Put se protivi Duhu i želi ostvariti svoja stara prava. Nekoć je imala monopolni položaj da sve određuje i programirala je grešne navike u našem mišljenju i djelovanju. Ali sada je Duh preuzeo vlasništvo i vodstvo kako bi se postavio protiv puti i njezinih navika. To staro programiranje ne briše se na dan moga spasenja (moga osobnog preokreta prema spasenju i moga obraćenja). Ono se, štoviše, po Duhu dovodi na mjesto kamo pripada: u smrt.

U kršćaninu postoji sukob koji se odvija između moje puti i Duha Svetoga. Petar o tome govori kad kaže da se trebamo uzdržavati od tjelesnih požuda *koje vojuju protiv duše* (1 Pt 2,11). Požude, kaže Jakov, vojuju u našim udovima (Jak 4,1; vidi i 1,13-15), žudeći za tim da budu hranjene i zadovoljene.

12.7 Božje djelovanje i naše djelovanje – suprotnost?

U NZ često smo pozvani na djelovanje, a ipak je istodobno Bog onaj koji to ostvaruje. Slično je i ovdje. Ovdje navedena izjava („Hodite u Duhu“) dakle je imperativ spasenja (ono što nam je, na temelju onoga što je Bog već učinio, zapovjeđeno činiti; njem. *Heilsimperativ*). To je „aktivno-pasivni oblik“. Mi smo oni koji hodimo (aktivno), ali to trebamo činiti silom Duha (pasivno).

Put i Duh protive se jedno drugome, **da ne činite ono što hoćete**. Što Pavao time želi reći? Postoje li tri sudionika u tom sukobu? Očito: postoji put, postoji Božji Duh i postojim ja, odgovorna osoba, koja se odlučuje za jednu stranu. Kratka rečenica „… da ne činite ono što hoćete" ima najmanje tri vida:

1. Pozvani smo na slobodu (5,13) da ne bismo činili ono što hoće naša put.
2. Borbu ne vodimo mi, nego Duh.
3. Mi (naše ja) stojimo kao pogođeni usred toga sukoba.

12.8 Pozvani na slobodu – ali kakva je to sloboda?

Ključna riječ sukoba između Duha i puti (5,1) – dakle poruka poslanice – obuhvaća slobodu. Ali u isti mah Pavao upozorava da se ta sloboda od Mojsijeva Zakona ne upotrijebi kao povod puti. Jer izvan Mojsijeva Zakona vrijedi novi zakon, naime Kristov (6,2)! Novi zakon je zakon Duha, kojim Krist oblikuje naš život i čiji se učinci mogu prepoznati u plodovima Duha. „Sloboda nastaje unutar zakona, a ne izvan njega. Kada lokomotiva ima najveću slobodu? Kad se spotiče preko kamenja i panjeva? Naravno da ne! Kad dopusti da je tračnice ‚prisile', vozi glatko i bez trenja, jer je tako konstruirana. Potreban joj je ‚red' i ‚stega' tračnica da bi mogla voziti glatko i brzo."[63] To vođenje po tračnicama Pavao naziva „vodstvom" i „hodom" po Božjem Duhu. Posljedica toga je da raste mnogovrsni plod Duha, dok istodobno djela puti sve više nestaju. To je božanska alternativa Mojsijevu Zakonu, iako u isto vrijeme ispunjavamo Mojsijev Zakon kad po Božjem Duhu „ljubimo jedni druge" (5,14; vidi i Rim 8,3).

Ovdje je riječ o tome da se napusti područje Zakona. To se s nama već dogodilo na Golgoti: umrli smo Zakonu (Gal 2,19; Rim 7,6). Kad se to dogodilo, onda ne stojimo u ničijoj zemlji, gdje ne vrijede nikakvi zakoni. Pripadamo Bogu – to je *njegova* zemlja. Za tu se zemlju vodi borba, jer cilj još nije postignut. Sukob između Duha i puti čeka svakoga tko stupi u novi život. Ako nas vodi Duh, nismo pod Zakonom; ta se dva načina života (Zakon i Duh) isključuju.

12.9 Duh se bori za nas

Doista izgleda kao da u tom sukobu imamo neku vrstu uloge gledatelja. Budući da se Duh i put bore u nama, uopće više ne možemo činiti što hoćemo, jer njih dvoje čine što oni hoće! Put donosi djela puti, a Duh plod

63. Jay E. Adams, *Grundlagen biblischer Lebensberatung*, str. 256.

Duha. Albrecht (njemački prijevod Biblije) prevodi: „Jer put sa svojom žudnjom neprijateljski se suprot-

stavlja Duhu, a isto tako i Duh puti. Oboje su u međusobnoj borbi i ne trpe da postupate po svojoj volji." Pouka je u tome da u tom sukobu „ne činimo ono što hoćemo", koliko god to bilo dobro zamišljeno. Borbu protiv puti vodi Duh. Ali ona ne prolazi mimo nas, kao da nas se ne tiče. Ne možemo otići na godišnji odmor i pustiti Duha da se bori. Misli se na to da borba protiv puti pripada našem vlastitom iskustvu, ali da se vlastitim naporom gubi. Nemamo snage sve dok borbu ne prepustimo Bogu. Imamo doduše volju, ali ne i sredstva. Sukob se odvija u mojoj duši, odnosno u mome srcu, gdje je, međutim, novi vojskovođa, Duh, preuzeo zapovjedništvo.

12.10 Usred borbe

Ponovimo tekst riječima prijevoda Neue Genfer Übersetzung (NGÜ, njemački prijevod Biblije):

> *„Što time želim reći? Dopustite da Božji Duh određuje vaše ponašanje, i tada više nećete popuštati požudama svoje vlastite naravi. Jer ljudska se narav svojom žudnjom okreće protiv Božjega Duha, a Božji se Duh svojom žudnjom okreće protiv ljudske naravi. Njih se dvoje međusobno sukobljavaju, i svaka strana želi spriječiti da činite ono na što vas tjera druga strana."*

Ne postoji neutralno ja koje može umaknuti tom sukobu između puti i Duha. Naše *ja* pokretačku snagu svoga djelovanja dobiva ili iz puti ili iz Duha. Nikada nismo pasivni promatrači, nego stojimo u žarištu sukoba. Odgovorni smo za sve što odlučujemo, mislimo i činimo. Kad stojim u neposrednom sukobu, u kušnji i napasti, onda moram jasno odlučiti i zauzeti stav. „Iako … je Duh Sveti ušao u tebe i u tebi u svojoj osobi zastupa i Boga Oca i Boga Sina, on ipak nikada neće povrijediti suverenost tvoje vlastite volje. Neće te osloboditi tvoje odluke koju donosiš na vlastitu odgovornost. … Ako ipak vlada u svakom području tvoga srca, ako tako određuje tvoje ponašanje, to se događa samo na temelju tvoga vlastitog slobodnog izbora i radosnoga pristanka. A upravo je to pravo prigovora ono što te kao čovjeka uzdiže iznad životinjskoga carstva i čini od tebe moralno biće kakvim te Bog odredio. To je i ono – i samo to – što te osposobljuje da Boga uzvratno ljubiš i tako odgovoriš na njegovu ljubav. To radosno ‚da' Bogu u svakom trenutku tvoga života ispunja srce Stvoritelja većom radošću nego sva uzbudljiva (zanimljiva) čudesa milijuna svjetova koji su njegovom svemoćnom riječju bačeni u beskonačnost svemira. Svi oni nemaju sposobnost da ga ljube, jer nemaju sposobnost slobodnoga izbora. Povlastica da budeš ti sam i da budeš čovjek leži, dakle, u

tome da smiješ poznavati Boga, izabrati ga i ljubiti ga. To je tvoja posve osobna povlastica.“[64]

Prisutnost Duha nije automatizam s ugrađenim jamstvom pobjede. Naše životno geslo neka bude: živjeti s Isusom, ostati blizu njega i pustiti da njegova riječ obilno prebiva u nama. Time ćemo se odlučivati za Duha, a protiv puti.

Božje djelovanje i naša odgovornost nikada se ne isključuju. Ako govorimo samo o Božjem djelovanju, može se dogoditi da se prepustimo pasivnosti. Ako neprestano gledamo svoju dužnost i odgovornost, onda ne gledamo na Krista, nego na grijeh koji želimo pobijediti. S takvom perspektivom bit ćemo u opasnosti da se borimo vlastitom snagom i da se grčevito napinjemo. Duh obuhvaća novo životno pravilo i snagu da se po njemu živi. Njegovo vodstvo nije samo pokazivanje smjera, nego je Duh naš suputnik; on ide pred nama.

12.11 Virusi i cjepivo

Uz to još jedna usporedba koja zorno prikazuje ulogu moje volje, puti i Duha. Usporedimo uzročnike bolesti koji miruju u mome tijelu s našom puti. Uz zdrav način života rijetko će doći do bolesti. Ako se nezdravo hranim, ako se ne odijevam dovoljno toplo, to može dovesti do prehlade. Ako tada uzmem lijek (tu odluku moram donijeti ja), on će u mome tijelu započeti borbu protiv prehlade. Ta se borba doduše odvija u mome tijelu, ali je ne vodim ja sam. Tu borbu, međutim, mogu pokrenuti svjesnom odlukom da uzmem lijek. Nadalje, uspjeh lijeka mogu potpomoći s mnogo odmora, dobrom prehranom i svježim zrakom.

12.12 Što su djela puti?

Pavao ne ostavlja nikakvu sumnju u to što misli pod puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘) i njezinim djelima. Njegov popis tih djela nije iscrpan, kao da osim ovdje navedenih ne bi bilo nikakvih drugih grijeha. Završnim riječima popisa „i tome slično“ Božja riječ svakom čitatelju daje ne samo mogućnost da nastavi popis, nego neizravno i zapovijed da prepozna djela svoje vlastite puti.

Djela puti su različita, i po svojim učincima i po tome kako se prosuđuju. Bludnost ne stoji uzalud na prvome mjestu. Ali svejedno je jesu li to „mali ili veliki grijesi“, svi dolaze iz istoga zlog izvora. Za svaku od ovdje navedenih stvari (i što se tiče djela i što se tiče nastrojenosti) naša je put sposobna. Put je utoliko kao sjeme u kojemu su skriveni svi mogući grijesi, da bi jednoga dana

64. W. Ian Thomas, *Tote können nicht sterben*, str. 115.

mogli izaći na vidjelo. To što Pavao ne govori o *plodu* puti, kao kod Duha, čini se da ima veze s djelima Zakona, na koja su se Galaćani htjeli osloniti. Drugim riječima: sposobni smo činiti djela puti vlastitom snagom, dok smo nesposobni sami donijeti plodove Duha. Za to nam je potreban Duh Sveti. A očita su djela puti (5,19-21):

- **Bludnost** (grč. *porneia*) – razvrat, *svaka* spolna aktivnost izvan braka
- **Nečistoća** – izopačeno, prljavo; neobuzdano odnosno bestidno ponašanje na spolnom području, bilo u braku ili izvan njega; pokvarenost cijele osobnosti kakva truje svako područje života
- **Razuzdanost** – neumjerenost, raspuštenost, omamljivanje osjetila
- **Idolopoklonstvo** – štovanje svega onoga što Boga i njegovu volju potiskuje s prvoga mjesta u životu dotične osobe (kult idola jednako kao i idejno idolopoklonstvo naših dana); sebičnost
- **Čaranje** (grč. *pharmakeia*) – magija, vještičarenje, okultizam, spiritizam, droge
- **Neprijateljstvo** – okretanje od ljudi, razmirice, mržnja, loše raspoloženje prema drugim osobama
- **Svađa** – nesloga, prepirka, svadljivost
- **Ljubomora** – zavist, sebična i druga ponašanja usmjerena na vlastitu korist, sumnjičenja
- **Srdžba** – bijes, izljevi srdžbe, neobuzdani napad na okolinu, žestoko inzistiranje na vlastitom mišljenju
- **Prepirka** – svađe, spletke
- **Nesloga** – raspršenost, razdori, razmirice
- **Strančarenja**[65] – hereza, rascjepi, sekte; stvaranje skupina koje remeti zajedništvo
- **Zavist** – navika da se drugome ne želi ništa dobro
- **Ubojstvo** – mržnja, umorstvo (stvarno, a ne samo u mislima)
- **Pijanstvo** – pretjerano uživanje alkohola, stanja opijenosti
- **Pijančevanja** – pijanke i gozbe proždrljivosti, neumjerenost u jelu, raskalašenost
- **i tome slično.**

Nema budućnosti u Božjem kraljevstvu za ljude koji čine te stvari, za koje je nešto takvo normalno, koji u tome ustraju i koji grijeh ne priznaju i ne ostavljaju (5,21).

65. Tako glasi bilješka u Elb 2003 (njemački prijevod Biblije). U glavnom tekstu toga prijevoda Biblije ovdje stoji „sekte“.

12.13 Plod Božjega Duha

Dragocjeni plod, kojemu se raduju Otac i Sin i koji je jednako tako radost za one koji su njime blagoslovljeni, Božji Duh donosi u vjerniku. Ne mogu ja prouzročiti da plod raste, jer Bog daje rast[66] (1 Kor 3,6). Ja sam trebam stvoriti „okvirne uvjete" na temelju kojih je moguć dobar rast. Mogu nastojati osigurati dobro tlo, mogu sprječavati i uklanjati korov puti i mogu se pobrinuti za dovoljno „zalijevanja" Božjom riječju. Ali pri svemu tome ne smijemo previdjeti ono „čudesno": više od svakoga znaka i čuda nadnaravno je Božje djelovanje kad ljudi od grješnika punih mržnje postanu takva stvorenja u čija je srca izlivena Božja ljubav i koja onda i sama ljube onako kako Bog ljubi. A plod Duha je (5,22-23):

1. **Ljubav** – božanska ljubav spremna na žrtvu, ovdje osobito unutar Božje crkve, koja nije osjećaj, nego odluka volje. Bez te ljubavi prema Bogu i ljudima i u kršćanskom je životu sve bezvrijedno (1 Kor 13). Mi ljubimo jer je on prvi ljubio nas.
2. **Radost** – zajednička radost pripadnika Božjega naroda koji hode u Duhu, i na njihovim okupljanjima; istinska radost zbog onoga što je Bog učinio kod nas i kod drugih, što sada čini i što će učiniti prema svome obećanju; radost zbog života u Kristu
3. **Mir** – ne samo odsutnost svađe, nego pomirenje, srdačno zajedništvo, povezanost, cjelovitost
4. **Dugotrpljivost** – strpljivost i velikodušnost u ophođenju s drugima; trajna spremnost da se podnose bližnji i okolnosti; ljubav sa svoje trpne, ali ustrajne strane
5. **Ljubaznost** – dobronamjeran, uvijek uslužan stav pun razumijevanja, blaga narav, darežljivost; djelatna strana ljubavi
6. **Dobrota** – srdačna dobrota, slično kao ljubaznost; dati drugome ono što je pravo i dobro
7. **Vjernost (vjera)** – pouzdanje u Boga; vrlina pouzdanosti, iskrenosti, odanosti; nasljedovanje Boga, koji uvijek stoji iza svoje riječi i vjeran je svojim obećanjima
8. **Krotkost** – blagost, snaga i nježnost (točno odgovarajuće riječi u njemačkom nema); suprotnost sebičnosti i pretjeranom zahtijevanju; skromno mišljenje o samome sebi
9. **Uzdržljivost** – samosvladavanje, samodisciplina i samokontrola, uravnoteženost.

66. Vidi i Mt 6,28: „Promatrajte poljske ljiljane kako rastu: *ne muče se* niti predu" (istaknuo autor).

Plod odnosno plodovi su mnogovrsni i opsežni. I ovaj „popis“, kao i prethodni, nije iscrpan, nego reprezentativan. William Barclay kaže da je u tom nabrajanju teško naći i točnu definiciju i međusobno razgraničenje.[67] Kod svih tih etičkih osobina i vrlina može se prepoznati da je čovjeku gotovo nemoguće iskusiti ih manje-više postojano u svome životu. Doista je riječ o Božjem plodu.

Pavao zaključuje svoj popis tako što ponovno preuzima crvenu nit: „**Protiv takvih stvari nema Zakona**“ (redak 23). Drugim riječima: kad su te vrline zahvaljujući prisutnosti Duha vidljive među nama, Zakon je nevažan. Ljudima koji se po Duhu ljube Tora više ne treba zapovijedati: Ne ubij.

12.14 Put spada na križ

Kršćanin je prema puti zauzeo najjasniji stav. Sam je put pribio na križ. Mi to vjerujemo i u skladu s tim postupamo. Naša put nije zaslužila ništa drugo osim smrti na križu. Upravo tako kaže Pavao:

> **„A oni koji su Kristovi razapeli su put zajedno sa strastima i požudama.“**
> *Gal 5,24*

Tko pripada Kristu, učinio je to *jednom zauvijek*: kad smo povjerovali Kristu, osudili smo svoj stari život i odrekli ga se. Priznali smo Božju smrtnu presudu nad našim bezbožnim životom i nad onim što je bilo pokretačka snaga toga bezbožnog života: nad puti. Zašto razapeta? Zato što je Krist smrtnu presudu nad našim starim čovjekom na križu uzeo na sebe umjesto nas.

Put u sebi nosi strast i požudu kao eliksir života. Korakom vjere prema Kristu odrekli smo se toga. To nas obvezuje, jer ono što je čovjek sam razapeo i usmrtio trebalo bi onda ostati u smrti i ne bi se više trebalo vidjeti u našem životu. Ali unatoč razapinjanju, unatoč usmrćivanju, put je sa svojim djelima još tu. Ona je u nama još nepopravljiva. To odgovara riječi Rimljanima da se trebamo smatrati mrtvima za grijeh (Rim 6,11). Bog je za nas nešto učinio kako bi bilo moguće umaknuti diktaturi grijeha. Tako je i u ovoj riječi. Križ Isusa Krista kraj je puti, kraj staroga čovjeka, kraj staroga ja. Bez križa i bez toga znanja hod u Duhu nije moguć.

Ne kaže se da svoju put trebamo svaki dan razapinjati. To se često kaže s dobrom namjerom. Ali istina je da trebamo polaziti od toga da je ona jednom razapeta – s Kristom. To je početak novoga života s najboljim preduvjetima koje je dao sam Bog. Sada, nakon onoga što se dogodilo na križu, u novosti

67. William Barclay, *Fleisch oder Geist?*, Augsburg, 1968.

života, imamo posla s pojedinačnim *djelima* puti. Put vodi „gerilski rat" iz zasjede. Te napade trebamo silom Duha Svetoga „umrtvljivati" (Rim 8,13; Kol 3,5). Umrtvljivati znači ne dopustiti im da ožive. Prisjećam se Kristove smrti za moga staroga čovjeka i onoga što ga je stajalo da za to umre. Time uvijek iznova dolazim do Božjega pogleda na put i Božje presude nad njom, što mi onda pomaže da dosljedno postupam protiv nje.

12.15 Tko je čovjek nakon što je razapet s Kristom?

Kad smo opisani kao oni koji su sami razapeli put, to je samo *jedna* strana medalje. Drugu stranu Pavao opisuje na početku poslanice:

> **… s Kristom sam razapet; a živim – ali ne više ja,[68] nego Krist živi u meni; a što sada živim u tijelu, živim vjerom, (vjerom) u Sina Božjega, koji me ljubio i samoga sebe predao za mene.**
> *Gal 2,19-20*

To je možda najpogođeniji opis onoga što znači biti kršćanin. Naš stari život odnosno stanje našega samoodređenja, u kojemu je igla kompasa uvijek pokazivala na nas same, razapet je s Kristom. To je bio jedini način da se doista oslobodimo staroga života – i prije svega tako da se to dogodi pravovaljano pred Božjom pravednošću i svetošću. Nijedan čovjek ne želi izgubiti svoj život i odreći se svoga samoodređenja, jer se boji gubitka s obzirom na ono što dolazi poslije. Tako nas je put „programirala", i taj „softver" još radi u nama. Kako se često držimo onoga što jesmo i što imamo! Premalo prepoznajemo što Bog stavlja na mjesto staroga. Ali ta je riječ nedvosmislena. „Posve radikalno: umro sam, živim! Mrtav u Kristovoj smrti, živ u Kristovu životu. To je izrečeno tako snažno da to našoj moći poimanja nije lako shvatiti. Mislimo: pa to ne može biti, jer čovjek ipak ostaje on sam, ti ipak ostaješ osoba koja jesi? Neki su ovdje tražili rješenje tako što čovjeka dijele na tri dijela: duh, dušu i tijelo, pri čemu tijelo i duša moraju umrijeti da bi duh mogao živjeti. Ali Pavlove riječi ne smijemo gledati iz zapadnjačke perspektive, nego ih uzeti za ono za što su zamišljene i pokušati ih razumjeti u skladu s onim čemu su namijenjene. Život u Adamu je prošao, jer je sada Božja pravednost objavljena u evanđelju. Kristov život počinje za svakoga tko prihvati evanđelje."[69]

Doista bismo taj biblijski redak, koji je središnji za naš život, trebali razumjeti što je moguće jednostavnije. „Uvijek ćeš ostati ti sam i nitko drugi.

68. „A živim – ali ne više ja" prenosi tekst bilješke u Elb 2003 na tom mjestu.
69. H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, str. 80.

Čovjek koji ujutro ustane upravo je onaj isti koji je večer prije otišao u krevet. Zato jednostavno moraš prihvatiti činjenicu: ti sam si čovjek s kojim moraš izlaziti na kraj do kraja svojih dana. A drugo, to je Božja volja! On nikada nije htio da budeš netko drugi, a ne ti sam. Ali želi da sada doista budeš čovjek za kojega te je on odredio …

Moje ja (isto ono koje u meni čini grijeh) razapeto je s Kristom. ‚Živim (isto ono ja koje je Krist napravio od mene), ali sada ne ja, nego Krist živi u meni' (Gal 2,20) … Ne gubiš ništa od svoje vlastite osobnosti kad vjerom zauzmeš svoje mjesto na križu s Kristom. Naprotiv, tvoja osobnost doživljava preobrazbu. Jednostavno dolaziš pod drugo vodstvo, tako da se onda za tebe kaže: ‚Ako je tko u Kristu, novo je stvorenje; staro je prošlo, gle, sve je postalo novo' (2 Kor 5,17)."[70]

Na mjesto staroga čovjeka i staroga ja sada stupa netko drugi, i to s puninom svoga života. To je pobjednički život, život uskrsnuća, božanski život. Ipak je to sam Gospodin Isus Krist koji sada ulazi u moj život, u moju osobnost odnosno u moje srce, da bi ondje zauvijek ostao. To znači biti kršćanin! Znak kršćanstva je prazan križ, prazan grob, Krist na prijestolju i Krist u meni! Ne promjena života koja mi je nametnuta izvana, ne, nego Krist koji živi u meni i ostvaruje ono što je Bogu ugodno. To je novi život koji izvire iz obnovljenoga srca. Sam Krist je onaj koji djeluje i koji je neiscrpni izvor snage za moj novi život. On nije izvor samo za „duhovne stvari" (čitanje Biblije, molitvu, evangelizaciju itd.), nego izvor za cijeli moj život, i za moj posao, jednostavno za svaku sekundu moga života. Ne pretvaram se samo kao da je tako – stvarnost je da Krist živi u meni. Taj je život obilježen pouzdanjem u Sina Božjega, koji je tek svojom žrtvom za mene i za svakoga osobno sve omogućio.

12.16 Svaki dan uzimati svoj križ

Prije nego što je Isus razapet na Golgoti, već je govorio o križu, ne samo o svome, nego o križu svakoga pojedinca koji će ga slijediti. U Lk 9,23 (vidi i Lk 14,27; Mt 10,38; 16,24; Mk 8,34) stoji:

> **„(Isus) reče pak svima: Ako tko hoće ići za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka svaki dan uzima svoj križ i neka me slijedi."**

Gospodin Isus ovdje govori o (često bolnom) odricanju od sebe. Tko ide za njim, ne slijedi sebe, svoj ego i svoje ciljeve, nego svoga Gospodara i Učitelja. Moje *ja* predano je u smrt, ono više nema značenja. Svjesno uzeti taj križ i

70. W. Ian Thomas, *Tote können nicht sterben*, str. 106 i d.

dovući ga do mjesta pogubljenja svakodnevna je dužnost učenika. To je, naravno, usporedba. Riječ je o načelu koje Gospodin pojašnjava ovim drastičnim primjerom. Tko izgubi svoj život (naime na križu odricanja od sebe i napuštanja samoga sebe), naći će pravi život, život u izobilju (Mt 10,39). Te Isusove riječi ne odgovaraju posve onome što je Pavao rekao Galaćanima s obzirom na to da su razapeli put. To je, na primjer, zato što je kod Pavla riječ o zlim stvarima puti. Isus, međutim, ima u vidu i stvari koje ne moraju nužno biti zle, naprotiv. Ima dovoljno stvari koje su same po sebi dobre, ali koje nas, kad ih pomno pogledamo, odvraćaju od dosljednoga nasljedovanja Isusa.

Moj (osobni) križ nije ništa apstraktno, nego je usmjeren na mene osobno, na moje osobitosti i moju situaciju. To su ona područja u kojima se kod mene još vidi put. Križ moje sestre i moga brata vjerojatno izgleda drukčije. Odreći se samoga sebe na taj način stoji silno mnogo. Nošenje križa također je prizor najgore vrste. Tko nosi križ, ne može očekivati čast od ljudi.

12.17 Živjeti i hoditi po Duhu: biti ili ne biti

Ako živimo po Duhu, po Duhu i hodimo.
Gal 5,25

Križ je Božjom temeljitošću okončao staro. Mi smo i po Duhu nanovo rođeni, jer je put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') bila pokvarena. Oživljeni smo, prešli smo iz duhovne smrti u život. Taj je život novo postojanje u Kristu, to je novi čovjek. Duh Sveti ovdje se naziva izvorom i snagom toga novoga života. Kako su sada te dvije riječi, živjeti i hoditi, povezane jedna s drugom? Po čemu se razlikuju? Živjeti je otkucaj srca novoga čovjeka – činjenica da on postoji. On utjelovljuje novo stvorenje koje je stvorio sam Krist kao Otkupitelj i Uskrsli. Mi smo njegovo remek-djelo. Staro je prošlo, novo je nastalo.

Nanovo rođeni, međutim, nije kip, nego novi živi *čovjek*, stvoren po uzoru Isusa Krista. Novi čovjek hodi prema svome uzoru, naime Kristu, početku i začetniku novoga stvorenja. Hoditi ne znači samo *biti* (živjeti), nego i *djelovati*. Život obvezuje na kretanje i živost. Hod znači činiti jedan korak za drugim. Život od Boga uvijek donosi plod, naime plod Duha. Motorno vozilo treba gorivo da bi moglo voziti. Kad je spremnik prazan, mora se gurati. Električni motor treba struju, inače nikome neće koristiti. Kršćaninu je potreban Duh Sveti da bi donio plod Duha. „Vodstvo Duha znači da on ostaje u nama i s nama, kao moćni predvodnik, mudri učitelj, strpljivi trener. To ‚vođenje' nije jednokratan, senzacionalan događaj, nego proces koji neprestano napreduje."[71] Još jednom: sam život nije dovoljan, jednako kao ni puka prisutnost Duha. Ne smijemo Duha samo nazivati svojim, nego se moramo i izložiti njegovu pravu na vlasništvo, na upravljanje i na vodstvo. Taj oganj moramo uvijek iznova i jedni u drugima raspirivati, umjesto da gasimo Duha.

12.18 Hoditi po Duhu – kako se to čini?

Možda smo primijetili da Pavao doduše kaže da trebamo hoditi po Duhu, ali ne opisuje konkretno kako to trebamo činiti. Cijela poslanica nalikuje „obrani Duha pred sudom". Zakon zato konačno otpada: „Za dušu koja još nije shvatila što je istinsko oslobođenje koje nam je Bog pripravio, najprirodniji (i najbliži) lijek jest pokušati sa Zakonom. To nije lijek, nego upravo suprotno."[72] Uzeti Zakon u pomoć upravo je suprotno od onoga što uključuje hod po Duhu. Čini se da Pavao život po Duhu kao stvarno i opipljivo iskustvo jednostavno pretpostavlja. Sam njegov tekst donosi obilježja vodstva Duha:

- ne učiniti Zakon (ili neki zakon) pravilom života
- Dotični *želi* hoditi po Duhu. Tko hodi po Duhu, prihvaća odgovarajući poziv i svjesnu te uvijek ponovljenu odluku da mu prepusti vlast nad našim životom.
- s vjerom prihvatiti da je naša put zla i ni za što korisna te da je morala biti razapeta s Kristom
- paziti da prema drugima donosimo plodove Duha
- paziti da ne dopustimo djela puti
- Priznajem i vjerujem: Krist i njegov Duh žive u meni.
- ne hoditi u vlastitom naporu usredotočenom na sebe, nego, ovisni o Bogu, od njega moliti i očekivati vodstvo Duha

71. H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, str. 138.
72. F. W. Grant, *Numerical Bible*, sv. 6, str. 313.

- ne usredotočiti se na sukob s puti u meni, nego na Krista i na sve što ima veze s njim.

12.19 Posrnuti i ustati

Braćo, ako bi koji čovjek i bio zatečen kakvim pogrešnim korakom, vi duhovni ponovno uspravite takvoga u duhu krotkosti, pazeći na samoga sebe da i ti ne budeš kušan.
Gal 6,1

„Dolazak Duha znači da je izbila ‚božanska infekcija' … , ali da nije nastupila božanska perfekcija. Naš život sada stoji pod vodstvom onoga koji je izvorno jednom prouzročio nadahnuće Zakona, što, dakako, ne znači da ljudi u Božjem narodu ne mogu biti ‚zatečeni nekom pogreškom'."[73] Nije realno polaziti od toga da stalno i isključivo živimo u pobjedi. Sukob između Duha i puti služi se slikom borbe, a tomu pripadaju i porazi. U Kristu smo „već sada" pobjednici, ali „još ne" na cilju. Konačna nam je pobjeda sigurna, ali na crti bojišnice neprijatelj ponekad pregazi ovaj ili onaj položaj. To se dogodilo onomu kojega Pavao ovdje naziva čovjekom i koji je učinio pogrešan korak.

Oni koji su duhovno nastrojeni trebaju u krotkosti ponovno uspraviti takvoga. Živo zajedništvo vjernika, puno povjerenja i djelatno, međusobni odnosi i prijateljstva u Gospodinu imaju važnu ulogu u sukobu između Duha i puti – i u međusobnom ohrabrivanju i u tome da se sami ponovno uspravimo i da uspravimo druge. Pritom oni koji su duhovno nastrojeni trebaju paziti da i sami ne podlegnu istoj kušnji, jer iako su duhovno nastrojeni, put sa svim svojim požudama, strastima i zavodljivostima i u njima je stalna opasnost.

Pavlu ovdje nije riječ o nekom određenom pogrešnom koraku. Za sve bezbrojne različite pogrešne korake, male i velike, vrijedi isti božanski plan za hitne slučajeve kojim se čovjek ponovno uspravlja. Pogrešan korak je prijestup, krivi korak, posrtanje na trkalištu vjere. Pogrešan korak obuhvaća grijeh, djelo puti, popuštanje u kušnji.

Bez uzdizanja samih sebe mi, kao oni koji stoje i žive pod milošću, smijemo reći da takvi porazi u normalnom kršćanskom životu nisu pravilo. Ali moramo ponizno priznati da odgovaraju našem svakodnevnom iskustvu. Ako mislimo da nemamo grijeha, kaže Ivan, onda varamo sami sebe. Grijeh u svome životu moramo shvatiti vrlo ozbiljno.

73. Gordon Fee, *Der Geist Gottes und die Gemeinde*, Metzingen, 2005, str. 192.

12.20 Ponovno se uspraviti

Nakon pogrešnoga koraka mora se vratiti na pravu stazu. Pogrešan korak uvijek sa sobom donosi duhovnu štetu, čiji opseg ovisi o vrsti i dalekosežnosti pogrešnoga koraka. Ovdje je riječ o načelu, naime o tome da se nakon pogrešnoga koraka ne smije nastaviti kao da se ništa nije dogodilo. Traži se naša aktivnost. Ne smijemo ravnodušno prelaziti preko grijeha kao da se ništa nije dogodilo.

Ponovno se uspraviti znači: Krist i Duh vode me što je moguće brže do toga da svoj grijeh ne skrivam, nego da ga priznam i razotkrijem. Grijeh koji sam (kao dijete svjetla) počinio trebam prepoznati, žaliti zbog njega (tj. tugovati zbog njega) te ga priznati (tj. otvoreno ga izreći) i biti svjestan Božjega oproštenja.

12.21 Naš pomoćnik na nebu

Mora se nešto dogoditi kad smo sagriješili. Krist, naš Zagovornik na nebu, u tom je slučaju djelatan kao pomoćnik za nas:

> **Dječice moja, ovo vam pišem da ne griješite; a ako tko sagriješi – imamo Zagovornika kod Oca, Isusa Krista, pravednika.**
> *1 Iv 2,1*

Naš pomoćnik i Zagovornik riješio je pitanje grijeha kao pravednik svojom žrtvom jednom zauvijek. Ali sada, kad se u našem životu pojavi grijeh, on nakon pogrešnoga koraka radi na našem srcu i savjesti. Pomoćnik se brine za *nas*, a ne za Oca, na čijem prijestolju sjedi. On ne mora umirivati Oca da se ovaj ne bi gnjevio na nas. Grijeh nije Očev problem, nego naš problem. Isus Krist nas želi dovesti do toga da prepoznamo svoj grijeh, da se pokajemo (tj. da žalimo zbog njega) i da ga priznamo. On nam ujedno potvrđuje Očevu ljubav, da bismo prepoznali da smo bezuvjetno prihvaćeni. Grijeh ne prekida vječnu životnu povezanost s Ocem.

NZ ne poziva Božju djecu da mole za oproštenje kad su sagriješila. Njima *su* svi grijesi, i budući, zauvijek oprošteni (Ef 1,7; 4,32; Kol 1,14; 2,13; 3,13; Heb 10,18; 1 Iv 2,12). To je, uzgred rečeno, velika razlika u odnosu na SZ, gdje i vjernici, kao na primjer David, mole za oproštenje. To nakon križa više nije potrebno. Ipak: priznajemo grijeh i žalimo zbog njega jer trebamo biti sveti kao što je svet naš nebeski Otac. U tom smislu potrebno nam je čišćenje vodom Božje riječi: Riječ nam pokazuje grijeh, a onda ga moramo priznati i, naravno, ostaviti: „**Ako priznajemo svoje grijehe, vjeran je on i pravedan da**

nam oprosti grijehe i očisti nas od svake nepravednosti“ *(1 Iv 1,9)*. Potpuno oproštenje dobili smo na dan obraćenja po Isusovoj krvi. Ali budući da još uvijek možemo griješiti, kao vjernicima potrebno nam je čišćenje vodom Božje riječi.

12.22 Što ako smo sagriješili?

Moramo li dokazati da ipak možemo bolje? Moramo li pokorničkim djelima izbrisati svoju krivnju? Ili pogrešan korak nema nikakvo daljnje značenje jer su nam svi grijesi ionako već oprošteni?

Svoje grijehe trebamo prepoznati, priznati i ostaviti. Tome nema zaobilaznice, to je obveza: kad god smo mi – vjernici – sagriješili, a svi mi često i u mnogočemu posrćemo (Jak 3,2), trebamo grijeh priznati. Priznati ima značenje „razotkriti“. Priznati znači nazvati nešto onako kako stvarno jest. Doslovno prevedeno to znači „reći isto“, naime isto ono što Bog o tome kaže. Grijeh trebamo i nazvati grijehom. U tom pogledu ne smijemo ništa opravdavati ni uljepšavati.

Vjernikovo priznanje grijeha ne briše krivnju grijeha koja nas vodi u pakao. Naša je krivnja grijeha za sva vremena izbrisana Isusovom krvlju. Grijeh kod vjernika narušava svjesno doživljeni odnos Oca i djeteta, zajedništvo s Bogom. Praktično zajedništvo s Ocem i Sinom, koje se može iskusiti, narušeno je, a tjelesnim životom poremećeno i povrijeđeno. Ali dijete Oca ostaje dijete i onda kad njih dvoje više ne razgovaraju jedno s drugim i kad je dijete bilo neposlušno. Ali da bismo imali pravo, živo i ujedno puno ljubavi zajedništvo, moraju se ukloniti svi čimbenici smetnje, pri čemu se oni u našem odnosu s nebeskim Ocem nalaze samo na našoj strani. Moramo se obratiti i uvijek se iznova bacati u naručje svoga nebeskog Oca koji nas ljubi.

Zar nije jednostavno priznati grijeh? Ne, ne uvijek. To ima različite razloge. Najčešći je razlog u tome što isprva često reagiramo kao da taj grijeh nije bio grijeh. Naše srce u snazi puti može biti toliko oholo da pronađe svaku moguću ispriku koja želi dokazati da nije riječ o grijehu. Začuđujuće je koliko nam često treba vremena da dođemo do spoznaje grijeha.

Daljnji je razlog to što se kod grijeha koje uvijek iznova činimo više ne usuđujemo priznati ih. Budući da se toliko sramimo, najprije želimo dokazati da ipak možemo bolje. Ali to otvara pitanje naše slike o Bogu. Tada imamo pogrešnu predodžbu o Bogu, prema kojoj to što nas on prihvaća činimo ovisnim o svojim postignućima. Nasuprot tome, mi smo zauvijek prihvaćeni, Otac nas ljubi u svako doba, kao što ljubi svoga vlastitog Sina. Ta ljubav prema nama ne postaje manja zbog našega grijeha niti veća zbog naše vjernosti!

Kako ponovno uspravljanje, duhovna obnova i iscjeljenje pojedinačno teku i kako se doživljavaju, odnosno koliko dugo traju, uvijek ima veze i s tim koji je grijeh počinjen i kakvu je pretpovijest imao, kao i s tim je li se dogodio iznenada ili je već postao navika. Važno je da naš odnos s Ocem i Sinom nakon priznanja grijeha ponovno bude nepomućen i neometan, čak i ako moramo snositi posljedice određenih grijeha.

12.23 Priznati

Zanimljivo je da se u NZ malo govori o tome kako mi kao vjernici trebamo postupati s grijesima koji se nalaze u našem životu. Grijehe koje činimo jedni protiv drugih trebamo jedni drugima priznati (Jak 5,16) i jedni drugima oprostiti (Ef 4,32; Kol 3,13).

U Korintu je crkva postala kriva jer nije podvrgnula crkvenoj stezi čovjeka koji je živio u bludu. U tom je kontekstu ponovno uspravljanje značilo žalost, tugu i pokajanje, uviđanje i priznanje grijeha (2 Kor 2,5-11; 7,9-11).

- Priznati grijeh znači nazvati grijeh njegovim imenom. Ne izričemo na kraju dana paušalno priznanje kako bismo time „pokrili" sve grijehe. Zamislimo dijete koje dođe ocu i kaže: „Priznajem ti sve zlo koje sam danas učinio." Što će otac reći? – Naš nebeski Otac želi konkretno znati što priznajemo.
- Ne trebamo uopće čekati do kraja dana. Čim sagriješim, odmah priznajem grijeh. Pa ne želimo valjda da grijeh do kraja dana stoji između nas i nebeskoga Oca ili da ga jednostavno zaboravimo!
- Na jednoj biblijskoj konferenciji netko je pitao narušava li grijeh koji smo počinili nesvjesno zajedništvo s Ocem. Odgovor je glasio: „Da." Ali taj je odgovor pogrešan! Moramo uvidjeti da nesvjesno činimo stvari koje su grešne mnogo više nego što smatramo mogućim. One nisu ono normalno, odnosno nisu namjerne, ali se događaju. Ponekad nam nedostaje i spoznaja o tome je li nešto grijeh. Zato nikada nećemo moći priznati sve svoje grijehe koje činimo kao kršćani, iako je to naša iskrena želja. Zajedništvo s Ocem narušeno je ondje gdje ne priznajemo grijeh kojega smo svjesni.

Pavao ovdje naglašava „duhovnu skrb", pastirsku službu, čije je vršenje povjereno onima koji su duhovno nastrojeni (i koju trebaju prihvatiti oni koji su sagriješili). To je tema na koju se ovdje nećemo dalje osvrtati. Ponovno uspravljanje potrebno je kod svakoga pogrešnog koraka. Kod velikoga pogrešnog koraka izgledat će drukčije nego kod maloga. Zla misao nije pogrešan korak koji nas izbacuje sa staze vjere. Ipak je moramo priznati.

12.24 Duhovni i tjelesni kršćanin – postoji li to?

Duhovni kršćanin pozvan je da onome tko je zatečen pogrešnim korakom i posrnuo ili je pao u kušnji pomogne da opet stane na (duhovne) „noge". Najprije: tko je „duhovan" (usp. Gal 6,1)? To nije svatko u kome prebiva Duh Sveti, tko po Duhu ima život i tko je zato Božje dijete. Naprotiv, to je onaj tko po Duhu i hodi i tko je vođen Duhom. Duhovan čovjek nije crkveni službenik, nego netko koga je oblikovao Duh: Krist je za njega život, pri čemu se vidi plod Duha. Duhovan čovjek nije bez pogrešaka, nego je netko tko u sukobu između Duha i puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') stoji na strani Duha.

Kršćanin koji je posrnuo i koji treba dobiti pomoć od svojih duhovnih ukućana vjere ne naziva se tjelesnim, koji bi se razlikovao od svoje duhovne braće i sestara. Pogrešnim korakom čovjek ne postaje automatski tjelesni kršćanin. „Pogrešan korak" ili „prijestup" nije nešto što obilježava cijeli moj život. (To bi bio slučaj kad bi moj svijet misli već dugo bio podlegao kušnji i kad bih ja zbog toga onda doista posrnuo.)

Galaćani su počeli u Duhu kad su došli do vjere. Ali budući da su se htjeli podložiti Zakonu, Pavao ih upozorava da ne pokušavaju na taj način snagom svoje grešne i pokvarene puti odrasti i postati savršeni. U okviru Zakona aktivira se put, a ne Božji Duh (Gal 3,3). Posljedica kod Galaćana bila je, dakako, i to da su se jedni prema drugima ponašali kao grabežljive zvijeri. Od Duha Svetoga nažalost se nije vidjelo mnogo.

Korinćane Pavao naziva tjelesnima (1 Kor 3,1-3). Već su godinama prije toga postali vjernici, ali duhovne zrelosti nije se moglo vidjeti mnogo. Prilike u Korintu su nam poznate. Zbroj takvoga ponašanja, koje je bilo obilježeno svađom i rascjepima, učinio ih je tjelesnim kršćanima.

Tjelesni kršćanin dopušta da ga više ili manje vodi njegova put (ono osjetilno, ono ovostrano, vlastite predodžbe, ideje i snage). On se zapravo ne pokušava boriti protiv postupaka ili djela puti. To se događa samo priznanjem grijeha (1 Iv 1,9) i novim predanjem (Rim 6,13; 12,1-2) te djelovanjem snage Duha Svetoga, koji nas mijenja.

Ali kršćanin koji je već desetljećima vjernik, a ipak je obilježen očitom sebičnošću, pokazuje se tjelesnim. On je nanovo rođen, kao što je to bio slučaj kod mnogih u crkvi u Korintu. Ali unatoč novom rođenju i tome što ima Duha Svetoga, čovjek može dugo (ili u dugim razdobljima) ili čak cijeli život biti tjelesno nastrojen. Na sudu će to izaći na vidjelo, kad sva tjelesna djela izgore, a sam čovjek bude spašen „kao kroz oganj", takoreći u posljednji čas (1 Kor 3,15).

Duhovni rast igra veliku ulogu u tom pitanju. Biti duhovan znači biti zreo i odrastao u vjeri. „Preduvjet duhovnosti[74] je vrijeme. Naime, potrebno je vrijeme da se postane ono što se u 1 Kor 2,15 naziva *duhovnim čovjekom*. Kao što tjelesni razvoj traži svoje vrijeme, tako i duhovno odrastanje traži svoje vrijeme. Nitko nije odmah duhovan kad se nanovo rodi. Potrebno je vrijeme dok čovjek ne postane duhovan čovjek.“[75]

12.25 Bit sukoba između Duha i puti

Dovedimo crvenu nit sukoba između Duha i puti do kraja: Duh i put stoje neprijateljski jedno nasuprot drugome u našem životu, u svakodnevici i u međusobnim odnosima. To vrijedi dok ne stignemo na cilj. To nije prašnjava teorija, nego životno iskustvo svakoga kršćanina. Duh i put nepogrešivo se prepoznaju po svojim plodovima. Oboje se bore za vodstvo u našem životu. Mi sami u svakom trenutku stojimo usred toga sukoba: sve što činimo i propuštamo hrani se iz jednoga od ta dva izvora. Drugim riječima: svaki pokret našega tijela ili naših misli dobiva svoju pokretačku snagu i energiju iz jednoga od ta dva izvora. Na kraju mi odlučujemo. Mi kažemo da ili ne! „Posebna uloga koju same osobe zauzimaju u toj borbi nije ni pasivna ni neutralna. One moraju donositi odluke koje određuju tijek te borbe. Hoditi u Duhu sa sobom donosi ozbiljnu odluku, ali ne takvu koja uključuje snažan napor volje radi svladavanja golemih otpora da bi se nešto ostvarilo. Naprotiv, kršćani su pozvani da se povjere Duhu i Božjem djelovanju i da jednostavno slijede njegovo vodstvo.“[76]

Novi koncept života sastoji se u tome da Božji Duh u nama ostvaruje ono što je Bogu ugodno. Mjerilo za to više nije Mojsijev Zakon, nego Krist odnosno njegov zakon. Sada smo slobodni ugađati ne sebi, nego Kristu. Hoditi po Duhu u njegovoj snazi znači sijati za budućnost i jednoga dana zato žeti vječni život (Gal 6,8).

„Primjena i iscrpljivanje Kristove pobjede traži više od jednoga jedinog čina vjere. Traži cijeli stav vjere. To je neprestano računanje s Bogom. Dan za danom, sat za satom, trenutak za trenutkom. A tvoje računanje s njim u ovom trenutku neće biti dovoljno za sljedeći. ‚Hodite u Duhu, i nećete ispunjavati požude puti.‘“[77]

---

74. „Duhovnost“ se ovdje ne smije shvatiti u smislu „moderne religioznosti“. Naprotiv, riječ je jednostavno o „duhovnoj zrelosti“, „duhovnoj nastrojenosti“ odnosno „duhovnom biću“. Budući da je riječ o citatu, odgovarajuća riječ u glavnom tekstu nije promijenjena.
75. Arnold G. Fruchtenbaum, *Gesetz und Gesetzlichkeit*, Hünfeld, 2010, str. 109.
76. Charles B. Cousar, *Galatians*, str. 138.
77. W. Ian Thomas, *Tote können nicht sterben*, str. 111.

Put vuče prema dolje, prema traženju ispunjenja i zadovoljenja ovdje i sada; ona neprestano naginje grijehu. Duh vuče prema gore, prema Kristu. Dopustimo da nas vuče prema gore! Jedrilica ne može sama poletjeti, ona može samo upravljati i koristiti vjetar. Mora biti povučena uvis. Zato težimo za onim što je gore, gdje je Krist!

13. Novi i stari čovjek: staro je prošlo, novo je nastalo

Samo tri puta Pavao govori o *novom čovjeku*: jednom u Poslanici Kološanima, dva puta u Poslanici Efežanima. *Novi čovjek* je sažetak onoga što je Bog ostvario po Kristu. Božje djelovanje spasenja stvara *jednoga* novog čovjeka po uzoru proslavljenoga Sina Čovječjega i ujedno *mnogo* novih ljudi!

Ti ljudi ne žele samo jednostavno biti drukčiji tako što se prilagođuju novim normama ponašanja – ne, oni su doista novo stvorenje. Kao što je Bog stvorio prvoga čovjeka, upravo je tako stvarno i stvaranje novoga čovjeka! Ta korjenita promjena, ta zamjena staroga za novo, događa se iznutra, to je promjena srca iz kojega izrasta nešto posve novo, naime sam Božji život.

Novi čovjek utjelovljuje ono što je otkupljeni grješnik sada postao u Kristu. Obje Pavlove poslanice koje upotrebljavaju taj pojam opisuju različite vidove našega novog položaja u spasenju *u Kristu*. Zbroj tih mnogih nezasluženih vidova spasenja moglo bi se nazvati *novim čovjekom*. Tekstovi u kojima se spominje pojam *novi čovjek* glase ovako:

> **„… da od dvojice, stvarajući mir, u sebi samome stvori jednoga novog čovjeka.“**
> *Ef 2,15*
> **„… da ste, što se tiče prijašnjega načina života, svukli staroga čovjeka, koji propada po varavim požudama, a obnavljate se u** *(ili po)* **duhu svoga mišljenja** *(ili svoga uma)* **i obukli ste novoga čovjeka, koji je stvoren prema Bogu u istinskoj pravednosti i svetosti.“**
> *Ef 4,22-24*
> **„Ne lažite jedni drugima, jer ste svukli staroga čovjeka s njegovim djelima i obukli novoga (čovjeka), koji se obnavlja za spoznaju prema slici onoga koji ga je stvorio; gdje nema Grka i Židova, obrezanja i neobrezanja, barbara, Skita[78], roba, slobodnjaka, nego je Krist sve i u svemu.“**
> *Kol 3,9-11*

Prije nego što te riječi pomno razmotrimo, skupimo, kao već u Poslanici Galaćanima, i u ove dvije poslanice mnoge vidove spasenja:

78. Tj. pripadnik nomadskoga konjaničkog naroda uz Crno more.

13.1 Novi čovjek u Poslanici Efežanima

- svet (1,1.4)
- blagoslovljen (1,3)
- izabran (1,4)
- bez mane (1,4)
- posinjen za Božje dijete (1,5)
- obdaren milošću (1,6)
- zapečaćen (1,13)
- oživljen (2,5)
- zajedno s njim postavljen u nebeska mjesta odnosno u nebeski svijet (2,6)
- spašen (2,8)
- Mi smo **njegovo djelo** (njegova tvorevina, njegova stvorenja), stvoreni u Kristu Isusu (2,10).
- Postali smo bliski mi koji smo bili daleko (2,13).
- Stvoreni smo kao **jedan novi čovjek** (Židovi i pogani sjedinjeni u Kristu) (2,15).
- pomiren s Bogom (2,16)
- ima pristup Ocu (2,18)
- sugrađanin (2,19)
- Božji ukućanin (2,19)
- subaštinik (3,6)
- sudionik istoga tijela (3,6)
- sudionik obećanja (3,6)
- ojačan Božjim Duhom u **nutarnjem čovjeku** (3,16)
- Krist prebiva u njegovu srcu (3,17).
- ispunjen do sve punine Božje (3,19)
- dijete svjetla (5,8).

13.2 Novi čovjek u Poslanici Kološanima

- svet (1,2.22)
- osposobljen za baštinu u svjetlu (1,12)
- izbavljen iz vlasti tame (1,13)
- prenesen u kraljevstvo Sina njegove ljubavi (1,13)
- u njemu ima otkupljenje (1,14)
- oproštenje grijeha (1,14)
- pomiren (1,22)
- bez mane (1,22)

- bez prijekora (1,22)
- **Krist u nama**, nada slave (1,27)
- **savršen u Kristu** (1,28)
- **dovršen – doveden do punine – u njemu** (2,10)
- obrezan (na duhovan način) u Kristu (2,11)
- suuskrišen u njemu (2,13; 3,1)
- umro s Kristom (2,20; 3,3)
- **Krist je naš život** (3,4).
- Božji izabranik (3,12).

Taj dojmljivi „katalog spasenja" baca jarko svjetlo na ono što je novi čovjek u Kristu.

13.3 Stari čovjek u Poslanicama Efežanima i Kološanima

Želi li se objasniti tko je i što je **stari čovjek**, ove poslanice daju obavijest i o tome:

Poslanica Efežanima

- mrtav u prijestupima i grijesima (Ef 2,1; usp. 5,6)
- upravljan i manipuliran od kneza vlasti zraka (2,2)
- sinovi neposlušnosti (2,2)
- određen požudama puti (2,3)
- po naravi djeca gnjeva (2,3)
- bez Krista (2,12)
- otuđen od Izraelova građanskog prava (2,12)
- tuđinac glede saveza obećanja (2,12)
- bez nade (2,12)
- bez Boga u svijetu (2,12)
- živi u ispraznosti uma (4,17)
- pomračen razumom (4,18)
- otuđen od Božjega života (4,18)
- otvrdnula srca (4,18)
- bez zdravih osjećaja (4,19)
- nema baštine u kraljevstvu Kristovu i Božjem (5,5)
- (moralno) posve tama (5,8).

Poslanica Kološanima

- nalazi se u vlasti tame (1,13)
- otuđen (od Boga i od čovještva kakvo Bog želi) (1,21)
- neprijatelj Božji po nastrojenosti (1,21)

- nepomiren (1,22)
- sinovi neposlušnosti (3,6).

Time su razlike između staroga i novoga čovjeka jasno određene. Stari čovjek je stari način života prije nego što je došlo do potpunoga preokreta spasenja i prije nego što je Bog svojim činom stvaranja u djelu otkupljenja stvorio novoga čovjeka. Novi čovjek sada ne utjelovljuje jednostavno samo novi način života ili novo odnosno bolje ponašanje za razliku od staroga života. Ima ljudi koji nemaju nikakve veze s Isusom, a snažnom disciplinom mogu i promijeniti svoj život nabolje. Oni čak vode moralno bolji život nego poneki kršćanin koji je „novi čovjek". Ali čovjek u puti doduše se može moralno dobro ponašati, no dok je u puti, možda može ugoditi ljudima, ali ne Bogu. Ovdje imamo posla s drugom dimenzijom promjene, a ne samo s načinom ponašanja. Nije riječ ni o reformaciji čovjeka, nego o pravom novom stvaranju, naime o stvaranju novoga života u čovjeku. To novo, naime novi život, konkretno je osoba: Krist (1 Iv 5,11-12; Kol 3,4.11). Od staroga čovjeka nažalost s Božjega gledišta više ništa nije bilo upotrebljivo.

13.4 Izvještaj o stvaranju novoga čovjeka

Novi čovjek stvoren je prema mjerilima Božje naravi, tj. u pravednosti, svetosti i istini. Doista je nastao novi čovjek, a ne samo novi obrazac ponašanja. Jedno je s drugim nerazdvojno povezano: novi čovjek ima i novo moralno i etičko ponašanje. To je moguće samo ako je čovjek obnovljen i u moralnom i etičkom pogledu. To se onda tiče njegova srca, savjesti, osjećaja, njegova duha, njegova uma i njegove duše, koji svi imaju veze s moralom i etikom te ih određuju.

Kod tih riječi Pisma čovjek pomišlja na izvještaj o stvaranju prvoga čovjeka, jer ovdje postoji barem jedna usporednica. Adam je stvoren na sliku Božju i prema njegovoj sličnosti (Post 1,26-28). „I Gospodin Bog oblikova čovjeka, prah od zemlje, i udahnu u njegove nosnice dah života; i čovjek postade živa duša" (Post 2,7). Taj čin stvaranja čini čovjeka, za razliku od životinje, stvorenjem od duha, duše i tijela. Spominjanje tih triju vidova ne treba otvoriti antropološko pitanje, nego samo upozoriti na to da čovjek kao nositelj Božje slike ima i duh. Kao takav sposoban je komunicirati s Bogom, vjerovati u njega i moliti mu se.

I novi čovjek u Kristu nalazi svoju protusliku odnosno svoj uzor u onome koji ga je stvorio. Tko je stvorio novoga čovjeka? Bog ga je stvorio. Samo Bog može stvoriti nešto novo. Ali u odnosu na prapovijest postoje i razlike. Novo stvaranje čovjeka postalo je nužno zbog potpune grešnosti i moralne

pokvarenosti čovjeka. Zato je novi čovjek sada obilježen potpunom suprotnošću: pravednošću, svetošću i istinom, kakve su se nalazile i u Isusovu životu kao čovjeka na zemlji. To je od osobitoga značenja za naš svakodnevni život, u kojemu je riječ o tome da na ovom planetu stari i novi ljudi još žive zajedno.

Bog je, dakle, udahnuo dah života u Adamove nosnice. Time je tijelo stvoreno od zemlje postalo živo biće, osoba. U tom je događaju udio imao i Božji Duh. Prema tome, Božji je dah bio ono što je Adama učinilo osobom, bićem koje ima duh. Sada je u novom stvaranju čovjeka tako da se Kristov život, u usporedbi sa stvaranjem Adama, takoreći udahnjuje u nas (usp. i Iv 20,22). U nama se taj život povezuje s našom osobom, s našim ja. Zato se za nas može reći da smo novi ljudi.

Novi *čovjek* stoji kao neka vrsta zamjenskoga izraza za svakoga pojedinačnog čovjeka. Drugim riječima: novi čovjek je novi Hans-Jörg, nova Christine – u Kristu. Ono odlučujuće kod toga novog čovjeka jest Krist, koji živi u nama i u kojemu mi živimo. On je ono zapravo novo. Kristov život pulsira u nama! Kristov uzor oblikuje se samo po Kristu koji prebiva u nama! Ništa drugo (nikakvi zakoni, pravila, odluke, nikakav napor ni odgoj) ne može zamijeniti toga Krista koji živi u nama.

U Isusu su te tri spomenute bitne značajke (pravednost, svetost i istina) bile savršeno prisutne. On je na križu uopće tek omogućio stvaranje novoga čovjeka, jer je na križu preuzeo sve posljedice, cijeli račun staroga čovjeka (Rim 6,6). Tek je to otvorilo prostor za nešto posve novo. Sada je sam Krist slika prema kojoj je stvoren novi čovjek. Krist je praslika *i* također odslika; odslika utoliko što sada on sam prebiva u meni i jest taj novi život. „I kao što smo nosili sliku onoga od praha, tako ćemo nositi i sliku nebeskoga“ (1 Kor 15,49). To je samo *jedna* biblijska riječ pored mnogih drugih koje svjedoče da je Božji plan preobraziti nas u Isusovu sliku (npr. Rim 8,29; 2 Kor 3,18; 1 Iv 3,2). Slika nebeskoga na kraju uključuje i tijelo, ali proces preobrazbe u Isusovu sliku tek je započeo na dan stvaranja (ili rođenja) novoga čovjeka. A do toga se dolazi preko samoga Krista. Krist u nama je novi život i u tom smislu „novi čovjek“.

13.5 Mnogi su jedan novi čovjek

Pojam *novi čovjek* u Poslanici Efežanima prvi se put pojavljuje u 2,15: „… da od dvojice, stvarajući mir, u sebi samome stvori jednoga novog čovjeka.“ Ovdje je riječ o ujedinjenju Židova i pogana u **jednoga novog čovjeka**. Sam Krist ovdje je Stvoritelj novoga čovjeka. Ovdje je u središtu svjetska Crkva kao Božji hram i Božje prebivalište u Duhu, i time u prvi plan dolazi onaj vid

koji naglašava jedinstvo i zajedništvo kao temeljnu crtu novoga ljudskog postojanja. Ovdje je riječ o onome što je sada zajedničko svim kršćanima. I u tom je smislu to novo tijelo na kraju sam Krist: 1 Kor 12,12: „… tako i Krist“: Krist je tijelo i ujedno glava.

Novi čovjek uvijek se spominje u jednini. U tom je smislu riječ i o novoj *ljudskoj zajednici*, kojoj je Krist glava i početak (Kol 1,17-18). Ona stoji nasuprot ljudskoj zajednici kojoj je glava pali Adam (Rim 5,12-21). Potrebni su svi vjernici da bi u svome načinu života odražavali savršenu Kristovu narav, dakle narav novoga čovjeka.

„Pojedinačni naglasak u Božjem stvaralačkom djelu spasenja izražen je u Ef 2,10, gdje se Pavao odnosi na svaku osobu kao ‚stvorenu u Kristu Isusu'. Prijelaz na više zajedničku perspektivu dolazi u 2,11-22. Tipologija Adam – Krist stoji i iza toga odlomka. Ali naglasak u Ef 2,15 nije toliko na pojedinačnom položaju pred Bogom i njegovu ‚bivanju u Kristu' za razliku od ‚bivanja u Adamu', nego više na novim odnosima koji na međuljudskoj razini postoje za one koji su ‚u Kristu'. Židovi i pogani su pomireni, i zajedno u Kristu tvore ‚novoga čovjeka'. ‚Novi čovjek' je novo društvo u kojemu svi imaju slobodan i jednak pristup Bogu i preneseni su u nebesko (tj. u nebeska područja) (2,5-6). Prema Božjem nacrtu ‚novoga čovjeka' među njegovim udovima nema podjela ni neprijateljstva, nego samo mir (2,16).“[79]

Novi čovjek više nema nikakve veze s našim etničkim podrijetlom, s našim društvenim i vjerskim zaleđem te sa svim prednostima i nedostacima i posljedicama koje su nekoć bile s time povezane. Svi su ti odnosi i veze okončani. Nastali su novi – unutar Božjega doma, unutar crkve, unutar Kristova tijela. Takoreći smo pronašli novi dom u tom novom čovjeku.

Sada nas zanima i osobni vid novoga čovjeka, ono što smo mi – svatko osobno, pojedinačno – postali.

13.6 Pojedinačna osobnost postaje novi čovjek

„Prototip“, uzor novoga čovjeka, jest čovjek Krist Isus. On je mjera svih stvari. Ipak on nije jednoobrazni čovjek koji poravnava, izjednačuje ili ukida sva pojedinačna obilježja koja čine osobnost svakoga čovjeka. Čak i ako upravo opisani vid, koji naglašava zajedništvo i jedinstvo, možda ostavlja takav dojam, novi se čovjek ipak sastoji od mnogih novih stvorenja (usp. 2 Kor 5,17). Dokaz je Božje svemoći, ali i Božje mudrosti i umijeća, to što se njegovo stvorenje upravo prelijeva raznolikošću i individualnošću. Tako se kaže da nijedan list nije istovjetan s nekim drugim listom, pa čak ni jedna

79. Greg Herrick, *Old Man and New Man in Paul*, 1999, str. 5.

pahulja snijega svojom kristalnom strukturom nije jednaka drugoj. Tako je i s čovjekom. Izvana, a i po svojoj osobnosti, nijedan čovjek nije 100 % jednak nekom drugom.

Isto tako pojedinačna osobnost svakoga čovjeka ostaje i pri njegovu novom rođenju. Kad čovjek dođe do vjere, izvana se (u njegovu ponašanju) isprva jedva što mijenja. Ali u njemu započinje nešto silno: usađuje se sjeme Božje riječi, takoreći Božji DNK, po kojemu je on nanovo rođen (1 Pt 1,3.23).

Isti čovjek sada ima zamijenjeni život: „**Ne živim više ja, nego Krist živi u meni; a što sada živim u tijelu, živim vjerom … u Sina Božjega, koji me ljubio i samoga sebe predao za mene**“ (Gal 2,20). Ovdje *staro* ja, koje više ne živi, treba izjednačiti sa starim čovjekom. Ali sada je još uvijek prisutno neko ja, inače osoba više ne bi postojala. To je ja sada novi čovjek, novo ja, ja u Kristu, koji sada živi u meni (u mojoj nutrini). „*Ja* živim, i Krist živi u *meni*“ stoji, dakle, za novoga čovjeka, koji je istodobno ista osoba koja je bila i prije, ali je sada određen samim Kristom i ispunjen samim Kristom.

„Novi je život bio bezuvjetno nužan. S obzirom na ono što *ja* jesam, svaki je napor, svaka nužnost da se naprežem, došla do kraja. Ja svome ja ne mogu dati pobožnost. Kod ‚čovjeka u Kristu‘ (2 Kor 12,2) put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘) i grijeh više ne postoje (u novom stvorenju koje ja jesam u Kristu). Štoviše – u najistinitijem smislu: ‚ja‘ (shvaćen u smislu staroga čovjeka) više ne postojim – ‚s Kristom sam razapet, mrtav sam; ipak živim, ali ne ja, nego Krist živi u meni.‘ Ili točnije: ‚Živim, ali ne više ja.‘ To ‚ja, ne više ja‘ tajna je i snaga praktičnoga ostvarivanja kršćanske vjere. *Živim*, jer, naravno, osoba (pojedinac, tj. svaki pojedini čovjek) ostaje ista. Nije riječ o platonskom misticizmu, ni o panteističkom utapanju u oceanu bitka. Radost koja ispunja moje srce i svjetlo koje obasjava *moj* život pripadaju *meni*. Oni su posve *moji*. Ne, ja od sada vodim pravi vječni život, koji se doista tako može nazvati. Prvi put imam, kako kaže apostol, ‚pravi život‘ (1 Tim 6,19).

Njegov mir, *njegova* radost, *njegov* život i *njegov* Duh sada pripadaju *meni*; *njegova* težnja, *njegovi* ciljevi, *njegovi* interesi sada su moji; Očeva ljubav sada je moja; jednako tako i *njegovo* sadašnje odbacivanje i *njegova* buduća slava; i sve to u sili ljubavi kojom me je on, na svoj osobni račun i svojim plaćanjem, učinio posve slobodnim.“[80]

Novi čovjek (tj. Krist u meni) rezultat je i plod patnje osobne žrtve našega Spasitelja. To je novo stvorenje zauvijek obilježeno Isusovom ljubavlju!

80. F. W. Grant, *Deliverance: What is it?*

13.7 Što je novi čovjek?

U Kol 3,11 ovo je konkretno objašnjenje onoga što je novi čovjek:

Krist (je) sve i u svemu.

Prvo, Krist je uzor novoga čovjeka – i u njegovu stvaranju i za način života; on je njegov životni prostor i njegova nada. Ali Krist je i *u* nama. To je novi čovjek. I to je također poruka Poslanice Kološanima: *Krist u vama*, nada slave (1,27). *Krist je naš život* (3,4).

Kad se sam Krist naziva novim čovjekom, ne može se govoriti o stvaranju. Krist nije stvoren, on je vječan, jer je Bog. Nešto drugo moralo je biti stvoreno, jer to prije nije postojalo: čovjek postaje novo stvorenje tako što prima Kristov život i udio u njegovoj naravi. Njegov se život usađuje u moju najdublju nutrinu. U moju pojedinačnu osobnost Kristov se život takoreći uranja, kao što je Bog udahnuo dah života u Adamove nosnice. Na taj smo način „dovedeni do punine" (Kol 2,10; ER, njemački prijevod Biblije), tj. dovršeni. Kristov život sada je ispunio ili prožeo cijelo naše postojanje, onakvo kakvi smo nekoć rođeni. „All of HIM in all of me" – „sve od NJEGA u svemu od mene"[81]. Na taj način, naravno, ne postajem novi Krist, nego novi čovjek, novi Hans-Jörg. O „novom" se može govoriti zato što je njegov život sada ispunjen Kristom, jer taj novi život zahvaća cijelo njegovo nutarnje postojanje (nutarnjega čovjeka, srce, um, savjest, dušu). To isprva ne uključuje osjećaj, nego činjenicu spasenja koju je Bog izveo i ostvario!

„Stari čovjek, to je bio Adam, ili bolje, mi u sjedinjenju s Adamom. Novi čovjek, to je Krist, ili točnije: mi sami sjedinjeni s Kristom."[82]

Arthur C. Custance[83] opisuje taj događaj novoga stvaranja kao utjelovljenje (inkarnaciju) Krista u vjerniku. Kao što je vječni Sin pri utjelovljenju uzeo tijelo i krv, tako se sada Krist Isus kao pravi čovjek u duhovnom (nadnaravnom) smislu rađa u nama, da bi od tada rastao i poprimao obličje u našem životu (vidi i Gal 4,19). Na taj način svaki čovjek u svome novom rođenju doživljava „svoj osobni Božić". I samo u tom pogledu Isusovo utjelovljenje na kraju ima značenje za njega.

„Vjernik u Kristu Isusu postaje vlasnik dobra koje nikada prije nije posjedovao – postaje dionik božanske naravi. Vječni život nestvorenoga Boga usađen je u najdublji dio njegove ljudske osobnosti, i cijelo njegovo biće i postojanje prožima božanska energija novoga života. Novo rođenje je dodjeljivanje

81. W. Ian Thomas, *The Indwelling Life of Christ*.
82. C. K. Barrett, citirano kod: H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, str. 79.
83. Arthur C. Custance, *Man in Adam and in Christ*, str. 273.

nove naravi, koja obuhvaća intelekt, osjećaje i volju, koja u čovjeku stvara posve novi život i osposobljuje ga da živi u potpuno novoj sferi.“[84]

13.8 Novo stvorenje

Na ovome mjestu još jednom osvijestimo da je doista i bitno (duhovno) nastalo nešto novo i da je sada prisutno u vjerniku. Usporedno s pojmom „novi čovjek“ postoje još i drugi srodni nazivi:

„Mi smo **njegovo djelo** (remek-djelo, tvorevina), stvoreni u Kristu Isusu“ (Ef 2,10). To je više pojedinačni vid. On pokazuje da upravo kao što je Bog svoju ljubav, mudrost i božansku moć stavio u prvo stvorenje, to vrijedi i za novo stvorenje. Ondje njegova ljubav dolazi do izražaja još jasnije, jer nije bila potrebna njegova moć, nego njegova beskrajna ljubav. Smrt njegova Sina (simbolički prikazana posijanim pšeničnim zrnom, sjemenom za novi život) naime donosi novi plod.

„Zato, ako je tko u Kristu, ondje je **novo stvorenje**; staro je prošlo, gle, **novo** je nastalo“ (ili „sve je postalo novo“ [Elb, njemački prijevod Biblije]; 2 Kor 5,17). Doista je staro prošlo, čak i ako danas još imamo staru narav u sebi. Križ je kraj staroga čovjeka. Za Boga smo već sada „u Kristu“ savršeni, staro on više ne vidi.

„Jer u Kristu Isusu ne vrijedi ništa ni obrezanje ni neobrezanje, nego **novo stvorenje**. Nad svima koji hode po tom pravilu …“ (Gal 6,15-16; Schl 2000, njemački prijevod Biblije). Novo stvorenje sa sobom donosi drukčiji život, koji se ne ravna prema starom stvorenju i Mojsijevu Zakonu. Naprotiv, to nas stvorenje oprema iznutra i pokazuje nam kako trebamo živjeti: kako smo primili Krista, Gospodina, tako u njemu trebamo i hoditi (usp. Kol 2,6).

Krist je prvorođenac svega stvorenja (i novoga; Kol 1,15), on je njegov početak i začetnik (Kol 1,18; Otk 3,14) kao prvorođenac od mrtvih. Prema tome, novo stvorenje jasno potječe od Krista, jer je ono rezultat toga što je smrt pobijeđena. Ono počinje s onu stranu smrti u sili njegova neuništivog života (Heb 7,16). Zato je novi čovjek u Kristu i s onu stranu smrti neuništiv, ne može se izgubiti, neprolazan je i vječan.

13.9 Što je stvoreno novo?

U tim se recima ne kaže što je točno stvoreno novo. U čovjeku se ne stvara „usporedni čovjek“, tako da bi u jednom čovjeku sada postojale dvije osobnosti. U preokretu spasenja svakoga čovjeka povijest odnosno cijelo postojanje staroga čovjeka okončano je na križu na Golgoti. Stari i novi čovjek ne

84. Ruth Paxson, *Life on the Highest Plane*, str. 192.

nastavljaju postojati jedan pored drugoga. **Novi čovjek zamijenio je staroga čovjeka.** Novi čovjek sažetak je onoga što smo sada u Kristu – osobno i zajedno – postali.

Novo stvaranje zasad je ograničeno na nutrinu čovjeka (što se, međutim, očituje u načinu života). Zato se govori o „nutarnjem čovjeku" (Ef 3,16; Rim 7,22; 2 Kor 4,16; usp. 1 Pt 3,4), koji odgovara novom životu i novom čovjeku. Tijelo tek u budućoj preobrazbi ili uskrsnuću ima udio u novom stvorenju. Ništa na kraju nije isključeno iz toga novog stvaranja, jer ćemo u uskrsnuću biti potpuni i savršeni u svim vidovima ljudskoga postojanja kakvo Bog želi. Tada ćemo biti slični Gospodinu Isusu u tjelesnom, duševnom i duhovnom pogledu, ali tada ne kao zemaljski, nego kao nebeski, poput njega.

Ukratko se može reći da smo – što se tiče naše osobnosti – s jedne strane ostali isti, a ipak smo istodobno postali posve novi. Bog nas kao osobnosti želi imati onakve kakvi jesmo (tj. onakve kakvi smo rođeni kao njegova stvorenja, i kao one koji imaju vlastiti identitet). Ali on nas prihvaća samo „u Kristu", tj. samo kao one koji su preneseni u Krista. A za to se pobrinuo time što nas je sam prenio u Krista (1 Kor 1,30). Time nas je i „presadio" u cijelo Isusovo djelo spasenja. Za nas vrijede Kristova smrt, pokop, uskrsnuće, uzašašće i proslavljenje, jer smo zajedno s njim preneseni u nebeska mjesta (Ef 2,6).

13.10 Treba li novom čovjeku obnova?

Obje poslanice (Efežanima i Kološanima) naglašavaju da se novi čovjek neprestano obnavlja. Postoji li, dakle, opasnost da on ostari i oslabi ili čak da može umrijeti?

Uz to jedna načelna napomena: ništa, nijedno stvorenje, ne postoji u sebi i iz sebe. Sve što je stvoreno i živi (i novo stvorenje) nosi i održava Stvoritelj (Kol 1,17; Heb 1,3; Neh 9,6). To što moje srce kuca (svaki dan i do 80.000 puta) ovisi o Božjoj sili koja održava stvorenje. Ono stvoreno ovisi o njemu! Tako i novi čovjek. Njega oživljuje njegov Stvoritelj, Krist.

Nutarnji se čovjek mora neprestano obnavljati i oživljavati. Duhovni život kršćanina mora se stalno hraniti. Kršćanin po Božjem Duhu treba stalno rasti u snazi. Ona djeluje „u nutarnjega čovjeka" (tako doslovno Ef 3,16). Ta stalna obnova i oživljavanje potrebni su jer se kršćanin još nalazi u smrtnom i slabom tijelu i na sebi još ima ostatak staroga života (staru narav), pri čemu je njegovo mišljenje često još pod njegovim utjecajem. Živimo u „već sada" i u „još ne". Obnova je potrebna jer je kršćanin izložen teškoćama i nevoljama palog stvorenja i nalazi se u neprijateljskom, zavodničkom svijetu. Ne na

posljednjem mjestu, obnova i oživljavanje potrebni su jer se vjerniku suprotstavlja neprijatelj duša, zavodnik i ubojica od početka.

Kršćanin se nalazi u polju napetosti. Naše kršćanstvo svaki se dan napada na različitim bojišnicama. Ti napadi imaju jedan cilj: žele nas navesti da svoj život prilagodimo svijetu i da živimo onako kako živi stari čovjek, naime za sebe, ne brinući se za vjeru i poslušnost. Neprijatelji se uz pomoć Biblije mogu točno prepoznati: u meni je put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo'), stara narav. Izvan mene postoji svijet (ljudi i njihov svijet), koji ne mari za Boga. A onda tu je i veliki neprijatelj, koji se naziva đavao i Sotona. Na nebu obnova više neće biti potrebna, jer tada tih neprijatelja više neće biti: put će završiti s našim smrtnim tijelom, svijet prolazi sa svojom požudom, a đavao će biti zgažen pod našim nogama.

„Riječ ‚novi' u izrazu ‚*i obukli novoga (čovjeka)*' grčki je *neos*; to ne upućuje samo na drukčiji život, nego na život posve nove vrste, tj. ta se ‚ljudska vrsta' prikazuje u mladosti i svježini, pri čemu se pretpostavlja živi proces rasta. Riječ je o snažnom mladom životu koji rastom i napredovanjem u uobičajenom životu dobiva obličje. Proces rasta opisuje se kao neprestana obnova u kojoj Duh Sveti tom novom čovjeku (Tit 3,5) daje potpuno nov način mišljenja i (nova) obilježja, a ne staromu čovjeku kuru pomlađivanja. Ta su obilježja u skladu sa slikom onoga koji ga je stvorio, to jest sa samim Bogom i s Kristom: naime i Bog (Ef 2,10) i Krist (2,15) odgovorni su za novoga čovjeka. Oni žele da ljudi koji zajedno tvore tu novu ‚ljudsku vrstu' budu više svjesni toga djela stvaranja – to je obnova ‚za spoznaju'. Ono o čemu je riječ jest činjenica da je Krist, koji prebiva u vjernicima, sve za njih: ‚novi čovjek' je Krist onakav kakav u punom bogatstvu svoje osobe poprima obličje u vjernicima, ili ukratko rečeno: Krist u vjernicima."[85]

Spoznaja i mišljenje se obnavljaju. Kad čovjek dođe do vjere, on u sebi još ima stare grešne obrasce mišljenja i ponašanja. U njegovoj puti oni i ostaju. Ali tomu se suprotstavlja djelovanje Božjega Duha, a ono počinje u našem upravljačkom središtu – na onome mjestu gdje se donose odluke. Vanjski čovjek propada u trošenju svakodnevnoga života. Ali Božja nas riječ uvjerava da se naš nutarnji čovjek (to je novi čovjek) iz dana u dan obnavlja (2 Kor 4,16). Obnovu dotični doživljava tako što gleda u vječnost odnosno na samoga Krista, čija slava odsijeva na nama (2 Kor 3,18) i jača nas (Kol 1,11).

85. G. H. Kramer, *Christus ons leven*, str. 117.

13.11 Novi čovjek: obučen kao haljina

Novi čovjek nalikuje haljini koja se oblači. Obrnuti postupak vrijedi za staroga čovjeka, kojega smo svukli kao haljinu. „Slika ‚oblačenja' i ‚svlačenja' ima veze s presvlačenjem odjeće i odnosi se na promjenu karaktera u svjetlu promjene identiteta, jer je dotični staro područje života (bez Boga) zamijenio novim područjem života (kod Boga)."[86] Svlačenje i oblačenje dogodilo se u našem preokretu spasenja, kad je Krist ušao u naš život.

Stari čovjek je u svakom pogledu prošlost, ili ipak nije? Sva tri biblijska mjesta na kojima se spominje stari čovjek opisuju njegov kraj: ili kao „razapet" ili kao „svučen". Sve to stoji za jednokratnu i dovršenu radnju. Svlačenje haljine događa se u jednom trenutku, a obnova, naprotiv, neprestano. Ona omogućuje da ta nova haljina i ostane nova i da se ne istroši odnosno ne zaprlja.

Odijelo čini čovjeka. Haljina je ono što se vidi na čovjeku. I to Pavao ovdje želi reći: treba postati jasno da novi čovjek nije bio samo pametna zamisao ili teorija, nego da je Božja sila koja stvara i obnavlja život proizvela pravo majstorsko djelo. Dokaz za to je da novi čovjek postaje vidljiv u svakodnevici. On sada svoj život usmjerava prema svome Otkupitelju i Stvoritelju. On se oblači u Gospodina Isusa Krista (Rim 13,14). Riječ je, dakle, o tome da novi čovjek postaje sve vidljiviji; Krist (njegova narav, njegova ljubav) treba potisnuti dosadašnju sebičnu narav staroga čovjeka.

Staza novoga čovjeka obrubljena je Božjim putokazima, koji nam pokazuju koje oblike izražavanja novi život ima, a koje nema. Naglasak je jako na preobrazbi načina života. Čovjek koji dođe do vjere ne mijenja svoj život naglo od staroga u novo. Kad bi to bio slučaj, ne bi bila potrebna obnova, pa čak ni zapovijedi NZ koje pokazuju kako izgleda život novoga čovjeka.

Ne moramo *postati* novi ljudi, recimo grčevitim i ogorčenim naporima kojima je cilj život sličan Kristovu. Ne! Riječ je o tome da u životu ostvarujemo ono što u Kristu već *jesmo*: pravedni, sveti i istinoljubivi.

Povlastica da smo novi čovjek obvezuje i da tako živimo. Trebamo postati ono što jesmo! *Biti* novi ljudi i ujedno *postajati* novi ljudi – to zvuči kao paradoks, ali to nije. Jedno je *indikativ* spasenja (njem. *Heilsindikativ*) – ono što nepobitno jesmo pred Bogom. Drugo je *imperativ* spasenja (njem. *Heilsimperativ*), koji nas poziva da iz toga bića živimo u skladu s njim. Nijedna od tih dviju strana ne smije se postaviti protiv druge niti izbaciti iz ravnoteže. Tko položaj, dakle indikativ spasenja, naglašava više od

86. Greg Herrick, *Old Man and New Man in Paul*, 1999, str. 7.

praktičnoga ostvarivanja, izbacuje stvari iz ravnoteže. Pismo često u jednom dahu govori o objema stranama kako bi nam pojasnilo da ih ne smijemo (često kao izliku ili opravdanje) secirati teološkim akrobacijama. Za NZ je položaj u spasenju jednako važan kao i njegov učinak u svakodnevnom životu. Ovim posljednjim misli se na imperativ spasenja, da se svim zalaganjem trudimo živjeti onako kako Bog želi i kako je i omogućio.

13.12 Sažetak – jedna slika

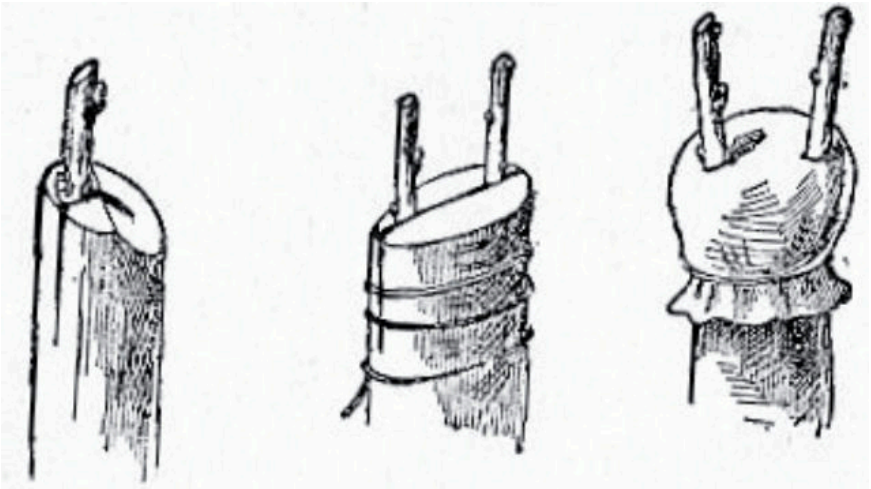
Slike i usporedbe s biblijskim istinama mogu biti vrlo korisne. Sama Biblija (prije svega Gospodin Isus) upotrebljava slike i prispodobe kako bi duhovne istine učinila razumljivima. Ali slike imaju i svoje granice. One žele pojasniti određene vidove, a to znači i da ne odgovara svaki postojeći vid takve slike istini koju ona treba zorno prikazati. Ono što se u slici ili usporedbi spominje važno je. Ono što se ne spominje ili ne dotiče, naprotiv, nevažno je.

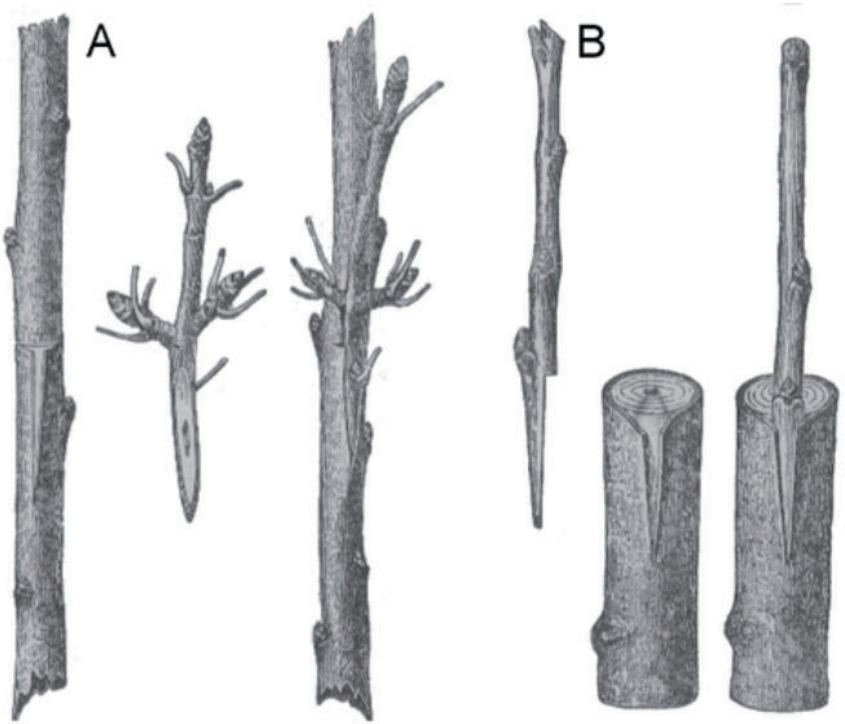
13.12.1 Staro stablo

Biblija nekoliko puta uspoređuje čovjeka sa stablom. Klasičan je primjer veliki kralj Nabukodonozor. On se uspoređuje s velikim i moćnim stablom. Budući da je zbog svoje veličine i moći postao ohol, Bog je odlučio posjeći ga. Trebao je ostati samo panj s korijenjem: kralj, naime, nije umro, nego je na neko vrijeme dobio srce životinje, da bi onda ponovno postao kralj (Dn 4; vidi i Suci 9,7-15). Tako je to stablo, slikovito rečeno, sam Bog posjekao sjekirom. To je slika čovjeka koji živi bez Boga, Adamova potomka. Isus kaže da nema lošega stabla koje donosi dobre plodove (Lk 6,43). Drugim riječima: ljudi koji su u puti ne mogu ugoditi Bogu. Stari čovjek je stablo koje ne donosi dobre plodove. To vrijedi za čovječanstvo u cjelini jednako kao i za svakoga pojedinog čovjeka (Ps 37,35). Tako loše stablo, kad je riječ o njegovu plodu, nije zaslužilo ništa drugo nego da bude posječeno i bačeno u oganj (Lk 3,9). To se dogodilo s našim starim čovjekom: osuđen je na križu, i smrtna je presuda izvršena. On je takoreći izgorio na sudu Božje svetosti. Time je naš stari život okončan. Nismo ga okončali mi sami, on je to učinio. Krist je bio taj koji je umro *umjesto nas*. Da smo doslovno umrli, i korijen bi bio iskorijenjen. Korijen – u našoj slici – predstavlja osobu. On utjelovljuje ono što ja jesam kao čovjek, kao Božje stvorenje.

13.12.2 Novo stablo

Što je sada Božji cilj? Bog želi da postanem stablo zasađeno uz potoke voda. Tako se kaže za pravednika u Ps 1 (usp. Ps 92,13; Jr 17,8). Trebam postati dobro stablo koje donosi dobar plod (Mt 7,17), plod Duha (Gal 5,22-23). Za to je potrebno novo stablo. Ono mora biti zasađeno i rasti. A da bi jednoga dana postalo snažno stablo sa snažnim korijenjem i dobrim plodovima, potrebni su njega i prije svega voda. Naša slika dopušta još jedan vid: nanovo smo rođeni neraspadljivim sjemenom Božje riječi (1 Pt 1,23). To je sjeme Božje sjeme (1 Iv 3,9), koje u čovjeku nakon njegova obraćenja (slikovito rečeno) niče i raste dok od njega ne postane snažno stablo. To je sjeme sam Krist (Gal 3,16). Time imamo usporednicu s činjenicom da je sam Krist *novi čovjek*, njegov život u nama (Kol 3,4.11). Cijeli razvojni potencijal novoga čovjeka potpuno je sadržan u tom sjemenu, koliko god ono bilo malo. Taj se čovjek sada treba razvijati, rasti, napredovati, širiti. To se ne događa u jednom trenutku, nego samo neprekidnim rastom i stalnom obnovom. Samo Bog daruje rast, obnovu i snagu. NZ u drugom kontekstu govori o maslini (Rim 11,16-24), na koju se nacjepljuje druga mladica da bi dalje rasla na starom stablu. Zamislimo panj stabla koji smo usporedili sa svojom osobom. Sada se na taj panj nacjepljuje nova mladica, dakle sjeme Riječi (sam Krist), da bi mogla rasti i postati novo stablo. Taj postupak stručnjak naziva „cijepljenjem“.

13.12.3 Stari korijen koji još živi

Stari korijen (panj s korijenjem staroga, ali posječenog stabla) još je tu. Čak je još živ. U našoj slici to nije stari čovjek, nego, naprotiv, naša put – stara, pokvarena i grešna Adamova narav. Ona je obilježila naš stari život, život staroga čovjeka. Čak i uz opasnost da ponavljanje tih istina zamori, neka se još jednom kaže: stari čovjek nije put. Stari čovjek, naprotiv, utjelovljuje moje postojanje bez Boga prije nego što sam došao do vjere. Put, nasuprot tome, predstavlja narav i bit staroga čovjeka. Ona je još prisutna. Dok živimo, taj će se stari korijen nalaziti u nama. A taj korijen ima svojstvo da ponovno postane aktivan (Job 14,7-9). Iz toga panja izrastaju male mladice – loši plodovi, djela i navike tijela i puti. Dok se Bog brine za rast novoga stabla, nama je upućena zapovijed da umrtvimo udove na zemlji, dakle udove grešne puti (Kol 3,5; Rim 8,13). To se treba događati po vjeri i po Duhu. Trebamo te mladice uklanjati kao korov, odrezati grane ili (ako su od njih već ponovno postala mala debla) posjeći ih sjekirom Božje sile. Zadaća „vrtlara“

koji se dosljedno brine o korovu spada u područje naše odgovornosti. U tom poslu nismo prepušteni sami sebi: po Duhu Svetome Božjem živimo i hodimo (Rim 8,13; Gal 5,18)!

13.13 Samo po vjeri

To se događa samo u vjeri i po vjeri u Sina Božjega, koji me (kako kaže Pavao) „ljubio i samoga sebe predao za mene" (Gal 2,20). Vjera je ovisnost o Bogu. Ona obuhvaća stav koji sve očekuje od Krista, a ništa od sebe. Umrtvljivanje opisano, na primjer, u Rim 8,13 i u Kol 3,5 događa se na kraju *po vjeri*. Tomu pripada to da grijehu kažemo ne, dok istodobno Kristu kažemo da (Rim 6,13.19). Pravednik živi (svaki dan) od svoje *vjere* (Rim 1,17). Približavamo se Bogu po vjeri (Rim 5,2), stojimo po vjeri (Rim 11,20; 2 Kor 1,24). Po vjeri dopuštam da Krist prebiva u mome srcu (Ef 3,17). Čvrst sam i postajem čvrst po vjeri (1 Pt 5,9). Tu vjeru moram vršiti danas. To je ključ. Vjera nije osjećaj. Za vjeru je ono što Bog kaže apsolutno istinito i valjano: to se ne tiče samo moga vječnoga spasenja, nego i moga svakodnevnog života. Bez vjere je, naime, nemoguće ugoditi Bogu!

13.13.1 Lijeni vrtlar

Izr 24,30-32 kaže: „Prođoh pokraj njive lijenoga čovjeka i pokraj vinograda čovjeka bez razuma. I gle, sav je bio zarastao u čkalj, površina mu je bila pokrivena korovom i kameni zid srušen. I promatrao sam to, upravio sam svoje srce na to; vidio sam to i primio pouku."

Često upravo ispod nacijepljene plemke (tako se naziva ta nova i plemenita mladica) ponovno izrastaju stari izdanci. Njih svakako treba odrezati, jer novoj mladici oduzimaju vodu, a u daljnjem tijeku rasta i svjetlo.

Ako vrtlar ne izvršava svoje dužnosti, nastaje problem. Vlastitu dinamiku puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo') ne treba podcjenjivati. Ako se put hrani i štedi, umjesto da se postojano odnosno uvijek iznova predaje u smrt, na mnogim će mjestima rasti stare mladice. To ima negativne učinke na rast novoga stabla. Njegov se rast koči, korijenje više ne raste dublje u Krista, tako da stablo više ne dobiva hranu. Gotovo je kao da je i Pavao imao istu sliku pred očima (Kol 2,7).

Tjelesan, sebičan život nalikuje suhom stablu koje je okruženo mnogim mladicama staroga korijena, koje mogu narasti tako visoko da se nekoć novo stablo više ne vidi. Voda koja je namijenjena tom novom stablu teče u mnoge mladice staroga korijena. Stablo se može razboljeti, dok se mogu osušiti cijele grane, a njegov plod može biti oskudan odnosno sitan.

Prije nekog vremena bio sam iznenađen kad smo skupljali i brali jabuke od kojih dajemo cijediti sok: na jednom sam stablu našao dvije različite sorte jabuka. To je bio rezultat cijepljenja. Prijašnji je vlasnik htio imati dvije sorte jabuka na jednom stablu. Odmah sam pomislio na kršćanski život: i ondje se nalaze dvije različite vrste plodova – plodovi koje daje Duh, ali i plodovi koje donosi put.

13.14 Budućnost novoga čovjeka

Dosad smo novoga čovjeka promatrali u polju napetosti svijeta koji prolazi. Kratak pogled na njegovu budućnost ne smije nedostajati. Novoga čovjeka već okružuje dah budućega novog stvorenja, kako je opisano u Otk 21. U nama je to novo stvorenje već započelo. Mi smo neka vrsta prvina Božjega novog stvorenja (Jak 1,18). U Kristu smo već preneseni u nebeska mjesta (u nebesku sferu) (Ef 2,6). Tako Božja riječ opisuje naš položaj. Kao *novi* ljudi živjet ćemo u *novom* stvorenju, jednoga dana i s novim tijelom, koje će tada odgovarati istoj kakvoći novoga stvorenja kao što je to sada slučaj s našim *nutarnjim čovjekom* (1 Kor 15,35-57). Budućnost novoga čovjeka oduzima dah i neizmjerno je slavna kao i sam njegov Stvoritelj: kad se on, naš život, pojavi, tada ćemo se i mi pojaviti s njim u slavi pred cijelim svemirom (Kol 3,1-4)!

Ali ne zaboravimo kolektivni ili zajednički vid, koji je možda čak i važniji. Novo čovječanstvo, kojemu je Krist početak i glava, bit će stanovništvo novoga neba i nove zemlje. Krist sve i u *svima*!

Stvarnost spasenja novoga čovjeka utjelovljuje Crkva NZ, koja je nastala tek na Duhove. Ona će (sastavljena od svih vjernika) biti taj novi čovjek kojega je stvorio Krist i kojemu je on glava. Taj *jedan čovjek*, koji se sastoji od svih udova tijela, bit će za sva vremena – u svu vječnost – na hvalu slave, milosti i ljubavi Boga odnosno Krista.

Stari čovjek propada zbog požuda; zbog duhovne smrti ide ususret tjelesnoj smrti, koja na kraju vodi u vječnu smrt. On se ne popravlja, podložan je propadanju i propada. Novi se čovjek obnavlja po životnoj povezanosti sa svojim Stvoriteljem, sve dok u uskrsnuću ne započne vječni život odnosno savršenstvo.

13.14.1 Već sada živjeti život budućnosti

Budućnost novoga čovjeka nije apstraktna tema ili tema odvojena od stvarnosti našega života. Ta budućnost s jedne strane obuhvaća našu nadu, ali već sada uključuje i ono što određuje naš život. Moglo bi se to ovako izreći: živimo polazeći od cilja, gledajući na Isusa i na ono što je stvorio i što će učiniti.

Ako u nama već pulsira život novoga stvorenja, onda to ne znači ništa drugo nego da već sada živimo život budućnosti.

Plod Duha Svetoga, jedinstveni i uzorni život samoga Isusa, njegove zapovijedi ljubavi i uopće sve zapovijedi NZ pokazuju nam kako će život u novom stvorenju izgledati u moralnom pogledu. U Božjem novom stvorenju sve će biti ispunjeno Božjom ljubavlju – onom istom ljubavlju koju već sada trebamo ostvarivati u svome životu.

Naše crkve su mostobrani i predstraže Božjega novog svijeta. Ovdje oni koji ne poznaju Boga i otkupljenje u Kristu moraju doći u dodir s „novim čovjekom" odnosno s novim stvorenjem. Na nama se mora moći prepoznati ono što će Bog uskoro na svakom mjestu imati u svome novom svijetu kao ono normalno i ujedno čudesno slavno.

Kad tako promatramo Božji novi svijet i razmišljamo o činjenici da je on u nama već započeo, život budućnosti ne vodimo ni iz prisile ni pod prisilom ni iz zakonskih pobuda. Novi način života treba za nas postati ono normalno, kao što će to uskoro biti u Božjoj vječnoj slavi.

Tada, za razliku od danas, više neće biti neprijatelja i prepreka koji bi mogli priječiti novi život. Zato je danas povezano s odlukama volje, s naporom i zalaganjem postati onakvi kakav je bio Isus. Ali nismo (kao, na primjer, čovjek koji ne vjeruje i želi moralno popraviti svoj karakter) upućeni sami na sebe, nego na svojoj strani imamo Božju milost i njegova dobroga Duha.

13.15 Poziv

Milost poučava, štoviše (od)gaja nas (Tit 2,11-12), tako da novi čovjek doista dobiva prostor i u našoj svakodnevici. Ne odgaja nas Zakon, nego milost, tako što nas najprije uvijek iznova podsjeća na ono što u Kristu već jesmo i što ne moramo tek postati. Milost nas stavlja u preobilno Kristovo bogatstvo i njime nas ispunja, jer je samo iz nje moguć promijenjen život.

Svukli smo staroga čovjeka s njegovim starim načinom života. Ali način mišljenja, bit odnosno narav toga staroga čovjeka nalaze se u nama sve dok smo u svome tijelu. Protiv ponovnoga uzdizanja staroga smjera života stoji neprestana obnova našega mišljenja.

Krist u nama: to je životna stvarnost novoga čovjeka. Ian Thomas usporedio ju je s rukavicom, koja je bez žive ruke mrtva stvar. To smo mi – posve nesposobni, bez Krista i izvan Krista. Ali kad živa ruka uđe u rukavicu, onda ona može sve učiniti! Tako smijemo polaziti od toga i vjerovati da sve možemo u onome koji nas jača!

14. Nanovo rođeni za novi život

Na našem posljednjem planinskom vrhu dolazimo do stvari koja je u tom pogledu možda najpoznatija. Riječ je o novom rođenju, o primanju novoga i vječnoga života. Time dolazimo do onoga što možemo naučiti od apostola Ivana o preobražavajućoj snazi evanđelja, koje stvara novo. Oslobođeni smo od moći grijeha, darovan nam je Duh Sveti, učinjeni smo novim ljudima. To je bila osobito Pavlova tema. Ali morali smo se i nanovo roditi, jer se naš stari život zbog grijeha pokazao neupotrebljivim i jer time nismo imali pravi život, dakle bili smo duhovno mrtvi.

Ali najprije ćemo pogledati jedan pojam koji smo već nekoliko puta upotrijebili: „*nova i stara narav*“. Iako tih pojmova u Bibliji nema u tom obliku, u njoj se ipak nalazi stvar za koju oni stoje. Ono što, za razliku od „*stare naravi*“ (to je *put*), nazivamo „*novom naravi*“ nije ništa drugo nego „*božanska narav*“. Petar piše u svojoj Drugoj poslanici, u 1. poglavlju, retku 4:

„… da po njima *(obećanjima)* **postanete dionici božanske naravi.“**

Uvijek pomaže imati pred očima kontekst u koji su pojmovi uklopljeni. Na ovome mjestu on je sljedeći:

Kršćanin je od Boga dobio sve da bi mogao živjeti za njega. Najprije sam život. To se može nazvati životom novoga čovjeka. Ostvarivati taj božanski život u svakodnevici znači „pobožnost“ (pravo strahopoštovanje; život kakav odgovara Bogu), tj. život na slavu Božju. Bog nam je po svojoj riječi pokazao svoju vlastitu slavu, koja nas je zahvatila i prouzročila punu odlučnost da njega samoga imamo pred očima kao cilj svoga života i svoga životnog putovanja. To putovanje vodi kroz svijet – ne samo kroz Božje stvorenje, nego i kroz svijet koji su ljudi promijenili i pokvarili, dakle kroz društvo u kojemu živimo. Kao primatelji i dionici božanske naravi umakli smo pokvarenosti svijeta. S božanskom naravi sada smo sposobni živjeti drukčije od svijeta, koji je obilježen požudom. Ovdje onda postaje jasno i što ta božanska narav jest, a što nije. Ona se ne tiče vanjske Božje slave, nego Božje moralne biti. Riječ je o duhovnom nadnaravnom životu koji u sebi nosi moralne i etičke Božje značajke, koje Petar ovdje stavlja nasuprot djelovanju izgubljenoga svijeta.

Ta se narav konkretno očituje u dinamičnom procesu tijekom kojega nanovo rođeni ulaže svu revnost i donosi duhovni plod. Na taj način on učvršćuje svoje božansko pozvanje i izabranje. Tako u svome životu potvrđuje

Božje djelovanje spasenja na sebi. „(Postati) dionici božanske naravi“ ne znači samo nešto *posjedovati*, nego jednako tako i nešto *postati*: riječ je o tome da postanemo slični Bogu i time njegovi nasljedovatelji.

Dokaz da narav odnosno bit Božja doista može ući u čovjeka i obilježiti čovjekov život jest sam Isus. U njemu je božanski život, on je sam vječni život. Postao je čovjekom da bi taj život nama ljudima postao dostupan i da bismo ga mogli iskusiti. Zato Ivan može reći: „Ono što je istinito u njemu i u vama“ (1 Iv 2,8).

14.1 Što je to zapravo narav?

Pod *naravi* se misli na bit ili prirodnu svojstvenost koja obilježava neku stvar od početka odnosno neko živo biće od rođenja. Životinjska narav drukčija je od ljudske naravi (Jak 3,6-7). Narav u našem kontekstu obuhvaća nešto što je čovjek preuzeo – za razliku od onoga što je sam proizveo. Riječ *narav* (grč. *physis*) znači „ono što je postalo“[87], glagol znači *proizvesti, razviti, proklijati* i *rasti* (osobito kod biljaka); imenica znači i *podrijetlo* i *rođenje*.

Mi ljudi smo *po naravi*, to znači od rođenja te po svojoj biti i svojoj naravi, djeca gnjeva (Ef 2,3; Gal 2,15). U prirodi vrijedi zakon po kojemu svaka vrsta donosi svoje vlastito potomstvo. To jednako vrijedi i za čovjeka: odnosi se na tijelo, vanjskoga čovjeka, jednako kao i na njegovo srce, nutarnjega čovjeka. Čovjek i danas u 21. stoljeću još uvijek utjelovljuje Adamovu bit (prvoga stvorenog čovjeka), ali i ono što je on postao svojim padom u grijeh. Razlikujemo ljudsku narav koju spominje Jakov (ono što smo, prema tome, postali kao Božja stvorenja na njegovu sliku) i grešnu bit koju smo naslijedili od Adama (nakon pada u grijeh). Drugim riječima: „Moramo razlikovati ljudsku narav i našu narav kao palih ljudi.[88] Mi smo ljudi i uvijek ćemo to biti, kakvu god promjenu doživjeli po novom rođenju s obzirom na duh i dušu, i kakva god promjena čekala naše tijelo u trenutku kad Gospodin dođe da nas pozove k sebi. Nikada nećemo izgubiti bitni identitet s kojim nas je Bog najprije (rođenjem) stvorio. Mi jesmo i ostajemo iste osobe – isti pojedinci. Zato moramo razlikovati takve pojmove kao što su ‚naša ljudska narav‘, ‚naša pala narav‘, ‚naša nova narav‘. Pad u grijeh nije ukinuo (narav) našega ljudskog postojanja; naše novo rođenje, s druge strane, ne ukida naše ljudsko postojanje. Ono što je bitno za ljudsko postojanje nikada nećemo izgubiti, i naša se individualnost nikada neće promijeniti.“[89]

87. Kittel, *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (grč. *phyein*).
88. Ta se razlika može vrlo dobro pojasniti na Isusovoj osobi: on je u svome utjelovljenju (inkarnaciji) uzeo ljudsku narav, ali ne staru i time grešnu narav.
89. F. W. Grant, *The two Natures*, str. 5.

Pala Adamova narav ocrtava ljudsku stvarnost koju više ne određuje ljudski duh i njegova povezanost s Bogom (za razliku od životinje, koja nema duha), nego duša i tijelo. Duh čovjeka u sebi nosi njegovu svijest o Bogu i njegovu temeljnu sposobnost da prepozna postojanje Stvoritelja, kao i njegovu sposobnost da u njega vjeruje, da mu se moli, da ga traži i da ga časti. Ali ta je funkcija zbog grijeha pretrpjela golemu štetu. Duh nije izbrisan, ali njegova funkcija više nije usmjerena na živoga Boga. Posljedicu Pavao opisuje ovako: „*Naravni* (grč. *psychikos*, zapravo *duševni*) čovjek … ne prima ono što je od Duha Božjega“ (1 Kor 2,14). Pad u grijeh pogodio je sve vidove ljudske stvarnosti. „Veza (sa Stvoriteljem u) naklonosti, poštovanju i ovisnosti, koja ga je držala blizu Boga, slomljena je; on nalikuje kući kojoj se krov urušio i pao na tlo. Nazvan prema najnižem vidu na koji su duh i duša spali, on je ‚put'. Tako je ‚put' biblijski naziv za njegovu staru odnosno palu narav.“[90]

14.2 Dionici Božje naravi

Sa *starom naravi* pripadali smo svijetu u kojem ne vlada Krist, nego Sotona. Ali primanjem novoga života umakli smo pokvarenosti svijeta i njegovim okaljanostima (2 Pt 1,4; 2,18.20). Tijelom smo još u svijetu. Živimo, dakle, istodobno u dva svijeta (Ef 2,6; Kol 2,20; 3,1-5). Božanskim životom pripadamo Božjem novom svijetu, njegovu novom stvorenju, koje je stvoreno u Kristu i po Kristu.

Naš samoodređeni život došao je do kraja, naša „tvrtka Ja d.o.o.“ je propala; poduzeće našega života odnosno našega svijeta usmjerenoga na sebe je bankrotiralo. Stečajni postupak proveden je na Golgoti. Za dugove je platio Krist. Ali sada smo dionici Božjega života, sada imamo „sigurne dionice“, mi smo „dioničari“, jer imamo udjela u Božjem životu. S tim „dionicama“ postoji pravi novi početak, jer je sam Bog njihov začetnik.

14.3 Vječni život je Kristov život

Doslovno smo dobili udio u Božjem životu, udio u njegovu vječnom životu. To u konačnici nije ništa drugo nego činjenica da je sam Krist kao osoba naš novi život (time se samo izražava drugi vid iste stvari). Kao što je on sam novi čovjek u kojega smo stvoreni, tako on utjelovljuje naš novi život.

Činjenica da posjedujemo božanski život ne uzdiže nas u položaj bogova. Jednako tako ne postajemo Krist kad Krist postane naš život. Ostajemo stvorenja, ljudi na Božju sliku, koji se na temelju toga života sada ponovno mogu

90. *Isto*, str. 7.

nalaziti u zajedništvu s Bogom. Život imamo „*u* Kristu“, koji je njegov začetnik i o kojemu ovisimo. Taj život ne posjedujemo odvojeno od njega.

14.4 Kako postajemo dionici božanskoga života?

Riječ *narav* (njem. *Natur*, od lat. *nasci* – roditi se) ima veze s rođenjem i rastom te usmjeruje našu pozornost na ono o čemu je Isus poučio pismoznanca Nikodema: na *novo rođenje*.

U biti je riječ o novom rođenju, po kojemu postajemo dionici božanske naravi. *Novo rođenje* biblijski je pojam koji nema nikakve veze s dalekoistočnom religijom, s „vječnim krugom nastajanja i nestajanja“ (kao npr. u budizmu) ili s bilo kakvim svjetonazorom. Novo rođenje spominju neki pisci u NZ, ali ga najopširnije opisuje apostol Ivan. Dok naš prijelaz od Adama Kristu ima različite vidove, vid novoga rođenja opisuje upravo Ivan. Novo rođenje stvara novi, drukčiji život. On se razlikuje od onoga života koji smo po naravi (od Adama) naslijedili.

Svi pisci NZ dali su svoje priloge s obzirom na to kako se dobiva novi život i kako se on očituje u svakodnevici. Svima je zajedničko da biti kršćanin znači promjenu čovjeka koju čovjek ne izaziva sam, nego koja dolazi odozgo, od samoga Boga. Time smo već usred naše teme. „Odozgo“ je upravo ona riječ koju Isus upotrebljava u vezi s novim rođenjem.

14.5 Novo rođenje – rođeni od Boga

Nikodem je s Isusom htio razgovarati o teološkim pitanjima. Ali za to Gospodin Isus nije imao vremena. Njemu je važnija bila nužnost novoga rođenja. Time Gospodin Isus jednom rečenicom kaže da ono što čovjek jest na temelju svojega rođenja (po naravi) ne može vidjeti Božjega kraljevstva, a kamoli da mu omogućuje pristup u nj (Iv 3,1-36). Nužnost novoga rođenja ne ostavlja ništa dobro na onome što jesmo po naravi. To vrijedi i za Nikodema, učitelja Izraelova. Isus mu kaže da se to rođenje ne događa ljudskim začećem, nego „od vode i Duha“. Nije riječ o prirodnom razmnožavanju, nego o djelovanju odozgo, od Boga. Djeca Božja ne rađaju se od volje čovjekove, nego od Boga (Iv 1,13). Dijete Božje postaje se samo novim rođenjem! Čovjek bi mogao stotine puta biti začet od tjelesnoga oca i rođen od svoje majke, rezultat bi uvijek bio isti: što je rođeno od puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘), put je. Ako se čovjek treba nanovo roditi, izvor se, dakle, mora tražiti posve negdje drugdje. Ali kako dolazi do toga čudesnog rođenja? To se konkretno događa od vode i Duha, kako kaže Gospodin Isus (Iv 3,5).

14.5.1 Rođeni od vode

Pritom nije riječ ni o doslovnom rođenju ni o oruđima koja se upotrebljavaju pri porođaju. Voda, dakle, mora imati preneseno značenje. Što simbolizira voda? Voda slikovito prikazuje Božju riječ, kao što Pavao piše Efežanima: „… pranjem vodom po riječi“ (5,26). Božja je riječ konkretno oruđe u novom rođenju:

„Po svojoj volji rodio nas je riječju istine.“
Jak 1,18
„… vi koji ste nanovo rođeni ne od raspadljivoga sjemena, nego od neraspadljivoga, po živoj i trajnoj riječi Božjoj.“ (vidi i 1,3)
1 Pt 1,23
„Vi ste već čisti zbog riječi koju sam vam govorio.“
Iv 15,3

Voda je Božja riječ i njezina snaga čišćenja. Ona postaje živa po Božjem Duhu i djeluje na grješnika. Navješćivana, posvjedočena ili čitana Božja riječ razotkriva grijeh i vodi k pokajanju i vjeri. Primanje odnosno prihvaćanje Isusa Krista u vjeri izaziva novo rođenje (Iv 1,12). Vjera je posljedica navješćivanja Božje riječi (Rim 10,17). Riječ kao Božje sjeme rađa novi život.

Riječ, neprolazno sjeme, izaziva barem dvoje: ona rađa život koji je, kao i sama riječ, neprolazan (dakle vječan). I ona proizvodi život koji ima upravo ona obilježja koja ima Božja riječ. Božja je riječ DNK novoga života. Sjeme sadrži sve informacije o tome kako će izgledati biljka ili začeto živo biće. Tako je Božja riječ nacrt, „cjelokupni genetski kod“ novoga života. Ta riječ, koju možemo čitati, pokazuje kako se taj život ostvaruje i očituje. U tom smislu Jakov kaže da smo rođeni riječju istine i da je ta riječ istodobno sjeme koje je posađeno u nas da bi moglo rasti (Jak 1,18.21). Narav sjemena određuje oblik života. Božanska narav sama je u sebi savršena odnosno potpuna (što vrijedi i za dotično sjeme), ali u nama može i treba poprimiti oblik i rasti.

Prije nego što dođemo do drugoga oruđa, nakon prethodnih razmatranja neka bude dovoljna napomena da ovdje nije riječ o krštenju vodom. Voda krštenja vodom ne rađa novoga čovjeka i ne čini nas djecom Božjom. Krštenje vodom nas, štoviše, *izvanjski* (u našem ispovijedanju vjere) povezuje s Kristom.

14.5.2 Rođeni od Duha

Nije ljudski duh onaj koji se nanovo rađa. Jednako tako nije on onaj koji izaziva novo rođenje. Štoviše, Božji Duh Sveti je onaj po kojemu se novo rođenje pokreće i ostvaruje.

Što je rođeno od Duha, duh je. Istina je da kod dara novoga rođenja nije riječ o novom životu u tjelesnom ili biološkom smislu. To je duhovni život, za razliku od prirodnoga postojanja neotkupljenoga čovjeka. Ali on je i u skladu s Duhom Svetim, Božjim Duhom, jer je to božanski život. Novi život odgovara naravi Duha Svetoga; ta postali smo dionici božanske naravi (božanskoga života).

Nikodemu je to, unatoč njegovoj učenosti, preteško. Iz SZ je mogao znati što izazivaju „voda i Duh" kad oboje Božjim djelovanjem djeluje na čovjeka!

14.5.3 Ezekielovo proroštvo: nova srca i novi duh

Ezekiel je bio taj koji nije govorio o *novom rođenju* u doslovnom smislu, ali je ipak mislio na isti proces u kojem će se primijeniti voda i Duh. Bog će učiniti sljedeće (Ez 11,19; 36,25-27):

- poškropiti Izraelce čistom vodom da ih očisti
- dati im novo srce i novi duh
- dati im srce od mesa umjesto kamenoga srca
- Božji Duh bit će stavljen u njih da žive po Božjim uredbama.

Ovdje su navedeni važni sastavni dijelovi božanskoga spasenja u novom rođenju. Najprije je to čišćenje, koje zaključuje prošlost. Na mjesto staroga života, za koji je bilo potrebno čišćenje, sada dolaze novo srce i novi duh.

I izraz „srce" posebno i pojam „duh" (u smislu „ljudski duh") označuju ono najnutarnjije u dotičnoj osobi (Izr 4,23). Riječ je o središtu ljudske osobnosti, koje mora biti potpuno preoblikovano. Tim preoblikovanjem čovjek ne postaje bezvoljan, nego je, štoviše, time osposobljen vršiti Božju volju. Kameno srce je okorjelo srce – mrtvo srce koje ne može i ne želi živjeti za Boga. Kad se čovjekova volja obnovi, njemu treba snaga da Božju volju može i vršiti. On dobiva Božjeg Duha, po kojemu je osposobljen da doista živi po Božjim zapovijedima.

I ovdje postaje jasno da se čovjek mijenja iznutra, a ne zapovijedima koje su mu nametnute izvana i koje vode samo do izvanjske promjene ponašanja. Ljudi strogom disciplinom mogu promijeniti svoje ponašanje, ali kršćanin se

ponaša drukčije jer je dobio novo srce i Božjeg Duha. Nova poslušnost za njega je stvar srca. Pritom je jednako tako važna i disciplina, ali nije odlučujuća.

Što je rođeno od Duha, duh je! Tako već Ezekiel razlikuje „novi duh", koji odgovara novom životu, od Duha Svetoga kao osobe koja prebiva u nanovo rođenome. Iako Isus s Nikodemom ne govori izravno o daru Duha Svetoga, on je ovdje ipak uključen. Ivan nekoliko puta spominje Duha kao naš posjed (Iv 7,39; 14,17.26; 15,26; 16,13).

Pavao preuzima Ezekielove riječi i objašnjava da vrijede i za nas: Božji Duh piše na naša srca, koja, za razliku od ploča Zakona, nisu od kamena, nego od mesa. To pretpostavlja da su i naša srca potpuno preoblikovana. To Božje „djelovanje" na našem srcu još jednom pokazuje što Bog čini da bi nas sve više preobrazio u sliku svojega Sina. Njegovo pisanje na našim srcima ima cilj: u moralnom smislu trebamo biti preobraženi u istu sliku Krista proslavljenoga na Božjem prijestolju – i to po Duhu (2 Kor 3,3.18).

14.6 Spašeni i prevedeni iz smrti u život: oživljeni

Novo rođenje nije potrebno zato što nemamo života, nego zato što nam nedostaje *pravi* život. Što je rođeno od puti, put je i stoga je beskorisno. Moramo se roditi od Duha. Samo tako dolazimo u Božje kraljevstvo i u posjed nebeskih stvari.

Ali logično je da je posljedica rođenja i život kojega prije nije bilo. Tako Gospodin Isus kaže da će već sada ljude dovoditi iz smrti u život. Ovdje i danas (ne tek u budućnosti) on će to činiti: „Dolazi čas, i sada je, kad će mrtvi čuti glas Sina Božjega, i oni koji ga čuju, živjet će" (Iv 5,25). Kao što je Božja riječ sjeme novoga rođenja, tako je ovdje riječ (glas Sina) ona koja oživljuje. Čovjek po naravi nije samo grješnik (dakle biće kojim vlada put i koje ni za što ne vrijedi). On je i mrtvac kojemu treba život. Po naravi je mrtav u svojim grijesima (Ef 2,1; Kol 2,13 i dr.). Smrt uvijek znači odvojenost stvari koje po naravi pripadaju zajedno. Tako je čovjek u biološkom i umnom smislu doduše itekako živ, ali *u duhovnom smislu*, što se tiče njegove povezanosti s Bogom, mrtav. Taj odnos, sa svime što mu pripada, ne postoji. *Duhovnim* uskrišenjem (ili oživljavanjem, što u konačnici obuhvaća drugi vid novoga rođenja) duhovno mrtvi grješnik dobiva vječni život. Time se ukida njegova otuđenost od Božjega života (Kol 1,21; usp. Ef 4,18). Po tom životu odnos s Bogom nije samo obnovljen i doveden na razinu Adamova odnosa s Bogom prije njegova pada. Štoviše, time se uspostavlja odnos koji nas čini djecom i sinovima Božjim. Prešli smo iz smrti u život! „Duh je onaj koji oživljuje; put

ništa ne koristi. Riječi koje sam vam govorio duh su i život su“ (Iv 6,63), kaže Gospodin Isus.

14.7 Tajna nastajanja i rasta

Korisno je općenito utvrditi nešto o procesu novoga rođenja. Biblija ne kaže u kojem se dijelu čovjeka nalazi vječni život kad ga Bog daruje čovjeku. Neki govore da je u našem duhu, drugi naglašavaju dušu. Primamljivo je procese spasenja koji se događaju u čovjeku pripisivati pojedinim vidovima ljudskoga bića. Ali Biblija nije udžbenik antropologije, ni o starom ni o novom čovjeku.[91] Kod novoga rođenja imamo posla s tajnom koja je dijelom objavljena, ali je određenim dijelom i skrivena, što je utemeljeno u složenosti ljudske naravi. To još jednom pokazuje granice našega spoznavanja, ali ne oduzima ništa od činjenice da doista posjedujemo Božji vječni (duhovni) život kao svoj vlastiti život. Sam Gospodin Isus uspoređuje proces novoga rođenja, koji izvodi Duh, s vjetrom: njegov se šum doduše može čuti (tj. na dotičnom čovjeku na kojem Duh djeluje mogu se zapaziti učinci toga djelovanja). Ali ne može se vidjeti odakle dolazi i kamo ide (Iv 3,8). Novo rođenje za nas je skriveni proces koji se ne može učiniti vidljivim ni našom spoznajom ni tehnikom.

Ni proces rasta novoga života ne opisuje se podrobno, nego se pretpostavlja kao dan. Gotovo svi pisci NZ uvjeravaju da postoje rast i (stalna) obnova, kretanje te napredak i sve veća zrelost u vjeri (Iv 3,30; Ef 4,13; 1 Pt 2,2; 2 Pt 3,18; Kol 1,10; 3,10; 1 Iv 2,12-17; Gal 4,19; Rim 12,2; 2 Kor 3,18; 4,16; Ef 4,23). To se opisuje više ili manje načelno. Pritom je uvijek riječ o događanju koje, s jedne strane, sam Bog pokreće i nastavlja, ali koje se, s druge strane, može ostvariti samo našim sudjelovanjem, našim pristankom i odlukom te našom disciplinom i dosljednošću u vršenju Kristovih zapovijedi (Lk 8,15; 2 Pt 1,8; Jak 3,18; Tit 3,14). Proces preobrazbe uvijek se odvija po navedenim načelima. Ali u mnogim milijunima kršćana on se odvija (zbog razlika među tim kršćanima u njihovoj osobnoj naravi, životnoj situaciji i odlučnosti) različitom brzinom i jačinom. Božanski se vrtlar s ljubavlju brine za svaku pojedinu biljku (Heb 12,11; Iv 15,2) – kod svih s jednim velikim ciljem: da postanu suobličeni slici njegova Sina (Rim 8,29). Ako je to *Božji* najveći cilj, onda to mora biti i naša najveća briga. To zajedništvo s Bogom odnosno ta suglasnost da imamo isti cilj pojednostavnit će mnogo toga u

91. Hans-Jörg Ronsdorf, *Und die Toten leben doch* (*I ipak mrtvi žive*), poglavlje 3 (Das Menschenbild der Bibel), str. 147 i d.

našem životu i dati nam veću usmjerenost na cilj. Time ćemo steći posve drukčiji – naime božanski – pogled na svoju svakodnevnu životnu situaciju.

Samo je Božja mudrost ta koja izvodi i *nastanak* novoga života i njegov *rast*. Odlučujući je rezultat po kojemu se prepoznaje Božje djelovanje, naime dobar plod Duha u promijenjenom životu kršćana.

14.8 Rast – život raste

Rast je iznimno važna stvar. Božji je život sam po sebi savršen, ali kad je stavljen u čovjeka, treba rasti. On mora i u praksi prožeti cijeloga čovjeka. Novi život mijenja čovjekovo ponašanje, njegovu spoznaju odnosno njegovu narav sve više od staroga života prema novom životu (tj. Isusov lik sve više poprima oblik u njemu; Gal 4,19; 2 Kor 3,18).

Pogledajmo slobodnu prirodu. Ondje nema polja pšenice. Ona postoje samo ondje gdje su ih ljudi zasnovali i posijali odgovarajuće sjeme. Tako smo i mi u svojem starom životu donosili samo trnje i čičke (Ef 5,11). Ali sada se sije sjeme riječi; i raste dobro žito, plod za Boga (Mt 13,23; Rim 6,22; 7,4). Sjeme klija u plodnom „tlu srca". Tako novi život od Boga mijenja čovjeka. Rezultat onoga što se dogodilo iznutra i što se otada dalje događa može se vidjeti u ponašanju nanovo rođenoga čovjeka: on je sada usmjeren na onoga koji ga je rodio.

U čovjeku u kojega se sjeme sije još postoji zlo, kao što se i na polju pšenice može otkriti više ili manje čičaka i trnja. Ali novi život, novi plod, i pobjednički je život (1 Iv 5,4). U njemu se mogu razviti promjene novorođenoga: on je sada postao nasljedovatelj Boga, koji mu je darovao život. Dok dobro tlo donosi dobar plod, mi na polju svojega života uklanjamo ono što nije dobar plod: trnje svojih starih i grešnih načina ponašanja te čičke koji imaju duboko i dugo korijenje i označuju stare, tvrdokorne navike. Neki korov zahtijeva strogu disciplinu i ustrajnost dok ga se ne učini bezopasnim, ali ti se napori isplate ako se podložimo cilju koji Bog ima s nama. Kamenje koje leži na polju našega života suvišni su tereti i utezi; ponekad su to grijesi koji nas lako sapletu i koji usporavaju i priječe naš rast i napredovanje (Iz 5,1-7; Heb 12,1).

Zadivljujuće je kako važno mjesto rast zauzima u Bibliji i kako se često primjenjuje na čovjeka. Izrael je bio Gospodinov vinograd i trebao je donositi dobar plod. Sam Bog je vinogradar.

Važno je dobro čuvati vinograd svojega života odnosno svoj „vlastiti vinograd" (Pj 1,6). Krist je trs, a mi smo na njemu loze, da bismo Ocu donosili plod (Iv 15,1-8).

Duhovni rast normalan je proces, kakav se događa u prirodi i u našoj ljudskoj naravi. Taj rast treba vremena i sve potrebne uvjete. Rast se ne odvija u

skokovima, a nema ni prečaca – kakve god stvari i iskustva bila posrijedi. „Nigdje u Pismu ne uči se da postoji nagli skok od tjelesnosti do duhovnosti ili od razmjerno bezbrižnoga života do života predanoga Kristu. Naprotiv, rast u pobožnosti prikazuje se kao rast koji bi trebao biti jednako normalan i prirodan kao normalan razvoj čovjeka od djeteta do zreloga, odrasloga čovjeka.“[92]

Staklenicima se može umaknuti zakonitostima godišnjih doba i mnoge biljke i vrste povrća brati u svako doba godine. Ali svi znamo da se u staklenicima nikada ne mogu uzgojiti biljke one kakvoće kakvu postižu biljke na otvorenom. To vrijedi i za okus plodova onih biljaka koje se uzgajaju u stakleniku. Isto tako duhovni plod najbolje raste u svakodnevici. Plod ima optimalne uvjete za rast u slobodnoj prirodi, gdje je izložen vjetru i nevremenu, toplini i hladnoći, suši i kiši. „Kršćani iz staklenika“ ne želimo postati.

14.9 Njegovati

„Kultivirati“ (njegovati) znači npr. zasnovati polje pšenice ondje gdje je prije bila šuma ili stepa. U vezi s „donošenjem ploda“ Pavao kaže (Fil 2,12-13):

„Izvršujte svoje vlastito spasenje
sa strahom i drhtanjem;
jer Bog je onaj koji u vama djeluje
i htijenje
i djelovanje,
po svojoj dobroj volji.“

Vjerojatno nijedna druga riječ Biblije tako kratko i sažeto ne pokazuje našu odgovornost za djelovanje i istodobno Božje djelovanje u našem djelovanju. Dok mi „izvršujemo“, istodobno je Bog na djelu. Spasenje obvezuje na djelovanje: trebamo, naime, pružiti dokaz primljenoga spasenja – da, dovršiti ga. Ova riječ Biblije sadrži veliku napetost između naše odgovornosti i Božjega djelovanja. Ali tu napetost ne smijemo jednostavno razriješiti tako da mislimo kako spasenje treba gledati odvojeno od našega djelovanja i kako ono nema nikakve veze s našim vlastitim nastojanjima. Uzmimo Božju riječ onakvom kakva jest! Čak sa strahom i drhtanjem (dakle sa sviješću da možemo počiniti pogreške) trebamo živjeti spasenje i ozbiljno shvatiti često spominjani „imperativ spasenja“ (ono što nam je, na temelju onoga što je Bog već učinio za nas, zapovjeđeno činiti; njem. *Heilsimperativ*). Kad jednom

92. Henry Allen Ironside, *Heiligung – Zerrbild und Wirklichkeit*, str. 153.

budemo na cilju, spoznat ćemo da je uz sav naš trud Bog u svojoj milosti bio onaj koji je sve ostvario.

U čemu je pak veza ovoga retka s duhovnim rastom? Pojam „izvršujte" upotrebljavao se u grčkom jeziku i za ratarstvo odnosno za obrađivanje oranica. To nam potvrđuje: Bog je svoju riječ posadio u naše srce, novi nam je život dodijeljen. Sada to polje novoga života moramo njegovati i obrađivati: pritom trebamo ukloniti sve što smeta i pripremiti sve što potiče rast. Osim toga, trebamo osigurati da se može pospremiti dobra žetva. Naš život nalikuje oranici, što se, naravno, misli u prenesenom smislu. Taj rad ratara opet je djelo samoga Boga. Pouzdajući se u Boga, koji sve čini i želi činiti, njegujemo ono što je Bog stvorio u nama.

Stvari ovoga svijeta čine tlo srca tvrdim i neprijemljivim za Božji govor. Dosad tvrdo tlo mora se mukotrpno rahliti da bi moglo upiti vodu i ponovno donositi plod. I korov zlih i nečistih misli mora se ustrajno uklanjati. Mlade biljke lakše je ukloniti nego stare s dubokim korijenjem. Krenimo, dakle, odmah i ustrajno protiv toga![93]

14.10 Hobi ili dužnost?

Vrtlar iz hobija brine se o korovu jer mu je, eto, hobi imati lijep vrt. On to ne mora činiti, nitko ga na to ne prisiljava. Kad sliku vrtlara ili ratara primijenimo na svoje posvećenje, onda nije riječ o mogućnosti koju možemo iskoristiti ili zanemariti. Odlučiti se za život posvećenja i za duhovni rast nije nešto samo za posebnu klasu kršćana koji žele ići u misiju ili postati propovjednici. Spasenje nas, štoviše, obvezuje da težimo za svetošću, bez koje nitko neće vidjeti Gospodina. Koliko god to nekome zvučalo neobično: bez svetosti u svojem životu na kraju nećemo vidjeti Gospodina (Heb 12,14)!

„Jer zemlja koja upija kišu što često pada na nju i donosi korisno bilje onima radi kojih se i obrađuje, prima blagoslov od Boga; ali ako donosi trnje i čičke, neprokušana je i blizu prokletstva, a kraj joj je spaljivanje" (Heb 6,7-8).

14.11 Indikativ spasenja kod Ivana

Božji život (vječni život) Ivanova je tema. On jednako tako obrađuje novo rođenje, po kojemu primamo taj život. Iz njegovih triju poslanica želimo skupiti ono što smo postali kao djeca Božja i što nam je darovano. Kod njega *indikativ* spasenja (ono što je Bog već učinio za nas; njem. *Heilsindikativ*) znači sljedeće: (obratite pozornost na mnoge paralele s Pavlom):

93. C. G. Willis, *Betrachtungen über den Brief an die Philipper*, str. 184.

- zajedništvo s Ocem i s njegovim Sinom Isusom Kristom (1 Iv 1,3)
- potpuna radost (1,4)
- Hodimo u svjetlu (1,7; 2,9-11).
- On, Sin Božji, dao je svoj život za nas (3,16).
- Krv Isusa Krista čisti nas od svakoga grijeha (1,7).
- On je pomirna žrtva za naše grijehe (2,2; 4,10).
- Naši su grijesi oprošteni (2,12).
- Naši su grijesi uklonjeni (3,5).
- stalno oproštenje (nakon priznanja) i čišćenje od nepravednosti (1,9)
- Imamo Zagovornika (zastupnika) kod Oca kad sagriješimo (2,1).
- U nama je uistinu savršena Božja ljubav (2,5; 4,12.17).
- Očeva nam je ljubav darovana (3,1).
- Bog nas ljubi (4,16).
- Mi smo *u njemu* (2,5).
- Mi smo u Istinitome, u njegovu Sinu Isusu Kristu (5,20).
- Što je istinito u njemu, jednako je istinito i u nama, naime božanski život (2,8).
- Ostajemo dovijeka (2,17).
- Imamo Duha Svetoga, pomazanje od Svetoga (2,20.27).
- Dao nam je svojega Duha (3,24; 4,13).
- Mi smo u Ocu i u Sinu (2,24).
- njegovo obećanje nama: vječni život (2,25)
- Bog nam je dao vječni život; i taj je život u njegovu Sinu (5,11.13).
- Imamo Sina i s njim život (5,12).
- Vječni život ostaje (tj. prebiva) u nama (3,15).
- Rođeni smo od Boga (2,29; 3,9; 4,4.6-7; 5,1.3.18-19; 3 Iv 11).
- Mi smo djeca Božja (3,1).
- Božje je sjeme u nama (3,9).
- Bit ćemo slični Sinu Božjemu (3,2).
- Vidjet ćemo Sina Božjega kakav jest (3,2).
- Prešli smo iz smrti u život (3,14).
- Mi smo u njemu i on je u nama (3,24; 4,4).
- Imamo život po Sinu (4,9).
- Imamo pouzdanje na dan suda (4,17).
- Savršena Božja ljubav uklonila je od nas strah (4,18).
- Molimo s pouzdanjem i po njegovoj volji (5,14-15).
- Mi smo izabrani (2 Iv 13).
- Božanska istina ostaje (kao i Božji Duh) u nama i s nama dovijeka (2 Iv 2).

14.12 Imperativ spasenja kod Ivana

Gdje se nalaze blagoslovi i povlastice, ondje postoje i dužnosti i odgovornost. Ta spoznaja doduše nije nova, ali ovaj nam se popis obraća:

- držati njegove zapovijedi (2,3-4; 3,22; 5,2-3; 2 Iv 5)
- držati njegovu riječ (2,5)
- biti dužan hoditi kao što je on hodio (2,6; usp. 4,17)
- ljubiti brata (2,10; 3,10.14; 2 Iv 5)
- ne ljubiti svijet (2,15)
- pobjeđivati svijet vjerom (5,4)
- priznavati Sina (2,23)
- ostati u njemu (2,28)
- činiti pravednost (2,29)
- čistiti sebe kao što je on, Sin Božji, čist (3,3)
- ne činiti grijeh (3,6.9; 5,18)
- dati svoj život za braću i otvoriti im svoje srce (3,16-17)
- ljubiti jedni druge djelom i istinom (3,18; 4,7; 4,11)
- ostati u ljubavi (4,16)
- činiti ono što je Bogu ugodno (3,22)
- Mi ljubimo jer je on prvi ljubio nas (4,19).
- hoditi u istini (2 Iv 4; 3 Iv 4)
- paziti na sebe da ne izgubimo ono što smo izradili (2 Iv 8)
- ostati u nauku Kristovu (2 Iv 9)
- držati se istine (3 Iv 3)
- primati Božje sluge na konačište (3 Iv 5–8)
- činiti dobro i nasljedovati dobro (3 Iv 11).

14.13 Vječni život – kakvoća i količina

Novi život ima dimenziju koja zasjenjuje sve dosadašnje i sve što su ljudi smatrali mogućim. Vječni život nije jednostavno beskrajno postojanje. Njega ima svaki čovjek, i onaj koji nije nanovo rođen. Novim rođenjem dobivamo, štoviše, postojanje koje nas osposobljuje da jednom budemo na nebu i time ondje gdje je vječni život „kod kuće". Ali u Ivanovoj poruci riječ je o punini toga života obilježenoga nebom, koji u sebi ne nosimo tek tada, nego već sada, dok smo još na zemlji. Punina, bogatstvo i sadržaj toga života sada se nalaze u nama. Time nije nastalo samo postojanje, nego novi čovjek sa svime što čini čovjeka: volja, ljubav, spoznaja i mnogo toga drugoga. S tim smo životom dobili spoznaju Oca (Iv 17,3). Ušli smo u živ, ljubavlju obilježen i

blizak odnos i zajedništvo s Ocem i Sinom. To nikada ne bi bilo moguće kad ne bismo imali isti život kakav imaju Otac i Sin.

14.14 Znakovi života

Tko je mogao biti nazočan rođenju svoje djece, zna na što mislim. Svi napeto čekaju prve glasove djeteta. Kad ono zatim zaplače, čudo je rođenja dovršeno. I u duhovnom životu postoje takvi znakovi života. Nedugo nakon što je govorio o novom rođenju (1 Pt 1,23), Petar kaže da kao novorođena djeca trebamo žudjeti za nepatvorenim mlijekom Božje riječi (1 Pt 2,2). Drugim riječima: nanovo rođen čovjek gladan je Božje riječi odnosno zanima se za nju. On više ne može bez Božje riječi, jer mu je ona kao hrana. Daljnji znakovi života, koje smo već nabrojili među imperativima spasenja, jesu:

- Tko je rođen od Boga, čini pravednost (1 Iv 2,29).
- Tko je rođen od Boga, ljubi Boga i poznaje ga (1 Iv 4,7).
- Tko je rođen od Boga, vjeruje da je Isus Krist (1 Iv 5,1).
- Tko je rođen od Boga, ljubi braću i sestre u vjeri (1 Iv 5,1).
- Tko je rođen od Boga, pobjeđuje svijet (1 Iv 5,4).

Jedno obilježje novoga života istražit ćemo opširnije (1 Iv 3,6.9; 5,18):

„Tko god ostaje u njemu,
ne griješi;
tko god griješi,
nije ga vidio
niti ga je upoznao.“
„Tko god je rođen od Boga,
ne čini grijeha,
jer njegovo sjeme ostaje u njemu;
i ne može griješiti,
jer je rođen od Boga.“
„Znamo
da svatko
tko je rođen od Boga,
ne griješi.“

14.15 Tko je rođen od Boga, ne griješi

To je znak života koji nas na prvi pogled zbunjuje, a možda i rastužuje. Želi li Ivan reći da kršćanin više nikada ne može griješiti? Kad bi to mislio, proturječio bi samome sebi; jer u 2,1 piše:

„Dječice moja, ovo vam pišem
da ne griješite;
a ako je tko sagriješio –
imamo Zagovornika kod Oca,
Isusa Krista, Pravednika.“

Još prije toga kaže:

„Ako kažemo da nemamo grijeha,
sami sebe varamo i istine nema u nama.
Ako priznajemo svoje grijehe,
vjeran je i pravedan
da nam oprosti grijehe
i očisti nas od svake nepravednosti.“
1 Iv 1,8-9

Kad Ivan poziva da se ne griješi, onda očito postoji mogućnost da dotični još može griješiti i da nije postao bezgrešan. Naše svakodnevno iskustvo nažalost je i nepobitan dokaz da je tako. Ali Ivanov standard ili mjerilo jasno se sastoji u tome da (uopće) *ne* smijemo griješiti; on ne kaže, kako bismo to mi vjerojatno izrazili: „Pokušaj griješiti što je manje moguće!“ Standard našega života Ivan, štoviše, izvodi iz onoga što je sam Isus rekao o Bogu, naime da je „Bog svjetlo (apsolutno svet i pravedan) i u njemu nema nikakve tame (grijeha)“ (1 Iv 1,5). Kad na početku kaže: „Ako je tko sagriješio …“, postaje jasno da ovdje ne govori o pravilu, nego o iznimci. Ne trebamo izvoditi nikakve vratolomije da bismo te riječi uskladili s onima u kojima piše da onaj koji je rođen od Boga ne griješi ili (još jasnije rečeno) da ne *može* griješiti. Te riječi, koje se čine tako proturječnima, moraju biti međusobno spojive.

Ivan nas ovdje vidi kao one kojima su dodijeljeni snaga i narav novoga života. U njegovim očima mi smo ovdje oni koji posjeduju taj život, koji je nastao po božanskom sjemenu riječi. A to nužno ima sljedeću posljedicu: kršćanin ne griješi trajno (to bi bio gramatički oblik durativa) i ne griješi iz navike. On je, Pavlovim riječima rečeno, oslobođen od moći grijeha. „Iako vjernik ponekad griješi, ipak vladajuće načelo njegova života nije grijeh, nego suprotnost grijehu. Mi smo djeca Božja, a grijeh je za nas nenormalan i neprirodan.“[94] Kršćanin ljubi Boga i njegove zapovijedi. Pripada njegovoj naravi da mrzi grijeh. On živi i hodi po Duhu, da ne bi ispunjavao požudu puti (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘) (Gal 5,16.25).

94. Alfred Plummer, kod Johna R. W. Stotta, *The Letters of John*, str. 138.

Neki to objašnjavaju ovako: Ivan da misli isključivo na novi život (Kristov život u njemu), koji ne može griješiti. To je objašnjenje samo djelomično točno. Naravno da taj život ne može griješiti. Ali ovdje nije riječ o aktivnostima novoga života, nego o ponašanju one *osobe* koja je rođena od Boga. Novi život sam po sebi ne *čini* ništa. Štoviše, dotična osoba *čini* nešto u skladu sa svojim životom, sa svojom naravi. Osoba *čini* nešto s punom odgovornošću i vlastitom odlukom, pri čemu njezin život odnosno njezina narav odlučuje o podrijetlu djela – dakle o izvoru iz kojega osoba crpi. Sjeme je ono po čemu je dotična osoba nanovo rođena, pri čemu je to sjeme istodobno novi život. Ivan nanovo rođenoga čovjeka sada vidi kao onoga koji vodi taj život odnosno koji je tim životom određen i obilježen. U taj život ne pristaje nikakav grijeh, on je strano tijelo. „Ivanova poslanica sadrži oštre suprotnosti. Osim toga, sadrži mnogo apstraktnih izjava. Tako je i s grijehom i pravednošću. Uvijek se ističe ono što je karakteristično za neku stvar. Tako je vjernik po svojoj naravi pravedan: on čini pravednost i ne griješi. To, doduše, znači da je karakter njegova života dobar: on živi pravedno i, dosljedno tome, ne živi grešno. Za nevjernika vrijedi suprotno.“[95]

Ivan ne govori o idealu, kakvo bi stanje *moglo* biti, nego o tome kakvo ono *jest*. Ponekad se može steći dojam da on jednostavno preskače razlikovanje *položaja* i praktičnoga *stanja* (pomoć za razumijevanje kojom smo se služili osobito u Pavlovu nauku o spasenju). Zato ta izjava nije samo „teorijski“, po položaju ili objektivno istinita, nego doista opisuje ono što smo i praktično u svojoj svakodnevici (imperativ spasenja – ono što nam je, na temelju onoga što je Bog već učinio za nas, zapovjeđeno činiti; njem. *Heilsimperativ*). Ona nadilazi ono što smo po milosti postali u svojem položaju (indikativ spasenja – ono što je Bog već učinio za nas; njem. *Heilsindikativ*).

14.15.1 Četiri stupnja u povijesti spasenja: čovjek i grijeh

Augustin iz Hipona (354. – 430.) u raspravi s Pelagijem[96] napravio je sljedeću podjelu na temelju triju latinskih pojmova: *posse* (za „moći, biti u stanju, biti sposoban“), *peccare* (za „griješiti, pogriješiti, prekršiti“) te *non* (za „ne“).

95. Isto, str. 137.

96. Britanski redovnik koji je, kao Augustinov suvremenik, odbacivao njegov nauk o milosti odnosno o spasenju i umjesto toga isticao slobodu ljudske volje.

14.15.2 Više ne griješiti: moguće ili nemoguće?

Očito je: Ivan poznaje činjenicu da vjernik „može griješiti". On je ne isključuje. Griješenje u kršćanskom životu nije pravilo. Normalno je da kršćanin ne griješi, jer mu je Božja sila po spoznaji Boga darovala sve što služi životu u strahu Božjem (2 Pt 1,3). „Pravi kršćanin nije netko tko je izgubio sposobnost da griješi, nego volju i spremnost za to."[97]

Ivan nije govorio o tome da može postojati bezgrešnost i perfekcija (inače bi na upadljiv način proturječio samome sebi). Bezgrešnost sama po sebi nije moguća već zato što grijeh prebiva u nama i neodvojivo je isprepleten s našim tijelom i našim zemaljskim postojanjem. To da više ne griješimo danas je nešto čemu treba težiti (usp. Ivanove riječi: „… da ne griješite"), ali moguće je tek u slavi, kad budemo posve slični njemu, našemu Gospodinu.

1. Čovjek prije pada u grijeh	2. Pali čovjek	3. Nanovo rođeni čovjek	4. Čovjek u konačnom dovršenju
Posse peccare	Non posse Non peccare	Posse non peccare	Non posse peccare
Mogao je griješiti (ali i izbjeći grijeh).	Ne može ne griješiti; nesposoban je ne griješiti.	Može ne griješiti (ali i griješiti).	Više ne može griješiti.
Na temelju slobodne volje čovjek se mogao odlučiti poštovati Božju zapovijed ili je prekršiti.	On je u puti, prodan pod grijeh. Nije svako djelo palog čovjeka grijeh, ali on ne može živjeti bez grijeha.	U duhovnom smislu u njemu su novi i stari život. Prisila na grijeh je slomljena. Osposobljen je da ne griješi, ali još može griješiti.	Grijeh i put, stara narav, bili su u kršćaninu vezani uz njegovo zemaljsko-tjelesno postojanje staroga stvorenja, koje je u konačnom dovršenju završeno i zamijenjeno proslavljenim tijelom i trajnom blizinom Kristu.

Moramo li sada zbog svojega iskustva biti razočarani – u znanju da taj cilj nikada ne možemo postići? Ili postoji razlog u Pismu koji nam potvrđuje da *nećemo* uspjeti biti bez grijeha? Takva bi nas izjava jako začudila. Kako kršćanina, s jedne strane, ohrabrivati da ne griješi, a istodobno mu dati do znanja da to nikada neće uspjeti? To ne ide zajedno, i to bi pedagoški bilo vrlo nemudro. Standard za naš život uvijek je Božje savršenstvo, nikada manje.

97. William MacDonald, *Der vergessene Befehl – Seid heilig*, str. 45.

Ali ako netko posve ozbiljno misli da je dosegnuo stanje savršenstva (život bez grijeha), taj je vjerojatno izgubio pogled i osjećaj za narav grijeha i za stvarnost. Njegova savjest za to više nije osjetljiva. Čak se i na mnogočemu dobrom što činimo često još vidi sjena grijeha. Tko tvrdi da više ne griješi, mora podnijeti dokaz i privesti „svjedoke" svoje bezgrešnosti: svojega bračnog druga, svoju djecu i druge bližnje iz svoje neposredne okoline. Meni je poznat samo jedan za kojega to vrijedi: Isus. Na ovome mjestu dodajem često upotrebljavanu i u svakom pogledu istinitu rečenicu: „Kršćani mogu razočarati, Krist nikada." Ona ne treba služiti kao isprika, nego kao ohrabrenje.

14.16 Savršenstvo – što je to?

NZ često govori o savršenstvu, i kad je riječ o našem životu vjere. Time se ne misli na perfekciju ili bezgrešnost. Za naše razumijevanje posvećenja važno je ispravno shvatiti to savršenstvo. Na mjestima u Pismu gdje se taj pojam pojavljuje možemo razlikovati barem tri značenja:

14.16.1 Savršenstvo našega položaja u spasenju

„Jer *jednom* je žrtvom zauvijek učinio savršenima one koji se posvećuju" (Heb 10,14). Savršenom i posve dostatnom Isusovom žrtvom zauvijek smo oslobođeni od svojih grijeha. To je nepromjenjivo, perfektno i s Božjega gledišta savršeno spasenje. Oprani smo, posvećeni, opravdani (1 Kor 6,11). U Božjem novom stvorenju (2 Kor 5,17) mi smo savršeni (1 Kor 2,6; Fil 3,15). U Kristu smo dovedeni do punine odnosno dovršeni (Kol 2,10).

To savršenstvo obuhvaća dar milosti i Božje djelo spasenja. „To darovano savršenstvo ne smije se zamijeniti s apsolutnom bezgrešnošću ili etičkim savršenstvom; ali nema rasta do moralnoga savršenstva i zrelosti ako nedostaje temeljno savršenstvo."[98]

14.16.2 Savršenstvo (zrelost) u našem životu: odrastanje

Dok prvo značenje doista označuje besprijekorno i nepromjenjivo savršenstvo, NZ taj pojam upotrebljava i za stvarnost koja je nastala i nalazi se u rastu odnosno napretku. Njezin je cilj savršenstvo (grč.: zrelost), naime zrelost duhovne odraslosti. To značenje riječi *savršen* nalazi se u 1 Kor 14,20. Ondje se kaže da Korinćani na svojim sastancima s obzirom na razum ne bi trebali biti djeca, nego savršeni, tj. odrasli, zreli. Crkva u cjelini treba doći do

98. Erich Mauerhofer, *Der Kampf zwischen Fleisch und Geist bei Paulus*, str. 124.

jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do odrasloga (savršenoga odnosno zreloga) muža, do mjere punoga rasta Kristove punine (usp. Ef 4,13). Tako je *tvrda* hrana biblijskoga nauka namijenjena odraslima (savršenima, zrelima), koji zbog navike imaju izvježbana osjetila – za razlikovanje i dobra i zla (usp. Heb 5,14).

Kad nam Isus nalaže da postanemo savršeni kao što je savršen i nebeski Otac (Mt 5,48), to pokazuje dvoje: s jedne strane Božje savršenstvo, a s druge strane proces u našem životu da postanemo kao naš Otac, jer smo njegovi nasljedovatelji.

14.16.3 Cjelovito savršenstvo u budućem dovršenju

Naša vjera ima cilj: biti kod Krista i s Kristom i biti mu posve sličan. Što se drugo osim toga može nazvati savršenim ili dovršenim, kad budemo slični njemu? Za tim potpunim jedinstvom s Kristom, čak i u njegovu uskrsnuću, težio je Pavao, ali ga još nije bio dosegnuo: „Ne da sam to već dohvatio (uskrsnuće od mrtvih i time otkupljenje i tijela) ili da sam već dovršen (došao do savršenstva, tj. doveden do cilja)“ (Fil 3,12). Dan naše preobrazbe ili uskrsnuća učinit će nas savršenima (dovesti do cilja, dovršiti) po duhu, duši i tijelu (usp. Kol 1,28).

14.17 Odgovornost za ono što činimo, a ne za ono što jesmo

Ponekad za nekoga kažemo: „postupio je po svojoj naravi“. Time mislimo da on sam nije odlučio hoće li što učiniti i što će učiniti, jer ga je gonila njegova narav. Ljudima se na dan suda neće suditi prema onome što su po naravi bili, nego prema onome što su na vlastitu odgovornost i posve svjesno činili (Rim 2). To vrijedi i za vjernika. Kad griješi, ne može se ispričavati time da je to bila njegova stara narav, njegovo staro ja ili put. Uvijek ćemo morati odlučivati želimo li hoditi po Duhu ili po puti. Živjeti od Božjega Duha može i treba biti naša uobičajena rutina. To je Božja namjera i njegov cilj s nama. To ne mora biti stalan, ogorčen i iscrpljujući sukob, neprestano odlučivanje za dobro. Trebamo u vjeri prihvatiti činjenicu da smo novi ljudi – s novim srcem, s novim životom i s obnovljenim duhom. U svijesti o tom novom postojanju smijemo i živjeti. Leptir je jednom bio gusjenica, dok čudom metamorfoze nije doživio potpunu promjenu. Iako je to isti kukac, između tih dvaju oblika postojanja nema nikakve sličnosti. Leptir leti s cvijeta na cvijet. Kad on ne bi „bio ono što je postao“ i kad bi se još osjećao kao gusjenica, to bi bilo vrlo čudno. Leptir koji misli da je gusjenica! Smiješna, ali istodobno ozbiljna usporedba, jer mnogi kršćani svojim životom ostavljaju upravo takav dojam. Ne ponašajmo

se kao gusjenica koja se do sitosti nažderava „zemaljskim“ stvarima, nego kao leptiri koji lete i žive od „nebeskoga blagoslova“! Smijemo i trebamo živjeti svoj novi identitet: živim, ali ne više ja! Krist živi u meni (usp. Gal 2,20).

14.18 U nama su istodobno nova i stara narav

Za nas jest i ostaje tajna da su u nama istodobno stara i nova narav i da (biblijski rečeno) Krist i grijeh u isto vrijeme prebivaju u nama. Ali Pismo uči tu činjenicu, koju potvrđuje i naše iskustvo. Što bi mogla biti Božja namjera kad ostavlja zlo u nama do dana otkupljenja? Zlo ne treba proživljavati, ali ga ipak treba zapažati, kako bismo za to kratko vrijeme sve više shvaćali kakvo je zlo zapravo i što je za Krista značilo biti učinjen grijehom.

Nauk prema kojemu kršćanin ima samo jednu narav (naime samo novu) mora se, nakon proučavanja relevantnih mjesta u Pismu, izričito odbaciti. Koliko smo savršeni u Kristu, toliko je pokvarena put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo‘) koju još imamo na sebi. Ona je neodvojivo povezana s našim tjelesnim postojanjem (otuda i naziv „*put*“ – njem. *Fleisch* –, pri čemu se jedan te isti pojam upotrebljava i za zemaljsko postojanje u tijelu i za staro grešno biće odnosno staru narav koja živi u tijelu, u puti). Tek tjelesnom smrću ili preobrazbom svih vjernika pri uznesenju za pojedinoga kršćanina dolazi apsolutni kraj njegove grešne puti.

14.19 Zaključak

Biti rođen *nanovo* i *odozgo* zato je tako silan događaj što ga sva čovjekova mudrost, tehnika i snaga ne mogu izazvati, jednako kao ni promjenu koja se nakon toga vidljivo događa.

Nebo je u pokretu od radosti kad se jedan grješnik pokaje – kao što je to s majkom i ocem kad se dijete rodi i kad se „čuju“ prvi znakovi života. Beba treba mnogo skrbi i njege dok ne postane samostalna. To na sličan način vrijedi i za duhovni život. Stvorenje je često odraz duhovnih stvarnosti, koje nam opet pomažu da bolje razumijemo duhovne istine. Od djece postaju mladići, koji jednoga dana izrastu u očeve u Kristu (1 Iv 2,13-14).

Kad danas govorimo o „novoj naravi“, onda se time zapravo misli na „novi odnosno od Boga darovani vječni život“, koji istodobno u svojoj osobi utjelovljuje sam Gospodin Isus. Taj život nužno ima određenu vrstu, određenu bit odnosno specifičnu narav. To znači da taj život ne opisuje samo postojanje (dakle bitak), nego i svjedoči o tome čiji ga rukopis obilježava i na koji se način očituje u moralnom smislu. Još jednom napomena: pojam „božanska

narav“ samo se jednom spominje u NZ, pri čemu upućuje na to kako se Božja narav i svojstva razvijaju u nama i očituju u našem životu.

I s Ivanom i Petrom i s Jakovom sada smo se, nakon što smo započeli s Pavlom, popeli na sve planine. Bilo je mnogo fascinantnih vidika i uvida koji su nam uveličali Božju veličinu u njegovoj naravi i u njegovu spasenju. Spoznaja Boga, njegove naravi i njegova djelovanja želi ispuniti naša srca.

Život nanovo rođenih nije samo postojanje, nije samo bitak i čekanje na nebo, nego prije svega život iz punine. Bog daje rado i obilno, i to ne bismo trebali spoznati tek kad budemo na nebu.

15. Temperament i karakter

Početak pravoga kršćanstva započinje radikalnom obnovom, na temelju koje slijedi stalna promjena prema sličnosti Kristu. Kakav utjecaj ima temperament na moj život vjere i moj pobjednički život?

Wikipedija, slobodna enciklopedija na internetu, daje kratko i sažeto sljedeće objašnjenje: „Temperament opisuje način na koji živo biće djeluje i reagira, dakle njegov stil ponašanja. On je duboko ukorijenjen i sastoji se od emocionalnih i motoričkih reakcija, reakcija vezanih uz pozornost te od samoregulacije. Pojam opisuje razmjerno stalna, stoga tipična obilježja ponašanja kao što su ustrajnost, prag podražaja, raspoloženje, tempo.“[99]

„Gotovo 2500 godina star nauk o temperamentima razvrstava ljude prema njihovoj temeljnoj naravi i danas je, sa znanstvenoga gledišta, zastarjela teorija … On potječe od humoralne patologije (nauka o četiri tjelesne tekućine), koja se pripisuje Hipokratu s Kosa (grčki liječnik, 460. – 375. pr. Kr.) … Povezivanje nauka o četiri tjelesne tekućine s naukom o četiri temperamenta proveo je Galen iz Pergama, koji je svakoj od četiri tjelesne tekućine (‚humores‘) pridružio po jedan temperament. Ovisno o tome koja od tih četiriju tekućina prevladava, posebno se izgrađuje s njom povezani temperament … :

- krv (‚Sanguis‘): sangvinik (vedar, aktivan)
- sluz (‚Phlegma‘): flegmatik (pasivan, trom)
- crna žuč (‚Melas Cholé‘): melankolik (tužan, zamišljen)
- žuta žuč (‚Cholé‘): kolerik (razdražljiv i uzbudljiv).“[100]

15.1 Biblija i nauk o temperamentima

S jedne strane mora se utvrditi da je nauk o temperamentima poganskoga podrijetla. S druge strane činjenica je da je znanstveno zastario. Ta dva utvrđenja povezana su s činjenicom da se taj nauk u Bibliji niti pojavljuje niti se iz nje može izvesti. Biblija se jednostavno ne obazire na taj nauk, koji je postojao već u vrijeme nastanka njezina drugoga dijela (Novoga zavjeta).

Ipak ne želimo s prljavom vodom izbaciti i dijete. Temperamenti su stvarnost i zato pogled na (vlastiti) temperament može biti koristan. Čak i ako je taj nauk zastario, svaki čovjek ima temperament koji često više ili manje odgovara jednom od četiri navedena ili pak njihovoj mješavini.

99. Dostupno na internetu: http://de.wikipedia.org/wiki/Temperament.
100. Dostupno na internetu: http://de.wikipedia.org/wiki/Temperamentenlehre.

I nakon svojega novog rođenja ostajem osoba koja sam bio prije, ali darovan mi je novi duhovni život, koji ima Kristovu narav i bit. Taj život treba oblikovati moju osobnost. I takozvane jake strane moga temperamenta bezvrijedne su bez Krista. Samo osobnosti ispunjene njime odgovaraju Božjem mjerilu za novi život: Krist je ravnalo i mjerilo novoga stvorenja koje smo postali. Kristova se narav pak izražava u plodu Duha. To je naša norma za oblikovanje osobnosti. Proučavanje temperamenata ima svoje opravdanje sve dok je podređeno pravom cilju našega kršćanstva.

Korisno je pogledati jake i slabe strane temperamenata. S njima imamo posla svaki dan, one su dio našega života i time pripadaju i našem životu vjere. Znamo da strukturu (ono što smo naslijedili od svojih roditelja) ne možemo jednostavno promijeniti. Spoznati kako smo strukturirani svakako je korisno, jer se na taj način razotkrivaju i negativne stvari i oni načini ponašanja koji mogu priječiti i blokirati naš rast prema sličnosti Kristu. Tromo ponašanje flegmatika najčešće je zapreka za aktivan život vjere. Isto vrijedi i za prenagljeno djelovanje i prosuđivanje kolerika. Trebali bismo postati svjesni takvih negativnih vidova kako bismo im se mogli suprotstaviti. Za to test može biti itekako koristan.

Pretjerano bavljenje temperamentima s obzirom na naš duhovni život i našu obdarenost snažno usmjeruje pozornost na nas same. Postoje neki pozivi da ispitujemo sebe i svoje djelo, ali geslo ipak gotovo uvijek glasi da trebamo gledati na Krista. To izaziva promjenu, u kojoj, naravno, i mi sudjelujemo.

W. J. Ouweneel: „Oni (Ole Hallesby, Tim LaHaye i Henry Brandt) razradili su kako izgleda život kod četiri temperamenta kad je srce okrenuto od Boga i predaje se grijehu; tada prevladavaju loše strane temperamenata. Ali kad je srce usmjereno na Boga i povjerava se vodstvu Duha Svetoga, tada se jake strane mogu razviti u osobnosti, i Krist poprima oblik u srdačnosti, iskrenosti, živahnosti, ljubaznosti, optimizmu sangvinika, u sposobnosti vođenja, odlučnosti, timskom duhu, odvažnosti, poduzetnosti kolerika, u vjernom prijateljstvu, kreativnosti, spremnosti na žrtvu melankolika te u mirnoći, dobroj volji, spremnosti na slušanje, urednosti, promišljenosti flegmatika …

Unatoč svim proučavanjima biotičkih i psihičkih struktura i … temperamenata i tipova osobnosti, čovjek nije unaprijed programirani robot koji je potpuno izložen lošim stranama svojega karaktera. I ovdje nas Biblija, kao i pastoralna praksa, uči da sve ovisi o usmjerenju srca. Doista, čovjekov je temperament određen njegovom nasljednom konstitucijom; on je stoga gotovo nepromjenjiv (iako se u njemu tijekom života mogu pojaviti male promjene, ali na to čovjek nema utjecaja). Ali **temperament** treba dobro

razlikovati od **karaktera**. Karakter je rezultat osobina ponašanja nekoga čovjeka, koje, međutim, nisu određene samo temperamentom, nego … prije svega srcem.

Kad čovjek dođe do vjere u Krista i tako bude nanovo rođen, ne dobiva novi temperament (kao što ne dobiva ni drugo tijelo), ali dobiva ‚novo srce': radikalno novo nastrojenje srca, posve nov stav, nazor, nov koncept života. U njegovu životu sada počinju igrati ulogu posve drukčiji operantni i motivacijski čimbenici, kao i nova spoznaja i novo mišljenje (dakle nova ‚kognicija') te nanovo usmjerena volja (konativni[101] čimbenik). Tako obnovljeni čovjek unutar (širokih!) konstitucijskih granica svojega temperamenta može razviti posve nov karakter, u kojem, kako je rečeno, Krist na posve jedinstven način poprima oblik."[102]

Temperament, naslijeđena sklonost i nadarenost, kod vjernika se posvećuje i tako postaje upotrebljiv za Boga. Ljubaznost sangvinika, na primjer, korisna je Bogu. Ona po prebivanju i vodstvu Duha postaje čak plod za Boga. To vrijedi za sve „dobre" strane svakoga temperamenta, pri čemu strana ljudskoga bića koja je uvjetovana sklonostima odnosno temperamentom pripada Božjem prvom stvaranju i time je već obilježavala Adama prije pada u grijeh. Grijeh je nažalost i temperament podvrgnuo oštećenjima, a njih valja dosljedno uklanjati.

15.2 Karakter i njegova promjena

Karakter je prepoznatljivo svojstvo neke osobe. Taj pojam poznajemo više ili manje dobro. Najčešće se povezuje s dobrim ljudskim osobinama kojima vrijedi težiti, naime s onim što nedostaje društvu, a u novije vrijeme osobito svijetu financija. Neobuzdana pohlepa, samoljublje i egoizam daju nam predokus onoga što tek dolazi. Društvo osjeća da bi dobar i čvrst karakter, koji se odupire i kušnji, mogao usporiti, ako ne i zaustaviti, moralnu propast.

Ali pogledajmo u vlastiti život. Riječ *karakter* potječe od pečata za utiskivanje koji je kovanici ili pečatu davao oblik. Što nas oblikuje i što drugi zapažaju na nama? Još je važnije pitanje: tko smo i kakvi smo po svojem karakteru kad nas nitko ne vidi? „Lice čovjeka upoznaješ na svjetlu, a njegov karakter u tami", kaže jedna poslovica.

Ono što je svijetu potrebno, u Isusu je postalo stvarnost. Njegov lik može postati stvarnost u nama. Dobar je karakter obilježen plodom Duha Svetoga i

101. „Konativan" znači „nagonski", „koji teži nečemu".
102. W. J. Ouweneel, *Psychologie, Ein bibelorientiert-wissenschaftlicher Entwurf*, str. 168 (isticanje dodano).

time Isusom. Ali on ne doleti tek tako. Ni Bog ga ne stvara čarolijom u našem srcu mimo naše volje. On nam daje sve da bismo ga razvili pod njegovim vodstvom te njegovom snagom i milošću. Karakter moramo vježbati i time ga činiti jakim. U tome je naša odgovornost. Duhovni plod – ljubav, radost, mir, dugotrpljivost, ljubaznost, dobrotu, vjernost, krotkost i samosvladavanje – moramo učiti gotovo kao neki novi ili drugi jezik, dok ga, zahvaljujući učenju i vježbanju, ne budemo govorili iz navike. Duhovni karakter treba postati normalnost u našem životu.

Karakter se pokazuje kad je stvar ozbiljna i kad smo pod pritiskom ili u kušnji. Zato Pavao i kaže da se ne brinemo za put, nego da se obučemo u Gospodina Isusa Krista (Rim 13,14). Učvršćen (dakle izvježban i ustrajno željen) karakter može se oduprijeti kušnji da u krajnjim situacijama napusti duhovna načela koja je naučio od svojega novog rođenja i koja cijeni kao Božji put.

Kako vježbamo karakter? Učenjem i primjenom. Učiti se mora da bi se razumjelo kakav je taj „duhovni karakter". On mi je, tako reći, propisan da ga usvojim u svoju nutrinu. Malim koracima te osobine sve više primjenjujemo, jer to želimo.

Dok temperament cijeli život ostaje gotovo nepromijenjen, karakter doživljava promjenu, i nabolje i nagore. Temelj karaktera je volja i njezina snaga da se može nametnuti. Imamo novo srce i obnovljenu volju. To je početak novoga života, koji do cilja treba pratiti volja za promjenom.

Slično kao i kod nauka o temperamentima, riječ *karakter* ne nalazi se u Bibliji. Najbliži joj je biblijski pojam kreposti (Fil 4,8; 1 Pt 2,9 [Božje svojstvo]; 2 Pt 1,3.5). Biblija ne slijedi nauk o krepostima filozofa svojega vremena. Podudarnosti su dijelom u tome po čemu se krepost ističe, a dijelom u tome što se ona uvježbava i vježba. Biblijski gledano, krepost ili karakter i njegova promjena prema sličnosti Kristu imaju za cilj samoga Boga i njegovo kraljevstvo. Biblijskoj slici i cilju našega preoblikovanja, koje će uvirati u konačni cilj Božjega novog svijeta, ne odgovara vlastito postignuće radi samoga sebe, nego snaga volje obnovljena po Duhu Svetom i iz nje proizašlo ostvarivanje na slavu Božju i na korist drugima.

„Pazi na svoje misli, jer one postaju riječi.
Pazi na svoje riječi, jer one postaju djela.
Pazi na svoja djela, jer ona postaju navike.
Pazi na svoje navike, jer one postaju tvoj karakter.
Pazi na svoj karakter, jer on postaje tvoja sudbina."

16. Završna riječ

Postoje vremena kad nam stvari prerastu preko glave i kad više ne znamo što činiti, a što ne činiti. Ponekad provali put (grč. *sarx*; Šarić prevodi ‚tijelo'), tako da smo sami sobom začuđeni i prestrašeni. Ponekad smo jednako tako prestrašeni svojom ravnodušnošću. Sve će nas to susretati i pratiti dok smo u svojem zemaljskom postojanju na putu prema konačnom dovršenju. Tom se tvrdnjom ništa ne želi opravdati. Ali želimo ostati i iskreni kad je riječ o tome koliko se duhovne istine razvija u našem životu.

Ohrabrimo se i ne odustajmo! Čak i kad nam je iznutra do toga da odustanemo, to je najgore rješenje. Rezignacija i kapitulacija tjelesnoga su i đavolskoga podrijetla!

Otac nam pomaže pri svakom koraku – bez obzira na to koliko je malen ili koliko je velik. Trebamo napredovati na putu prema cilju. Čak i kad proživljavamo vremena u kojima se udaljujemo od njega, on nam je blizu, i uvijek je dovoljan jedan korak da se vratimo u njegovo naručje.

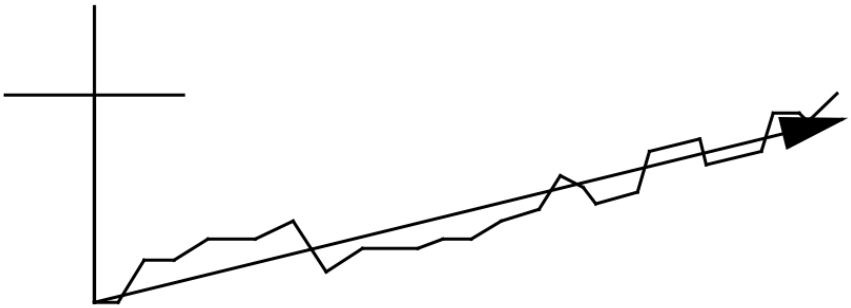
Možda su planinarenja bila tako dugotrajna i naporna da sada od drveća više ne vidite šumu. Jasno, ako se skupe svi biblijski tekstovi o ovoj temi, to je doista opsežna stvar. Ali mi doživljavamo rast u duhovnom razumijevanju koji izvodi Bog. A za to jednostavno treba i vremena. To ne možemo ni iznuditi ni skratiti. Bog ide svojim putem s nama. On je za nas i mi smo pod njegovom zaštitom. On ne stoji iza nas kao gonič robova kojega zanimaju samo naše pogreške i naši neuspjesi. Naprotiv: prihvatio nas je kao svoje sinove odnosno djecu i daje nam sve u ruke da bismo mogli živjeti na njegovu slavu.

Čak nam i Pavao za utjehu kaže da na putu prema slavi upravo taj cilj još nije postigao i da još nije postao savršen. Ali njegov je smjer ispravan, on hita prema cilju, jer je njime – Kristom – dohvaćen i zahvaćen. To je njegova tajna.

Promjena strane i sav trud, kao i svako predanje, svaki napor, svako odricanje, sva odlučnost isplatit će se. U slavi više nećemo imati tu jedinstvenu priliku. Zato je naše vrijeme „u tijelu" (2 Kor 5,10), u našem zemaljskom postojanju, tako iznimno dragocjeno. Ono se ne može ponoviti, a prilike koje se u njemu javljaju više nam se neće ponovno pružiti.

„Bog nam nije dao duha bojažljivosti
(malodušnosti, plašljivosti),
nego *(duha)*
snage

i ljubavi
i razboritosti
(stege, samokontrole, uravnoteženosti).“
2 Tim 1,7

Naš put prema cilju nije samo neprestano penjanje uzbrdo u duhovnom rastu i u posvećenju. Postoji silazak nizbrdo, postoje zastoj i stagnacija, ali i penjanje uzbrdo. Smjer mora biti ispravan, a privlači nas sam cilj – gledajući na Isusa, začetnika i dovršitelja vjere!

17. Bibliografija[103]

Adams, Jay E., *Grundlagen biblischer Seelsorge*, Gießen, 1983.

Anderson, Neil T., *Neues Leben – neue Identität*, Lage, 1994.

Anderson, Neil T., *Restored, Experience Life with Jesus*, Franklin, USA, 2007.

Anderson, Neil T., *Spiritual Warfare*, Ventura, California, USA, 2000.

Anderson, Neil T., *Steps to Freedom in Christ*, Oxford, 2000.

Anderson, Neil T., *Winning the Battle within*, Eugene, Oregon, USA, 2004.

Barclay, William, *Geist oder Fleisch*, Augsburg, 1967.

Binde, Fritz, *Vom Geheimnis des Glaubens*, Wuppertal, 1979.

Bullinger, Dr. E. W., *Die zwei Naturen in dem Kind Gottes*, Düsseldorf, 1907.

Burkhardt, Helmut, *Christ werden, Bekehrung und Wiedergeburt*, Gießen, 1999.

Custance, Arthur C., *Man in Adam and in Christ*, Grand Rapids, 1975.

Edman, V. Raymond, *Das ausgetauschte Leben*, Kassel, 1963.

Eldredge, John, *Der ungezähmte Christ*, Gießen, 2005.

Gahan, M. C., *The Soul´s Transfer from Adam to Christ*, Michigan, 1957.

Gibson, Jean, *Training im Christentum 3*, Bielefeld, 1990.

Heijkoop, H. L., *Der Heilige Geist*, Zürich, 1955.

Hession, Roy, *Nicht ich – sondern Christus*, Bad Liebenzell, 1980.

Hille, Rolf (ur.), *Ein Mensch, was ist das?*, Wuppertal, 2004.

Hole, F. B., *Das große Heil Gottes*, Zürich, 1979.

Ironside, Henry Allen, *Heiligung – Zerrbild und Wirklichkeit*, Bielefeld, 1989.

Käser, Ernst, *Rechtfertigung des Lebens*, Herblingen, 1989, 2. izdanje.

Kelly, William, *Die Lehre des NT über den Heiligen Geist*, Neustadt, 1975 (1880).

Kettling, Siegfried, *Wer bist du, Adam?*, Wuppertal, 1978.

Lutzer, Erwin W., *Das widerspenstige Ich*, Bielefeld, 2011.

MacDonald, William, *Der vergessene Befehl: Seid heilig!*, Bielefeld, 1988.

Markmann, Otto, *Weiter zu etwas Höherem*, kritički osvrt na knjigu „Das normale Christenleben" Watchmana Neeja.

Mauerhofer, Erich, *Der Kampf zwischen Fleisch und Geist bei Paulus*, Frutigen, 1980.

103. Služio sam se navedenom literaturom i djelomično je i citirao. No to što je navodim nipošto ne znači da se slažem sa svim izjavama navedenih knjiga.

Medema, H. P., *Romeinen 7; Het normale en het abnormale christlijke leven*, Vaassen, 1998.

Modersohn, Ernst, *Die herrliche Freiheit der Kinder Gottes*, Bielefeld, 2008.

Nee, Watchman, *Befreiung*, Stuttgart, 1978.

Nee, Watchman, *Das normale Christenleben*, Wuppertal, 1972.

Nee, Watchman, *Der geistliche Christ*, svezak 1 – 3, Heerbrugg, 1975.

Nee, Watchman, *Freiheit für den Geist*, Winterthur, 1969.

Nee, Watchman, *Geistliche Erkenntnis*, Berneck, 1978.

Nitsche, Walter / Peters, Benedikt, *Dämonische Verstrickungen – Biblische Befreiung*, Berneck, 1989.

Nitsche, Walter, *Versagen und innere Zerrissenheit*, Berneck, 1989.

Ouweneel, Willem J., *Geestelijke Strijd*, Vaassen, 1998.

Ouweneel, Willem J., *Geloofs-Zekerheid*, Vaassen, 1996.

Ouweneel, Willem J., *Hoe lief heb ik uw Wet!*, Vaassen, 2001.

Paxson, Ruth, *Life on the Highest Plane, God´s Plan for spiritual Maturity*, Grand Rapids, 1983.

Pink, Arthur, *Practical Christianity*, Michigan, 1974.

Ryrie, Charles C., *Ausgewogen statt abgehoben*, Dillenburg, 1994.

Ryrie, Charles C., *Hauptsache gerettet?*, Dillenburg, 1998.

Ryrie, Charles C., *Ihr werdet Kraft empfangen*, Dillenburg, 2003 (1965).

Schirrmacher, Thomas, *Ethik*, svezak 1, *Das Gesetz der Liebe*, Nürnberg, 2001.

Steidl, Grant, *Konflikt!, Der Christ im Widerstreit*, Hückeswagen, 1992.

Steinberger, Georg, *Das Geheimnis eines siegreichen Lebens*, Stuttgart, 1983.

Stott, J. R. W., *Men Made New*, London, 1966.

Thomas, Major W. Ian, *Christus in euch – Dynamik des Lebens*, Holzgerlingen, 2008.

Thomas, Major W. Ian, *The Indwelling Life of Christ*, Colorado Springs, 2006.

Thomas, Major W. Ian, *The Saving Life of Christ*, Grand Rapids, 1961.

Thomas, Major W. Ian, *Tote können nicht sterben*, Neuhausen-Stuttgart, 1973.

Trumbull, Charles G., *Befreiung von der Macht der Sünde*, Basel, 1986.

Willard, Dallas, *Aus dem Herzen leben* (izvorni naslov: *Renovation of the Heart*), Gießen, 2004.

Willard, Dallas, *The Divine Conspiracy, Rediscovering our hidden Life in God*, New York, 1997.

Kraći spisi, članci i eseji o temi

Blackburn, John S., *Die Befreiung im Römerbrief*.

Böhm, Heinz, *Die geleugnete Wirklichkeit*, Berneck, 1993.
Cutting, George, *Die beiden Naturen*, Zürich.
Cutting, George, *Freedom from Sin: What is it?*
Ebertshäuser, Rudolf, *Mit Christus gekreuzigt und auferweckt*, Leonberg, 2009.
Glassford, Greg, *Hey, Fleisch! Hier spricht dein Geist!*, Hamburg, 2004.
Grant, F. W., *Deliverance: What is it?*
Grant, F. W., *Life in Christ and sealing with the Spirit*, Bedford.
Grant, F. W., *Some Themes on the second Part of Romans*, Bedford.
Grant, F. W., *The two Natures and what they imply*, Bedford.
H. E. C., *The Believer's two Natures*.
Herrick, Greg, *Old Man and New Man in Paul*, 1999.
John MacArthur´s One Nature Teaching, http://www.middletownbiblechurch.org/doctrine/1natjm01.htm
Lüscher, Albert, *Der alte und neue Mensch*, Langenthal, 1971.
Lüscher, Albert, *Euer Leben ist verborgen*, Langenthal.
Pink, Arthur W., *The Christian in Romans 7*.
Scofield, C. I., *The two Natures*.
Trachsel, Walter, *Ein reines Herz?*, Frutigen.
Trachsel, Walter, *Gibt es ein Leben im Sieg*, Frutigen, 2003.
Trachsel, Walter, *Heilig sein oder heilig werden?*, Frutigen, 2009.
Trachsel-Pauli, Ernst, *Heiligung nach Geist, Seele und Leib*, Frutigen, 2000.
Wallis, Reginald, *The new Life, Talks with Christians about Practical Victory*, New Jersey, 1932.

Mrežne stranice

http://www.bibelkommentare.de;
http://www.biblecentre.org/;
http://www.bodedesheils.nl/
http://www.soundwords.de/
http://www.streitenberger.com/: lista za raspravu e-poštom Bibelgriechisch (biblijski grčki; slobodan pristup, razmjena među poznavateljima grčkoga; mogućnost postavljanja pitanja o biblijskom tekstu u jezičnom pogledu i dobivanja odgovora).

Komentari

Brockhaus-Kommentar zur Bibel, Wuppertal, 1985.

Calvin, Johannes, *Auslegung der kleinen paulinischen Briefe*, Neukirchen, 1963.

Cecil, A. P., *A Summary of the Epistle to the Romans*.

Coates, C. A., *Ein Überblick über den Brief an die Römer*, Leipzig.

Cousar, Charles B., *Galatians, A Commentary for Teaching and Preaching*, Atlanta, 1982.

Darby, J. N., *The Collected Writings*, Winschoten, 1972 (pretisak).

Ellicott, Charles John, *Bible Commentary*, London, 2004 (pretisak).

Grant, F. W., *The Numerical Bible*, New Jersey, 1901.

Greijdanus, Dr. S., *Korte Verklaringen*, Kampen, 1932.

Hoehner, Harold W., *Ephesians, An exegetical Commentary*, Michigan, 2002.

Jantzen, Herbert, *Vorträge zu Röm 6 – 8*, 1997.

Kelly, William, *Lectures Introductory*, 1869.

Kelly, William, *Lectures on the Epistle to the Ephesians*, Oak Park.

Kelly, William, *Notes on the Epistle to the Romans*, Sunbury, 1981 (1873).

Kelly, William, *The Bible Treasury*, Winschoten.

Kelly, William, *The Epistles of Peter*, London, 1904.

Kramer, G. H., *Christus ons leven*, Vaassen, 1994.

Lee, Witness, *Der Brief des Paulus an die Epheser*, Stuttgart, 1980.

Lincoln, William, *Assembly Writer Library*, Glasgow, 1980.

MacDonald, William, *Kommentar zum NT*, svezak 1, Bielefeld, 1992.

Medema, H. P., *De nieuwe Mens*, Vaassen, 1991.

Medema, H. P., *Der Brief an die Römer*, Bielefeld, 1992.

Medema, H. P., *Het leven is geopenbaard, De Eerste Brief van Johannes*, Vaassen, 1993.

Nicholson, J. B., i Waugh, G. P., *Was die Bibel lehrt, 1. und 2. Petrusbrief*, Dillenburg, 1991.

Ouweneel, W. J., *De vrijheid van de Geest*, Vaassen, 1997.

Ouweneel, W. J., *Christus unser Leben*, Schwelm, 1984.

Remmers, Arend, *In Christus gesegnet*, Hückeswagen, 2004.

Schaeffer, F., *Allein durch Christus, Die zentralen acht Kapitel des Römerbriefs*, Holzgerlingen, 1999.

Smith, Hamilton, *The Epistle to the Ephesians*, Edinburgh.

Smith, Hamilton, *The Epistles of Peter, An Expository Outline*, Edinburgh.

Stadelmann, Helge, *Der Epheserbrief*, Neuhausen-Stuttgart, 1993.

Stallan, Fred, *Was die Bibel lehrt, Römerbrief*, Dillenburg, 2001.

Stanley, Charles, *On the Epistle to the Romans*, London, 1885.

Stott, John R. W., *Die Botschaft des Epheserbriefes*, Nürnberg, 2001.

Stott, John R. W., *The Letters of John, Tyndale New Testament Commentaries*, Nottingham, 1964, 1988.

Wasserzug, Gertrud, *Der Römerbrief*, Böblingen, 1984.

Witmer, John A., *Romans, The Bible Knowledge Commentary*, 1983.

Wolston, W. T. P., *Simon Peter, His Life and Letters*, Edinburgh, 1892.

Wuest, Kenneth S., *Romans in the Greek New Testament*, Michigan, 1955.

Kratice upotrijebljene za ostale prijevode Biblije

Elb *Elberfelder Übersetzung, nicht revidiert*, Berlin, 1961.

ER *Elberfelder Übersetzung, revidierte Fassung,* R. Brockhaus Verlag Wuppertal, 8. izd. 2001.

Luther 1912 *Die Heilige Schrift nach der deutschen Übersetzung Martin Luthers*, Stuttgart, 1912.

Menge *Die Heilige Schrift Alten und Neuen Testaments*, preveo Dr. H. Menge, Berlin, 1960.

NeÜ *Neue evangelistische Übersetzung*, prevoditelj Karl-Heinz Vanheiden, Dillenburg, 2010.

Schl 2000 *Die Bibel, übersetzt von F. E. Schlachter (Version 2000)*, Genf, 1. izd. 2003.

Schlachter *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*, preveo F. E. Schlachter, Genf, 1990.

O autoru

Hans-Jörg Ronsdorf, rođen 1964. godine, oženjen je svojom suprugom Christine. Imaju petero djece i žive u Allgäuu, u Bavarskoj. Nakon školovanja za alatničara radio je u raznim djelatnostima, a više od 10 godina samostalno radi kao savjetnik i dobavljač u djelatnosti lakiranja.

Jedan je od starješina Kršćanske crkve (Christliche Gemeinde) u Kemptenu i služi u navješćivanju i u biblijskoj službi poučavanja.

Hans-Jörg Ronsdorf

I ipak mrtvi žive (Und die Toten leben doch, na njemačkom)

Besmrtnost duše

240 stranica, meki uvez
ISBN 978-3-89397-227-2

Žive li mrtvi – ili je smrt kraj svakoga postojanja? Pada li čovjek u san duše – ili ima svijest s onu stranu smrti? Pitanja koja zaokupljaju svakoga čovjeka. Cilj je ove knjige odgovoriti na ta pitanja, ali i pružiti nadu, pri čemu pitanje o besmrtnosti duše čini središnju temu. Mrtvi koji žive – Biblija razrješava taj paradoks: smrt nije kraj, nego početak života koji više nikada ne prestaje. Istinitost te tvrdnje jamči osoba koja je umrla i uskrsnula – Isus Krist, koji se vratio iz carstva smrti i otvorio put koji vodi u život.